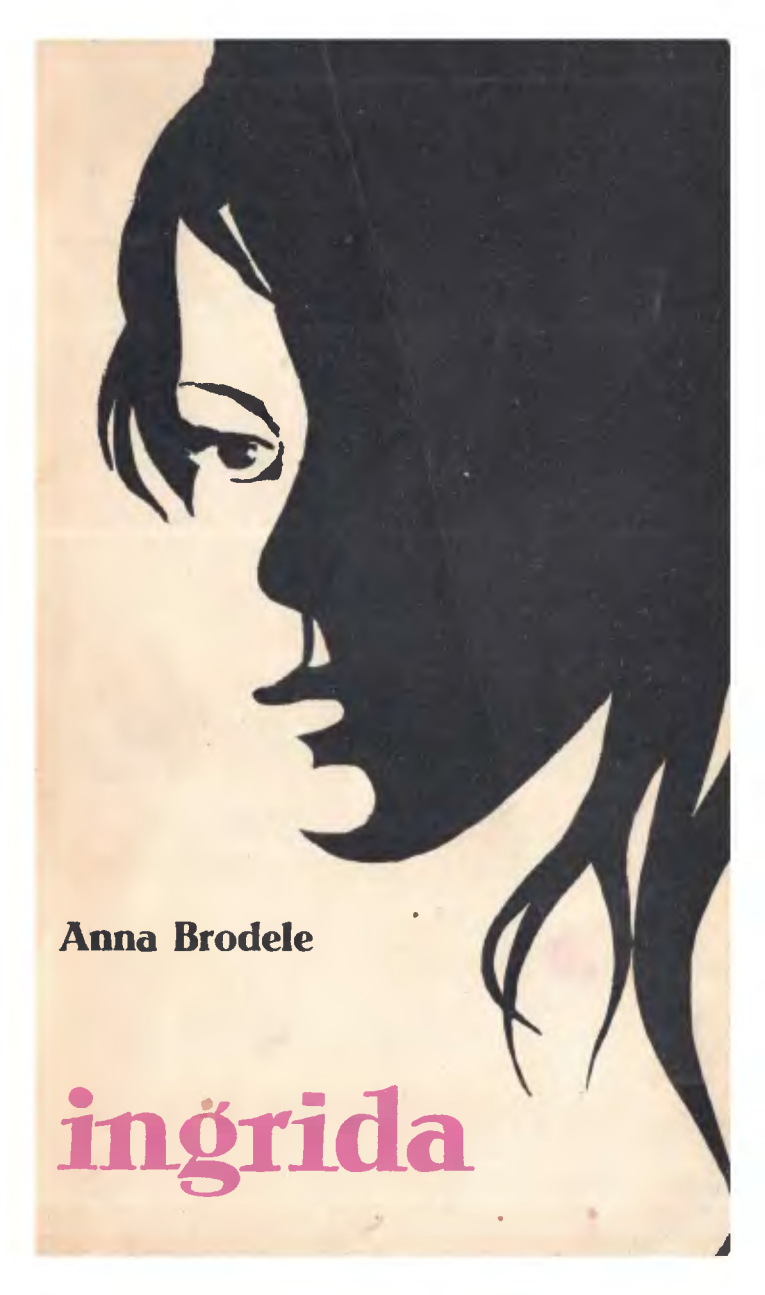

Anna Brodele

ingrida

Anna Brodele

INGRIDA

ANNA BRODELE

Ingrida

ROMAN

În românește de
ALINA MIREA și EVA SILAGHI

EDITURA
PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ
București • 1964

Coperta de D. Ionescu

Анна Броделе
ВЕРНОСТЬ
Р о м а н
Советский писатель
Москва, 1962

P A R T E A I N T I I

Capitolul I

Autobuzul zbura pe drumul ce se întrezărea alburii prin întuneric. Lăsase de mult șoseaua în urmă, și se hurduca acum prin hîrtoape. Coloane luminoase spintecară bezna — erau mestecenii ce străjuiau drumul. Și iar se înstăpîni noaptea neagră, adîncă, de nepătruns, și bizîitul monoton al motorului.

Era liniște în autobuz; pasagerii moțăiau. Dintre toți numai Inga, trează, privea cînd și cînd pe fereastră, străduindu-se să deslușească aceste locuri necunoscute ei. Era tare obosită de atîta hurducătură, și totuși somnul nu se lipea de ea. Avea vecin un unchiuș gras, buimac de somn, care se tot rezema de umărul ei; îl împinsese în cîteva rînduri, dar degeaba. În cele din urmă, furioasă, îi dădu un ghiont în coastă; vecinul se trezi, privi în jur năuc și, nefericit, bolborosi ceva, oftă adînc, se ghemui și adormi din nou cu brațele pe genunchi, tresăltîndu-și cînd și cînd degetele noduroase. „Cling, cling, cling“, zdrăngăneau geamurile.

Deodată, autobuzul, ca și cum s-ar fi împiedicat de ceva, frînă brusc, zvîrlindu-și pasagerii în față.

Panică!

— Ce-i? Ce s-a întîmplat? făcu înspăimîntată femeia cu broboadă groasă și cu o legătură albă în brațe ce ședea în fața Ingăi.

— Conduce de parc-ar fi chior! Dac-o ține-o așa, rămînem fără măsele! își ieși din sărite un omuleț trăgîndu-și pe ochi pălăria ponosită și aruncînd priviri mînioase spre cabina șoferului.

Acesta coborî și se aplecă să vadă ce se întîmplase cu roata dreaptă din față. Pasagerii îl priveră întrebători: oare vor întîrzia mult aici?

— Trebuie să schimbăm cauciucul, îi vesti taxatoarea urcîndu-se în autobuz și aducînd cu ea un val de aer noptatic, proaspăt și înmiresmat.

— A, numai cauciucul?... Slavă domnului, ziceam că cine știe ce s-a întîmplat, făcu femeia cu broboadă și se liniști.

Pasagerii începură să se întindă, să sporovăiască. Vecinul Ingăi căscă zgomotos, molipsitor.

— Ei, se vede treaba că am tras un pui de somn! zise el. Unde om fi ajuns? În pădurea Klăvu sau unde?

— Eu călătoresc pentru prima oară pe-aici, îi răspunse Inga. Apoi se ridică și coborî din autobuz.

Deodată simți că se afundă parcă într-un ocean al tăcerii, liniștea era atît de adîncă, încît avea senzația că-i țiuie urechile. Mirosea a iarbă, a copaci și a flori. În fața lor, de o parte și de alta a drumului, pădurea neagră. Liniște — liniște. Nici un zgomot, nici un greier, nici o pasăre, nici un cîine, nici o vietate. Nicăieri nici o rază de lumină. Deasupra codrului ieșea încet-încet din nouri secera palidă a craiului-nou, luminînd, sfios, vîrfurile brazilor zvelți ce se topeau parcă în cerul negru. Se înălțau tăcuți, somnorosi, tainici și măreți sub această lumină palidă, învăluită de nori.

— Fir-ar al dracului de drum! bombăni șoferul în timp ce lucra, ghemuit pe vine, la roată. Și acum trei zile mi-a plesnit un cauciuc!

— Da de ce? întrebă Inga, căznindu-se prin beznă să-l vadă ce face.

— De ce?! Din cauza drumului ăsta de categoria întâi. Sînt pline făgașurile de caiele!

— Mai avem mult pînă la Taurenē? întrebă fata.

— Să tot fie vreo treizeci de kilometri. Mergeți pînă la capăt?

— Mai departe! Am de făcut încă zece kilometri cu căruța.

— Asta-i tocmai la dracu-n praznic! Încheie șoforul, aruncînd zgomotos cauciucul pe care-l trăsesese de pe roată. Vă duceți în vizită la cineva?

— Nu tocmai, răspunse Inga și se depărtă, căci n-avea poftă să-i dea explicații. Se opri la marginea șanțului și trase adînc în piept aerul înmiresmat de ierburi și frunze.

Spre soare-răsare începea să se întindă deasupra pădurii o dungă luminoasă de un verde șters, vestind apropierea zorilor.

Lîngă ușa autobuzului Inga se poticni de cineva, și se lovi la frunte.

— Ușurel, ușurel! auzi ea un glas tînar de bărbat. Ia seama cînd umbli pe o beznă ca asta!

— Dar dumneata de ce stai în drum pe o beznă ca asta! rosti ea mînioasă, frecîndu-și fruntea, și intră în mașină.

Nu după mult timp autobuzul porni din nou.

Ajunseră la ultima stație cînd sta să se crape de ziuă. Ușa autobuzului se deschise și pasagerii, mohoriți, adormiți, cu legături, coșuri și valize, începură să coboare, bulucindu-se.

Inga își lăsă bagajul jos și se uită în jur. Trăsese nădejde că nu va ajunge acolo înainte de răsăritul soarelui și că-i va fi mai ușor să se descurce, să afle încotro trebuia s-o ia mai departe. Dar orașelul acela necunoscut, învăluit în umbrele dense ale nopții, dormea încă somn adînc. Siluetele caselor din apropiere se conturau neclare în beznă. Fata nimerise în dreptul unui sîlp, pe care era lipit ceva alb — un afiș sau poate un ziar. Bravo! Stai, Inga, în stradă și așteaptă pînă binevoiește orașelul ăsta să se trezească! Măcar de-ai avea pe ce să te așezi!

Recunoscui, undeva, aproape, glasul bărbatului de care se ciocnise acolo, lîngă autobuz.

— Bună dimineața, Smildzin! Ai venit totuși să mă iei? Și eu care mă întrebam cum să-mi car boccelele astea pînă acasă dacă nu vii!

Îi răspunse din întuneric un glas pare-se de bătrîn!

— Cum să nu vin, dacă trebuia? A trecut un ceas și mai bine de cînd aștept!

— Unde-i căruța, aici ? întrebă bărbatul cel tânăr. Prin fața Ingăi trecură două umbre care duceau ceva greu.

Văzînd că lumea se împrăștie, și ea rămîne singură, Inga șovăi o clipă, dar imediat se hotărî să întrebe :

— Vă rog, nu cumva știți cum se poate ajunge la Silmală ?

Bărbații se opriră ; tînărul rosti mirat :

— Silmală ?

— Da... e un sat... La vreo zece kilometri de aici, explică fata.

Tînărul zîmbi :

— Într-adevăr există un sat cu numele ăsta !

Iar bătrînul încheie punînd o întrebare :

— Unde era să piară ?

Calul necheză. Oamenii își potriviră legăturile în căruța ce aștepta alături.

Apoi tînărul se întoarse spre Inga :

— Prin urmare, dumneata te duci la Silmală ? întrebă el neîncrezător.

— Da, la Silmală, făcu Inga, nerăbdătoare.

— Atunci, dacă nu ți-e teamă, vino cu noi... te-om duce pînă acolo, spuse tînărul.

Și Inga, fără să stea prea mult pe gînduri, își adună bagajul și se duse cu el la căruța.

— Pune-ți dumneata aici lucrurile, zise bătrînul și, luîndu-i valiza din mînă, o așeză bine. Acum, suie că dau bici calului !

Se așezară unul lîngă altul. Inga stătea la mijloc. Loc era puțin și n-aveai cum să te așezi comod. Fata se simțea prost. Începuse să-i pară rău că plecase cu ei la drum.

— Hi, Salni, hi ! Dă-i drumul !

Căruța se urni din loc, săltînd pe căldărîmul desfundat. Roțile hurducară în liniștea dimineții, huruitul lor pîrînd a lovi înfundat în zidurile caselor cu obloane trase. Inga avea impresia că din clipă în clipă orașelul se va trezi, și locuitorii lui vor da furioși buzna în stradă. Dar căruța coti repede spre stînga și, deodată, intră lin pe un drum moale, nisipos,

— Stai prost, mi se pare ? o întrebă tînărul.

Și Inga simți că încearcă să-i facă loc mai mult.

— Ba nu, stau bine... răspunse ea repede.

— De ce n-ar sta bine, când se află între doi cavaleri ! glumi bătrînelul.

Un timp amuțiră ; nu se mai auzi decît huruițul căruței ; apoi tînărul sparse tăcerea.

— La ce fermă te duci ?

— Nu știu, rosti Inga șovăind. Mă duc să muncesc...

— Să muncești ?

— Da... să muncesc ! repetă fata aproape provocator.

— La sovietul sătesc ? vru tînărul să știe.

— La bibliotecă.

— Atunci ar trebui să mă prezint ! Eu mă numesc Juris Beika și sînt președintele colhozului „Silmalã“, zise el, întinzîndu-i mîna.

„Președintele ? Tînărul ăsta ? Se laudă !“ Inga îi întinse mîna și zise :

— Ingrîda Laure.

Primele lucruri ale dimineții cuprinseseră zarea toată, smulgînd umbrei copacii și tufele ce străjuiau drumul de o parte și de alta. Deasupra vîlcele se prefira un nor mic, cețos și alburii, iar din încîlcitura unui tufiș se ivi o clipă, ca să piară îndată în lanul de peste șosea, un ghemotoc...

— Ia te uită, urecheatul ! A luat-o la sănătoasa ! rîse bătrînul.

Inga trase cu coada ochiului spre tînărul ei tovarăs de drum și desluși, în lumina aceea searbădă, un chip prelung și doi ochi căprui ce priveau de sub cozorocul șepcii ; prea era tînăr pentru un președinte !

Juris, care-i prinse privirea din zbor, rosti serios :

— Ce-i drept, nu sînt președinte decît de anul ăsta... mai bine zis de cîteva luni.

— Și eu credeam că glumești, bolborosi tata.

Soarele stătea să se ridice deasupra pădurii. Călătorii străbăteau văi line acoperite cu tufe și mesteceni albi, treceau pe lîngă lunci smălțate de flori, cu iarbă grasă ce-și sclipea, grea, roua argintie. Din secara verde-închis o zbughi în zbor săgetat o pasăre cenu-

șie și deodată, de după o colină nisipoasă proptită în câțiva pini, luciră, verzui și purpurii, apele line ale unui mic lac ce semăna cu o cupă umplută ochi. Iar după el, pe celălalt mal, răsări, tainic, un zid de brădet de un verde cernit.

— Ce frumos e pe aici ! șopti Inga fără să vrea.

— Uite, din locul acesta încep pământurile noastre, zise președintele. Vezi iazul ăsta ? E plin de pește !

Pătrunseră într-o pădure deasă de brazi, întâmpinați de mirosul jilav și puternic al mușchiului ; sub ramurile grele mai domnea încă bezna.

Acestea erau deci îndepărtatele, străinele meleaguri din a căror vină te-ai frământat atîta, căci nu știai ce ai de făcut ! Îți puseseră în față o problemă pe care nimeni n-ar fi fost în stare s-o rezolve dintr-o dată ; te cuprindea la un timp însuflețirea, luai o hotărîre ce părea de neschimbat, ca apoi să te roadă îndoiala : dar dacă-ți va fi prea greu, dacă n-ai să poți răbda singurătatea, monotonia vieții la țară, depărtarea de orașul cu care erai învățată ? Dacă au să te cuprindă părerile de rău ? Desigur, omul nu poate trăi nicăieri cu sila, legat. Își face bagajul și se întoarce de unde a venit dacă nu-i place. Depinde însă de caracter. Sînt fete, care, deși n-au mai mult de douăzeci de ani, știu ce înseamnă simțul datoriei, al demnității. Ea una, de pildă, nici n-ar putea concepe ca peste o lună, două, să-și care iar lucrurile la autobuz și, ajungînd acasă, să sune cu un zîmbet stînjinit la ușa apartamentului lor din Riga, ca să-i spună maică-si, care ar întâmpina-o mirată :

— Ei, iată-mă din nou acasă... Ați avut dreptate ! N-am rezistat !

Cam același lucru ar fi nevoită să-l repete și la comitetul de comsomol.

O, nu, asta nu-i pe măsura ta, Inga ! Uită-te bine cît de vînjoși sînt brazii ce se înalță de o parte și de alta a drumului, privește geana de lumină ce vestește sosirea zorilor, acolo, departe, la hotarul pădurii. Ce poate fi mai minunat decît să vezi desfășurarea priveliștilor noi, necunoscute ție, cînd nu știi dacă vei avea de trecut un deal sau o vale, dacă vei vedea

un lan de secară sau o pajiște smălțată de flori, sau, cine știe, un alt lac mic verde-purpuriu? Un lac mic, mic de tot...

Totuși, unde ai să tragi? Hotel nu este, și de cunoscut nu cunoști pe nimeni. Poate că nu e întotdeauna bine să faci cum te taie capul, poate că uneori e mai sănătos să ascuți de mama și de tata, care te-au sfătuit așa: „Fă întâi un drum pînă acolo, vezi cum e, și numai după aceea ia o hotărîre!” Dar de ce e tînărul tînăr? Nu ca să răspundă? „De ce să mă mai duc să văd? M-am hotărît! Plec!”

Ieșiră din pădure pe neașteptate. Soarele abia răsărit scaldă lumea toată în flacăra-i strălucitoare; te cuprinde, te mîngîie, te încălzește, învăluindu-ți inima într-un suflu cald, și tu te bucuri, Inga, fără să știi dacă te bucură fericirea vieții sau doar banalul adevăr că ești tînără!

Dar dacă pricina stă în altceva: în convingerea că bine și drept ai procedat? Că te afli acum la marginea brădetului verde-închis în care începe să adie pala mîngîietoare a dimineții, se trezesc zburătoarele și pe ramuri sclipesc, dese, boabe de rouă? Poate că tocmai acolo, în ghemul acela cenușiu de căsuțe de pe colina în jurul căreia se aștern ogoarele, îți vei găsi rostul.

Da, așa va fi, așa trebuie să fie. Mai sus capul, Inga! Ai ajuns acasă!

La un cot al drumului, tînărul președinte oprește calul și arată cu mîna spre o clădire de cărămidă roșie, înconjurată de un pîlc de copaci:

— Casa de cultură sătească... Acolo este și biblioteca dumitale.

Inga începu să-și adune lucrurile.

— Vă mulțumesc că m-ați adus.

Și, pregătindu-se să coboare, întinde președintelui mîna.

— Stai puțin! o oprește el. Smildzin, ce părere ai? De vreme ce noi am adus-o, n-ar trebui tot noi să-i căutăm și casă?

— De, ce să spun, asta e o problemă mai complicată, bombăni bătrînul.

— Ar trebui să-i găsim ceva, undeva mai pe aproape, continuă Beika, gînditor. La Sermulis n-au s-o primească, nu-s ei dintr-ăia... S-ar putea la Apšukalni, dar n-aş vrea... De altfel, n-o să-ţi placă nici dumitale... Ia stai, ia stai, ce-ar fi să încercăm!... Ascultă, Smildzin, întoarce şi hai la Sebris!

— Di-i!

Smildzin trase de hături şi calul o luă la stînga, pe un fel de drumeag străjuit de o parte de un lan de ovăz năpădit de buruieni, şi de alta, de o pîrloagă smălţată de romaniţe albe şi galbene.

Drumeagul se căţara pieptiş pe un deal, ocolea o arinişte şi trecea prin faţa unei ogrăzi mici, ţărăneşti. O casă mică, cenuşie, magazioare ca pentru păpuşi, o livadă, mică şi ea. În faţa casei, spre soare-răsare, straturi de flori. Inga se simţea grozav de stînjinită. Să se ducă ea aşa, pe capul oamenilor!

Gospodarii se sculaseră. Le ieşi în întîmpinare un bărbat nici tînăr, nici bătrîn, uscăţiv şi ars de soare, îmbrăcat într-o cămaşă albastră decolorată şi cu cizme de cauciuc.

— Ia te uită! Se-ntoarseră şi orăşenii noştri! exclamă el, dînd mîna cu preşedintele. Ei, ce mai nou?

— Întîi şi întîi, să-ţi spun ce vînt m-a mînat încoace, îl întrerupse preşedintele. Ne-a sosit noua bibliotecară... să ţi-o prezint.

Inga făcu un pas şi-şi vîrî mîna în palma aspră ce i se înlîndea cam şovăielnic. Bărbatul o privise cu luare-aminte şi, cel puţin aşa i se păru ei, cam a ne-încredere.

— Sebris, se recomandă el.

— Ce să mai lungim vorba, Sebris. Tovarăşa are nevoie de o cameră! spuse preşedintele.

Din casă ieşi în fugă o codană bălăioară cu ochi jucăuşi şi nas în vînt.

— Bună dimineăta, salută codana, examinînd-o curioasă peste umărul lui Sebris pe Inga.

Sebris îşi frecă bărbia.

— Hm, mormăi el. Să vedem ce-o spune Marija... Măi, copilă, se întoarse el către fată, ia cheam-o pe maică-ta!

Fata străbătu curtea în goană și dispăru după ușa surii.

Pe urmă în curte apăru o femeie. Ținea în mână o găleată plină cu lapte proaspăt muls.

— Bună dimineața! le spuse ea de departe și o luă spre fântână. Se spală pe mâini, se șterse de șorț și numai după aceea se apropie.

— Oaspe necunoscut! spuse gospodina, uitându-se prietenoasă la Inga.

— Marija, dumneaei ar avea nevoie de locuință, o lămuri Sebris. Tu ce zici?

Stăpîna șovăi, se mai uită o dată la Inga, apoi la soțul ei și spuse:

— Dar noi n-avem nici o cameră de prisos!

„Nu vrea“, gîndi Inga.

— Cu mine în odaie nu s-ar putea? șopti fata. În odăița bunicii! Acolo... adăugă ea și se fîstici; dar în clipa următoare strigă bucuroasă: Este loc destul dacă scoatem masa! Eu nu mai am nevoie de ea!

După o clipă de ezitare, stăpîna rosti liniștită:

— Dacă n-aveți unde sta, vă vom primi noi... Dar o să fie cam înghesuit... Numai în odăița bunicii, cu Vijolite, altcum n-avem loc...

— Nu face nimic, să am unde dormi! exclamă Inga, bucuroasă.

Smildzin îi dădu bagajul jos din căruță:

— Cam ușurică zestrea! glumi bătrînul și-i lăsă valiza lîngă ușă.

— V-o duc eu! sări Vijolite și, luînd valiza, intră fuga în casă.

— Poștește și dumneata! făcu gazda. Să vezi dacă-ți place...

Inga porni pe urmele fetei spre casă. Cînd ajunse în ușă, se întoarse și-i spuse repede președintelui, care o petrecea cu privirea:

— Vă foarte mulțumesc... pentru tot!

— N-ai de ce, îi răspunse tînărul, dînd din cap. La revedere.

— La revedere, șopti Inga și păși în casă.

Intră întîi într-o cămăruță joasă, ce scli pea de curată. Pe dușumeaua vopsită alerga un preș făcut din

cirpe pestrițe, iar la perete se afla un pat lat, acoperit cu o cergă vărgată și plin de perne albe. La ferestra, o perdeluță albă, simplă, iar pe prichici, cercezuși în floare și mirt verde.

— Poftiți! zise Vijolite, deschizînd o altă ușă ce da într-o odaie atît de mică, încît nu încăpeau în ea decît un pătuț, o masă și un scaun. Pe masă, un teanc de cărți și o cană de lut plină de romanite și albăstrele.

— Aici stau eu, spuse Vijolite; ochii ei mari și ageri se ridicară încrezători, în așteptare, veseli, spre Inga, căreia fetița aceasta blondă cu nasul în vînt îi plăcea din ce în ce mai mult.

— Masa o s-o ducem în magazioară, adaugă Vijolite și, strîngîndu-și cărțile, le puse pe pat.

— Dar... bunica... unde-i bunica? întrebă Inga.

— Bunica? Sînt trei ani de cînd a murit... da, au și trecut trei ani... Odăița ei mi-a rămas mie. Emil are altă cameră, a lui.

— Cine e Emil?

— Fratele meu, îi explică Vijolite. E mai mare ca mine, are nouăsprezece ani! Eu abia am împlinit cincisprezece...

— Ce nume aparte ai! Vijolite! se miră Inga.

— De fapt, pe mine mă cheamă Violeta, spuse fetița. E dintr-o operă... O operă pe care a ascultat-o mămică odată... Era acolo o Violeta... Numele i-a plăcut tare mult... Numai că bunica nu putea să-l rostească... Mi-a zis Vijolite, și Vijolite îmi spun aicea toți. Caraghios, nu-i așa?

— Ba de loc! zîmbi Inga, cuprinzînd-o de umeri. Se și împrieteniseră.

Ingrîda Laure sau Inga, cum îi ziceau, simplu, vecinii și prietenele, își alesese profesia de bibliotecar nu numai așa, ca să aibă o calificare, ci pentru că avea pasiunea cărților.

Nu împlinise bine nici șase ani, că și dădu în patima cititului. Maică-si nu-i prea plăcu treaba asta, dar vinovați erau bunica și tata, care cum aveau un minut liber își băgau nasul în cărți.

Ce rost avea să învețe a citi de la o vîrstă atît de fragedă un copil încă necopt la minte și cu vederea slabă?...

Dar Inga se deosebea de ceilalți copii prin setea ei de cunoaștere; la fire semăna cu taică-su, care era un om perseverent. Fără să-și dea seama nici ea, nici cei din jur, descoperise repede că din toate bețele și cîrligele acelea negre se puteau închea cuvinte și în curînd celor din jurul ei nu le-a mai rămas decît să-și împreuneze palmele a mirare: „Oameni buni! Dar fetița noastră a învățat să citească!”

Copilița creștea, o dată cu ea creștea și dragostea ei pentru cărți.

Veșnic răscolea dulăpiorul și sertarul bunicii — nu era chip să scapi de Inga! Bunica o certa, îi lua cartea din mîna. „Asta nu-i pentru copii!” — și-i dădea alta cu poze. Fetița se uita la poze, citea ce scria sub ele, dar cum vedea că bunica s-a dus la treburile ei, se întorcea și lua cartea care „nu era pentru copii”. Se vîra în cine știe ce colțisor aproape întunecat și citea, mai mult fără a pricepe ce citește, mirîndu-se de cuvintele și de expresiile necunoscute ei, completîndu-și-le singură din imaginație. Pînă la urmă, cînd ai casei îi descopereau ascunzișul, o amenințau: „Ai să vezi tu cum o să-ți strici ochii!”

Intr-adevăr, și i-a stricat. În clasa a doua, cînd n-a mai fost în stare să deslușească ce scrie pe tablă, s-a trezit cu ochelari pe nas. Inga a plîns, n-a vrut să-i poarte, dar pînă la urmă s-a găsit și la asta o soluție: îi punea numai în clasă. În recreație îi scootea. Ce-o mai necăjeau băieții: „Bunicuțo Laure, scoate-ți ochelarii!”

Cu toate acestea, cărțile rămăseseră pasiunea ei. Citea la masă, în pat, cînd își împletea cosițele... Mama, sătulă să mai lupte împotriva acestui obicei prost, o lăsase în plata domnului...

Pe vremea burghezilor, tatăl Ingăi zăcuse multă vreme la închisoare, iar în timpul războiului — pe atunci Inga era mică, mică de tot — se înrolase în Armata Sovietică, cu care se întorsese după înfrîngerea dușmanului.

Cărțile pe care le citea tata erau cu totul altfel decât ale bunicii. Când Inga se făcu mai mare, simți un deosebit interes pentru acest gen de lectură. Descoperise în biblioteca părintelui său o carte care o impresionase puternic: *Anul 1905*, închinată memoriei victimelor primei revoluții. Cum se mai cutremurase de groază și cite lacrimi vărsase ea asupra filelor acestei cărți cu conținut atât de tragic, asupra fotografiilor din care o priveau ochii tineri, plini de viață ai martirilor primei revoluții, cu câtă durere cerceta apoi fețele lor stinse, moarte. Citise toate biografiile, toate descrierile de lupte. Avea pe atunci paisprezece ani: cartea aceasta o maturizase, în inimă i se aprinsese pentru totdeauna dragostea înflăcărată față de cei care s-au jertfit pentru libertate. În mintea ei, acești oameni prinseseră din nou viață. Îi vedea, aspri și neînfricați, căliți în focul luptelor, chinuiți în munci silnice, dar mândri și neînfrinți. Aveau dreptul să întrebe: „Cum ați păstrat moștenirea pe care v-am lăsat-o? Oare cu aceeași sfințenie, la fel de curată și nepătată cum v-am lăsat-o cândva noi? Voi, cei de azi, trăiți oare în așa fel, încît să n-aveți motiv a roși în fața noastră?”

Unchiul Ingăi căzuse în rîndurile pușcașilor roșii lîngă Perekop, iar fotografia lui, ce-i drept decolorată și îngălbenită, își avea locul de cinste și astăzi pe raftul de cărți. Fusese făcută în 1919, cînd pentru prima oară Sovietele preluaseră puterea în Letonia. Cu chipiul lui de pușcaș, pus ușurel într-o parte și cu diagonală pe piept, unchiul zîmbea vesel, iar Inga — căreia i se păruse întotdeauna că îi zîmbea numai ei, că are în față un om viu, apropiat — cinstea memoria lui, dorea să fie demnă de el și se întreba adesea dacă este într-adevăr așa.

Diriginta lor, care le predă și literatura, zicea că Inga are o imaginație bogată. Eroii cărților păreau că prind viață în jurul ei, și fetei i se părea adesea că ei văd tot ce face ea, îi urmăresc fiecare pas. De aceea dorea cu toată făptura să fie bună și cinstită.

Asta era, fără îndoială, o trăsătură a caracterului ei. Poate de aceea era mai serioasă, mai puțin fluș-

turatică decît fetele de vîrsta ei, poate de aceea nu era moartă după dansuri şi atît de exigentă faţă de sine şi faţă de ceilalţi!

Nu înţelegea, îi era cu totul străină atitudinea unor prietene faţă de un lucru care pentru ea era ne-
spus de preţios.

— Aoleu! Alt film despre revoluţie? Ne-am plictisit! Ce-ai fi găsind tu, Inga, în ele? o luau în ris colegele.

Cum să te plictisească filmele sau cărţile despre revoluţie, despre cel mai extraordinar şi mai minunat eviniment petrecut vreodată pe lume? Cum să nu îndrăgeşti oamenii cei mai buni, oamenii cei mai curajoşi şi mai nobili care au trăit vreodată pe pămînt? Cum adică, ei n-ar fi putut trăi liniştiţi, pînă la adînci bătrîneţe, împăcaţi cu soarta lor? Ba da! Dar au ales calea grea şi plină de primejdii a luptei pentru libertate — împotriva întunericului şi a împilării. Nu ştiau c-o vor plăti cu capul? Ba da, ştiau! Şi totuşi s-au dus! Pentru că erau conştienţi că trebuie să se jertfească pentru viitor. Şi s-au jertfit dîrji, neînfrigaţi, eroic. Aceştia au fost oamenii luminaţi de gloria nepieritoare a generaţiei care a trecut prin lume ca o văpaie, năruind vechea orînduire, dînd naştere, din sîngele cald al inimilor lor, unei noi lumi. Acum îşi dorm liniştiţi somnul de veci. Amintirea lor trebuie să trăiască veşnic, şi asta nu numai în tablouri, în cărţi şi în articolele de gazete, ci şi în inima fiecărui băiat, a fiecărei fete. Numai atunci nu va mai exista tineret pasiv, indiferent sau cinic, ci unul adevărat, înflăcărat, entuziast şi pasionat, animat de visuri şi năzuinţi măreţe, un tineret care poate uneori greşi, dar care în lupta îndîrjită de zi cu zi pentru viitorul comunist, va fi întotdeauna prezent unde este mai greu.

Este oare posibil ca o dată cu trecerea anilor, ideea să-şi piardă din ascuţime, este oare posibil ca flacăra ei combativă să fie înlocuită de nepăsare birocratică? Nu, asta nu trebuie să se întîmple! Iar dacă se va întîmpla, vinovaţi şi răspunzători vor fi cei a căror datorie era să întreţină această flăcără. Şi dacă

oamenii n-au fost vigilenți, înseamnă că s-a stins căldura inimilor lor și că acești oameni nu mai sînt și nu vor mai fi niciodată luptători.

— Laure, lucrarea dumitale, din punct de vedere stilistic, este bună, dar faci în ea afirmații cam îndrăznețe! spusese profesoara de literatură într-un rînd, împărțindu-le caietele care conțineau o compunere pe tema: „Cum trebuie să fie un comsomolist?” Concluziile dumitale sînt prea categorice!

Da, poate că, într-adevăr, ești prea categorică în sentimentele, în gîndurile tale, Inga! Poate că nu ai dreptul să ceri absolutul! Poate că nu trebuie să ceri atît de mult unui om! Poate că n-ar trebui să te supere faptul că munca organizației comsomoliste din școală a devenit searbădă, lipsită de viață, formală! Nu, ești într-adevăr din cale-afară de îndrăzneată și de categorică în raționamentele tale, Inga; poate că, în alte organizații, totul e altfel, totul merge bine, se desfășoară o activitate vie, plină de însuflețire, au loc discuții creatoare, o inițiativă aprinsă, se urmăresc scopuri înalte, au loc frămîntări tinerești. Nu este posibil ca pretutindeni să se petreacă lucrurile ca în organizațiile din școala ta.

De la tatăl ei Inga a moștenit curajul și energia; tot el i-a insuflat acea dragoste vie pentru adevăr. Energia și curajul o mînaseră în Silmală cea îndepărtată...

Capitolul II

Din ce pricină, nu știm, dar s-a întîmplat ca în noaptea aceea Juris Beika să-și retrăiască vii, nespuse de vii, primele zile petrecute la Silmală. Poate că aducerile lui aminte fuseseră stîrnite de noua bibliotecară, căci noaptea aceasta îi mută gîndul la vremurile în care și el se simțise așa cum se simțea Inga Laure; desigur însă că mult mai prost.

Juris Beika ajunsese la colhozul „Silmală” într-o zi mohorîtă de iarnă. Pe drumurile troienite, micul

GAZ al comitetului raional se țira anevoie, duduind, împotmolindu-se pe făgașul îngust, bătut de tălpile săniilor. Cerul rece se lăsase greoi peste pădurea ceruită, peste cîmpiile de un alb cenușiu și peste casele cătrănite din satele de la șes. Văzute din depărtare, păreau pustii, pierdute printre arborii cu ramurile goale ca niște măhuri zdrențuite, ce le dădeau ocol. Nici măcar fumul nu se mai vedea înălțîndu-se din hornuri : umezeala îl apăsa în jos, îl risipea la fața pămîntului.

Juris Beika, încruntat, privea drept înainte. O clipă, închise ochii obosit. Vinovată era, desigur, vremea asta nesuferită de ianuarie și aerul umed ca într-o baie. Își îndreptă brusc spatele, străduindu-se să-și alunge oboseala.

Străbătuseră cîțiva kilometri, cînd GAZ-ul se împotmoli ; șoferul puse mîna pe lopată și, tăcut, începu să dea zăpada la o parte, ajutat cu schimbul de pasagerii săi — adică de secretarul comitetului raional, Gulbis, și de el, Beika.

Pînă să ajungă la destinație se înserase.

În biroul administrativ al colhozului — pe peretele cenușiu, murdar, atîrna, stingher, un afiș în legătură cu campania de însămînțări din anul trecut, iar din tavan lumina zgîrcită a gazornitei arunca umbre mișcătoare — oameni erau puțini. Și aceia se adunaseră mai tîrziu de ora stabilită. Cîțiva moșnegi, cîteva femei cam trecute și o mînă de fete și băieți.

— Atît de puțini colhoznici aveți aici ? se miră noul președinte, cuprinzînd camera aceea mohorîtă cu privirile sale nedumerite.

— De, cam puțini... și din cîți avem, nu toți vin la ședințe, încercă să-l lămurească Sebris, care se nime-rise lîngă el.

Cînd Beika se hotărîse să părăsească uzina și să plece spre acel colhoz îndepărtat din Taurenē, știa că va avea de dus o luptă grea.

Cu toate acestea abia atunci, în biroul acela puțin primitiv, văzînd chipurile posace pe care se citea limpede dorința fiecăruia de a pleca cît mai repede, Juris înțelesese pe deplin ce se petrecea aici, și se simți

dezarmat. Oare aveau astea toate vreun sens ? Omul e în stare să se înhame la car, e în stare să răzbească două-trei norime, dar ce te faci cu nepăsarea după care oamenii ăștia se ascund ca după un scut ? Privește ! Nici măcar nu-l ascultă pe secretar. Toți, afară de Sebris, care stă cuminte și îngîndurat la locul lui, clătînd cînd și cînd din cap. Dar de ce oare ? E de acord ? Nu e de acord ? Cine-l știe ! Lîngă perete, în umbră, femeile sporovăiesc... Vorba ceia, draga mea, ei cu ale lor, noi cu ale noastre... Trăncănelile venticilor ăstora nu ne țin nici de cald, nici de frig...

Sta el, Beika, în lumina sfioasă și searbădă printre niște oameni neîncrezători și nepăsători și se străduia să găsească o cale : ce să facă ? Cu ce să înceapă ? Ce să le spună ?

Trei zile încheiate stătuse el la raion, căutînd să se inițieze în treburile colhozului. Și înțelesese clar, că situația era catastrofală. Ce cuvinte să folosești pentru a-i lăsa pe oameni să înțeleagă că toate s-ar putea schimba, că de toată nenorocirea lor nu era colhozul vinovat, ci conducătorii lui, care-l duseseră de rîpă ? Ce să spună pentru a smulge oamenii din amorțire, pentru a trezi în ei dorința de a-și sufleca mînele și de a lua totul de la capăt ? Căci, dacă n-ai încredere în propriile tale puteri, nu poți face un singur pas către viitor.

„Poate că risc prea mult, poate că n-am dreptul să fiu larg în făgăduieli ! N-are a face ! Trebuie, trebuie neapărat să ajungi ca în mințile oamenilor să semeni nădejdea că munca lor va rodi ! Așa se va spulbera nepăsarea asta dătătoare de moarte !”

Și el, noul președinte, se sculă și spuse :

— Sînt sigur că la anul vom fi în stare să plătim pînă la două ruble de zi-muncă. Și aceasta va fi doar primul pas, tovarăși... Primul pas !

Nădăjduse că aceste cuvinte le va trezi cel puțin interesul. Nu se întîmplă însă nici măcar asta. Doar atît : cîțiva oameni se întoarseră cu fața spre masa prezidiului, iar de undeva, dintr-un colț întunecat, răsună în toată sala o voce tărăgănată de bas :

— Mai lungește coada vulpii! Acu, dacă tot te-ai pornit, făgăduiește-ne marea cu sarea!

Juris simți că i se urcă sîngele la cap. Secretarul comitetului raional rosti enervat:

— Dumneavoastră, tovarăși, credeți că sîntem la tîrg? Nu mai aveți de ce să vă tocmiți! Tîrgul s-a încheiat!

— Parc-am avea noi vreo vină! se auzi un glas dogit.

O femeie strigă, înrăită:

— Avem sau nu vreo vină? Răspunde!

— N-are a face! De răspuns însă, răspundem cu toții! continuă Gulbis, străduindu-se să vorbească cu calm. Se vede treaba că am fost prea blînzi la vremea aceea, de am îngăduit asemenea bătaie de joc! Dar nimic nu-i încă pierdut. Partidul ne învață că...

— Parcă fostul președinte ce era, dacă nu membru de partid?! i-o retează aceeași femeie. Și, mînată pesemne de îndrăzneala cu care începuse, încheie într-o șoaptă grea de batjocură: Pasămite însă că tot e un chilipir să fii în partid!

Se lăsă liniștea, o liniște grea, în care nu-ți auzi nici măcar suflarea. Doar gazornița ce sfîrșia... Văzînd că secretarul dă să se ridice, Juris i-o luă înainte, sări în picioare și, căutîndu-și chinuit cuvintele, exclamă:

— După dumneata... orice ticălos ce se strecoară în partid mînat de gînduri mîrșave... este comunist?! Ei, nu! Maçulis ăsta al dumneavoastră era, e drept, membru de partid, dar nu și comunist! L-au dat afară! Mai devreme sau mai tîrziu așa vor sfîrși toți cei de teapa lui! Și cu ochii la femeie — deși aceasta se întorsese cu spatele — vorbindu-i anume ei, continuă: Nu-mi vine a crede că dumneata n-ai priceput lucrul ăsta! De ce mai întrebi atunci?

Gulbis își lăsă mîna grea pe umărul lui și-l sili să se așeze.

— De ce te frămînți atîta? Oamenii au dreptul să pună orice întrebare! Se vede treaba că tovarășa noastră n-a priceput despre ce era vorba!

Și secretarul vorbi mai departe. Iar în timpul ăsta el, Juris, sufocat de o furie nemărginită, rămase cu ochii ațintiți asupra mesei aceleia cenușii. Ți-ai părăsit de bunăvoie și nesilit de nimeni colțișorul din orașul cu care erai deprins, cu troleibuzele și reclamele lui luminoase, cu cinematografele și teatrele lui, cu străzile sale pavate și curate. Și asta nu minat de lăcomie! Nu din lăcomie ți-ai croit cu greu drum prin nămeți pînă în fundul acesta pierdut de țară! Despre ce „chilipir“ poate fi vorba aici? Oare femeia asta nu pricepe? Ba pricepe, dar vrea să te împrăște cu noroi, te întîmpină cu vădită ură, asta cînd tu credeași c-au să-ți iasă înainte cu pîine și sare pe taler de argint, lăudîndu-te pentru mărinimia ta, pentru frumoasele tale intenții!... Bravo, bravo, tovarășe Beika! Minunat! Te-o fi apucat mila de tine însuți? Vai de tine, sărăcuțul! Un biet suflet plătînd și nu unul din cei treizeci de mii care au plecat în agricultură!

Noul președinte strînse cu înverșunare din pumnii pe sub masă — unghiile i se înfipseră dureros în palme — și ridică capul îndărătnic.

Începea o viață nouă, dar simțea în el un gol ciudat. Ce era asta, teamă? Nu. Doar nesiguranță, poate... Da, numai atît.

Noaptea, zăcea în pat strivit de gînduri, veșnic îngrijorat de ziua de mîine. Ceasul din perete bătea ora cu un sunet strident. Cu chiu, cu vai, izbutea să doarmă cîteva ore. Îi vuia capul de vîlmășagul greu al gîndurilor. Se scula în zori frînt, deprimat. Da, îi plesnea capul de atîtea gînduri apăsătoare.

Inotase cu Sebris pînă la genunchi prin zăpadă, cercetase grajdurile și hambarele cu rezervele de nutreț. Construcții șubrede... Și nimeni care să pună umărul, care să ușureze cît de cît munca crescătorilor de vite. Grajdul acela povîrnil ce sta să cadă... Acoperișul se îndoise... Toată construcția părea o coacășă uriașă... Cum de nu-l doborîseră încă vifornițele? Grajduri rezistente, călduroase, aflate numai la Sermulis și la Skaistaini. Vacile peste tot erau slabe de li se vedeau coastele.

Doar la ferma de la „Vanag“ se vădea o mînă gri-julie. Deși și aici grajdul era vechi, vacile erau bine îngrijite. Ii întîmpinase acolo o femeie nici tînără, nici bătrînă, încotoșmănată într-un cojoc.

— Tovarășa Silabriedis, i-o prezintă Sebris.

Femeia lăsă în tihnă găleata jos, își șterse mîna și i-o întinse. Noului președinte i se păru că nu atinge o mînă de femeie, ci o foaie de glaspapir. Întrebă, sfios :

— Cum merg treburile pe la dumneavoastră ?

— N-avem nutreț, îi răspunse îngrijitoarea. Toc paie, le opăresc și amăgesc vitele cum pot și eu. Slavă domnului că s-a făcut sfec-lă... Altfel, cum m-aș fi descurcat ?

— Pentru sfec-lă nu domnului să-i mulțumești, ci ție și copiilor tăi, interveni Sebris și adăugă, întor-cîndu-se spre Beika : Toată vara au muncit lotul de pe lîngă fermă...

Femeia ridică din umeri.

— Trebuie să răzbalem într-un fel... Scărpină capul de culoare închisă al vacii de lîngă ea. Mai au văcu-țele mele ce mîncă... Mi-a ajutat omul meu de-am cosit și niște fîn, de le mai putem da cîte un braț...

— Spune-mi, rogu-te, ce se petrece aici ? îl întrebă el pe Sebris cînd ieșiră din grajd. Îngrijitoarele asi-gură singure hrana vacilor ?

Sebris bodogăni ceva în barbă înainte de a-i răs-punde clar :

— Așa-i la noi acum, fiecare se descurcă cum se pricepe...

Trecură apoi pe lîngă o șură veche. O șură fără ușă. Iar în fața ei, din troian își ițeau fierăteniile niște mașini vechi. Zăceau acolo o grapă stricată, o căruță prăpădită cu o singură roată. Paragină ! O paragină în care citeai și nepăsare, și delăsare, și disperare. Proaspătul președinte se opri și rămase să privească vînzoleala vîntului, care spulbera zăpadă înlăuntrul șurii.

— Se prăpădește bunătate de șură ! Și doar ar mai putea fi dreasă !

Sebris izbi cu piciorul într-un gurgumei și tuși :
— Ar putea, vezi bine, dacă ar avea cineva vrere s-o facă ! Dar unde-i ăla ? Pe cine-l doare de ea ?

Președintele își încruntă sprâncenele, dădu să spună ceva, se uită drept în ochii lui Sebris — de pe chipul lui nici măcar iarna nu era în stare să șteargă mușcătura soarelui de vară — și o luă mai departe.

O săptămână încheiată se zbătuse prin colhoz ca o fiară în cușcă, furios, deznădăjduit. Apoi se duse la Taurenē și raportă primului secretar al comitetului raional, Mārēn :

— Tai vacile, oile sterpe și gloabele !

— Ești nebun ? sărise Mārēn. Distrugi șeptelul ? Ce, nu știi ce instrucțiuni avem ?

— Astea-s tîmpenii, nu instrucțiuni ! își sări din fire Beika. Sînt pur și simplu absurdități ! Doar n-o să las toate vitele astea să crape de foame pînă la primăvară ! Înțelege, tovarășe, n-am nutreț ! Și-apoi... la ce bun să trag după mine un balast nefolositor !

— Să nu îndrăznești să faci una ca asta ! îl preveni secretarul. Noi luptăm pentru mărirea șeptelului, și dumneata vrei să distrugi și ce brumă mai avem !

— Oare pentru noi e important numai numărul capetelor de vite ? Dar cum le vom scoate din iarnă, asta nu interesează ? Dacă vom fi nevoiți să le ridicăm în primăvară cu drugul de jos, ce-am realizat ? Nu pricep !

Mārēn puse mîna pe receptor și se uită la el ca și cum nu-l vedea :

— Multe lucruri nu pricepi dumneata...

În zilele următoare nu-l părăsise pe Juris un gînd greu. Ce să facă ? Să acționeze după cum îi dicta rațiunea, adică să-și ia singur această răspundere ? Dar cum oare poți ieși din impas, dacă nu iei o măsură hotărîtă, chiar temerară ? Trebuia să-și lămurească un lucru : ce este mai important : rezultatul muncii tale sau felul în care vei fi privit de ceilalți, ce vor spune alții despre tine ? Beika era fiu de plugar, absolvise o școală profesională și muncise apoi în uzină, unde devenise membru de partid. La școală, maestrul Timm, bătrînul, avea o vorbă a lui : „Gîn-

dește cu capul și ține-ți sufletul tare..." Se străduise să le-o insuflă și băieților cu care zi de zi stătea la strung, unde-i învățase, răbdător, să strunjească pie-sele cele mai complicate. Să gîndești cu capul... Dacă gîndești cu capul, descoperi că în orînduirea noastră legile au fost făcute pentru a duce viața înainte și nu pentru a o frîna. Prin urmare, dacă undeva s-a făcut o greșală, înseamnă că trebuie să acționezi pe răspunderea ta! E clar, nu? că vitele neproductive constituie un balast inutil! Așadar, el, Beika, va proceda cum va crede el de cuviință. Trecuseră aproape șase luni. Șase luni de muncă grea, încordată. Tăiasă vitele neproductive și salvase gospodăria de la catastrofă. Cu banii cumpăraseră nutreț, și așa scosese vitele rămase din iarnă. Cu chiu, cu vai, dar le scosese! Numai că pe el l-au chemat la comitetul raional, în fața biroului.

— Cum să interpretăm samavolnicia asta? îl luase mînios Mărên la rost. După cîte mi-aduc aminte, te-am avertizat... Ce ești dumneata, anarhist? În loc să sporești numărul vitelor, dumneata te-ai pus pe tăiat!

— A fost singura soluție, se apără Beika îndîrjit.

Dar îndîrjirea lui avu darul să-l mînie și mai tare pe secretar.

— Cum adică? După dumneata, tăierea vitelor constituie o soluție?

Juris era mohorît, furios, gata de orice. Izbucni fără să vrea cu asprime:

— Dacă erai în locul meu, dumneata ce-ai fi făcut, tovarășe Mărên? Ai fi așteptat să moară vitele de foame? Banii obținuți pe ele nu i-am vîrît în buzunar... Am cumpărat fîn... Ce-i drept, nu grozav, dar fîn! Și acum o să scot vitele la pășunat! Răspund de colhozul ăsta și n-am putut proceda altfel!

— Ai să răspunzi pentru samavolnicia dumitale, îl amenință Mărên. Propun ca tovarășul Beika să fie sancționat prin muștrare... Și te sfătuiesc ca pe viitor, tovarășe Beika, să ai mai mult respect față de disciplină și de dispozițiile care sînt obligatorii pentru toată lumea! Sper că vei înțelege asta!

Juris îl ascultase mut, stăpînit de un sentiment de adîncă jignire.

După şedinţă, Gulbis, al doilea secretar, care în van tot încercase să-l apere, îl strînse cu putere de umăr :

— Multe se întîmplă în viaţă... Ce vrei, uneori şi noi sîntem birocraţi. Află că eu, în locul tău, aş fi procedat la fel !

Şi, mulţumită acestor cuvinte, Juris îşi revenise.

Cu acest prilej făcuse cunoştinţă cu preşedintele colhozului „Ezerlejă“, Dimdăn, un om ce păşise cam de mulţişor în cea de a doua jumătate a vieţii. Singurul care, în afară de Gulbis, îndrăznise să-l înfrunte pe Mărên şi să-l apere pe Juris.

După şedinţă, pe stradă, Dimdăn se apropie de Juris şi deschise vorba, zîmbindu-i a îmbărbătare :

— Cum te simţi după săpuneala asta ? Fleacuri ! Ori discuţi cu Mărên, ori baţi apa-n piuă, totuna-i ! Nici măcar nu încearcă să pătrundă în fondul problemelor ! Zi-i birocraţ şi pace ! După mine unul, e mai bine să pari a fi de acord cu el, dar să faci cum te taie capul !

Juris, nedumerit, încercă să-l contrazică.

— Ştiu ce vrei să-mi spui, îi tăie Dimdăn vorba. Ştiu. Dar, din păcate, asta-i situaţia ! Şi tocmai de la ea porneşte nenorocirea noastră.

— Eu totuşi nu înţeleg ! nu se dădu bătut Juris. Aici e ceva...

— Vezi, dragul meu, îl întrerupse din nou Dimdăn, Mărên este omul care în primul rînd are grijă de faţadă ! Ce-are a face că faţada ascunde după ea şi birne negeluite ? Ea să strălucească ! Asta e important pentru dumnealui ! Gulbis însă e alt soi de om.

— Dar...

— Anul trecut s-a dus o campanie pentru floarea-soarelui. Prin raion venise o comisie guvernamentală, şi unul din membrii ei l-a întrebat de ce nu însămînţează floarea-soarelui pentru însilozare. Asta i-a fost de ajuns : a doua zi ne-a convocat pe toţi preşedinţii de colhoz şi ne-a trasat sarcini concrete : atîtea şi atîtea hectare de floarea-soarelui de fiecare gospodă-

rie! Degeaba am încercat noi să-i demonstrăm că, date fiind caracteristicile solului nostru, alte culturi sînt mult mai avantajoase; el a bătut cu pumnul în masă și ne-a dat un ultimatum: să se cultive floarea-soarelui!

— Și voi ce-ați făcut?

Dimdăn ridică din umeri.

— Ce-am făcut? Am semănat răsărite pe marginea drumurilor, ca să aibă și secretarul o bucurie! Iar vacile au rumegat borceag și timoftică...

Juris îl privi indignat:

— Cum e posibil? Asta nu mai e atitudine partinică, ci curată înșelătorie!

— Exact, recunosc Dimdăn. Sîntem siliți să facem așa!

— Pe mine nu mă va putea sili nimeni să fac astfel! se încăpățîină Juris.

Dimdăn îl privi cu un zîmbet satisfăcut.

— Nu te-ai lămurit încă? Ai pornit la luptă deschisă și, poftim, nu mai departe decît azi ai și încasat-o!

— Ei și? N-au decît!

— Eu de felul meu sînt un om pașnic. Nu-mi plac intrigile! Pentru mine, lucrul de căpetenie este să meargă bine gospodăria! De ce să mă cert, de ce să-mi pun pielea-n saramură? Lasă, mai trăiește puțin pe aici și o să te deștepți și tu!

O vîntoasă nepoftită zgîlți o ramură de scoruș, care lovi ușurel în geam. Juris aprinse un chibrit și se uită la ceas: două. Se întoarse pe partea cealaltă. Gata! Cugetase îndeajuns! Trebuia să mai și doarmă, nu? În toată casa aceea mare domnea o liniște adîncă. Numai de nu s-ar porni vîntul care să aducă ploaie... De două săptămîni era o vreme minunată, însorită. Să mai țină timpul ăsta încă vreo zece zile, și fiinul va fi strîns... Trebuia să facă ceva și cu ferma de porci de la Caune, deși nu e prea plăcut să te ocupi de asta. Chiar mîine, neapărat! Și Juris se trezi deodată din toropeală; oboseala îi fu luată parcă cu

mîna. Trebuiau luați porcii de la Aline Caune. Ce dacă se afla cocina chiar în curtea ei ? O să-și mai facă un dușman, asta așa e, dar ce altă cale poți folosi ; de altfel, femeia oricum are porniri dușmănoase, muncește de mîntuială, parcă în bătaie de joc. De cîte ori s-o mai critice ? Se mulțumește să dea din umeri și să strîngă din buzele tivite : „Fac și eu cum mă pricep...” Are glas de gheață, ochii de gheață... De ce ? Pentru că i s-a prăpădit feciorul, Teodor, undeva prin străinătăți ? Poate ! Căci în ochii ei nu fiul este singurul vinovat de soarta lui, ci Puterea Sovietică, colhozul și el, președintele... În fond, e vorba de o tragedie, de marea tragedie a unui om. Cum să-i redai unei mame, a cărei inimă sîngerează după un fiu pierdut, dragostea de viață ? Poți s-o acuzi, poți s-o condamni, asta așa-i. Totuși, trebuie să mai stai de vorbă o dată cu Aline...

Juris își scoase o țigară. Simțea că n-o să se mai lipească somnul de el în noaptea aceea, dar nici să se dea jos din pat și să aprindă lampa n-avea chef. Fumă în întineric, lăsîndu-și gîndurile să hoinărească în voie în lumea aducerilor-aminte, o lume brăzdată de drumuri nu prea lungi, nu prea îndepărtate, dar pe care adeseori a avut de învins sumedenie de obstacole și s-a bucurat de puține clipe luminoase, ușoare.

Nu împlinise încă nouăsprezece ani cînd îi murise mama. Tocmai absolvise școala profesională. Nu se mai întorsese la țară. Intrase în uzină.

Avusese dezamăgiri chiar de la început. Doi ani de zile, la școală, Juris stătuse în fața unui strung la care se străduise din răspuțeri să lucreze piese de mare precizie. Cîte insuccese la început, cîte necazuri nu îndurase ! Cîte greșeli nu făcuse ! Incetul cu incetul, pas cu pas, făcu progrese, degetele lui deveniseră tot mai sensibile, mai îndemînatice, ochiul mai ager. Dar probabil că pe directorul uzinei asta nu-l interesa.

— Deocamdată să mai rămîi în curte, ordonase el, la ambalaj.

Juris se mîngîiase cu gîndul că uzina avea muncitori puțini, că situația asta n-o să dureze mult, maximum cîteva zile. Cine-l poate sili pe un strungar de categoria a patra, cu care statul a cheltuit o avere, să care prin curte lăzi și țevi?... E, desigur, o situație temporară... În cel mai rău caz, doar pentru cîteva săptămîni. Și așa, în fiecare dimineață, Juris aștepta să fie chemat în atelier, să fie prezentat meșterului, să i se arate un strung, strungul lui...

Dar nu l-a chemat nimeni. Trecu așa o lună, începu a doua... Juris era deznădăjduit. La școală li se tot spusese: „Învățați cu sîrg! Vă așteaptă uzinele cu strungurile lor, tehnica cea mai înaintată! Nu uitați că voi, cu mîinile voastre, veți crea mașinile viitorului.“ Unde era acum tehnica aceea atît de înaintată?... Juris își aducea aminte ce-i povestise meșterul Timm despre ucenicia sa: un an încheiat fusese silit să măture pe jos, să alerge după bere și țigări, să aprindă focul în sobă și să taie lemne... Asta, înțeleg, putea fi cîndva, pe vremuri... Dar acum?...

Se duse de trei ori la director. Dar directorul era mereu ocupat și de fiecare dată îi făgăduise, grăbit nevoie mare, c-o să aranjeze tot, dar era clar că nici măcar timp n-avea să se gîndească la tînărul strungar. Trecu deci și jumătate din cea de-a treia lună. Juris nu mai putea răbda; se duse întins la școală, la bătrînul său meșter.

Timm veni la uzină. Ce-a făcut, ce-a dres, nu se știe, dar l-a silit pe director să stea jos și să-l asculte. Ieșise din cabinet cu o falcă-n cer și cu alta în pămînt și-i spusese lui Juris, scurt:

— E-n regulă! Numai, vezi, ia seama, să nu mă faci de rîs!

La despărțire, bătrînul îi făcu semn cu mîna; cînd să plece, bodogăni, scos din fire nevoie mare:

— E un nesimțit, asta e... Și încă ce nesimțit!

Juris era hotărît să nu-l facă de rîs, și se străduise din răputeri să muncească cît mai bine.

Peste șase luni, în preajma aniversării lui Octombrie, fotografiile de pe panoul de onoare fură schim-

bate cu altele noi ce purtau inscripția „Cei mai buni...”
Acum, din cea de a treia, din stînga, privea Juris...

Lucrurile ar fi mers ele cum ar fi mers, dar partea proastă era că n-avea locuință. Stătea la cămin, într-o vechitură de baracă, mai degrabă un fel de șopron despărțit în chiliuțe. Pe coridor mirosea a mucegai și a acru, pereții odăii cîndva vopsiți într-un verde tulbure erau acum coșcoviți și murdari. Ici-colo tencuiala tavanului căzuse, iar becul ce atîrna de tavan fusese acoperit în loc de abajur cu un ziar îngălbenit de vreme.

Băieții făceau în așa fel ca să stea cît mai puțin în camera asta atît de puțin plăcută. Se sculau de pe paturile tari și se duceau la cinema, la dans sau, pur și simplu, umblau haihui prin oraș.

— Trăim în plictis, oftase într-un rînd Liepin, băiatul acela vioi și slăbănog; toți ceilalți îi dăduseră dreptate. Da, plictis... Ne-am plictisit de moarte! Cît o poate oare duce omul în felul ăsta?...

Juris se gîndise atunci plin de amărăciune. Adevărat! De ce trăiau în cazarma aceea, unde nu aveau nimic, nici apă măcar, unde nu se simțeau la ei acasă, ci ca într-o haltă părăsită? Cine era de vină? Nimeni? Chiar nimeni? Dacă directorul le-ar vedea baraca, dacă în pieptul lui ar bate o inimă înțelegătoare, nu și-ar găsi noaptea somnul pînă n-ar reorganiza condițiile de locuit ale muncitorilor din uzină. Dar pe el nu-l doare de cei ce muncesc. Singura lui grijă e planul. Tocmai ăsta îi e păcatul. E un păcat ce nu bate la ochi, rămîne adesea neobservat, dar consecințele lui, precum rugina, macină vieți omenești. Nu, trebuie, trebuie, să ne gîndim la om. El e doar factorul cel mai de seamă și mai hotărîtor!

Și în colhozul tău, președinte, omul constituie elementul de bază, hotărîtor. Iată de ce ești atît de tulburat, iată de ce nu se lipește somnul de tine!

Cum, într-adevăr, nu poate să dea ochii în geană în noaptea asta? Trebuie totuși să adoarmă! Hai, dormi, aștește măcar, nebunile! Mai e puțin și se luminează, începe o nouă zi grea!

Capitolul III

Ramurile se legănau ; o veveriță, plescăind zgotos, sărea dintr-un brad într-altul, cățărându-se spre vîrf ; în urma ei se repezi ca un fulger o surată, care-și agită coada roșcovană, stufoasă și se pierdu în vălmășagul de crengi. Un con se rostogoli lovind cînd un ram foșnitor, cînd altul și căzu moale pe covorul uscat de mușchi. Pînă să ajungă el jos, veverițele, sprintene, dispăruseră.

Kārlis Dižbajār, șeful Casei de cultură, cu capul dat pe spate, urmărise zîmbind joaca lor.

— Ia te uită, diavolițele ! își spuse el petrecîndu-le cu privirea și, punîndu-și jos undița și bidonul, își scoase o țigară și se întoarse spre vasul cu apă în care se bălăceau doi pui de știucă. Ar mai fi stat un ceas, căci abia răsărea soarele, dar n-avea rost. Îi ajungea pe ziua aceea. Nu era el omul care să-și piardă timpul din zori și pînă-n seară la rîu, cum fac unii pentru care pescuitul este un sport. El nu pornea spre gîrlă decît atunci cînd li se făcea poftă, lui și neveste-si, de pește proaspăt și se mulțumea cu puțin. Deși împlinise cincizeci de ani și încărunțise, Dižbajār părea încă tînăr. Chipul lui ars de soare părea și mai bronzat datorită cămășii albe ; avea dinții puternici și ochii sclipind vioi, veseli, în dosul ochelarelor.

Sub mîngîierea călduță a soarelui de dimineată, brazii, mari, înmiresmau locul cu rășina lor. Prin locurile umbroase iarba mai tăinuia picuri de rouă, frînturi microscopice de argint. Fîneața fusese cosită, dar colo, lîngă pădure, scăpase de tăișul coasei o tufă de clopoței ce păreau artificiali, unduind albaștri în bătaia razelor.

Dižbajār se aplecă și adună o chită de flori gingașe.

Cînd ajunse la colina de pe care se vedea Casa de cultură, desluși la cotul drumului o căruță încărcată cu bidoane de lapte. Pe capră se afla Krišjānis Vilkup, din Vilkupu, cătunul vecin, unde se afla o parte din cornutele mari ale colhozului.

— E-ei, bună dimineța! îi strigă Vilkup, trăgînd de hățuri și oprind calul. Ia te uită! Azi mîncăm ciorbuliță bună, de pește!

Își scosese luleaua, semn că avea mare chef de vorbă. De cîtva timp rămăseseră la „Vilkupu“ numai ei doi — el și nevastă-sa. Fetele îi plecaseră, și una, și alta, la oraș.

— De ce numai ciorbă? O să avem și pește prăjit, se laudă Dižbajăr.

— Ați aflat? îl întrebă iute Vilkup; era vădit că abia aștepta să-i spună vestea cea nouă.

— Ce să aflu?

— I-a scris lui Caune fecioru-său! Din Canada! Dižbajăr se încrunță.

— Al cui? Al lui Caune? Păi n-a...

— Da, da! îi ținu repede isonul Vilkup. Al de a fugit cu nemții! Nu s-a mai auzit atîta amar de ani despre el, și acum deodată hop, o scrisoare!

— Așa, așa, rosti tărăgănat Dižbajăr. Ce bucurie pe maică-sa...

Lui unul îi păsa la fel de puțin și de Caune, și de fiul ei, dar întrebă așa, din politețe:

— Care cum s-ar zice, se întoarce?

— Cine știe... cine știe... Ca să vezi cum se-ntîmplă uneori în viață! Zici că omul a murit, că s-a sfîrșit cu el și deodată, hop, o scrisoare! Păcat, păcat că n-a mai apucat și bătrînul ziua asta. Că din pricina feciorului...

Dižbajăr, pricepînd că Vilkup are de gînd să se întindă la taclale, puse mîna pe vas și spuse grăbit:

— Trebuie să duc peștele acasă...

Și plecă.

Porni și căruța lui Vilkup huruindu-și mai departe bidoanele goale...

În jurul Casei de cultură dădeau în floare teii bătrîni, iar prin ramuri, ca într-un stup uriaș, zumzăiau albinele. Clădirea de cărămidă roșie, fostă proprietate a *aizsarg*¹-ilor, construită sub dictatura lui

¹ *Aizsarg* — membru al organizației militare fasciste în Letonia burgheză.

Ulmanis, se ascundea în umbra deasă a ramurilor verzi. Aici se afla acum centrul cultural al satului.

Apropiindu-se de casă, Dižbajār aruncă o privire spre perdelele albe de la ferestrele locuinței sale — oare îl vedea nevastă-sa că aduce pește? N-ar fi rău s-o poftască și pe noua bibliotecară la ciorbă: s-o ajute să se deprindă, să se aclimatizeze. Mult înseamnă atenția tovărășească!

Poștașul — un bătrîn gîrbov, cu mustăți cărunte, dese, străbătea curtea:

— Tovarășe Dižbajār! striga el. Ziarele!

— Mulțumesc, zise Dižbajār, luînd poșta stînjinit, așa cum se simțea ori de cîte ori îi spunea cineva pe nume, și se înfurie o dată mai mult pentru prostia sa. Cine dracu îl pusese atunci, în timpul lui Ulmanis, să-și schimbe numele și să-și zică Dižbajār? Ce-i drept, în vremea aceea toată lumea, apucată parcă de streche, voise să se letonizeze... Dar de ce naiba și-a ales un nume atît de boieresc, de nobil? Auzi... Dižbajār¹. Nu se potrivește de fel cu vremurile de azi! Nu era mai nimerit cel vechi — Kārlis Eihmanis? O fi fost el banal, dar, în schimb, fără ifose!

— Kārlēn! auzi bucuros glasul Līvije, și responsabilul își văzu în prag soția, cu părul castaniu-închis strălucind în soare, îmbrăcată într-un capot numai flori, cu sandale roșii în picioare. Ei, ai prins ceva?

Zîmbind, Dižbajār își puse jos vasul cu pește și-o îmbrățișă.

— Porumbița mea, cu fiecare zi ce trece mi te faci mai frumoasă, mai bună și mai tînără! spuse el.

Līvija îl trase de ureche, rîzînd.

— Ia nu mai spune prostii și dă încoace peștele! Florile sînt tot pentru mine? Splendide!

— Ar trebui s-o poftim la masă pe noua bibliotecară, spuse Dižbajār. S-o ajutăm să se obișnuiască cît mai repede cu locurile astea, noi pentru ea.

— Bineînțeles! răspunse veselă Līvija. Ce știuci grozave! Bravo, Kārlēn!

¹ *Dižbajār* — în traducere „mare boier“.

Și, încântată de pește, se duse la bucătărie.

Livița era cu douăzeci de ani mai tânără decât bărbatul ei. O femeie frumoasă, cu ochi verzi și o piele nespus de albă, pe care n-o putea bronză nici soarele cel mai puternic. Urmase cursurile Facultății de artă dramatică, visase să ajungă artistă, dar... mai bine să nu-și mai amintească de asta! Fiecare om își are destinul său. Și, la urma urmelor, ce, e rău să fii ajutorul, sfetnicul tovarășului tău de viață?

Prin ușa deschisă aruncă o privire nouă bibliotecară.

— Bună dimineața! Vă supărați dacă vă deranjez puțin? o întrebă Inga.

— Poftiți, intrați, nu vă jenați, îi ieși Livița prietenoasă în întâmpinare.

— N-ați putea să-mi împrumutați o găleată și o cârpă? E un praf la mine!

— O, cu plăcere, luați tot ce vă trebuie! Și mătura... Iată și săpunul... dacă aveți nevoie, vă pot da și apă caldă...

— Mulțumesc. Acum am tot ce-mi trebuie, făcu Inga.

— Te rugăm să iei dejunul azi cu noi, o pofti Livița la fel de prietenoasă. Kărlēn ar vrea să gusti și dumneata din peștele prins de el... Ia te uită ce minune de știuci!

— Mulțumesc, am să vin, făgădui Inga.

Cocoță scăunelul pe masă, se cățără pe el și luă cărțile de pe raftul de sus. Apoi le așeză teanc și se apucă să le șteargă. Erau atât de prăfuite, încât își venea a crede că nicicând nu fuseseră atinse de mână omenească. Miroseau a paragină, a părăsire. Strănutând, Inga sări de pe masă jos, pe dușumea, și, suspinând, începu să trieze cărțile cu file rupte și cu copertile ferfenițite. Pe rafturile de jos mai toate cărțile erau într-un hal fără de hal. *Anna Karenina* își pierduse copertile și zăcea vîrîtă undeva, într-un colț. Nu arăta mai bine nici *Valea lunii* de Jack London. Trecuseră amîndouă prin mîna aceluiași cititor: purtau pe margini tot felul de însemnări, rod al zelului aceleiași mîini. „Noroc că s-a folosit de creion! Își

spuse Inga. O să le pot șterge. O să le legăm din nou.“

Odăița avea o singură fereastră, care dădea spre miazănoapte și prin care se vedeau curtea, magazia de lemne și teii înfloriți. „Peste iarnă aici o să fie cam întuneric“, își zise Inga, uitîndu-se la lampa cu gaz de pe masă.

Unul din colțurile de sus ale ferestrei purta pozoaba unei pînze dese de paing pe care se legănau cîteva muște moarte. Inga dădu jos pînza, și păianjenul, speriat, o luă la goană în plină panică și pieri undeva, sub tavan. „Ia-ți tălpășița, că aici n-o să-ți mai țeși niciodată ițele!...“ Dar undeva, în adîncul sufletului ei, Inga simțea că o roade neliniștea... Ei și? Așa i se întîmplă oricărui om care începe o viață nouă într-un loc străin, necunoscut.

Treaba mergea încet. De altfel, Inga nu se prea grăbea. Prin fereastra deschisă năvălea aerul încins de soare; chiar și pînă la ea răzbea din ram în ram, zumzetul albinelor, acoperit cînd și cînd de bîzîitul mîniat al viespilelor.

Nu apucase să termine cu al doilea raft, cînd auzi bătînd la ușă. Era Lîvija, veselă, cu fața îmbujorată de căldura plitei. Văzînd-o, Inga uită pe loc de simțămîntul acela de singurătate care o apăsase pînă atunci. Avea alături de ea oameni prietenoși. Și apoi, oameni erau peste tot!

— Poftim la masă... Repede, că se răcește ciorba de pește!

Au mîncat toți trei, la masa aceea rotundă din camera curată și primitoare, o ciorbă gustoasă, apoi știucă prăjită cu salată verde.

— În cinstea duminică o să avem și desert! o vesti Lîvija. Căpșuni cu frișcă!

Inga o privea cu admirație: cît de plăcuți sînt oamenii plini de viață! Probabil că femeia asta nu știe ce înseamnă răutatea, meschinăria! Cine nu s-ar simți bine alături de ea?

În cameră totul era dovada bunului-gust al gazdelor — și desenul perdelelor de la fereastră, și tabloul

ce reprezenta un peisaj auriu de toamnă, și florile din vasul de lut din mijlocul mesei.

— N-am mai fost de mult la Riga, spuse Līvija, servind-o cu pește. N-am mai văzut ultimele spectacole... concertele le ascultăm numai la radio... Am rămas în urmă în toate privințele.

— Noroc că acum, pe tărîm cultural, a apărut în oaza noastră o forță nouă! glumi Dižbajār. Numai de te-ai simți bine aici și de n-ai fugi!

— Nu, răspunse Inga. N-am să fug.

— Uite, sînt trei ani de cînd ne tot zbatem pe aceste meleaguri! oftă Līvija. Orice s-ar spune, am izbutit oarecum să ridicăm nivelul cultural al oamenilor, nu, Kārlēn? Ții minte că înainte tineretul alerga numai la dans? Acum vine la Casa de cultură, și asta-i fără îndoială meritul tău, Kārlēn... Da, da, de ce ne-am sfii, de ce această falsă modestie? Parcă pentru tine, în afara Casei de cultură, mai există ceva pe lumea asta? Ah, da, iartă-mă! Din cînd în cînd mai pescuiești cîte o știucă. Știi, adăugă ea, întorcîndu-se spre Inga, eu sînt orășeancă, și la început eram convinsă c-o să mă simt îngrozitor aici! Dar cine știe să-și creeze condiții... vezi, avem cărți, radio... O să ne luăm și televizor! Dar mai cu seamă, ce aer curat, sănătos e aici! Să nu te temi, va fi bine!

— Nici nu mă tem, spuse Inga.

— Mă duc să vă fac o cafeluță! Pînă atunci, Kārlēn o să-ți povestească despre viața noastră de aici.

Dižbajār trecu cu Inga în cealaltă cameră, mobilată cu un birou, rafturi de cărți și un divan lat. Tot acolo se afla și aparatul de radio. Lîngă rafturile de cărți atîrnau cîteva afișe scrise de mînă.

— Acestea au fost toate reprezentațiile organizate de dumneavoastră?

— Da, dădu din mînă Dižbajār. Munca a trei ani. Cercul nostru de artă dramatică are o activitate bogată. Este format în special din învățători și din lucrătorii comitetului executiv.

— Dar tineretul colhoznic?

— E inert, prea inert. Dižbajār își luă o țigară. Pot să fumez? Din păcate, greu de urnit cu excepția

cîtorva mai mult sau mai puțin activi... Ai aici munca noastră în ordine cronologică. Am început cu piesa într-un act, *Căsătoria Milliiei*, apoi a urmat *Păcatele Trînei*. Piesa asta a fost pentru noi ca o nucă cu coaja tare, dar pînă la urmă am biruit-o! Anul trecut, în cinstea Zilei femeii, am pregătit *Bîrfitoarele*, și am prezentat-o la Casa de cultură din Radzen. Ce succes! Acum am început repetițiile la *Din sticla dulce*... Dar vara, în timpul vacanței școlare, e acalmie...

Inga se uită la Dižbajār.

— Piese de-ale noastre, sovietice, nu jucați?

Responsabilul dădu repede din mîină; ochelarii sticlară.

— Asta este o problemă extrem de complicată, tovarășă Laure. În general, e greu să conduci activitatea artistică a amatorilor, căci oamenii nu se pricep la nimic... Trebuie să le bagi fiecare cuvînt cu lingurița în cap! La început, joacă nevastă-mea pentru ei toate rolurile... Sîntem siliți să căutăm opere de un înalt nivel artistic... căci dramaturgia noastră contemporană, din păcate...

Lîvija aduse cafeaua.

După aceea, Inga se întoarse la cărțile ei prăfuite. Casa roșie se topea în arșița amiezii, în jur domnea liniștea, tulburată doar de neostoitul zumzet al albinelor. Dar pînă și zumzetul lor părea toropit de zăduf; bătînd alene din aripi zbură o barză. Sub streășină începu să ciripească o pasăre. Ce fel de pasăre să fie? Frunzele copacilor se răsuciseră de atîta zăduf, leușteanul se ofilise pe sub gard, și mixandrele de pe răzoare, ferecîndu-și cupele liliachii, așteptau înserarea, ca să-și reverse asupra curții mireasma lor puternică, îmbătătoare. Uimitor! O floare mică, micuță, cu un parfum atît de puternic...

Inga miși ochii, și-și închipui că undeva departe, foarte departe, după lanurile de secară, după covoarele de trifoi înflorit, după pajiștile deasupra cărora se risipește mireasma finului proaspăt cosit, undeva, dincolo de lacurile cu fața sclipitoare și de codrii plini de umbre verzi, se furișează aproape, tot mai aproape,

iarna dușmănoasă și aspră. Cînd va veni, nu va mai fi soare, și prin crengile golașe ale teilor va doîni trist vîntul. Pretutîndeni se va așterne zăpada, zăpada și liniștea, și mai adîncă decît acum. Cum te vei simți atunci, Inga ? Auzi întrebare ! Parcă n-au să fie tot oameni în jur ? Vor fi oameni, va fi și muncă ! Multă muncă !

Soarele luneca încet către tihna lui noptatică, dar noua bibliotecară, cu obrajii și mîinile mînjite de praf, tot mai ștergea și potrivea teancurile de cărți jerpelite...

Capitolul IV

Cînd dădu cu ochii de ziarul *Cîna* desfăcut pe masă, Alîne Caune îl azvîrli cu furie. Iar ?... De politică are Dace nevoie ! Mai bine ar citi romane ! Ce naiba o fi avînd ea nevoie de gazetele astea ?

Îi făcea rău tot ce-i amintea de noua orînduire. Ca să se apere de ea, se înconjurase cu un zid de nepăsare dușmănoasă. E adevărat, nu mai trăiește ; o duce doar și ea de azi pe mîine. Dacă nu poate omul să moară cînd vrea ? ! Moartea nu vine așa, deodată, oricît ai dori-o !

Mînioasă, tăie pîine, turnă supa în farfurie și scoase din ceaun o bucată de carne mai slabă. Punea masa pentru fiică-sa. Apoi se uită pe fereastra deschisă : iar stă cocoșată și plivește florile !

— Vino odată ! o chemă ea, furioasă. Se răcește mîncarea !

Dace se spală pe mîini în tîndă și intră în cameră.

Împlinise douăzeci și cinci de ani și era departe de a fi o frumusețe : cam plinuță, cu părul și sprîncenele spelbe și cu palmele aspre, ca ale celor ce muncesc la sapă.

Maică-si îi părea și rău de fată, dar avea și necaz pe ea. Oamenii trăiau fiecare cum se pricepea — unii lucrau o săptămînă, două în colhoz, și cu asta, basta ; pe alții îi cărau cu sila. Numai Dace, ca o toantă,

cum îi auzea strigînd la poartă, gata era ! Ce-i ziceau ei, aia făcea !

Și pe ea, ca mamă, o durea, îi era ciudă că fata uitase năpasta ce se abătuse asupra lor din pricina noii orînduiri. Oare nu ei, stăpînii de azi, erau vinovați de soarta lui Teodor ? Ar fi dat băiatul bir cu fugiții de n-ar fi fost comuniștii ăștia ? De furie, Alinei îi dădură lacrimile, cum îi dădeau ori de cîte ori își aducea aminte de feciorul ei, deși trecuseră paisprezece ani de cînd nu-l mai văzuse. Cînd se uita la fotografia din perete, la aparatul acela de radio vechi pe care-l meșterise cîndva cu mîna lui sau cînd deschidea dulapul și da de costumul lui de vară și de cele trei cravate din sertar, așezate pe cămășile călcate cu grijă simțea așa, ca o apăsare, ca o durere în inimă. „Feciorașul meu, băiatul meu... da, dragi mi-ai fost amîndoi, dar tu îmi ești mai aproape, ce e drept, e drept. Dace o fi ea într-adevăr duioasă, o fi fată bună, dar n-am simțit în sufletul meu aceeași duioșie pentru ea. Poate unde cu tine mi-a fost greu, că a trebuit să lupt cu moartea cînd erai mititel, ca să i te smulg din gheare...”

Privește în gol multă vreme cu bucata de pîine în mînă și cînd, într-un tîrziu, se trezește, se apucă să mestece încet.

Iacă, au și trecut trei ani de cînd a rămas singură cu Dace. Bărbatu-său a murit subit ; încărca fîn în căruță și deodată s-a prăbușit. Doctorul zice cum c-ar fi avut o hemoragie cerebrală. Nu mai are nici fecior, nici bărbat. Și dacă de moartea omului ei nu poate face pe nimeni vinovat, de plecarea feciorului, Alina nu-i va ierta niciodată pe cei cu vină.

— Iar ai căzut pe gînduri, mamă ?

— De ! răspunse supărată Alina, dar se uită la fată și se mai îmbună : Mănînci ca o păsăruică... Mai ia, copilă, o bucată de carne !

— Nu mi-e foame, spuse Dace golind farfuria. E tare cald azi !

— Cine te silește să muncești atîta ? Ce tot alergi ca o zănatică ? Mai stai acasă și te mai odihnește !

Fata scutură din cap, încercînd să-și înlăture o şuviță de păr ce-i lunecase pe frunte.

— Trebuie să mă duc! Fînul cel mai bun zace încă risipit... Trebuie strîns pînă în seară... Anul ăsta a fost în luncă o iarbă, mai mare dragul...

Dar Aline n-o mai asculta. Cum s-o audă spunînd mereu „noi“ și iar „noi“? O apucă pur și simplu turbarea!

„Nu, fată, n-avem același drum! Tu n-ai decît să-ți trădezi fratele! Eu însă nu-mi voi trăda niciodată feciorul! Eu am să fiu întotdeauna de partea lui.“

Aline se ridică fără un cuvînt, aruncă lingurile în castron și se apucă să spele vasele. Iar cînd Dace voi să șteargă o farfurie, îi smulse ștergarul din mîină.

— Lasă, fac eu asta și singură! Tu doar te grăbești, nu?

Fata știa că n-are rost să mai insiste. Se duse deci în curte și se opri din nou în fața florilor. Cu mișcări îndemînatice, plivi straturile de pir și lobodă. Mai mare rușinea cum năpădiseră buruienile! Se cam apropiase ora de plecare... Nu-i nimic! O să termine diseară cu plivitul. Smulgea buruienile cu pasiune, afina cu degetele pămîntul și mușuroia florile, cuprinsă de bucuria că le redăruia frumusețea, că lăsa loc aerului să pătrundă pînă în adîncul rondului. Dar e tîrziu! Trebuie să se grăbească!

Își scutură șorțul și se ridică. O văzu în ușă pe maică-sa.

— Mai bine ai mușuroi varza, îi strigă ea, înciudată. Că eu trebuie să mă duc din nou la haită.

„Haită“, așa le spunea Aline porcilor colhozului pe care îi avea în grijă și se găseau în grajdul ei. Numai că nu-i fuseseră vîrîți pe gît porcii ăștia! Ia-i și ia-i, o să-i ții chiar la tine în ogradă, și ți-o veni mai ușor... Socotise și ea că într-adevăr e mai bine, decît să iasă în fiecare zi la cîmp, unde știa c-avea să dea ochi cu oamenii. O rodea invidia cînd vedea bucuria altora și o îngheța nepăsarea față de durerile lor.

— Am să fac asta diseară, spuse fata, legîndu-și năframa și întinzînd mîna după greblă. Acum nu mai am nici o clipă...

Și se uită îngrijorată spre cer. Nu, era senin; doar colo, spre soare-răsare se aduna parcă un norișor purpuriu, cu luciri viorii. Dar nu vestea ploaie. Ieși, dar, din curte cu grebla și cu bidonul cu apă și o porni spre luncă.

După plecarea ei, Alîne se duse la cocină. Iși trase saboții lăsați acolo, sub streășină, își legă șorțul și se apucă să pregătească hrana animalelor.

„Ia priviți, oameni buni, cu ce vor să-i îngrășe! chicoti ea în gînd. Nici tu colo un pumn de făină, nici tu un cartof... Numai pleavă mucegăită, dar și asta amestecată cu dracu știe ce! Halal gospodari! Ingrășă porcii cu frunze. Probabil așa or fi poruncind planurile alea ale lor. Iși propun ca porcul să cîntărească atîtea și atîtea ocale, iar ca să adune slană pe el, îl hrănesc cu iarbă veche! Ce să-i faci?! Acum toate merg altfel, după moda comunistă!”

Trecuse în ajun din nou pe la ea „ăla nou”.

— E umezeală în boxe, se încruntase 'mnealui.

— De, ca la porci! îi răspunsese ea, strîngînd din buze. Că doar n-am să le aștern cearceafuri!

O pironise cu privirea și plecase fără a mai scoate o vorbuliță.

Parcă ce, îi dăduse mîna să spună ceva? Se uitase după el mînioasă. „Adu mătăluță cîteva care de paie, și n-ai decît să-mi ceri să fie uscat. Dar de unde să ia paie, că demult i le-au mîncat vitele... Se vede treaba că vacilor colhozului le place mai mult să rumege la paie decît fîn și trifoi! zîmbi cu răutate Alîne. N-u-u, eu n-am să înnebunesc din pricina porcilor voștri, ca Irma Vanag... Mutați-vă gîndul, dacă l-ați avut vreodată!”

Plesni porcii cu o nuia, pînă-i vîrî în îngrăditură, le turnă în troacă de băut și se duse să se spele pe mîini.

Deși ziua era pe sfîrșite, soarele nu-și îmblînzise mușcătura. Dace sări peste un șanț și o luă repede pe cîmpul ce unduia cînd în sus, cînd în jos, presărat cu flori, simțind la picioare biciuirea săbiilor de iarbă.

Își simțea inima grea din pricina maică-si, a firii ei mohorâte. Eheî, de-ar avea și ele un trai mai ușor, mai vesel, ca ceilalți... Da, înțelegea durerea maică-si din pricina fratelui, dar cu ce puteau schimba ele lucrurile? Și maică-sa care se purta uneori de parcă lumea întreagă, cu Dace în frunte, ar fi fost vinovată de durerea ei! La urma urmelor, dacă poartă cineva vina, apoi acela e frate-său. Dace era atunci prea mică și nu pricepuse de ce anume trebuise Teodor să fugă. Acuma ea însă știa că fugise de pomană. Rămînea și nimeni nu se agăța de ei. Nu făcuse doar nimic rău! Fugise de Armata Sovietică numai așa, din prostie, ca mulți alții. Era prieten cu Artur Skaistaini... Ala îl speriasse... Dar Artur se știa, vezi bine, avea coșcogea muscoiul pe căciulă, așa că, el unul nu putuse rămîne...

Mersese cam repede și obosise. Se opri deci pe puntea îngustă aruncată peste riulet, își puse jos grebla și bidonul, își desfăcu năframa ce-i alunecase pe ceafă și-și potrivea părul oglindindu-se în apă. Pe urmă lăsă jos mîinile și se uită la chipul din undă: nu era frumoasă, nu. Îi erau obraji înroșiți de soare, sprîncenele spelbe, chipul greoi. Fata oftă din adînc. Cum să fii mlădie cînd ziua toată cari la găleți pline ochi cu cobilița și brațe întregi de fin, plivești grădina și tai lemne ca bărbații? Asta de cînd ți-a murit tatăl. Își trăsese într-un rînd sprîncenele cu condeiul, dar i se păruseră atît de străine, încît și le spălase imediat.

Dace privi tristă în apă: „Nu, își zise ea cu amărăciune, mie nu-mi mai ajută de acum nimic... Sînt urîță și nimeni n-are nevoie de mine. *Lui* i-or fi plăcînd fete ca Valija Sermulis, gîndi ea, mușcată de gelozie. Aia n-a venit toată vara pe izlaz... are ceva, vezi, dragă doamne, cu inima, dar de Ziua femeii n-a lăsat să-i scape un dans la Casa de cultură! Ce-i drept, e frumoasă; părul coafat, mîini fine, pantofiori de antilopă. Cum să se măsoare Dace cu ea?”

De ce i-o fi Dacei inima atît de zbuciumată? De ce nu i-o fi mîndră firea, de ce nu-și poate fereca gîndurile, să nu-i zboare la un om care habar n-are de ea?

Să-și trăiască viața ei, să muncească și să treacă pe lângă el cu capul sus, fără să-l privească? De trecut, trece ea, și, bineînțeles, nu se uită la el, dar i se frînge inima de durere; și ce greu e să trăiești așa! Și ce-i dacă, de-o pildă, a poftit-o de cîteva ori la dans pe Valija, și pe ea nu? Bine a făcut; de altfel, ea nici nu dansează prea grozav; iar atunci nici n-avea chef de dans... E mai interesant să stai deoparte și să te uiți la ceilalți... Dar cînd a ajuns acasă a plîns de necaz. Noaptea poate plînge omul, că noaptea ține taina, dar dacă ar afla-o cineva, i-ar crăpa obrazul de rușine!

În rîuleț plescăi un pește — tulbură apa lină, și chipul Dacei oglindit în ea se schimonosi. Fata se ridică, se îndreaptă de spate, își luă grebla, bidonul și plecă repezător.

Nu departe, pe un colnic, se pitula printre copaci Casa de cultură. Iarna, Dace lua de acolo, de la bibliotecă, cărți. Ar citi și acum bucuroasă, dar n-avea timp nici atîtca. Ar cam trebui într-o seară să treacă pe acolo... Cică a venit o nouă bibliotecară... organizează un cor. Dace invidia fetele care învățau să cînte sau să joace pe scenă. Știa că pentru scenă trebuie să fii mult mai chipeșă și mai ageră decît era ea, ca secretara sovietului sătesc sau învățătoarea, de pildă... Ce să caute ea, Dace, pe scenă... De cîntat însă, ar putea cînta. Dar maică-sa nici nu vrea să audă una ca asta.

N-avea chef să se certe cu ea, dar uneori își simțea inima apăsată de o povară grea și de neînțeles, se simțea atît de singură, de parcă numai ea viețuia în codrii și cîmpiile acelea... Dar simțămîntul ăsta o cuprindea numai cînd era acasă. Printre oameni, la cîmp sau la fîneață, era parcă alta. Își simțea inima ușoară; bucuroasă, îi venea să cînte și să ridă. Ca și acum... Uite, vin din partea cealaltă Irma Vanag, Dărta Mežalācis și Sebris cu fiica și feciorul. Dace se însuflețește.

— Ai venit și tu? deschise ea vorba cu Irma. Dar grajdul în grija cui l-ai lăsat?

— În grija fetelor, îi răspunse Irma. Sînt istețe ! Cînd o fi de muls, dau eu o fugă pîn-acolo...

Pe Dărta Mežalăcis o chinuia năduful. Gîfiind din pricina arșiței și a mersului, vorbe supărată :

— Dacă alții fac ce fac... atunci nici eu n-am să vin mîine ! Parc-aș fi o proastă, zău așa ! Și eu sînt bolnavă ! Ce-și închipuie dumneaei, care crapă de sănătate și se prăjește la soare ?... Măcar de s-ar ascunde undeva ca să n-o vadă oamenii, dar s-a întins în mijlocul grădinii în văzul tuturor. Ptiu !

— Eu iau grămezile mari, îi spuse Dace Vijolitei. Tu vino în urma mea și strînge ce rămîne !

Fetița era arsă de soare ca o șătrăriță ; părul ei auriu sclipea în lumina razelor.

— Auzi Dace, spuse Vijolite, am început azi să citesc o carte grozavă ! Mi-a adus-o chiar Ingrida ! E vorba în ea despre Pugaciov. Ai citit-o ?

— Nu, răspunse Dace, opintind un braț mare de fîn.

— Am să ți-o dau și ție. Vrei ?

— Bine. După ce o citești, că tu citești repede, nu-i așa ?...

— Cînd o veni președintele să-i spunem, îi tot îndemna Dărta pe Marija Sebris și pe ceilalți. Așa nu mai merge ! Cu ce drept madmazel Sermulis nu iese la cîmp ? Nouă nu ne-o fi greu ? Dacă brigadierul nu-i în stare s-o scoată la un căpătîi, să se descurce președintele cu dumneaei !

— Brigadierul ? rîse Mežalăcis. Cum nu-i în stare ? Că de dansat cu ea poate.

Dace, îmbujorată toată la față, își lăsă capul în pămînt ca să n-o vadă ceilalți și se trase mai încolo.

Încet-încet, se ridicară căpițele, una după alta. Aerul era înmiresmat de parfumul finului. De peste tot săreau ca niște acrobați greieri de cîmp, iar pe sub picioarele lucrătorilor zumzăiau mînioși bondarii tulburați în rosturile lor.

Sosi președintele, însoțit de brigadier și de moș Smildzin. Beika își sumese mînecele și începu să încarce finul în căruță. Aruncă la un timp o privire spre cer și strigă către ceilalți :

— Se cam adună niște norișori spre soare-apune, dar de-o fi să plouă, n-o să plouă decît la noapte. Fînul mai apucăm noi să-l strîngem.

— Nu-s nori de ploaie, îi asigură Sebris, privind și el spre cer.

Atis Reinhold își azvîrli deodată furca la o parte, se aplecă spre haina pe care o trîntise pe hat, scoase ceva din buzunar și se duse la Dace.

— Era să uit... V-a adus poștașul o scrisoare...

Zăpăcită, Dace luă plicul și se uită nedumerită la timbre : erau străine, ca și ștampilele. „O fi o greșeală, își zise ea. Nouă, cine să ne scrie ? E adresată lui Indrikis Caune... lui tata ! Dar au trecut trei ani de cînd a murit.“ Tot mai nedumerită privi scrisul acela necunoscut și ștampila „Ottawa“.

Alîne se dusesese la cimitirul pitit în desișul copacilor, pe un deal din apropierea cătunului. Se lăsase în genunchi și mușuroia udînd panseluțele sădite de cîrînd pe mormîntul bărbatului ei. Apoi, după ce curăță și mormintele părinților săi, se așeză pe o bancă sub mestecănuț ce-și pleca ramura pînă la pămînt. În jur se înstăpîniseră liniștea și tihna, ciripeau păsările și mirosea a flori și a pămînt reavăn. Dacă ar fi zăcut și Teodor aici, i-ar fi avut pe toți la un loc. Dar el și-a găsit mormîntul printre străini, și niciodată mîinile mamei nu-i vor împodobi cu flori locul de veci. Neasemuită cruzime, neasemuită lipsă de omenie ! Dar pe cine-l doare ? Pe nimeni ! Doar ei îi sîngerează inima ! Soarta e nemiloasă, și n-ai cum s-o schimbi nici cu atîtica !

Ridică mîna murdară de nisip și-și șterse o lacrimă. Undeva jos, pe drum, hurui o căruță. Soarele, purpuriu, se lăsa peste pădure, semn că venise vremea să plece. Alîne oftă și o luă spre casă.

Dace îi pîndea agitată și bucuroasă întoarcerea. Cîm o văzu, se și repezi în calea ei întinzîndu-i ceva alb :

— Mamă... nu te speria... dar... a venit o scrisoare de la Teodor.

Alîne se uită prostită la fiică-sa. De auzit, o auzise, dar nu pricepea nimic. Nu era cu puțință... asta nu era cu puțință!

— Ce-ai spus ? întrebă ea, răgușită deodată.

Dace repetă, nerăbdătoare.

— De la Teodor. Trăiește ! E în Canada !

Alîne smulse din mîna fetei hîrtia pe care i-o întindea și porni încet spre bancă. I se tăiară picioarele. Voi să citească, dar literele îi jucau în fața ochilor.

„Dragi părinți...”

Alîne întinse fiicei scrisoarea și spuse cu glas tremurător :

— Na... citește tu !

„Nu știu nimic despre voi. Eu trăiesc și sînt sănătos. Acum muncesc. Mi-e tare dor de patrie, de casă, de voi toți. Dace o fi acum fată mare ! Nu știu dacă am să izbutesc să mă întorc, dar poate că ne mai este sortit să ne vedem. Aștept cu nerăbdare această clipă. La revedere, scumpii mei, al vostru, Teodor.”

Alîne se uita în ochii Dacei cu o privire grea de întrebări :

— Cum așa ? șopti ea, cu spaima întipărită deodată pe chip. Asta înseamnă c-o să vină în taină ! Dar dacă au să-l prindă ? Nu-nțeleg nimic !

— De ce crezi că în taină ? se miră fata. Vrea să se întoarcă acasă.

— Acasă... repetă Alîne, fără să-și creadă urechilor. Acasă... Teodor... ah, doamne, mi se învîrte capul.

În seara aceea Dace hrăni porcii, care obosiseră de atîta guițat. Soarele apusese ; afară se lăsase înserarea, dar Alîne tot mai zăbovea pe bancă, strîngînd cu putere în mîna murdară încă de pămînt hîrtia ce abia se zărea, albă, în beznă.

Dimineață. Nici o adiere de vînt ; cerul, ca și în ajun, bătea, străveziu, în verde ; numai spre apus, în zare, se mai lăfăia, lungă, o fișie îngustă, albastru-închis, aproape nevăzută, de n-ar fi fost agerile priviri ale celor ce au fîn la uscat în luncă.

Iată de ce Atis Reinhold, brigadierul, cînd se trezi în zori și o desluși pe cer, se neliniști. Imbucă în fugă un codru de pîine, dădu pe gît o cană cu lapte, sări pe bicicletă și o zbughi la Sebris !

— Vine ploaia ! îi spuse el. •

Omul se uită ce se uită în zare și zise, încreșînd din sprîncene :

— N-o să izbutim !

— Ba da. Trebuie cu orice preț ! Aleargă la ai tăi, că eu trec pe la ăilalți...

— Trebuie adunat în stoguri ! strigă Sebris în urma lui.

Atis era un om tînăr, dar de nădejde. Cu totul altfel decît șeful brigăzii a doua, Silapēteris, cusurgiu și molîu. Atis abia împlinise douăzeci și doi de ani. Fusese numit brigadier de numai două luni și asta pentru că-l ceruse noul președinte în locul lui Albert Briksnis, pe care mai ușor îl aflau în sat la bufet, unde fuma și trăgea cîte o dușcă cu prietenii, decît în brigadă. Ce mai tărăboi făcuseră atunci fîrtații lui : „Să pui în locul meu un om cu experiență, un mucos ca ăsta... Asta-i neobrăzare ! Prostie ! Ce mai turavura, parcă noul președinte nu-i tot un mucos ? La-să-l ! Că-și frînge el, Atis, grumazul...”

Dar Atis avea grumaz, nu glumă. Taică-său zăcuse bolnav multă vreme, și băiatul nu apucase să învețe decît șapte clase. Ce să-i faci ! Doar el și cu maică-sa erau stîlpii casei. Ar fi vrut să învețe, să iasă electrotehnician, dar, pînă în prezent nu izbutise.

Atis coti în viteză, intră în curtea Alinei Caune și sună nerăbdător din clopoțel. Cîinele îi ieși în întîmpinare lătrînd și dînd din coadă. Ușa se deschise furtunos. Apăru Dace.

„De ce-o tot fi roșind fata asta ? se întrebă Atis privind-o. Parcă-ar fi o școlăriță ! N-apucă omul să-i spună un cuvîntel, că se și tulbură ! Ciudată mai e ! Parcă n-ar fi din zilele noastre !”

— Grăbește-te, Dace, îi spuse el, fără să descalece. Vine ploaia.

— Îndată ! și Dace își luă grebla.

Brigadierul zbură mai departe, iar în urma lui, le-gîndu-și năframa, fata străbătu curtea în fugă. Își aduse aminte că nu-și luase apă, dar nu se mai întoarse — o să-i dea cineva...

Către amiază, arșița era cumplită. Aerul parcă în-cremenise. În copacii ce străjuiau imașul nu se mișca nici o frunzuliță, tufișurile erau culcate la pămînt, iar păsările se ascunseseră cine știe pe unde.

Oamenii, închiși parcă într-un cuptor uriaș, mun-ceau pe mutește. Le șiroia sudoarea pe obraji și-i us-turau ochii de sărătură. Degeaba se ștergeau cu palma sau cu năframa, că frunțile li se acopereau din nou de nădușeală.

— Uf, ce zăpușeală! oftă Dărta și trase lacomă o gură de apă din bidon. Dar era caldă și n-o învioră de loc.

Atis izbutise să scoată pe imaș și cîțiva colhoznici care arareori puteau fi văzuți pe cîmp: pe Lûcija Vil-kup, pe fratele lui Sermulis — ăsta își tot făcea de lucru cu niște albine — și pe Valija. O dată cu Sebris venise. voluntar, și noua bibliotecară. Cînd o văzu, bri-gadierul zîmbi. Ia, uite ce fetișoară! S-ar prinde cu oricine că nici nu știe să țină grebla... Dar sînt cea-suri în care orice ajutor e binevenit. Fata asta dove-dise cel puțin conștiință.

Intr-adevăr, Inga ținea pentru prima oară în mînă o greblă. Era dezorientată, părea că se împiedică de picioarele altora și, pășind alături de Vijolite, șopti:

— Spune, e bine?

— Ține grebla mai ușor, o învăță Vijolite. Uite, ca mine...

Da, așa nu era prea greu, și în curînd Inga se aco-modă, nu se mai simți de prisos.

Alături de ea muncea în tăcere o fată cu părul și cu sprîncenele atît de blonde, cum nu-i mai fusese dat să vadă pînă atunci. Îi umbla grebla ca suveica în mîini și se uita curioasă la Inga.

— Mai este mult fin de adunat? întrebă bibliotecara.

— Brigada noastră are un imaș întreg necosit, îi răspunse fata, binevoitoare.

— Locuiești departe?

— Casa lui Dace este vecină cu a noastră, peste deal, se vîrî Vijolite în vorbă. Ți-am arătat ieri unde e „Caunîtēs“.

Îmașul răsună de un țipăt :

— U-iu-u ! Șarpele ! Șarpele !

— Ce ? Unde ? A mușcat-o ? făcură oamenii și lăsară lucrul. Pe cine a mușcat ?

O fată, îmbrăcată într-o rochie roșie cu dungi și cu băsmăluță roșie pe cap, flutura speriată din brațele dezgolite pînă în umeri. Aruncase grebla cît colo și sărise la o parte. Ii dădură îndată ocol.

— O fi mușcat-o pe Valija vreun șarpe ! exclamă Vijolite și alergă după ceilalți, urmată de Inga. Ar fi vrut și Dace să meargă cu ele, dar se uită în jur la finul împrăștiat și rămase pe loc. „Un șarpe... mare lucru ! Ia te uită pentru ce țipă !“ își zise ea, și simți cum i se aprinde în suflet o dușmănie ascunsă față de fata aceea atît de frumoasă, dar fără pereche de le-neșă.

Pînă să ajungă Vijolite și Inga, Valija își și venise în fire.

— Era negru și, uite, așa... ca o roată ! arăta ea. Nici eu nu știu cum de l-am văzut ! Era cît pe ce să-l apuc cu mîna...

— Hiș, hiș... șarpe afurisit ! făcu Dărta, scormonind cu coada greblei prin brațul de fin zvîrlit de Valija.

— În loc să țipi, mai bine-l omorai ! o certă Sebris.

— Valija n-o mai fi văzut pînă acum șarpe, rîse Atis. Și se mai cheamă că e colhoznică !

— Asta e buba, că se cheamă numai ! făcu veninoasă Dărta și, întorcîndu-se la căpițele ei, adăugă : Țipă, de parcă-i apucată de streche !

— Mi-e tare groază de șerpi ! încercă Valija să se apere față de Inga. Nu pot să-i sufăr !

— Păcat că nu l-am văzut, spuse Inga. Nu mi-a fost dat să văd cum arată un șarpe decît la grădina zoologică.

— Nici n-ai ce vedea, dădu Valija din umeri. Și-apoi aici o să te sature de ei! Sînt locuri unde nu poți pune piciorul din pricina lor!

Valija era o fată de vreo douăzeci de ani, bine legată, rotunjoară la față și cu păr castaniu. Rochia, cu dungi roșii, o prindea tare bine, căci avea fața frumos bronzată. Purta un colier de perle la gît, la mînă îi lucea un cesuleț de argint și pe deget un inel. Avea în toată făptura ei ceva atît de sărbătoresc, de-ai îi zis că dăduse fuga acolo numai așa, pentru o clipă.

— Cum vă place la noi? o întrebă Valija, legîndu-și năframa. Cînd începeți să dați cărți?

— Și de miine, dacă dorești, îi răspunse Inga. Cele care sînt în bună stare pot fi împrumutate.

— Adevărul e că le-am cam citit pe toate, zise Valija, îndreptîndu-și breteluța roz ce-i alunecase de pe umăr. Dacă ați avea altele noi...

— Dați-i drumul, dați-i drumul! strigă brigadierul, de vui întreg imașul. Acu vine ploaia! Nu vedeți că s-a înourat?

Oamenii îi dădură zor. Norul acela plumburiu care se întinsese în zori, ca o geană liliachie, departe, în zare, se ridica acum încet, dar plin de amenințări, către soare, și liniștea ce domnise deasupra pămîntului păru mai grea.

Juris Beika, Atis și alți colhoznici, încărcau nebu-nește finul în carele ce porneau unul după altul legă-nîndu-se prin hîrtoape, către șura de la hotarul pădurii. Dar imașul era mare, și furtuna aproape. Peste crestele arborilor trecu un fior — apoi totul se potoli, dar se dezlănțui o vîntoasă mai puternică, și aerul începu să freamăte. Norul ajunsese la soare, se înnegrise și, deodată, deasupra tuturor, bubui cerul. Fulgerul nu apucă nimeni să-l vadă.

Nu ajunseră bine oamenii la adăpost în șură, că peste imaș se și dezlănțui potopul.

— Ce-i mai toarnă! gîfii Dărta și, luptînd cu năduful, se vîrî, ultima, într-un colțișor lîngă ușă. Printre nori sclipiră săgeți de foc, cerul continua să buie.

— Mor de frica fulgerelor ! strigă Valija și, la fiecare izbucnire a cerului, închidea ochii și se pitea în spatele lui Atis.

— Noroc că e încă șura goală, zise careva. Altfel nici n-am fi avut unde ne adăposti.

— Și dumitale ți-e frică ? o întrebă Juris pe Inga, care sta tăcută deoparte. Se nimerise alături și o privea de sus : i se udase părul tuns scurt și câteva șuvițe, pe care încerca să și le îndrepte, îi lunecau pe frunte. Rochia, learcă, i se lipea de umeri.

Inga ridică ochii și răspunse :

— Nu mi-e frică, dar... nu-mi place.

— N-ai de ce te teme, spuse el.

N-ai fi putut spune că era frumoasă. Avea un chip destul de obișnuit, iar când voia să vadă ceva ce se afla în depărtare, strîngea din pleoape. Avea însă în ochii cenușii o flăcăruie vie, ceva ce dezvăluia existența unei forțe mari interioare. Și ce era mai plăcut, era faptul că se purta simplu, tovarășește. Numai că Juris nu știa prea bine ce se ascundea sub reținerea ei : modestia sau înfumurarea ?

Furtuna își făcea mai departe de cap.

Ploaia ascunsese sub vâlul ei de nepătruns și tufișurile din jur, și pădurea. Ai fi zis că cerul desferecase o ecluză uriașă... În zăpușeala din șură totul se amestecase — și mirosul tare al finului proaspăt coșit, și căldura soarelui pe care-o sorbise lacom și pe care-o slobozea acum, și suflarea oamenilor, și umezeala.

Mare ghinion că nu apucaseră să strîngă tot... Acum finul o fi murat ! Beika privea mohorit norii plumburii ce se îngrămădiseră la orizont, de nu se vedea nici o geană de lumină. Se duse tăcut la ușă, o deschise și se uită la cer.

— Nu stați în ușă că vă trăsnește ! strigă speriată Lūcija Vilkup.

— Nu mai trāncāni degeaba ! bodogāni însuși Vilkup. Dacă e să te trāsneascā, te nimerēște și de-ai fi să te pitești în fundul pāmîntului !

— Ce-or fi făcînd fetițele mele? spuse speriată Irma Vanag.

O liniști Marija Sebris :

— Nu te frămînta, că ai fete istețe! Au să știe ele cum să se descurce!

— Măcar de-ar fi apucat să bage vitele la adăpost! adăugă Irma.

— Da ce, păstoru-i prost? se vîrî și Dărta în vorbă. Cînd a văzut că vine furtuna o fi mînat el vitele acasă.

Alături de Marija Sebris ședea o femeie de vreo patruzeci de ani, îmbrăcată tare sărăcăcios. Era Terêze Goba, care tăcuse tot timpul. Avea fața brăzdată de zbîrcituri — urmele oboselii și ale bătrînetii ei timpurii. Cînd ploaia începu să bată în ușa deschisă a șurii și cei adunați la intrare se dădură îndărăt, spuse, oftînd :

— Dacă nu-i trece Mărîtei prin minte să pună covățica și castronul, în casă va fi lac! Acoperișul e găurit ca ciurul! Dacă se nimerește o vară ploioasă, toamna și primăvara mustesc pereții casei noastre de apă! Mie mi-e totuna... dar de copii mi se rupe inima.

Vorbise încetișor, s-o audă numai Marija, dar președintele colhozului îi prinse șoapta, ridică brusc capul și se uită la ea. Femeia părea istovită și apatică. O știa văduvă cu două fetițe pe care le creștea singură. De trecut, i se întîmplase să treacă prin fața casei ei, dar niciodată nu-i pășise pragul. Terêze era o femeie care îndura năpasta în tăcere. Nu se văicărea; la adunări se așeza undeva, mai la o parte, și tăcea. Juris își aminti deodată de căminul acela mohorît al uzinei și își dădu din nou limpede seama că cel mai important, cel mai hotărîtor factor este omul!

Plouă un ceas încheiat. Apoi tunetul bubui undeva, departe, și fulgerele nu mai sfîșiară norii. Dar șura cu cei ce se adăposteau în ea acolo, la marginea imasului singuratic, părea tot o cetățuie asediată; nimeni nu se îndura să iasă. Toți se temeau să nu-i ude pînă la piele!

Beika şedea încruntat, tăcut şi încordat, dus pe gânduri. Ar fi vrut să fumeze, dar acolo, oricum, nu se putea. Îşi frământa creierii cum să ajute oamenii. Pe Terêze Coba, de pildă, şi pe alţii ca ea. Bine, lupta pentru recolte bogate şi lapte mult este într-adevăr ceva important. Dar îi plouă omului în casă! Deci trebuie găsită o soluţie, şi încă neîntârziat!

— Tu, Atis, trebuie neapărat să te duci, gungurea Valija vioaie. Altfel nu iese nimic! Noi sîntem şapte, ne mai lipseşte deci un bărbat.

— Să joc? se prăpădi Atis de rîs. Auzi, unde să mă duc! Nu sînt destul de sprinten.

— Ia lasă, se supără Valija. Parcă e printre noi vreunul care ştie să danseze cu adevărat? Nimeni! Dar o să învăţăm!

— Vezi-ţi de treabă! şi Atis dădu energic din cap. Dacă vrei, te invit la un foxtrot la balul următor. Asta da, e altceva! Dar să ţopăi pe scenă nu-i de mine!

— Ştii ce-i asta? Pur şi simplu inconştienţă! se supără Valija. Cum adică, după tine noi sîntem cu toţii nişte caraghioşi?

— N-am spus asta, se apără Atis. Am spus numai că nu-i de mine! Uf, şi vremea asta afurisită — nu mai stă ploaia! Juris, cît o să zăcem aici ca la puşcărie?

Beika deschise larg uşa şi ieşi afară. Cernea mărunţ şi cerul era acoperit de la o zare la alta. Pădurea foşnea din greu.

— Să nu ne mai aşteptăm la soare pe ziua de azi, spuse Juris. Şi nici ploaia n-o să treacă curînd. Am încerca să ajungem acasă, măcar să ne vedem de alte treburi!

— Sigur, n-are nici un rost să zăbovim aici, îl susţinu Vilkup. Poate că ploaia asta nici nu stă pînă diseară!

Începură să se zorească. Femeile îşi legară basmalele. Primii ieşiră din şură Irma Vanag cu omul ei. Jacheţica femeii, cam subţirică, se udă într-o clipă, şi pe Irma o pătrunse frigul pînă la oase. Femeia se scutură şi o luă la fugă peste imaş. Ii era inima ne-

liniștită din pricina fetelor. În urma lor ieșiră din sură și ceilalți.

— Păcat, mare păcat, se plînse Sebris, cu ochii la finul nestrîns.

Ajutat de Mežalācis dezlegă caili legați lîngă sură și toți oamenii cărora le era în drum se urcară în căruță, vîrîți unul în altul, acoperindu-se cu ce se ni-meri ca să se ferească de ploaie. Atis își scoase haina și le înveli cu ea pe Valija și pe Lūcija Vilkup.

— Nu cumva să vă topiți, *frumoaselor!* rîse el, deși rămăsese numai într-un maiou albastru.

Dace privea într-o parte. Ce monotonă și plicticoasă e ploaia! Toată lumea i se păru deodată neprietenoasă, posacă. Apa plescăia sub copitele calului... Toate făgașele erau numai tină. Simțea c-o așteaptă o seară lungă, nesfîrșit de lungă... Trebuia să născocească ceva de făcut. Pe un potop ca ăsta nici gînd să poți plivi. Isi aduse aminte de ceva și atinse sfioasă umărul Ingăi.

— Parcă spuneai că se pot împrumuta cărți...

— Sigur! Poftim, poftim, făcu bucuroasă Inga. Rămîn toată seara la bibliotecă. Numai cît să dau o fugă pînă acasă, să mă schimb. Să vii neapărat! adăugă ea, nespus de dornică să-i vină cît mai repede cititori. Poate să vină cine dorește!

— Cine are timp vara de cărți! oftă Dārta, de sub castronul mare de aluminiu, pe care-l ținea pe cap și în care răpăiau picurii ca mitraliera.

La o încrucișare Sebris opri calul. Unii coborîră. Coborî și președintele.

— Încotro? se miră Sebris. Stai jos, că te duc pînă acasă.

— Nu, am puțină treabă! răspunse Juris și o luă la picior după Terēze Goba.

O ajunse din urmă și zise:

— Aș vrea să-ți văd casa...

Terēze se fîstici.

— Ce vă veni... așa, pe ploaie...

Casa Terēzei se afla lîngă drumul mare. Era ascunsă între pomi, așa că numai după ce intră în curte

Beika îi văzu acoperișul povîrnit. Tufe dese de liliac și de iasomie năpădiseră gospodăria dinspre miazăzi. Curtea era curată. Lîngă gard zări vreascuri potrivite cu grijă, iar sub fereastră în care apăruseră două căpușoare bălăioare, un rond cu gălbenele înflorite.

Terêze Goba deschise ușa tindei întunecoase și intrară. În cameră se auzi un clipocit. Le ieși în întîmpinare o fetiță.

— Mamă, am golit două străchini pînă acum... spuse ea repede, așteptîndu-se pesemne să fie lăudată pentru rîvna ei.

— Bine, Mărîte, bine, oftă mama.

— Inesei i s-a udat rochia de tot ! dădu micuța raportul mai departe, dar eu am dezbrăcat-o și am schimbat-o.

Pe podea, aproape de fereastră, Juris văzu două străchini cu apă de ploaie ; picura într-una din tavan, iar pe jos se adunase o băltoacă.

Beika se uită la tavanul ce sta să cadă și-i spuse Terêzei :

— Nu mai poți rămîne aici. Tavanul se poate năruie oricînd !

— Mărîte, dă un scaun tovarășului, spuse Terêze. Luați loc. Să aprind focul... Să vă mai dezmorțiți puțin... Sînteți ud...

Președintele se așeză și privi la zbenguiala purpurie a flăcării din sobă. Micuțele se lipiseră de mame lor.

— Ajutoarele mele... spuse Terêze, zîbind a jale. Juris se ridică hotărît.

— Iată ce o să facem ! spuse el. Chiar în seara asta am să-i caut pe cei din brigada de construcții. Mîine îi trimit la dumneata...

— Dar... se tulbură Terêze.

— Au să-ți dreagă casa în contul colhozului.

— Cum, ați și plecat ? Așteptați măcar să mai stea ploaia ! Să vă fac un ceai de chimen... se învîrți Terêze zăpăcită în jurul plitei și a măsuței, să beți ceva fierbinte...

— Mulțumesc, altă dată, acum n-am timp, îi răspunse Juris din prag. Așa că mâine au să fie la dumneata...

Pădurea foșnește liniștită, monoton, iar din tufișurile jilave și din săgețile ierbii de pe marginea drumului se tirăsc umbrele serii. Nu se mai aude duduitul tractoarelor acolo, după perdeaua de mesteceni. Și pe ele le-a alungat ploaia de pe ogoare. Brigada a doua își părăsise lângă un șanț cositoarea — fugise și Silapēteris de furtună de-i scăpărau călcîiele ! Juris se mînie. Cum este posibil să fii în halul ăsta de nepăsător față de mașini ? ! Doar nu odată le-a vorbit despre asta... Ploaia poate să toarne zi și noapte, săptămîna toată, iar cositoarea o să zacă tot timpul acolo sub cerul liber ! Greu mai e să dezbari oamenii de nepăsarea față de bunul obștesc ! Silapēteris nu este un om tînăr, și nu-i vine ușor să-i dea ordine, dar n-are încotro.

Cînd intră la el, îl găsi culcat în pat ; citea gazeta și fuma.

— Un' te tot vînzolești, tovarășe președinte, pe ploaia asta ? spuse el, lăsînd la o parte ziarul și ridicîndu-se.

— Oamenii din brigada dumitale și-au uitat cositoarea pe cîmp, spuse Juris, scuturîndu-și șapca de ploaie. Fii bun și ia măsuri să fie ridicată imediat !

— Tare n-am chef să ies din casă pe ploaia asta ! căscă brigadierul și se scărpină după ureche. Le-am spus doar s-o ducă la fermă, dar au lăsat-o pare-se acolo.

Silapēteris își luase fără chef cizmele și, după ce-l văzu pe Juris ieșit pe ușă, stropși printre dinți o înjurătură.

— Bate drumurile pe potop și nu dă pace oamenilor ! Ce, murea dacă mai aștepta ?

Fu nevoit totuși să se ducă după cositoare. Știa că președintele n-o să-l lase în pace, pînă n-o va ști la adăpost. Așa că, ferindu-se de băltoace, Silapēteris porni la drum, mirîndu-se nevoie mare în sinea lui, de ce era Juris om atît de fără astîmpăr și de cicălitor...

După furtună, seara fu răcoroasă. Ploaia tot nu contenise, iar drumurile și cărările erau toate numai o apă; vîntul scutura ramurile de picurii grei.

Inga trecu anevoie, în cizmulițele ei de cauciuc, po-dețele lunecoase aruncate peste pîrîiașul din vîlcea. Ploaia îi bătea drept în față, îi intra în ochi. Vîntul îi smulgea de pe cap gluga, și umezeala i se strecura pe sub manta. Pe drum, nici țipenie de om. O să apară oare prima ei cititoare? Nu-i prea venea a crede, că fata va avea curaj să iasă din casă pe o vreme ca asta. Dar întrucît se înțeleseseră, Inga trebuia să fie neapărat la bibliotecă, deși știa că n-o să-i fie prea plăcut să se întoarcă acasă pe ploaie și beznă.

Prin ferestrele casei lui Dižbajăr răzbea o lumină gălbuie, și, dintr-o dată, fata, simțindu-și sufletul cuprins de căldură, se liniști. Scuturîndu-și în tinda întunecoasă mantaua, vru să descuie biblioteca, dar ușa locuinței responsabilului cultural se deschise larg și în prag apăru Lîvija.

— Dumneata erai, tovarășă Laure?

— Eu.

— Pe o vreme ca asta! se miră femeia. Ești udă leoarcă!

— Ba de loc! îi răspunse Inga deschizînd ușa și scoțîndu-și mantaua de ploaie.

— Treci pe la noi să bei o ceașcă de ceai fierbinte, o îmbie Lîvija. Vreau să-ți fac cunoștință cu un tînăr...

— Mulțumesc, dar nu pot, aștept să vină oamenii după cărți...

— Bine, treci atunci mai tîrziu...

— Mulțumesc!

Inga aprinse lampa și în cameră se revărsă o lumină ștearsă ce alunecă peste rafturile întunecoase de cărți, mîngîie buchețelul de flori de pe masă și se lipi de perdeluțele albe (aduse de Inga pentru camera ei, dar pe care le pusese aici).

Ah, numai de-ar veni fata aceea!

Auzi după uşă zgomot de paşi, apoi un ciocănit hotărît şi în prag se ivi un tînăr înalt, îmbrăcat într-o cămaşă pestriţă.

— Vă salut ! zise el, vădind atît în mişcări, în glas cît şi în priviri multă siguranţă de sine.

Se apropie de Inga şi se înclină :

— Permiteţi-mi să mă prezint : Egon Briksnis, student-agronom. Strinse cu putere mîna fetei, pe care o reţinu în mîna lui mai mult decît s-ar fi convenit, şi adăugă pe un ton familiar : Dumneavoastră sînteţi noul *Kulturträger*¹ în acest fund de ţară ? Straşnic ! Mi s-a vorbit de dumneavoastră. Spuneţi-mi, nu vi s-a scîrbit de noroiul nostru actual ?

— De ce ? făcu Inga, smulgîndu-şi mîna din degetele lui puternice. Nu-i plăceau nici dezinvoltura şi nici tonul lui prea sigur şi prea familiar. De altfel şi zîmbetul lui avea ceva antipatic — un zîmbet ironic, îngîmfat.

— Ce, nu-i bine spus ? exclamă el. Doar la noi totul e actual ! De ce n-ar fi actual şi noroiul de pe drumurile noastre ! Logic, nu ?

— După mine una, asta n-are nimic actual, spuse Inga, străduindu-se să-şi ascundă antipatia. Este o stare de înapoiere şi atîta tot ! Actuale ar fi fost drumuri asfaltate...

— Dumneata eşti o idealistă ! constată Egon strîngînd din pleoape şi dînd din umeri cu o prefăcută părere de rău. Şi cine are asemenea vederi, nu răzbate în viaţă !

— Cred că asta n-are să se întîmple ! i-o tăie fata, aşezîndu-se la masă şi luîndu-şi catalogul.

— Pot să stau jos ? o întrebă Egon, apucînd un scaun. Sau deranjez ?

— Doriţi să citiţi ceva ? îl întrebă Inga.

— O, nu ! dădu din mîini Egon. N-aş găsi nimic bun la dumneata !

— Dar cam ce-ţi place duminică ? făcu Inga, privindu-l cercetător. Avem cărţi de tot felul... şi de scriitori clasici, şi de sovietici...

¹ *Kulturträger* — răspîditor de cultură (germ.).

Egon o întrerupsese nerăbdător :

— Dă-i încolo ! N-are omul oare și dreptul să se mai odihnească ? Asta e un drept pe care îl asigură pare-se pînă și constituția ?

Inga se uită la el fără să-i răspundă. N-ar fi fost băiat urît, dimpotrivă, de n-ar fi avut priviri atît de înfipite, expresia aceea înfumurată, plictisită și surîsul acela de om atoateștiutor și sigur de superioritatea lui. Cîte alte chipuri ca el nu văzuse pînă atunci și cît de respingătoare era asemeneaa asta ! Colegii ei de școală medie tehnică, Ojăr, Hari, Osvald, apoi Uldis, care a fost exclus și din școală, și din comsomol pentru huliganism și beție...

— Dacă ai obosit, odihnește-te, rosti rece Inga, și se întoarse la raftul ei de cărți.

— De ce te superi ? zise împăciuator Egon. Prea mulți cititori tot n-ai să ai ! Îi știu eu pe oamenii de aici. Nu sînt, cum s-ar zice, însețați de hrană spirituală ! La drept vorbind, aici e un fund amărît de provincie ! Îți vorbesc ca unul care nu-i doar de ieri, de azi pe aici, și poți să mă crezi !

— Mulțumesc pentru informație, îi răspunse ironic Inga.

Egon zîmbi proteguitor, legănîndu-și piciorul pus peste picior.

— N-ai decît să nu mă crezi, dar atît entuziasmul cît și rîvna ți se vor spulbera ca cenușa în vînt. Probabil că ai venit aici trimisă de comsomol, nu ? Altfel nu s-ar putea — se vede după ochisorii dumitale ! Da, tinerețea este însețată de fapte eroice, asta așa e, scumpo, dar cînd mai îmbătrînește, omul își dă seama că lumea e făcută numai și numai din tină... Și pentru o mîină de noroi nu merită să-ți distrugi viața !

— Ce interesant e să discuți cu dumneata ! făcu Inga cu o ironie nimicitoare. Ai atît de multe idei noi, profunde !

Cineva bătu în ușă.

— Da ! strigă Inga. Intră !

În prag apărură, timidă, Dace, îmbrăcată cu mantaua ei de ploaie. Își dăduse gluga jos și acum își dezlega năframa.

— Eram sigur ! rîse Egon. Dace ! Să ți-o prezint : vară-mea !

— Cam tîrzie prezentare, căci am și făcut cunoștință la cositul finului, îi aruncă Inga disprețuitoare și se ridică s-o întîmpine pe noua-sosită. Ai venit totuși ! Și eu care mă întrebam dacă o să pornești pe o vreme ca asta !

— De dragul cărților, această scumpă rudă a mea e gata să-și vîndă pînă și sufletul diavolului ! se vîri Egon în vorbă. O să aveți o cititoare consecventă, adevărată întruchipare a tuturor virtuților... Nu bea, nu fumează, nu umblă cu băieții, construiește comunismul.

Tăcută, Dace se uită a dojană la Egon, care se ridicase, se apropiase de ea și-o atinsese pe umăr.

— Hai, nu fi bosumflată ! Am auzit cum c-ar fi scris Teo, e adevărat ?

— Da, ieri am primit scrisoarea...

— Ei și ?... se interesă Egon. Unde e ?

— În Canada. Speră să se întoarcă acasă.

— Ce fa-a-ce ? Vrea să se întoarcă în Letonia ? și Egon, deschizînd ochii mari, zîmbi neîncrezător.

— Da, așa are de gînd.

El o bătui pe umăr :

— Să nu te aștepti la una ca asta, fetițo ! A scris numai așa, ca s-o liniștească pe maică-ta ! Ce să caute el aici ? Apoi, întorcîndu-se spre Inga : La revedere, tovarășă Laure... treci pe la Lîvița la un ceai, nu ? Te așteptăm !

Făcu o plecăciune galantă și trase ușa în urma lui.

Inga se uită la Dace și o întrebă :

— Ce fel de literatură te interesează pe dumneata ?

— Eu citesc cam tot ce-mi cade în mînă, se însufleți fata. Dar prefer romanele istorice, romanele în care e vorba despre trecut, despre viața oamenilor, despre tot ce-a fost cîndva...

— Bine, spuse Inga. Să-ți caut ceva. Ia loc. Și, apropiindu-se de raft, o întrebă peste umăr : Citești mult ?

— Când am răgaz, oftă Dace. Ce-i drept, vara nu prea am timp!

— Dumneata ești prima mea cititoare, și Inga se întoarce spre masă cu un teanc de cărți. Bine ar fi să ai mînă norocoasă...

Dace ridică privirea.

— Dar... ai venit aici pentru multă vreme, tovarășă?

— De ce mă întrebi?

— Așa... Poate că n-o să-ți placă la noi! Cei dinaintea dumitale spuneau că orice om cu scaun la cap își iese din minți aici!

— Am să mă străduiesc să nu pătesc una ca asta! zise Inga. Prin urmare, o iei pe asta? Da? E o carte foarte interesantă!

Dace, înfășurînd volumul într-un ziar, îl vîrî la piept sub mantaua de ploaie și își luă rămas bun. Inga rămase în ușa deschisă, ascultînd foșnetul monoton al vîntului. Era cam tîrziu, dar trebuia totuși să treacă și pe la soții Dižbajăr. Era așteptată.

În camera caldă și primitoare răsuna încetișor aparatul de radio: o voce gravă de femeie cînta o melodie oarecare de estradă pe un text din cale-afară de stupid: „Te iubesc poate, poate nu te iubesc, poate, pleca-voi, poate, voi rămîne...” cîntec dulceag, sentimental și totodată vulgar. Inga nu putea suferi astfel de cîntece.

Dižbajăr juca șah cu Egon. Pe masă aburea ceaiul.

— Pofteste! o îmbie Lîvija, turnîndu-i în pahar. Incercăm și noi să ne distrăm cumva... Altfel, nu rezistăm în serile astea ploioase!

Și, așezîndu-i în față paharul cu ceai auriu, adăugă șăgalnică:

— Toată seara am discutat cu Egon despre artă! Cît pe ce să ne luăm la bătaie! Spune acum și dumneata, cine are dreptate? În materie de muzică Egon susține că nu există nimic în afara muzicii ușoare! Cum e posibil ca un om cultivat să facă asemenea afirmații? Dumneata să taci, Egon! Nimeni nu ți-a dat cuvîntul. Eu consider însă că arta trebuie

să se adreseze în primul rînd tuturor!... De pildă Shakespeare, Ibsen, sau Blauman al nostru, care au creat adevărate capodopere! Dar cine mai scrie azi capodopere? Și de ce nu scrie nimeni? Pentru că vulgarizăm arta... Da, da, așa e, Kărlên! Degeaba te uiți fioros la mine! Tu știi că eu spun întotdeauna ceea ce gîndesc! Nu suport propaganda în artă! Eu vreau să văd descrise în ea simțăminte omenești, suflet pur omenesc. Nu pot să sufăr lanțurile cu care sînt legate astăzi...

— Lîvija! îi tăie Dižbajăr vorba cu asprime și, dînd la o parte figurile de șah, se ridică: Destul c-ai să împarți cu Egon moștenirea bunicii! Nici unul n-aveți dreptate!

— Ba am dreptate! spuse Lîvija, înlăturîndu-și cu înverșunare șuvița de păr ce-i lunecase de pe frunte.

— Hai să ne bem ceaiul, zise apăsător Dižbajăr, așezîndu-se la masă, și lăsați prostiile! Pe tine te știu, Lîvija! Știu că-ți place să faci pe originala — nu mă contrazice! — și că din cauza asta exagerezi totul, susții niște teorii bizare!... Ești o individualistă incorigibilă! adăugă el, bătîndu-și cu un rîs nervos soția pe umăr.

Lîvija făcu o mutră jignită și se plînsese Ingăi:

— Parcă lui poți să-i astupi gura? E un adevărat tiran bărbatul ăsta al meu! Să știi, Kărlên, că am să mă răzbun... Dacă ți s-o mai îmbolnăvi vreo primadonă, n-am s-o înlocuiesc pentru nimic în lume!

— Lasă că uiți tu pînă atunci! zîmbi Dižbajăr.

— Ce-i cu voi, Lîvija? Ați ajuns la sapă de lemn de nu ne dai nimic la ceai? Mai ales ținînd seama de condițiile climaterice? făcu Egon și se uită la gazdă mijindu-și ochii.

Lîvija izbucni în rîs și-și împunse soțul în umăr:

— Kărlên, n-ai tu ceva, cumva? Fie-ți milă de noi!

— Ce să mă fac cu asemenea bețivani înveterați? zise Dižbajăr, și se duse la bufet, de unde scoase o sticlă începută.

— Coniac ? sări Egon în picioare. Nu, sînteți amîndoi pur și simplu geniali ! Iată o licoare numai bună pentru restabilirea tonusului vital !

— Nici dumitale și nici Lîvijeî n-o să vă strice, spuse Dižbajăr, umplîndu-le păhărelele cu coniac. Așa, o să încetați de a mai ponegri arta contemporană !

— Noroc ! făcu Egon, ridicîndu-și păhărelul. Beau pentru tonus, Lîvija !

— Iar eu pentru arta adevărată ! răspunse tare Lîvija ; apoi, așezînd păhărelul la loc pe masă, se întoarse spre Inga : dar dumneata ce părere ai despre dramaturgia noastră contemporană ? Îți place ?

— În general, da, răspunse Inga. În orice caz, avem multe lucrări dramatice care îmi sînt mai apropiate decît Shakespeare.

— Ce tot spui, ce tot spui ! flutură Lîvija din mîini. Cum poți face o astfel de comparație ? Ca nivel artistic, piesele noastre de teatru pot fi comparate cu compunerile școlarești... Nu, nu, nu, nici vorbă ! Nu există comparație !

— Exagerezi ! zise Inga politicoasă și tăcu, căci nu voia să înceapă o discuție pe tema asta.

— Se înțelege ! Exagerează ! fu de acord Dižbajăr. Și în pleavă poți găsi grăunțe !

— Ura ! Trăiască grăunțele ! și Egon ridică din nou păhărelul. La naiba cu pleava !

Inga își bău ceaiul, mulțumi și vru să-și ia ramas bun. Dar Lîvija n-o lăsă să plece.

— Nu auzi cum plouă ?... Ca toamna ! De ce să te grăbești ? Poate stă !

— Nu, nu pot deranja noaptea tîrziu oamenii la care locuiesc, se împotrivi Inga. S-ar supăra și nu mi-ar mai permite să stau la ei... Și apoi, mi-e somn. Sînt obosită.

Se ridicară cu toții și o conduseră pînă la ușă. La despărțire, Egon îi strînse mîna și-i spuse vorbind de sus :

— Imi pare rău că te-ai născut prea tîrziu, pe cuvînt de onoare ! Un om cu concepții severe și neo-

bișnuite ca ale dumitale nu poate folosi astăzi decît ca material didactic... pentru lecții, draga mea!

— Chiar așa de-ar fi, dumitale tot nu ți-ar ajuta la nimic! zise Inga.

— Ce anume? întrebă Egon.

— Lecțiile. Oare face să le ascultați? Și Inga, ridicîndu-și gluga, coborî în fugă treptele, călcă într-o băltoacă adîncă și pieri în întuneric.

— Deșteaptă foc, fata! rosti Egon disprețuitor, întorcîndu-se în camera luminoasă. Și principială de n-are pereche! Se vede după nas! O pedantă! Hai să mai bem un păhărel, ca să ne mai veselim! Nu pot să sufăr oamenii cu idei ca ale ei!

— N-are orizont, dădu din cap Livița. La prima vedere, pare acceptabilă, dar n-are nici o părere personală!

Afară, beznă neagră ca smoala. Totul era cufundat în întuneric și apă. Turna cu găleata și-ți clipoceă apa sub picioare... Inga înainta pe dibuite, ca orbii. Nimeri în niște tufișuri, ieși din nou în drum. Înainta acum cu brațele întinse de frică să nu dea peste pomi. Apa îi șiroia pe obraji.

— E plăcut, așa-i? rosti ea cu glas tare, oprindu-se o clipă, ca să-și șteargă obrajii.

— Ce vezi aici plăcut? auzi aproape de tot o voce adîncă de bărbat.

— O! se sperie fata și sări la o parte.

— Încotro? Ia seama, acolo e șanțul... mai spuse bărbatul și Inga îl recunoscu pe Beika.

— Dumneata erai? se bucură ea. Credeam că...

— De ce umbli pe drum pe-o vreme ca asta?

— Mă duceam acasă... răspunse Inga, încercînd în van să străpungă întunericul cu privirile. Nu-mi mai dau de loc seama unde mă aflu!

— Întinde mîna, spuse Juris. Să te conduc...

Și, luînd-o ca pe un copil mic de mîna, porni înainte, iar ea, ascultătoare și zîmbitoare, îl urmă: mai bine s-o fi luat de braț căci așa... apare copilăresc și cam intim...

— Ai fost la Casa de cultură? o întrebă el.

— Da. Am și dat prima carte!

— Și n-ai de gând să fugi de aici?

— Semăn eu a fugar? făcu Inga jignită. Ce aveți toți de-mi puneți aceeași întrebare?

Juris rîse. Rîse în hohote, ca un băiețandru. Și tot ca un băiețandru îi smuci mîna.

— Nu cred c-ai să fugi, dar știu că n-o să-ți fie ușor aici.

Vîntul le legănă ramurile peste capete și-i stropi cu șiroaie reci de apă.

— Ce duș! se văită Inga, poticnindu-se printre rădăcini și încredințindu-se orbește însoțitorului ei. Unde sîntem? Întrebă ea peste cîteva clipe.

— Ajungem îndată la dumneata acasă, îi răspunse Beika. Ia seama, aici e un podeț!

— Cît ocol ai făcut din cauza mea!... spuse Inga.

— Mare lucru cîteva pași, acolo! Dumneata ești încă musafir aici la noi. Mai tîrziu n-o să te mai conducem... Uite și curtea dumitale. Nu, nu, poarta e aici...

Îi strînse mîna și-i dădu imediat drumul.

— Mulțumesc, șopti fata dibuind în poartă vergeaua așezată de-a curmezișul și, aplecîndu-se, trecu pe sub ea. Noapte bună!

Capitolul VI

Terêze Goba se uita cu recunoștință la meșterii care smulgeau acoperișul casei. Strînsese toate lucrurile în magazie, căci trebuia schimbat și tavanul, cu grinzi cu tot.

— Ei, Terêze, dacă dai și tu, acolo, o juma de li-truță, îți facem casa ca nouă! spuse unul dintre meșteri. Lăsăm numai pereții, că încolo, abia de se mai ține ceva! Dacă sufla un vîntuleț mai în dușmănie, îți și lua acoperișul!

Fetițele — Mărîte și Inese — ședeau în pragul magaziei, fiecare cu cîte un codru de pîine în mînă. N-aveau voie să se apropie de casă, să nu le cadă în cap vreo scîndură sau vreo bucată de moloz.

Terêze se pregătea să iasă pe imaș. Pierduse o grămadă de timp pînă mutase lucrurile și acum trebuia să se grăbească. I se luase parcă o piatră de pe inimă. Nu mai trebuia să stea la îndoială dacă să rămînă la Silmalā sau să se mute la Taurenē, unde o chema fratele răposatului ei soț, care le făgăduise, ei și fetițelor, o cămăruță în căsuța lui, promițîndu-i să-i găsească și de lucru. În primăvară Terêze fusese cît pe ce să se mute la cumnat. Dar parcă-i venise greu să părăsească dărăpănătura asta în care i se scursesese, ca apele unui riu potolit, toate zilele vieții ei de pînă atunci. Aici alergase desculță cu piciorușele crăpate pe iarba verde, fragedă, aici scosese zi de zi apă din vechiul puț, de aici grăbise pasul spre cîmp și spre imaș pe cărarea străjuită de sălcii. Iată colo, după mîna aceea de mesteceni de pe colnicul din spatele casei, se întîlnise ea, cîndva, după apusul soarelui cu Mărtin Goba. Seară de seară... Aici i se născuseră și crescuseră fetele, aici își trăise Mărtin ultimul ceas. Terêze oftă... Ce bine că nu trebuia să părăsească nimic, că putea să rămînă aici, ca să vadă iar, în fiecă dimineață, cununa sălciilor argintii printre care se întrezăreau acoperișurile gospodăriei „Vil-kupu” și colo, mai departe încă, dunga aproape neagră a brazilor ce încing ca un briu întreaga Silmalā.

Munca... Terêze nu se teme de muncă, fie ea cît de grea... Este încă în puteri; niciodată nu căutase o muncă mai ușoară. Ei îi era de ajuns să aibă un adăpost și un cîștig, cît de cît, acolo...

— La voi se plătește ziua în copeici, o compătimise cumnatul. Cum să trăiești dintr-atît? Aia e o corabie de pe care trebuie să dai bir cu fugiții, și cu cît mai repede, cu atît mai bine...

În ultimii ani cîți nu-și părăsiseră gospodăriile și plecaseră în lumea largă, unii la Taurenē, alții chiar la Riga. Mai erau și cei care întorceau dosul cînd era

vorba de muncit în colhoz, umblă cu vitele și cu orătăniile lor, sau se fac la piață precupeți de carne, smîntină și ouă. Iată de ce n-are cine munci în colhoz. Dar de muncit, n-avem încotro, trebuie să muncim, și-o să apucăm și zile mai bune.

Se vede că președintele ăsta nou e plămădit din alt aluat... Oare ălui vechi i-ar fi trecut prin minte gîndul să stea și să vadă cum trăiește văduva asta cu doi copii mici? La drept vorbind, ăluia nu-i păsa de nimic! Avea omul o stacană cu băutură pe masă și vrcun prieten lîngă el? I-ajungea! Cine-l alesese pe Mačulis președinte făcuse ca ăla ce pusese lupul să-i păzească turma! De pomană credeți dumnea-voastră că lăcrimează și acum bătrînul Briksnis după prietenul lui? Cică acu l-ar fi mătrășit și pe dumnealui din funcția de brigadier. Ager băiat, președintele ăsta nou!

Cînd ajunse sus, pe colnic, Terêze se mai uită o dată recunoscătoare la meșterii ce-i smulgeau dranița putredă a acoperișului.

Apoi o văzu de departe pe Marija Sebris cu fiică-sa, ieșind în drum, și iuți pasul.

Vijolite Sebris era leită maică-sa. Amîndouă aveau la fel ochii, cu singura deosebire că mama avea priviri serioase și cam triste, iar fetei îi jucau flăcărui albastre în ochi.

Și Marija Sebris îndrăgea cărțile, ca și fiica ei. Fusese încă de tînră chinuită de niște dorințe tulburi. Ar fi vrut să învețe, dar nu izbutise decît să termine școala primară. Ii venise să fugă, să scape de zilele acelea grele de muncă, fără farmec, să trăiască o altă viață — interesantă, frumoasă, plină de sens. Visase să ajungă la Riga. I se părea că odată ajunsă acolo, i se vor deschide porțile fericirii și va pătrunde într-o lume nouă. Trebui să treacă însă ani și ani pînă să vadă și ea Riga. Asta s-a întîmplat mai tîrziu cînd s-a măritat cu Pēteris Sebris; tînrul soț a dus-o să vadă capitala. Atunci a fost Marija pentru prima oară în viața ei la operă. Se juca *Traviata*. De la spectacol s-a întors la han ca bolnavă,

căci i se treziseră iar în suflet vechile visuri înăbușite ale tinereții.

„Dacă aș putea și eu trăi așa, dacă aș putea și eu !“ gîndise ea cu durere în suflet, acolo, în pat, lîngă omul ei tînăr, simțindu-i mîna aspră alături. Lui nu-i spusese nimic, dar ea nu dăduse ochii în geană noaptea toată, într-atît de nefericită se simțise.

Vezi bine, în viață totul trece și totul se poate le-cui. Incetul cu încetul își găsise și Marija liniștea. Dar cînd i se născuse fata, o botezase Violeta...

Acum Violeta, sau Vijolite, crescuse și, după toate semnele, moștenise firea neliniștită, sufletul și caracterul fără astîmpăr al mamei. Poate că tot de la ea i se trage și dragostea pentru muzică și teatru. Nu era spectacol la Casa de cultură, la care să nu fie și fetița de față.

— Am să joc și eu teatru, îi spusese ea maică-si. Marija zîmbise trist.

— Om vedea, Vijolite, om vedea...

Terêze le ajunse din urmă și porniră împreună.

— Cică iar s-a prăpădit un porc la fermă la Caune. Al treilea în vara asta ! începu Marija.

— Pînă în toamnă o să-i prăpădească pe toți ! strigă Terêze. Ce pagubă, dragele mele, ce pagubă !

— Ei ce-i pasă ? Le zvîrle ceva în troacă și se duce la cimitir... Asta se cheamă la ea să grijești de animale !

De după cotul drumului dintre tufișuri le ieși în față un biciclist.

Prima îl recunoscă Terêze :

— Președintele...

Cînd ajunse în dreptul femeilor, Beika sări jos, cu fața mohorîtă. Se vedea că e scos din fire.

— Ascultă, Marija, spuse el, poți lua dumneata în primire ferma de porci ? Repede... Imediat... Astăzi ?...

Marija făcu ochii mari.

— Eu ? Ferma de porci ?

— Nu mai merge ! adăugă președintele abia stă-pînindu-și furia. Se duce dracului de tot ferma asta ! Nici măcar nu l-a chemat pe veterinar, cine știe ce-a

zvîrlit porcilor... Singura scăpare e să te pui dumneata pe treabă !

Marija deschise larg brațele, în semn de neputință :

— Cum asta, tovarășe ? Doar ne înțelesesem să văd de grădină...

— Și cu porcii ce să facem ? îi tăie el vorba nerăbdător. Cineva trebuie să se apuce de treaba asta ! Sau ai vrea să mă ocup eu de ei ? Sau să le dau drumul în pădure, să hoinărească prin codru, ca mistreții ?

Se vedea că Beika era amărit ca niciodată : cînd își scoase țigara, îi tremurau degetele.

Marija oftă :

— Barem de-am avea cu ce să-i hrănim... ceva făină, sau cartofi...

Juris o privi a dojană drept în ochi :

— Dar n-avem ! Și atunci, ce zici dumneata să facem ? întrebă el vorbind deodată aproape șoptit. Nu-i scoatem noi pînă în toamnă ? O să ne dăm oare bătuți ?

Terêze spuse deodată, cu totul pe neașteptate, pentru ceilalți, dar și mai neașteptat pentru ea :

— Dacă n-are cine... i-aș îngriji eu...

Juris Beika ridică capul și fața i se luminează toată :

— Vrei, tovarășă Goba ? Vrei într-adevăr ?

Terêze nu mai putea da înapoi. Întrebă numai, sfioasă :

— Dar unde să-i țin ?

— Hai înapoi chiar acum să vedem ce se poate face !

Către seară totul era gata : vaca Terêzei mutată din grajd, sub șopron, țarcul meșterit de dulgheri în fața grajdului, troacele noi înșirate în șura mică, întrucît grajdul se dovedi neîncăpător.

— Asta pînă una, alta, spuse Beika. În iarnă o să ridicăm o fermă adevărată, zidită...

— Ce zor l-a apucat ?! ridicase din umeri Mežalâcis, care transportase cu Albert Briksnis, nutrețul

de la Caune. Parc-ar arde! Mare lucru că a crăpat un porc!

— N-are dreptul să crape, chicotise Briksnis, că asta nu e prevăzut în statutul colhozului.

— Cîtă mai tărăboiul pentru o mortăciune de rîmător! Cînd totul se putea face așa, încetișor... bodogăni Mežalācis. Dar lui Juris nu-i spuse nimeni nimic în față.

Pe de altă parte, Terēze Goba nu-și dăduse seama ce răspundere își luase. La început, nu văzuse nimic deosebit în îngrijirea porcilor; seara însă, cînd, după multă osteneală, termină de umplut troacele, se opri lîngă ușa și ascultă grohăitul porcilor ce se băteau pe mîncarea aceea sărăcăcioasă, o cuprinse îndoiala: trebuia oare să mă apuc de treaba asta?

Dar acum nu mai avea încotro...

În aceeași seară, Briksnis își făcu drum pe la Mežalācis; Dārta le puse pe masă un ulcior cu bere păstrat încă de la Anul nou. Berea se limpezise, era tare, iar bărbații băură discutînd despre treburile lor gospodărești. Briksnis se pregătea să plece peste două zile la Taurenē, la tîrg, și în afară de aceasta să-și caute cizme de cauciuc — căci era un pălîmaș pescuitor de raci, și în anul acela se prindeau bine în Melnupītē.

— Acum, n-am a mă plînge, începu el să se laude, dînd pe gît paharul de bere spumoasă. Îmi sînt singur stăpîn! Dacă mucosul ăla crede că mi-a venit de hac, scoțîndu-mă din munca de brigadier, se înșală amar-nic! N-a făcut decît să-mi dea apă la moară!

— Of, of, of, se văită Dārta, aducîndu-le cina, ce folos din muncile astea de răspundere? Bătaie de cap și-atîta tot! Ce bine e cînd te lasă toată lumea în pace!

Știa că Briksnis e tare furios pe președinte că-l înlocuise. Și încă cu cine? Cu un băiețandru! „Ce te înfurii, măi, bețivule! gîndi ea. Dacă nu te-aș cunoaște! Barem Reinhold muncește cu brigada lui de dă în brînci! Pe cînd tu? Tu zaci toată ziua la

bufet.“ De spus însă Dărta spuse altceva, că doar nu era să se certe cu vecinul !

Mežalācis își bău berea și se apucă să mănânce, iar Briksnis îi dădea mai departe, revoltat :

— Adică cum vine asta ? Reparăm casele oamenilor în contul colhozului ? Fiu-miu Egon zice că nu e legal... Asta-i așa... un fel de familiarism ! A făcut ce-a făcut Terēze Goba de i-a intrat sub piele ; ori mai știi, o avea el socotelile lui ! Dacă ar fi mai tânără aş mai zice... he, he, he !

— Mai taci, c-ai trāncănit destul ! îl ocări Dărta zîmbind.

— O s-o plătească dumnealui ! nu se potoli Briksnis. La urma urmei, cine-i dumnealui ? De unde a răsarit ? Duce totul de rîpă ! Se știe că de bunul altuia nu-ți pare rău... El întinse paharul gol. Toarnă dacă mai e ceva în ulcior !

Capitolul VII

Suflul nopții se revărsa prin fereastra larg deschisă. Greu să deslușești a ce miroase — a gălbioare, a brumărele albe, a vîzdoage ori a mărar și mere coapte. Sau poate că nu este decît mireasma vîntului îndepărtat...

Vijolite a adormit. Inga s-a întins de mult în pat și privește din întuneric cerul negru, pe care licărește puzderia pulberii de aur a stelelor. Dar fata nu se gîndește nici la stele și nici la planete : ascultă cu atenție ce se discută dincolo, după peretele subțire de scînduri. De un ceas încheiat stau acolo de vorbă. Sînt numai bărbații. Marija s-a dus la culcare. Oamenii se străduiesc să șoptească, dar uită din cînd în cînd și ridică glasul. Mai cu seamă Silabriedis. Are o voce adîncă de bas, ce-ar răzbate prin orice zid.

— Eu n-am nimic împotrivă, spune el. Care-i ăla să nu vrea electrică ? Ziceam numai că are să fie tare greu.

— Asta da, n-are să fie ușor ! se aude vocea lui Atis Reinhold.

Apoi glasul înăbușit al lui Beika :

— La vremea mea și eu am fugit de la țară : nu de sat, ci de beznă, tină și plictis... Da, nu le pot îndura... Cum nu pot îndura casele într-o rină și hambarele cu căpriori putrezi. Ne văitam cât e ziuica de lungă ba că nu sînt oameni, ba că tineretul pleacă... Și ce-i de mirare ? ! Ce să caute aici ?

— Anul ăsta oamenii n-au să mai primească copeici, ci ruble ! făcu Sebris calm. Asta se poate spune de pe acum.

— Ruble, zici ! Dar cîte ? Spune-mi, cam cît ar primi, dacă am avea oameni mai mulți și ar munci toți conștiincios ? Căci de asta depinde totul.

— De, ne cam flutură vîntul prin buzunare ! oflă Silabriedis. N-avem cu ce începe !

— Ba avem, se împotrivi Beika.

— Ce ? se miră Silabriedis. Ești tînăr, flăcăule, ai vrea să urnești munții din loc cu mîinile goale !

— Află că după mine unul, mai important decît banii este să învingi nepăsarea oamenilor ! se aprinse Beika, și Inga îi desluși zgomotul pașilor cu care măsura încăperea în lung și-n lat. Uite, am șase luni de cînd sînt aici, așa că am avut timp berechet să pricep că afară de voi și încă cîtiva, multora nici nu le pasă de colhoz, dacă e să vorbim cinstit !

— Da, da ! Pentru fiecare lucru trebuie să existe interes, stimulent. Fără interes nu se poate, rosti, serios, glasul de bas al lui Sebris. Dar de unde interes, dacă la noi totul merge anapoda ? Și fără interes nu faci nimic, oricum ai suci-o ! Te-nvîrți după coadă, ca ogarul !

— Ce să mai vorbim de interes cînd totul se face fără socoteală ? spuse Silabriedis. Uite, nu mai departe decît grînele, de-o pildă ! Cum putem noi cultiva grîne cînd avem terenuri bune numai pentru pășuni ? Nouă să ni se ceară lapte ! Iar grîne să cultive cei din Ezerlejă, că au ogoare de arătură ! Orice gospodar știe asta. La noi însă totul e pe dos. De ce,

mă rog, ni se dau dispoziții să semănăm tot atâtea cereale ca și ei ?

Sebris oftă iar.

— Da. Dacă cei de la raion ar constata lucrurile la fața locului și apoi ar da dispozițiuni, ar merge altfel toate aici, mai avîntat !

— Ar trebui să le-o spunem o dată pe șleau ! zise președintele. S-o spunem direct la comitetul raional ! Oamenii sînt de vină ! De ce tac ? Să taci sau să vorbești pe după ușa e ușor, cred și eu ! Dar cineva tot trebuie să aibă curajul și să le-o spună verde în față !

O clipă se așterne liniștea. Sebris schiță un zîmbet chinuit :

— Asta cam așa e. Dar cine să-și pună pielea la bătaie ?

— Eu !

— Tu fii mai cu băgare de seamă ; c-ai încasat-o pentru chestia aia cu vitele. Dacă ai să tot stai să te cerți...

— Pentru vite ? Ei, și ce-i cu asta ! sări Juris. N-am avut dreptate ? Iar dacă am avut dreptate, ce mai vreți ? Și-apoi aflați că eu nu mă tem de nimeni. Nu știu, bine o fi sau rău, dar eu nu mă tem !

Inga stătea încremenită, cu răsufierea tăiată. Știa că o desparte de Juris un perete, dar ar fi vrut să-și poată lăsa mîna pe umărul lui, ca să știe că e de acord cu el... întru totul de acord ! „Mai vorbește, vorbește ! Vorbește, convinge-i de dreptatea ta, ca să te creadă cu toții. Nu știam că ești atît de combativ. «Cineva tot trebuie să aibă curaj.»“

Dincólo, vocile s-au liniștit : oamenii își iau rămas bun. Se trîntește ușa și pașii răsună în curte.

Sebris, de afară, le atrage luarea-aminte :

— Cu grijă, aici sînt stivuite niște scînduri ! Nu se văd în întuneric.

— Bine că ți-ai luat lanterna, zice Atis. Eu mi-am uitat-o pe a mea acasă.

Trec pe sub fereastră ; Silabriedis mormăie ceva cu glasul lui de bas, apoi pașii se sting pe pămîntul moale, și Sebris închide ușa.

Inga stă culcată, dar somnul nu se lipește de ea. Ce frumos a spus: „Și-apoi, aflați, nu mă tem de nimeni! Nu știu, bine o fi sau rău, dar eu nu mă tem...” Se înțelege că e bine! Ce om e cel care se teme? Ce-i drept, mulți nu fac altceva decât să tremure, să se agite: deseori știu cum ar trebui să procedeze, dar fac tocmai contrariul, de teamă să nu-și știrbească reputația. Se împacă cu răul, închid ochii și nu-l văd. Nu-i interesează viitorul, n-au o părere proprie. Așa trăiești mai ușor, nu? Fă ce scrie la carte, și gata! Oameni ca ei sînt gata, de dragul carierei, să-și schimbe părerea, să-și renege propriile afirmații. Și cît de puțin se potrivește asta cu ceea ce înțelegem noi prin *om sovietic*. Cît de des folosim vorba asta, dar ce rar ne gîndim la înțelesul ei! Uităm de răspunderea morală pe care o purtăm față de viitor, față de oameni, față de cei care au luptat vitejește, față de eroii ce s-au jertfit pentru cauza dreaptă. Nu așa ne-au dorit ei, acești oameni dîrji, neînfricați, care n-au știut ce înseamnă cuvîntul „carierism”, și care pentru asta v-ar disprețui și v-ar urî. Și, așa cum i se întîmplă ori de cîte ori o frămîntă astfel de gînduri, i-apare în față, îngălbenită de ani, fotografia bărbatului cu ochi cutezători și blînzi care a fost pușcașul roșu Kârlis Lauris.

Inga se dezvelește — în cameră e cald, nici n-ai zice că fereastră este larg deschisă. Altfel trebuie să trăiești... altfel! Omul trebuie să fie cinstit. Comunismul nu înseamnă doar belșug! Comunismul cere un om nou, pur.

Inga nu poate gîndi altfel. Așa au educat-o tatăl și cărțile ei, chipurile pe care le poartă în suflet. Desigur, nu-i ușor să trăiești așa. Dar ea nu poate fi altfel. „Ești o idealistă, i-a spus odată prietena ei. În viață totul se întîmplă de obicei altfel.”

„Da, dar de ce? De ce se întîmplă în viață altfel? Nu pricep. Și nici nu vreau să pricep. Numai lașii găsesc mîngîiere în asta, căci se justifică în fața conștiinței lor. Dar eu nu vreau să mă justific. Poate că uneori am să greșesc, dar vreau să fiu mereu cinstiță și neînfricăată.

Ce bine că gîndim la fel, Juris ! Prind mai mult curaj, încep să am mai multă încredere în puterile mele... Cît mă bucur că tu ești așa !"

Oare ce se răsfrînge pe pereți ? O fi revărsatul zorilor ? Pomii foșnesc lin în dreptul ferestrei deschise, iar deasupra magaziei luna pare o felie palidă de portocală. Se luminează.

Ceva de neînțeles o scoală pe Inga din pat. O cheamă o nouă zi. Vrea să vadă primul ceas al dimineții în toată măreția lui, ca în acea zi cînd a venit aici. Fata se îmbracă fără zgomot și iese din casă în vîrfurile picioarelor.

Miroase a proaspăt, a zori și a rouă. În umbra verzuie a cărării ce duce spre magazie aleargă mutește pisica Murka ; vine să se așeze la picioarele Ingăi. Mărul de lingă casă geme de fructe pe jumătate date în pîrg. Un măr se desprinde de ram și cade foșnind în iarba înaltă. Tutunul alb, sădit de Vijolite pe răzor, își răspîndește mireasma.

Fata se duce la poartă și se așază pe gardul scund. Murka, cu pas domol, o urmează, sare pe stîlp, și se cuibărește alături de ea. Își trece de cîteva ori lăbuța peste bot, apoi rămîne cu ochii țintă la acoperișul magaziei, unde, sub streășină, ciripește o rîndunică abia trezită din somn.

Totul doarme încă. Tăcerea a cuprins cu brațele sale lungi și somnoroase pămîntul, care aproape nu respiră. Abia se aude freamătul copacilor, și din pricina asta liniștea pare și mai adîncă. Dar dacă ascuți atent deslușești — nu deslușești, dar mai degrabă simți cum crește iarba, cum se umflă și se deschid bobocii ori se pîrguiesc roadele în liniștea aceasta ; cu fiecă clipă ești tot mai aproape de răsăritul sîngeriu al soarelui, de ceasul în care cerul verzuie, cu luciri trandafirii, se va preface în pojar, vestind o nouă zi.

Inga, pe gard, așteaptă clipa asta cu o emoție cu totul nouă ei. Simte că rătăcește ceva în ea, simte un clocot, o durere chinuitoare. Îi vine să pornească încotrova, să facă ceva. E de înțeles, căci pînă acum, la drept vorbind, n-a făcut încă nimic. A sosit, a șters

praful de pe cărți, a învățat să strângă finul și a dat din bibliotecă două cărți. Cum adică! Să stea și să aștepte pînă trece vara, ca într-o seară de toamnă să-i vină cuiva chef să citească un roman? Ei, asta nu!

Inga sare brusc de pe gard și Murka, speriată, își face vînt după ea în iarba udă. Scuturîndu-și lăbuțele de rouă, iese în cărare și se uită dojenitor după fată. Du-te, du-te, dacă ai poftă să-ți uzi picioarele în roua asta nesuferită! Călcînd cu grijă, Murka se duce spre casă, caută un loc uscat și se spală de zor. Apoi așteaptă să i se scoale stăpîna. N-o fi venit vremea de mulș vaca?

Între timp, Inga își ia sandalele în mînă și pornește agale pe marginea drumului, prin trifoiul des și alb, călcînd bucuroasă prin rouă. I se pare că acum, abia acum, în această dimineață, vede pentru prima oară fața lumii în care trăiește. Merge și o entuziasmează tot ce-i iese în cale: chitițele mărunte ale florilor de taulă care o petrec înșirate ca soldații pe hat, tufa cenușie de arin, care o mîngîie cu ramura ei umedă, cuibul mare de barză din stejarul de pe colină...

Se așază pe o piatră roșiatică, netedă și rotundă. În jurul ei cresc tufe de parpian, albe și trandafirii, iar alături se zărește, neagră, fișia largă a pîrloagei proaspăt arate.

A prins să se aprindă cerul deasupra brădetului cernit. Inga știe de ce astăzi i se pare totul atît de minunat: nu mai este musafir acum. A început să trăiască aici. Tot ce o înconjoară îi aparține și ei...

— Oho! Ce cauți aici cu noaptea-n cap? se miră Dižbajăr cînd dă de ea în curtea Casei de cultură. Ține în mînă o undiță. Se duce la rîu. Azi doar e duminică...

— Cine poate dormi într-o dimineață ca asta? îi răspunde Inga din mers. Văd că și dumneata ai pornit la treabă!

— Mă duc să-mi încerc norocul... Poate prind o știuculiță bună de ciorbă...

Inga intră în bibliotecă. E aer închis. Deschide larg fereastra. Pe rafturi, mute, părăsite, se îngheșuie, trist, cărțile. Inga alege câteva, face două pachete și iese. Livița, care scutură așternutul pe geam, îi strigă :

— Ce-i cu dumneata ? Ai dormit aici, tovarășă Laure ?

— Da, îi răspunde Inga din mers ; femeia dă din umeri nedumerită. I se pare curios că Inga a luat atâtea cărți cu ea.

Cînd intră la Vilkupi, îi găsește pe gospodari gata să-și ia gustarea de dimineață. Atît în casă cît și în curte, totul e cu susul în jos : Lūcija n-are niciodată timp să facă ordine ; are în grijă douăsprezece vaci — printre care și pe a lor — pregătește mîncare pentru trei porci ai ei puși la îngrășat, mai ține vreo zece găște alb-cenușii, vreo douăzeci de găini și o puzderie de pui. În grădină, straturile au fost năpădite de răcovină și de lobodă — treaba asta o așteaptă tot pe Lūcija, dar ea n-are decît două mîini. Fetele sînt la Riga. Acolo muncesc, ce e drept, e drept, dar asta nu înseamnă că nu așteaptă să li se trimită de acasă ceva ouă, o bucată de unt și bidonașul cu smîntînă. Ce bine mai prind cînd trăiești la oraș și-ți vin de-a gata !

Vilkup o întîmpină pe Inga plin de voie bună. Este totdeauna bucuros de oaspeți ; că de, simte nevoia să mai discute, de una, de alta, ce mai e nou în lume.

— Ai sosit taman la micul dejun ! zîmbește el. Pofteste, rogu-te, la masă. Lūcija, ce zăbovești atîta ?... Adă clătitele !

— Mulțumesc, am mîncat, încearcă Inga să refuze, dar o silesc să stea la masă și să mănînce clătite cu smîntînă.

Cît ține gustarea de dimineață, Lūcija nu deschide gura. Spre deosebire de omul ei, nu e vorbăreață. O femeie plăpîndă, cu față lată și nas ascuțit, ce pare mereu nemulțumită de ceva. Inga nu se simte la largul ei. În schimb Vilkup, imperturbabil, împunge de zor cu furculița în clătitele cafenii și, după ce toarnă peste ele smîntînă, le înfulecă cu poftă.

— Poftiți, luați, îndrăzniți, își îmbie el oaspetele. Sînt făcute cu ouă de la găinile noastre. Ce-i drept, făina este de la Riga... Cînd ne ducem la fete, mai aducem de la oraș... Anul trecut s-a făcut grîul mic și țepos ca părul de porc, dar și pe ăla care s-a făcut l-a înghițit pirul. Luați-o pe asta, că-i mai bine rumenită !

— Puneți și smîntînă... cine mănîncă clătitele goale ? rostește și Lûcija, nepăsătoare, pentru a cădea din nou în muțenie. În schimb, bărbatului nu-i mai tace gura. O întrebă pe Inga despre părinți, vrea să știe cum de-i trecuse prin minte să plece din Riga și să vină într-o regiune cu totul necunoscută ; se interesează dacă mănîncă la Sebris sau dacă-și gătește singură, îi vorbește mult despre fetele sale — una e coafeză, alta vede de un copil de cinci ani ai cărui părinți sînt în cîmpul muncii...

— La ce să rămîna tineretul la țară ? zice Vilkup. Ce-l așteaptă aici ? La oraș știi măcar un lucru, că ți se plătește munca ! Lucrezi două săptămîni și gata chenzina ! Ai și unde să te distrezi ; ba la club, ba la cinematograful, doar nu poți cere unui tînăr să stea ca bursucul în vizuină ! Mai luați clătite. Ați gustat numai, luați și mîncăți... Un om tînăr trebuie să se hrănească bine. Lûcija, toarnă domnișoarei lapte !

Pînă la urmă, Inga împinge farfuria la o parte, mulțumește și-și ia cărțile.

— Știu că sînteți în toiul muncilor agricole, îi spune ea gazdei, și nu aveți timp... Dar totuși... m-am gîndit că s-ar putea nimeri o zi ploioasă... sau seara... să vă las ceva de citit !

Vilkup își netezește cu palma mustățile cărunte și se uită la cărțile pe care Inga le-a pus pe masă.

Lûcija, care tocmai se pregătește să ducă vasele murdare la bucătărie, se oprește la jumătatea drumului, aruncă fetei în treacăt o privire moartă și iese pe ușă.

— Cu noi nu faci nici o ispravă, domnișorică dragă, zîmbește Vilkup și, răscolind în sertarul mesei, scoate o tabacheră. Ce să facem noi cu cărțile... Astea-s bune pentru ăi de n-au ce face... Baba și cu mine însă nu

ne vedem capul de treburi cîtu-i ziuica de mare. Vezi și mătăluță că n-are cine să ne ajute, iar într-o gospodărie treburile se țin lanț, de nu mai prididești să le faci pe toate...

— Totuși, s-o mai nimeri și cîte o clipă liberă, încercă să-l convingă Inga. Am să vă caut ceva interesant... uite, de pildă, cartea asta...

Și îi dă *Anotimpurile și lucrătorul cadastral*; are copertile cam ponosite — dar bătrînul flutură din mîini:

— N-am nevoie! N-am nevoie!

— Dumneavoastră nu citiți niciodată? întrebă aproape cu disperare Inga. Nu-mi vine a crede! Oare poate cineva trăi fără să citească absolut nimic? Încercați, luați-o pe asta — aici sînt niște schițe despre regiunile din nord... foarte interesant!

— Du-le-o, drăguță, allora! o sfătuiește Vilkup răsucindu-și o țigară. De nord ne arde nouă acum?... Măcar de-am face față gospodăriei!

Și o petrece politicos pînă la ușă. Din tindă se auzi glasul neveste-si:

— Dar vino odată, omule, și ajută-mă să iau jos cazanul! La revedere! răspunde ea scurt la salutul Ingăi.

Strîngînd cu putere din buze, fata porni repede către poartă. Iată și un insucces. De ce intrase mai înții tocmai la Vilkup? Ei, nu face nimic. Asta-i numai începutul.

Se duse la gospodăria „Dîmburi“, la familia Mežalâcis.

Gospodăria se numea astfel din pricina celor două dîmburi ce o străjuiau de o parte și de alta. Pe primul dintre ele alerga un drumeag străjuit de arțari, ce se pierdea în curte, ca apoi să apară iar — de astă dată pe lîngă sălciile bătrîne și, suind pe celălalt dîmb, să coboare panta dulce, de-a lungul poienii, către pădure.

În întîmpinarea Ingăi ieși un cățel alb cu pete galbene. Lătrînd furios și rînjindu-și colții, vru s-o apuce de picior; Inga privi în jur să vadă dacă nu e cineva prin apropiere.

— Neron, hei, Neron, astîmpără-te ! se auzi o voce slabă, bătrînească, de după tufele dese de liliac.

Căţelul mai lătră o dată așa, ca să-și facă pe deplin datoria și o luă agale spre casă.

Inga intră în curte. Din grădină veni în fugă Dărta. Punîndu-și palma streășină la ochi, privi cercetător la musafir.

— A-a ! Bună ziua, bună ziua ! îi răspunse Ingăi. Cît pe ce să nu te mai recunosc, că te-am văzut doar în fugă ! Intră, intră fără teamă... Marș de aici, Neron !... De departe mi s-a părut că-i poștaşul... Nu pot să-ți dau mîna — e murdară de pămînt... Am plivit ceapa, că așa a năpădit-o buruiana de nu mai pridi-desc... ! Ai grijă de prag, că s-a desprins o scîndură. N-am găsit o clipă de răgaz s-o batem la loc.

Dărta era bolnavă — suferea de astmă — dar nu se zgîrcea la vorbă.

— Nu-s acasă decît eu și bunicul, continuă ea, conducînd-o înăuntru. Azi nu ne-au chemat la cîmp, așa că am lăsat bărbații să se ducă în sat ; avem dincolo de pădure niște neamuri. Ia loc aici... N-am dereticat prin cameră, i-adevărat că nu-i niciodată timp pentru toate. Și-apoi, bărbații nu te ajută cu nimic. Așteaptă numai să le pui pe masă...

Dărta își scoase șorțul murdar de pămînt, dar nu se duse să se spele pe mîini. Trăgea pare-se nădejde să nu zăbovească Inga prea mult, și gîndea să se întoarcă în grădină.

Bibliotecara o înțelese și nu știu ce să facă : să-i propună o carte sau să-i ceară un pahar cu apă și să plece ? Totuși, își luă inima în dinți :

— Am venit la dumneata cu niște cărți... Vreau să-mi ajut cititorii... oamenii n-au acum răgaz să bată drumul la bibliotecă ! Ce-ar fi dacă te-ai uita printre ele ? și desfăcu pachetul.

— Eu... eu, drept să spun, nu știu, biîgui Dărta, privind la teancul de cărți. Dacă ar fi Raimond acasă... poate că ar lua ceva. Dar mă întreb, cine are vreme să citească acum ? Iarna, da, atunci și moșul meu citește cîte ceva. Serile... Dar vara nici în ziar nu apucă întotdeauna să arunce o privire. Zău dacă știu...

— N-ar fi bine să-i las ceva lui Raimond ? nu se dădu bătută Inga. Măcar una !

Dărta ridică din umeri.

— Cum dorești, draguță... lasă-i... la noi nu se pierde... Dar nu știu dacă o să aibă și el când...

„Ce-i de făcut ? Să cutreier pe rînd casele și să mă întorc cu cărțile înapoi ? Nu, măcar una să las...” Și, uitîndu-se printre volume, Inga spuse :

— Numai de nu i-aș da una pe care a mai citit-o !

— Asta nu mai știu ! îi răspunse Dărta. Iarna trecută a adus acasă niște cărți groase, groase de tot. De una mai țin minte... Se povestea în ea de o cucoană... una desfrînată, care s-a săturat de omul ei și s-a încurcat cu un ofițer, aia de și-a părăsit copilul... Mi se pare că Anna îi zicea... numele de familie i l-am uitat. Țiu minte numai că sfîrșitul e strașnic... s-a aruncat înaintea trenului...

— Mai bine nu, nu-i las nici o carte, o întrerupse Inga. Am să vin cînd o să fie și Raimond acasă. Își adusese aminte de mîzgăliturile din *Anna Karenina*. „Nu-i dau băiatului nici o carte pînă nu vorbesc mai întîi cu el.”

Își luă rămas bun și porni peste hat spre cătunul „Vanag”. Poate că la Silabriedis vor să citească. Sebris zicea că Irma e o mare pasionată de literatură.

Inga o găsi în grajdul vacilor. Vitele erau la pășune, și Irma le așternea iarba proaspăt cosită în iesle. Văzînd-o pe Inga, își șterse mîinile de șorț. În ciuda soarelui arzător, avea fața, gîtul și brațele, dezgolite pînă la umăr, alb-trandafirii. Frumos, nu ? Fi-rește, de vreme ce avea păr arămiu...

— Mai arunc acușica un braț și intrăm în casă, îi spuse ea cu vioiciune și, aplecîndu-se, adună dintr-o dată toată iarba rămasă.

Cînd ieșiră din grajd, Inga îi mărturisi ce vînt o mînase pînă la ea.

— Iarna citim întotdeauna, zise Irma, poftind-o în casă. Dar vara, știi și dumneata... Nu ne vedem capul de treburi. E drept, am și ajutoare... Priviți-le ce mai muncesc... Ilza, Arija, spălați-vă pe mîini și veniți să dați bună ziua lui tanti, le strigă ea fetițelor, care se-

deau în fața casei lângă niște coșuri pline cu cartofi albi, curați, și le tăiau mugurii întunecoși. Dintr-o singură privire îți dădeai seama că erau gemene. Fetițele se sculară ascultătoare și-i întinseră pe rînd mîinile ude.

Irma intră cu Inga într-o cameră modestă, cu mobilă demodată, dar bine îngrijită. Se simțea că stăpînei casei îi place ordinea. Pe masă pusese un vas mic de lut cu gălbenele. Ferestrele, mici, sclipeau; pe prichici se legănau cercelușii. Iar pe un raft Inga zări niște cărți și cîteva broșuri.

Irma își alege două volume: *Scînteii în beznă* de Anna Sakse și *Anii nouăzeci* de Kătrîna Pričarde.

— Cînd ai o carte în casă, găsești și timp de ea, spuse femeia surîzînd. Iar dacă o începi, nu te mai liniștești pînă n-o termini. De-ar fi să-l furi somnului, timp găsești!

De la Irma, Inga porni bine dispusă spre Sermulis. Drumul ducea peste un dîmb lutos. Ferită de niște tufe cenușii de ariniș, păștea, luptîndu-se cu tăunii, o cireadă mică, pe care o păzea de pe marginea șanțului o bătrînică cu basmaua trasă mult pe ochi.

Nori albi, mici și rotunzi, se tîrăsc pe cer, agățînd vîrfurile brazilor înalți și dispar în țăria cerului. În jurul tufelor roșii de trifoi bîzîie albinele. Ceva mai încolo, lanul de secară își pleacă la pămînt spicele aurii: vara e pe sfîrșite și-o să vină, dalbă, iarna. Da, s-ar putea ca iarna să nu fie dalbă ci noroioasă și întunecoasă, cum nu arar a fost în ultimii ani. Ce ai să te faci? O să frămînți glodul și o să orbecăi cu lanterna prin întuneric! Ei și?!

De cum intră în curtea lui Sermulis, Inga își dădu seama imediat că gospodarul era un om priceput și grijuliu. Gardul, dres; sub tufele dese de coacăză, roșii, nici o buruiiană; cărarea curată ce ducea spre casă trecea pe lângă o grădiniță bine îngrijită. Colo, sub crengile merilor, ale perilor și ale prunilor pe care străluceau în fel de fel de culori fructele, se așterneau straturi cu ceapă, castraveți și morcovi. Pămîntul era negru și afinat. Pe sub ferestre luceau gherghinele roșii ca focul și o tufă mare de brumărele înflorite.

Dădu ocol întregii case, dar nu-i ieși nici un suflet în întâmpinare. De undeva de după tufe se auzeau filfiit de aripi, găini cotcodăcind și un glas de femeie. Inga se luă după zgomot și dădu peste Valija. În jurul ei foiau un cârd de găini albe, pestrițe și cenușii, cărora le arunca de mâncare, șusuindu-le pe cele mai obraznice, rîzînd și ocărîndu-le.

— Huș ! Huș ! Nu vă cocoțați una în capul alteia !

Cînd o zări pe Inga, Valija puse strachina jos, ieși pe porțiță și o pofti să se așeze pe o bancă. Apoi, întinse mîna și-i rupse cîteva mere.

— Gustați-le ! Nu vă uitați că-s albe... Așa arată ele coapte...

Apoi cercetă cărțile ; pe unele răsfoindu-le și, citindu-le sfîrșitul, le puse deoparte.

— Nu știi, zise ea șovăitor. E vorba în ele numai de războaie, de revoluții... nu-mi prea plac mie astea...

— Dar din care-ți plac dumitale ? întrebă Inga, zvîrlind în iarbă cotorul mărului.

— Știu și eu ?... Despre una, despre alta, se codi Valija, mușcînd un fir de iarbă. Desigur, cele mai interesante sînt romanele de dragoste. Pe dumneata nu te interesează ?

— Cum să nu ? Și mie-mi plac, dar mă plictisesc cînd citesc numai romane de dragoste. Îi întinse Valijeii o carte : Ia-o pe asta ! Și în ea e vorba de dragoste.

— Bi-ine, făcu fata, neîncrezătoare. Dacă tot ai adus-o, las-o.

Puse cartea pe masă și o privi curioasă :

— Eu cred că te plictisești de moarte aici la noi !

— Cînd stai degeaba, te plictisești și la Riga, îi răspunse Inga, strîngîndu-și cărțile. Eu îmi găsesc mereu de lucru. Și-apoi aici e atît de frumos !

— Frumos ? La noi ? se miră Valija și izbucni în rîs. Tare ai haz. Ce-o fi aici frumos ? Stai puțin, să vină toamna cu serile ei înnourate și cu noroaie ; colbul drumurilor se face terci !

— Eu nu mă tem ! spuse Inga.

Valija se uită la ea nedumerită.

— Ehe, dacă ar fi după mine, n-aş sta o zi aici ! Dar bătrînii mei sînt îndărătnici — nici nu vor să audă de plecare ! Cum deschid vorba, mama se şi pune pe plîns ! Ce să-i faci ? O fată are şi ea ! E rău să fii singură la părinţi.

Soarele era la amiază cînd o luă Inga înapoi, încet, spre bibliotecă. După Sermulis mai trecuse pe la trei case. Intr-una un bătrîn luase *Anotimpurile şi lucrătorul cadastral* ; se bucurase tare mult că i-o adusese cineva acasă — era bolnav, îl dureau tare picioarele şi nu se ducea nicăieri. Intr-alt cătun gospodarii co-seau fin pentru vaci şi foarte simplu se descotorosiră de ea. În altă gospodărie, păzită de un cîine rău, gă-sise numai un copil acasă — un băiat.

În locul în care drumeagul acela de ţară ajungea la Melnupîtē, coasta, destul de lină, era acoperită de arini, mesteceni şi aluni. Inga dădu crengile la o parte, se ştrecură printre tufişuri şi se pomeni într-o poieniţă uscată. Puse deci cărţile jos şi se întinse pe iarbă. Îi era cald. Mai mare rîsul ! O dureau picioarele ca pe o babă ! Să se odihnească puţin şi apoi să se întoarcă la Casa de cultură. Se întinse pe spate şi-şi puse mîinile pernă sub cap. Deasupra, pe ramuri, zări printre frunze alunele încă necoapte. Pe mînă i se sui o furnică şi parcă-i arse pielea. Inga o scutură.

Gîndea la acţiunea pe care o întreprinse azi. Nu-i reuşise cum ar fi dorit. Greu, greu îi mai vine omului cînd se apucă de o treabă cu rîvnă şi vede că pînă la urmă n-a izbutit să facă mai nimic ! Simţea un nod în gît, i se umeziseră ochii şi totul în jur se întunecă, acoperit parcă de un păienjeniş cernit. Lacrimile îi lunecară pe tîmple în jos. Şi ce-i dacă plînge ? N-o vede nimeni. Aici e bine. Ar putea rămîne chiar pînă în amurg, să nu dea ochi în curte cu Lîvija, care ar întreba-o desigur : „De unde vii, Inga ?...” Iar ea ar trebui să răspundă, dar ce ?

Ce să facă de-acum încolo ? Să aştepte aşa, cu mîinile în sîn, pînă o da iarna ? Să se mulţumească, acolo, cu patru-cinci cititori, şi pentru asta să primească leafă ? Oare de asta venise ea aici ? Groaznic,

groaznic e cînd oamenii sînt nepăsători ! Ce poate fi mai rău pe lume decît nepăsarea ? Lucrător pe tărîm cultural !... Arzi de nerăbdare să faci munca pentru care ai venit aici. Dar dacă nu ești în stare să urnești oamenii din loc, zadarnice sînt strădaniile tale ! Dacă nu izbutești să antrenezi tineretul — care se simte atras de oraș — atunci ce rost mai ai tu aici ?

Azi ai dat greș, și pentru acest lucru te-ai strecurat prin tufișurile astea dese, te-ai ascuns și aștepti plină de amar să apună soarele. Ți-e rușine să te întorci cu cărțile neîmpărțite. Nu faci oare o prostie ? Ba da, faci ! Dar așa sînt oamenii ! Totdeauna se sfiesc de insuccesele lor. De cine ți-e rușine, Inga ? De Livița aceea atît de drăgălașă și de mulțumită de sine ?

Se ridică în capul oaselor și-și trecu mîna peste ochi. Apoi își potrivea părul. Da, e o prostie să zaci aici în tufișuri și să te smiorcăi ! Părăsi deci tufele și o luă la picior. Soarele începuse să se lase lin spre vîrfurile brazilor înalți. Cînd ajunse la o răscruce, Inga coti pe drumul care, după cum arăta săgeata indicatorului, ducea spre artelul agricol „Silmală“. La Skaistaini, în curtea împrejmuată de frasini și stejari zvelți, se întorceau vacile de la pășune. Era cea mai mare fermă a colhozului, întreținută de trei mulgătoare, dintre care una era mama lui Reinhold, o femeie liniștită, blindă și harnică. Tocmai ieșise în drum să-și întîmpine vitele. Cînd Inga o întrebă unde l-ar putea găsi pe președinte, mulgătoarea chemă o fetiță cu ochi ageri, cu cosițe bălăioare, subțirele ca niște codițe de șoricel.

— Annina, ia arată-i tovarășei odaia președintelui !

Fără să spună vreun cuvînt, Annina dădu ocol casei, urcă în pridvorul adumbrit de viță sălbatică, intră într-o tindă mare și atît de întunecoasă, încît nu se vedea nimic. Deschizînd prima ușă, fetița rosti cu glasul ei subțirel :

— Asta-i camera lui nenea președintele, dar el nu-i aici !

— Nu ? ! făcu dezamăgită Inga, oprindu-se în prag.

— S-o fi dus cu Atis al nostru la sapă, lîngă iaz !

— E departe ?

— Nu, îi spuse liniștită Annina. Jos, în vale, cum ieși din grădină. Lîngă baie...

Inga trase ușa după ea, dar nu înainte de a fi aruncat o privire în cameră. Era mare, scăldată toată de soarele ce apunea, dar parcă nelocuită.

— Mă duci pînă la iaz ?

— Te duc, răspunse fetița și, sărind treptele verandeii, o luă cu pași mărunți și repezi pe cărarea ce mîna către grădină. Lîngă gardul viu, des, care o despărțea de ogradă, se opri și împunse cu degetelul în pachetul Ingăii.

— Ce ai aici ?

— Aici ? Cărți.

— Cărți ? repetă fetița și o întrebă repede : Cu poze ?

— Nu, Annina, fără poze, zîmbi Inga.

Fetița o luă iar iute la picior prin grădina mare care cobora în pantă ; la capătul ei se zărea baia mică, cenușie ; mai încolo, acoperit de verdele stufului, iazul. Aproape de mal doi bărbați, numai în maiouri și chiloți, munceau de zor cu hîrlețele.

Inga se opri nehotărîtă ; fetița alergă la ei.

— E aici o tanti străină, ciripi ea, și are cărți, dar fără poze !

Beika își îndreptă spinarea, își aruncă părul de pe frunte, se uită la fetiță și rîse :

— Fără poze ? Ce să facem atunci cu ele ?

Intoarse capul și o văzu pe Inga.

— A, asta era tanti aceea ! Păi nu e străină, Annina ! Du-o, dragă, în grădină, știi, pe bancă, și așteptați-mă acolo, în chioșc ! Vin și eu îndată.

Peste cîtva timp, îmbrăcat și netezindu-și părul din mers, pătrunse în chioșcul de sub frunzișul teiului bătrîn, înconjurat de boschete de răsură și iasomie.

— Te-am deranjat de la treabă... șopti Inga, simțindu-se parcă vinovată.

— Nu face nimic, dădu din mîini Juris. Avem de gînd, Atis și cu mine, să facem o drăcie cu iazul ! Să înmulțim peștii...

De tîmpla stîngă i se lipise un strop de mîl. Juris nu-l observase, pare-se...

— Eu, începui Inga, am pornit astăzi la ofensivă cu cărțile mele... numai că am fost înfrântă... Iată-le... cărțile mele fără poze! Le car înapoi! Am trecut și pe la dumneata. La urma urmelor, nu scrie nicăieri că președinții n-au voie să citească vara...

— Da, mai cu seamă în timp ce cosim și adunăm. fînul, rîse vesel Juris, lectura este o ocupație cum nu se poate mai potrivită!

— Înțeleg, spuse Inga, uitîndu-se la stropul de mîl de pe tîmpla lui. Incep să mă întreb dacă am eu vreun rost aici...

— Ei, asta-i! făcu Juris, încrêțind ușurel din sprîncene. Ce-i cu dumneata?

— Eu am venit aici să muncesc, dar văd că umblu așa, haihui... șopti fata. Mi se pare că sînt de prisos...

— Prostii! zise el, privind-o în ochi, serios, și-i zîmbi prietenește. Un zîmbet care-i încălzi inima. Cu totul pe neașteptate chiar și pentru ea, își luă batista și spuse simplu:

— Dă-mi voie să-ți șterg tîmpla... ți s-a lipit puțin noroi.

— Zău? făcu Juris, plecînd capul. Mulțumesc! E din iaz.

Îi povesti că el împreună cu Atis aveau de gînd să curețe și să mărească iazul, ca să se înmulțească crapii... Peștele înseamnă bani gheață, și de bani gheață avea mare, mare nevoie gospodăria lor.

— Dacă ai ști dumneata cîtă nevoie avem de bani! spuse Juris făcînd semne cu o nuielușă pe pămînt. Dar cum să faci rost de ei? Uite, uneori nu dorm nopțile, tot gîndind la treaba asta. Ehe, dacă i-am avea, atunci să ne vezi! Pe cuvînt de onoare... Deodată însă își înghiți vorba, aruncă nuielușa și se ridică. Hai în casă. Vii pentru prima oară la mine, și nici măcar nu te-am poftit să intri!

Inga așteptă în prag pînă ce gazda scoase chibriturile și aprinse lampa de pe masă; lumina ei împrăștie bezna din camera aceea mare, pe jumătate goală.

— Vino aici și ia loc, o invită el. Îndată e gata și cîina!

În clipa aceea Inga simți că moare de foame. Cum să nu moară, dacă ziulica întreagă nu băgase nimic în gură în afara clătitelor luate la Villkup?

— Bine, rosti ea cu hotărîre. Cu toate că sînt necăjită, mi-e foame!

— Dacă ți-e totuși foame, înseamnă că ai să rezisti! zîmbi Juris, asta-i sigur. Aha, a sosit și cina!

Intrase mama lui Reinhold, cu un castron mare plin cu cartofi aburinzi, urmată de Annina, ce aducea un castron mai mic.

— Mătușică, spuse Beika, am un musafir...

— Știu, știu, răspunse ea așezînd castronul pe masă. Mîncăți, nu vă sfițiți, că am fierț în seara asta un ceaun întreg de cartofi! Vă aduc îndată și lapte covăsit.

— Crezi dumneata că răzbîm noi castronul ăsta?! făcu Inga.

— Mare lucru! exclamă Juris. Asta-i doar așa, ca să ne facem poftă de mîncare!

Și îi puse în farfurie un munte de cartofi și de brînză de vaci cu smîntînă.

— Făcînd uz de buna-cuviință, ar trebui să spun acum că e prea mult, glumi Inga, uitîndu-se la porția aceea pe măsura unui găman, dar jur că am să mîncînc tot!

El rîse zgomotos.

— Atunci să-ți mai dau puțin!

Extraordinar! Ce bine se simțea cu băiatul acesta! Ai fi zis că-l cunoaște de ani de zile! Se întîmplă uneori să întîlnești incidental pe cineva și chiar din prima clipă să ai impresia că aveți amîndoi ceva comun. N-ai putea vorbi cu altul ce vorbești cu el, nu te-ai putea simți atît de firesc, de nestingherit. Asculți cu plăcere și te interesează tot ce-ți povestește despre sine, iar cînd începi tu să vorbești, nici nu știi cum, dar îi spui tot ce ți s-a întîmplat în scurta ta viață. Chiar și ceea ce de obicei nu spui nimănui. Îi vorbești despre ceea ce ți-e drag, despre ceea ce urăști, despre unchiul tău — pușcașul roșu — despre prietena aceea de la școala tehnică, ce nu recunoaște valoarea literaturii sovietice. Îi mai spui că la școală ți-era rușine să porți ochelari, că nu-ți place nici acum să-i porți, deși ar trebui... că-ți

plac tare mult versurile însă nu cele serbede, încâlcite, în care cu greu înțelegi ce vrea să spună autorul, ci cele vii, clare, înflăcărâte...

La lumina zgîrcită a lămpii, aproape că nu se mută de la tine privirile atente ale unor ochi de un cenușiu închis. Ți dai seama că-l interesează tot ce spui. Și cum taci, începe el să-ți povestească. Despre mama lui care a murit, și cât de greu îi este omului singur pe lume, despre bătrînul maistru de la școala profesională, despre prima adunare de aici, din colhoz, despre primele luni, furtunoase, cînd nu o dată s-a simțit descurajat, dar n-a cutezat să arate asta nimănui, despre lipsa brațelor de lucru, despre casele care ar trebui construite...

Vorbești din nou tu, cu înflăcărare? apoi i-ascuți iar glasul lui; tot cu înflăcărare vorbește; și așa discutați, de parcă ați fi așteptat amîndoi de mult seara aceasta, pentru a vă mărturisi unul altuia gîndurile și sentimentele. Iar inimile vă sînt cuprinse de căldură și lumină. Așa se naște prietenia...

De mult au terminat masa, Annina a strîns de mult vasele, și noaptea a smolit de tot fereastra, cînd, deodată, Inga, își dă seama că a venit timpul să se ducă acasă. Îi lasă lui Juris trei cărți, una lui Atis Reinhold — și vrea să plece.

— Te conduc, zise Juris, și-și ia lanterna.

— De ce? Acum nu mai sînt musafir! spune Inga, dar el nu-i răspunde.

Ies în curte. Juris o ia de braț. Din cînd în cînd aprinde lanterna, și atunci în fața lor, pe iarbă, pe bulgării de pămînt, pe podeț, se zbate un cerculeț palid de lumină.

— Ce curios! se miră Juris. Ne cunoaștem de așa puțin timp, dar am impresia că te știu de ani... Nu-i ciudat?

— Ba da, răspunde scurt Inga și un val de căldură îi scaldă deodată inima.

Noaptea este deosebit de întunecoasă. Nici lună, nici stele. Ei și?

— Spune-mi, șoptește fata. Cum să fac să mă apropiu de oameni ? Mă tem că n-au să-mi fie de ajutor nici standurile (așa cum am învățat la școală), nici alburmele...

— Da, o întrerupse Juris, deocamdată n-au să-ți fie de ajutor. Pentru început va trebui să găsim altceva.

Și, furat de gânduri, îi vorbește despre planurile, despre visurile lui, despre casele noi, despre tineretul care trebuie atras după ce termină școala, despre revoluția în viața de toate zilele, despre făurirea unei vieți civilizate, aici, ca acest sătuc să devină minunat și luminos — un adevărat orașel.

— Acesta este țelul nostru. Va trebui să muncim din răputeri, continuă Juris. Va trebui să smulgem din pământ hățișurile și să cultivăm fînețe, să îngrășăm glia sleită și să reparăm construcțiile astea dărăpănate... Hei, de-am avea oameni tineri, puternici ! Puternici nu numai din punct de vedere fizic, dar și spiritual... Azi sîntem atît de puțini. Asta-i nenorocirea !

„Da, de cînd sînt aici, n-am văzut decît unul : pe tine ! își spuse Inga. Sau poate că ar mai fi unul : brigadierul acela tînăr... Oameni buni și cinstiți există pretutindeni, dar asta nu-i suficient. Un om bun și cinstit trebuie să fie activ, căci numai atunci se poate spune că reprezintă într-adevăr o forță. În ceea ce mă privește, am să te ajut. Doar pentru asta am și venit pe aceste meleaguri, să lupt !“

Cînd Juris ajunsese înapoi acasă, se făcuse unu și jumătate. Timp de dormit îi rămăsese puțin, dar somnul nici în noaptea asta nu se lipea de el...

Scoase o hîrtie și se apucă să scrie o scrisoare bătrînului său maestru, Timm. Il rugă să stea de vorbă cu prietenul lui din uzină care se hotărîse să plece la țară. Să vină neaparat la ei. Ii garanta locuință.

Apoi stinse lampa și se culcă. Dar cînd închise ochii, văzu din nou chipul vioi, deschis al Ingăi. Cîtă sinceritate !... Ea nu știe ce-i prefăcătorie... Poate că de aceea se simțise atît de bine alături de dînsa...

De cînd i se luase Alinei ferma de porci, în gospodăria „Caunîtēs“ se înstăpînise liniştea. Doar cînd şi cînd mai lătra dulăul sau răgea roşcovana, cînd îşi vedea stăpîna. Ce fericire ! Să nu mai trebăluieşti pe lîngă porcii străinilor ! Cît îi avusese în grijă, Alinei i se părea că ajunsese slugă ; dar acum e din nou stăpînă în casa ei ! Nu-i mai cere nimeni socoteală. Face ce vrea ziua toată, că nu mai are cine-i face zile fripte. Chiar aşa, să-i facă zile fripte un mucos ! Un venetic, adus dracu ştie de unde ! S-o certe pe ea cum că nu vede bine de porci ! Ei, asta-i bună ! S-o înveţe el cum şi ce ! Să mori de rîs, nu alta ! Parcă la ea în cocină n-au guiţat niciodată godînaci ! Şi dacă mai moare unu, acolo, ce, se cutremură pămîntul ? ! Că doar ea, Alîne, nu-i din soinul celor de scot panglici pe nas, nu-i scamatoare ! Să te vedem acum ce te faci, jupîne ! Rîneşte singur la porci, ai grijă să se-ngrăşe din iarbă goală şi păzeşte-i, să nu ţi se prăpădească, doamne fereşte, nici unul !

Alîne se învîrte pe lîngă casă în dorul lelii. E limpede că asta nu-i aduce nici o mulţumire. Iar treabă face numai ceea ce se cere neapărat făcut. Şi apoi, ce aşa treabă mai are acum ? Cît să munceşti, cînd nu sînt în casă decît două suflete ? De grădină vede Dace, seara şi la prînz ; ea n-are ce căuta acolo. Mai este vaca... Trebuie mulsă... Pui colo, o fiertură, să ai ce mîncea... De măturat prin casă, Dace mătură. Tot ea spală şi cîrpeşte rufele... Singură a vrut asta. * La colhoz, Alîne nu se mai duce să muncească. E prea bătrînă. S-o mai lase în pace. Destul că munceşte fata din zori şi pînă-n noapte.

Luă oala spălată, o puse cu fundul în sus pe un par din gard, să se usuce, şi se uită în jur, la gospodăria ei. Casă de vădană... Pe cît se pare nici de ginere n-o să aibă parte... Dace a împlinit douăzeci şi cinci de ani, dar pînă acum nu prea sînt semne de peţitori. N-o curtează nimeni. Nu-i frumoasă. Şi apoi, nici nu ştie să-şi aranjeze viaţa... Munceşte ; munceşte ca ocnaşii...

Alte fete se mai gîndesc și la ele... Undeva, în adîncul sufletului ei de mamă, miși un simțămînt ce se-măna cu mila. Dace e bună cu ea. Și totuși... și totuși dacă i-ar aduce fata ginere în casă i-ar sta ca un cui în inimă. Dacă nu i-a fost dat feciorului ei să gospodărească în ograda asta, atunci altul n-are ce căuta ! Și dacă lui Teodor i-o fi dat să se prăpădească prin străini, poate să se ducă totul de rîpă aici ! Rămîie Dace fată bătrînă, că și-or duce ele două traiul într-un fel !

Alîne era sigură că feciorul ei nu se va mai întoarce. La început, cînd primise scrisoarea și aflate că trăiește, îi tresăltase inima că o veni înapoi, acasă, dar cugetase, cugetase îndelung și pricepuse că vană îi fusese nădejdea. La ce s-ar fi întors ? De dorul casei părintești ? Dar ce fel de casă părintească e aceea în care nu mai ești stăpîn ? Fiecare vrea să trăiască unde e mai bine, și acolo unde-i el e bine pentru toată suflarea ! Așa zice și Egon Briksnis, că să nu-l aștepte pe Teodor ; au primit vestea că trăiește și gata. Și, deși dorea nespus de mult să-i poată mîngîia părul bălai, să-i audă glasul iute și nerăbdător strigînd-o „Mamă !...“ era convinsă că-i mai bine să nu vină. Aici, la ei, nu e viață pentru el. N-au să-i dea pace... În primul rînd „veneticul“ ! Om ? Nu ! Scîrnăvie !

Duksis, dullăul, care șezuse pînă atunci nemișcat, lungit lîngă prag, privind chiorîș la ciorile ce se tot foiau pe ramuri, sări deodată ca ars și o luă la fugă, schelălăind pe lîngă puț. Venise Dace...

Fata se aplecă, îl mîngîie pe cap și cîinele alergă fericit în jurul ei, gudurîndu-se. Dace era obosită. Muncise ziua toată la siloz, alături de Mežalâcis, de fiul lui și de brigadier. „Materia primă“, așa cum spuneau ei în glumă, le-o aduseseră președintele și moș Smildzin ; otavă, trifoi și răsărită.

— Ce-ai fi pățit de te-ai întors așa devreme ? o luă Alîne peste picior. Soarele doar n-a asfințit încă !

— Am isprăvit mai repede, îi răspunse fata, prefăcîndu-se că nu bagă de seamă ironia mamei. Tot ce-a fost cosit s-a strîns.

— Să fi găsit și voi altceva de făcut ! Cine termină munca așa, înainte de se lasă noaptea ?

Dace nu-i răspunse nimic ; luă săpunul, prosopul, ligheanul și se duse la puț. Scoase o căldare cu apă rece ca gheața — jalnic mai scîrții cumpăna ! — umplu ligheanul și se apucă să se spele. Își cufundă în apă fața, brațele pînă-n coate, își turnă apă pe gît : o usturase pielea toată ziua și acum dorea tare mult să se răcorească, să simtă înțepăturile acelor reci. Se spală îndelung. Apoi vărsă zoile în iarbă și, ștergîndu-se, intră în casă.

Alîne pusese pe masă un codru de pîine, niște unt și un castron cu salată. De mică copilă îi plăcuse Dacei salata și ceapa. Teodor, în schimb, mîncea bucuros castraveți proaspeți cu smîntînă, iar la asta, garnitură de cartofi noi cu mărar. „Mîncare împărătească !“ zicea el. Împărătească !...

— Mor de foame ! se bucură Dace. Ce bine că ai făcut salată !

— Tu, de ți s-ar da, n-ai rumega decît iarbă ! bombăni Alîne, umplînd o cană cu lapte.

— Ihî, făcu Dace cu gura plină. Mîncea repede, mușcînd din pîine cu dinții ei albi, sănătoși. Cînd și cînd se uita la maică-sa, de parcă ar fi vrut să-i spună ceva, dar nu se încumeta. Numai după ce sfîrși de mîncat, de strîns vasele și de șters masa, rosti :

— Mamă... m-a rugat președintele să vorbesc cu tine... Noi sîntem doar două suflete în casa asta !... Ce-ai zice să închiriem o odaie ?... E un muncitor constructor care ar dori să se mute de la Taurenă, cu ai lui...

Alîne își privi fata cu ochi mari, ca de gheață, iar cuta din jurul gurii i se adînci.

— Ce-ai spus ? întrebă ea. Să aducem străini la noi ?

— Numai un timp, rosti Dace zorit. Au să-și clădească și ei o casă a lor... Numai un timp, pînă cînd...

— Taci ! De indignare, Alînei îi tremurau mîinile. Apoi continuă cu o voce întretăiată : Mă mir cum nu-î crapă lui Beika obrazul de rușine... Și tu, mărginito, să nu fii în stare să-l pui la locul lui ? ! Ha ! Să las

eu niște coate-goale în casă la mine ! Care-s oameni cu scaun la cap să întoarcă dosul orașului ca să vină încoace ? Numai hoții și pungașii ! Și eu pe hoți și pungași...

— Mamă, o întrerupse Dace amărită, cum poți spune una ca asta ! Acu mulți părăsesc orașul... Oare toți să fie pungași ? Și președintele, și bibliotecara ?

— Nu i-am poftit eu încoace, rosti Aline dușmănoasă. De-ar fi fost după mine, puteau rămîne mult și bine acolo de unde au venit. Eu n-am trebuință de ei !

Dace, neajutorată, își lăsă mîinile în jos. O cunoștea bine pe maică-sa, și, deși știa că nu va reuși cu nici un preț s-o convingă, încercă totuși :

— Dar oamenii ăștia sînt buni... Ai lui Sebris îi cunosc.

— Ia mai scutește-mă cu Sebrisii tăi ! Să le închiarieze Sebrisii odaia, dacă sînt așa buni... și Alîne, posacă și neînduplecată, își smulse brusc șortul de pe ea, trecu prin fața fetei și ieși. Iar în urma ei, numai șistarul zdrăngăni.

Dace zăbovi un timp la fereastră. Cu lacrimile în ochi și mintea aiurea, rupse o frunză de mușcată. Ce viață mai e și asta ? ! Nu, așa nu mai merge ! Se aprinsese în ea indignarea. Dacă maică-si îi place să trăiască așa, ca o cîrțiță în vizuină, să urască oamenii, n-are decît... Dar de ce să facă ea, Dace, același lucru ? Ea dorea să trăiască altfel, să nu rămînă în urma celorlalți, căci aștepta ceva de la viață ! Undeva, ascunsă adînc în sufletul ei mai licărea nădejdea fericirii, deși nu știa cum arată fericirea și se străduia să creadă că nu-i mai trebuiește nimic. Totuși, dacă...

Maică-si i se înăsprise inima, îi împietrise. Nu mai voia să înțeleagă nimic. Și ea s-a săturat. S-a săturat pînă-n gît ! Bătrîna umblă tot încrunțată, cîinoasă, dușmană tuturor ! Cum să se smulgă de aici ? S-o părăsească și să se ducă în lume ? Fata își înghiți o lacrimă amară. Nu, n-o să aibă curajul să facă niciodată una ca asta, o s-o copleșească mila... Singura scăpare

era să n-o mai audă, să-i rabde nepăsătoare ca o stană de piatră toată dojana și să trăiască cum o tăia-o capul... La urma urmelor, are douăzeci și cinci de ani...

Soarele a asfințit, și colo, deasupra brîului întunecat al brădetului, în locul unde s-a cufundat talgerul de foc, se destramă într-o risipă de aur și purpură ziua aceea dogoritoare. Amurgul se lasă agale, ferind parcă de ochii întregii lumi, cu nevăzutele sale văluri, ograda toată.

Dace pășește prin iarba înrourată, jilavă. A doua zi va fi tot frumos, și-au să se apuce de cosit trifoiul. O trece și vara. În seara asta e așa întuneric... Îi e dor de lumină, de oameni. Măcar de-ar putea citi, dar au gătit de ieri gazul și maică-sa nu s-a dus să ia altul. De atîta singurătate, Dace simte deodată ca o împunsătură în piept; o gîtuie jalea. Nu, nu-i e îngăduit să plîngă, trebuie să se stăpînească... Să se ducă undeva, să facă ceva. Oriunde, numai să fie printre oameni!

— Ce mi te tot foiești de colo-colo prin beznă? o ocărăște Alîne, punînd în fața ușii troaca cu mîncare pentru cîine. Intră odată! Să pun cîrligul!

I se poruncește la fiecare pas, ca unei fete de cinci ani. În toate trebuie să se supună voinței altuia, de parcă n-ar fi om în toată firea, de parcă n-ar avea mînte. Și pentru prima oară în viață, Dace îi răspunde maică-si cu o umbră de înfruntare în glas:

— Nu, nu intru. Trebuie să mă duc la Sebris.

— Oho! Asta ce-o mai fi?!... Umbli noaptea hai-hui prin sat? se otărî Alîne. Ce treabă ai cu ei?

Și tot pentru prima oară în viață, Dace pleacă fără să-i dea răspuns la întrebare, iar Alîne rămîne cu ochii după ea, amară și nedumerită...

În casa lui Sebris nu se culcase încă nimeni: Dace văzu de departe fereastra luminată și se înveseli. Nici ea nu știa ce-i mînase pașii tocmai la ei! Tînjea doar după puțină duioșie, sinceritate, înțelegere...

— Bună seara, bună seara! o întîmpină Marija Sebris, care agăța ceva, pe întuneric, de gardul grădiniței. Fetele sînt în casă! Poftim de intră, nu te codi!

În odăița aceea mică, pe policioara prinsă de perete, ardea o lampă cu abajur galben. Între paturi, loc

foarte puțin, doar cît să încapă un scaun. O poftesc să șadă. Inga și Vijolite se așază pe pat, Dace, pe scaun.

— Ce bine că ai venit pe la noi ! se bucură Inga, iar Dace îi simte vorba sinceră.

— Am terminat gazul, și nu mi-a fost la îndemînă să stau pe întuneric...

În cămăruță miroase dulce a miere. De vină sînt floricelele trandafirii de sîngele-voinicului aflate în vasul de lîngă lampă. În casa asta totul e nespus de plăcut, totul e deosebit de odăile mari dar neprietenoase ale căminului ei. Și Dace, fără să vrea, nu-și poate stăpîni un oftat ; Inga simte c-o apasă ceva, dar nu se încumetă s-o întrebe ce-o doare. Se cunosc doar atît de puțin ! Așa că se mulțumește să spună :

— Bine ai făcut, Dace, că ai venit ! Nu locuim departe, și să stai singură pe întuneric e tare plicticos !

— Da, plicticos, șoptește Dace, și Inga citește în ochii ei triști mult mai mult. Nu-i doar întunericul izvorul amărăciunii ei.

— Se vede că ești tare singură... Doar cu bătrîna, mereu... începe ea.

Dace stă încremenită. Cu ochii pierduți, frămîntă între degete marginea păturii vărgate. După un timp șoptește înăbușit :

— Mi-e greu cu ea. Se înstrăinează de oameni și-ar vrea să mă înstrăineze și pe mine... Dar eu nu pot ; mi-e rușine... Dumneata știi doar că am ținut ferma de porci... Dar ne-au luat-o, că pe maică-mea n-o durea, muncea pe nimerite, de mîntuială... Acum ar vrea să nici nu mai trec pragul casei, să nu mă duc niciunde... Nu mă lasă nicăieri. Dar eu sînt femeie în toată firea, am douăzeci și cinci de ani bătuți pe multe, și de ce oare ?... poate din cauza fratelui meu...

Și așa, din vorbă în vorbă, Dace îi povestește tot.

— Pionieră nu m-a lăsat să fiu, și nici în comsomol să intru. Mi-am tot dus viața ca la pușcărie... Acum o să fie foc și pară că am venit aici... Umblă într-una mohorîtă, și nu știu cum să-i intru în voie... E un adevărat blestem cu ea... oftează Dace, încheindu-și mărturisirea. Era prima oară cînd o vorbea de rău pe

maică-sa : se tot străduise s-o înțeleagă, s-o ierte, dar azi n-a mai putut răbda și și-a vărsat veninul, că s-a săturat și prea săturat ! Iși simți inima năclăită de amar. Nu e mulțumită de sine și-o roade neliniștea. Nu ! Mama, voia ei, facă ce-o pofti, dar eu una știu că nu mai pot ! N-are decît să se supere, să ocărasească, treaba ei, că pe mine nu mă mai interesează !

— Totul o să fie bine, Dace. Ai dreptate, nu mai ești copil, ai și tu dreptul la o viață a ta ! spune Inga, și o tutuiește pentru prima oară. Vino mai des pe la noi...

Trecuse de mult miezul nopții cînd fetele se despărțiră colo sus, pe colnic, la jumătatea drumului dintre casele lor. Inga și Vijolite se duc împreună, în timp ce Dace, singură, coboară alene spre vîlceaua în care i se pitește căminul cufundat în beznă.

Seara următoare, pe cînd Dace, abia sosită de la cîmp, muia niște rufe, în curte intră în goană Vijolite:

— Dace, Inga zice să treci pe la noi. Acum ! Repede ! spuse ea gîfîind.

— Ce s-a întîmplat ? întreabă fata.

— Nimic, dar trebuie ! Te roagă Inga. Vii ?

— Așteaptă. Indată. Dace se spală pe mîini și se duce să se schimbe.

Văzînd-o că-și scoate din dulap rochia verde, înflorată, Alîne o întreabă aspru, cu ochii scăpărînd de furie :

— Ce sărbătoare o mai fi și azi ?

— Trebuie să mă duc la Sebris, se străduie Dace să-și cumpănească vorba, și cu rochia de toate zilele nu pot sta printre oameni, că-i asudată...

— Ce modă o mai fi și asta, să tot bați drumurile seară de seară, de parcă n-ai mai avea ce face la tine acasă ? ! Ce cauți pe la aia toată ziua-bună ziua ?

— Mă întorc degrabă, mamă... spune Dace și, încheindu-și din mers rochia, iese.

O ia pe Vijolite de mîină și pornesc amîndouă aproape în fugă, urmărite de bodogănelile Alînei.

Cînd ajunseră la Sebris, Dace se opri speriată în prag : odăița mică era aproape neîncăpătoare : Inga, președintele, fratele Vijolitei, Emil și... Reinhold !

— Intră, Dace, o îmbie Inga. Uite, mai e loc aici, lângă mine.

Tulburată, fata păşeşte în odăiţă şi se aciuiază alături de ea. Roşeata i-a cuprins faţa toată. Să fi ştiut că e şi brigadierul, nu venea aici s-o fi picat cu ceară ! Dar Vijolite de ce nu i-o fi spus ?

După ce Dace se aşază, Atis, fără s-o ia în seamă, continuă discuţia întreruptă, probabil, la sosirea ei.

— Socotiţi şi voi, tovarăşi ! Sîntem aici trei comsomolişti — Inga, Emil şi cu mine. La celălalt capăt al colhozului mai avem doi. Asta-i toată organizaţia ! Răstoarnă munţi dacă ai cu cine ! Nu sîntem în stare nici măcar să smulgem tufele ce-au năpădit izlazurile !

— Cîţi tineri sînt în total în colhoz ? întrebă Inga.

— Să-i numeri pe degetele unei singure mîini, o lămureşte Atis.

Emil, lunganul — mult mai seamănă cu taică-său ! — tot frunzăreşte o revistă ilustrată. Băiatul pare obosit. Asta, în timp ce Vijolite, cocoţată în vîrfurile patului, îşi mută privirile vioaie, ca de viezure, curioasă să afle ce-o să mai urmeze.

— Fără tineret, colhozul nostru nu poate avea nici un fel de viitor ! spune Juris. Cred că asta e limpede pentru oricine. Nu ne este îngăduit să stăm cu mîinile-n sîn şi să ne tîrim ca melcul înainte. Trebuie să facem un salt ! Dar cum ? Tu, Atis, ziceai că ai putea număra tinerii pe degetele unei singure mîini... Poate că n-or fi numai atîţia, or fi mai mulţi, dar, chiar în acest caz, ce sîntem noi în stare la urma urmelor să facem ? Cu greu ţinem piept muncilor zilnice ! Cu chiu, cu vai am adunat fînul şi acum ne-am apucat de strîns trifoiul. Dar ce ne facem cu imaşurile, cu păşunile, cu casele dărăpănate şi cu drumurile căzute în paragină ? Stăm şi ne uităm la ele ? Şi-apoi, poţi trăi fără electrică ? Prin alte părţi vacile sînt mulse automat, dar noi stăm şi ne rupem picioarele orbecăind prin întuneric ! Este oare admisibil să mai trăiască azi cineva aşa ? Nu ! Asta-i înapoiere ! O să punem lumină în sat măcar de-ar fi s-o aducem din fundul pămîntului ! E de la sine înţeles că nu vom izbuti să facem nimic dacă o să zăcem pe cuptor. Cum o

veni toamna, ne și apucăm să pregătim stîlpii ! Dar cine o să facă toată munca asta ? Aici e buba !

— Să-i aducem pe vîntură-lume ăia înapoi ! spuse Atis înălțîndu-și capul. Că-s o armată întreagă ! Și cam ce crezi că-nvîrtesc dumnealor acolo, la oraș ? Să mori de rîs ! Zane Vilkup e coafeză, iar Leon Zeizum... face pe grădinarul ! Acolo, vezi bine, nu-i cade coroana muncind în grădină, dar la el acasă, în colhoz... Cît despre Dzidra Vilkup, ce să mai vorbim, c-a ajuns de spală podelele și dădăcește copii străini ! Și așa mai toți — care într-o prăvălie, care într-un atelier... Dar pe ei nu-i interesează ! Bine că au scăpat de aici. Dezertori, asta sînt și nimic altceva !

Pe masă, lampa sîsîia încetișor. Dace se uită cu coada ochiului la brigadier. Ce priviri vesele și jucăușe are și ce deștept mai e ! Își poartă părul lucios, castaniu, aproape negru, pieptănat pe spate. Cum să nu fie pe placul fetelor ? O năpădește jalea și oftează înăbușit. „Să fi fost urît și stîngaci, mie tot mi-ar fi plăcut, gîndește ea, tristă, și se întoarce. Degeaba ! N-o să se uite niciodată la mine !”

— Dar... poate c-or veni îndărăt ! spune Inga.

— Cum ? Ce crezi tu c-ar trebui să facem ? o întreabă Juris. Era pentru prima oară c-o tutuia ; Inga, fără să vrea, roși și se supără pe sine.

— Ceva foarte simplu : să stăm de vorbă cu ei, să le scriem... explică ea și, ferindu-și ochii, se uită tîntă la lampă.

— Crezi c-o să reușim ceva cu asta ?

— Pe dracu !... bombăne Atis făcîndu-și de lucru cu un năsturaș găsit pe podea. După ce-l privi din toate părțile, îl ridică și zise : Fetelor ! Ia să-mi spuneți al cui este bumbul ăsta ?

— Aoleu ! E al meu ! exclamă Vijolite.

Atis dădu din cap a dojană :

— Care-o fi prostul ăla să te ia de nevastă dacă ești atît de neglijentă ? Nici măcar nasturii nu te învrednicești să ți-i coși ! Rușine !

Rîzînd, copila întinde mîna după nasture pe deasupra Dacei ; fata simți cum brațul brigadierului îi atînge părul.

— Iartă-mă ! Mi se pare că te-am ciufulit !

— Nu-i nimic, șoptește ea, străpunsă parcă de o durere fizică la auzul vorbelor aruncate așa, în nepăsare ; ca și cum n-ar fi și ea ființă vie, ci un lucru oarecare.

— Știți ceva ? strigă deodată Inga. Am o idee !

— Ei, ei ? și Juris se întoarce interesat spre ea.

— Să le scriem o scrisoare colectivă deschisă și s-o publicăm în ziar ! S-o adresăm tuturor — să-i pomenim adică pe fiecare pe nume — și să le propunem să se întoarcă în colhoz... Ce părere aveți ? N-ar fi bine să stăm de vorbă cu ei în scrisoarea asta așa, deschis ? Poate că vor înțelege ? Măcar unii !

— Știți că nu e o idee rea ? exclamă Juris sărind în sus. Se vede că ar fi vrut să măsoare încăperea în lung și în lat, cum îi era obiceiul ori de câte ori îl frământa un gând nou. Dar în odăița asta, cum să faci un pas măcar ? Fu deci nevoit să se așeze la loc. Intr-adevăr, dacă le-am scrie în așa fel, încît să le meargă la inimă, dacă i-am face să înțeleagă că aici se muncește, nu se stă cu mîinile în sîn, că am pus capăt nepăsării, atunci cei care nu sînt lași se vor întoarce. Iar de lași n-avem nevoie ! Ce să facem cu ei ?

— N-am nimic împotrivă ! spuse Atis. Nu știu dacă o să cîștigăm ceva cu asta ! În schimb, știu că n-avem ce pierde ! Văd că și Emil e de părerea mea !

Emil își lăsă jos revista și zîmbi vinovat :

— Am auzit tot, se justifică el, căci semăna cu tăică-său, liniștit din fire și cam zgîrcit la vorbă...

— Inga, scrisoarea ai s-o compui tu, spuse Juris.

Fata dădu din cap :

— Bine. Am s-o fac.

— Atunci, ce mai așteptăm ? adăugă el, însuflețit. Dacă ne-am hotărît s-o scriem, hai s-o scriem chiar acum !

Inga își bătu capul pînă în zori cu scrisoarea. Ideile erau frumoase, clare, dar cuvintele nu-i veneau ușor ! Fata scria, tăia, scria din nou, și iar tăia. Era supărată pe sine.

„Scrisoare deschisă către tinerii cutare și cutare, foști locuitori ai satului nostru !“ Oare n-au să se

simtă jigniți dacă le spui pe nume? De ce s-ar simți jigniți? La urma urmelor, ce rost are o scrisoare care nu se adresează nimănui? Și-apoi, cînd și-or vedea numele în ziar, au s-o citească neapărat.

„Tovarăși din Silmală! Vă scriem o scrisoare colectivă, pentru că nu știm unde anume vă aflați fiecare dintre voi. Vrem să vă spunem tuturor același lucru: întoarceți-vă în colhozul nostru! Avem nevoie de voi aici! Ați părăsit Silmală într-o epocă grea, într-o vreme cînd îi lipsea un conducător bun și energic, și gospodăria se destrăma. Acum lucrurile s-au schimbat. Avem o conducere nouă, și anul acesta constituie începutul unei mari cotituri. Vrem să progreseăm mereu, și vom progresa, vom face un colhoz bogat și luminos. Da, luminos, pentru că în anul ce vine în fiecare casă se va aprinde becul electric. Dar becul acesta nu se va aprinde singur; va trebui depusă o mare trudă, vor trebui învinse multe greutăți.

Dragi tovarăși! Intoarceți-vă! Cine nu e laș și nu se teme de greu, să vină înapoi. Ajutați-ne să creștem șeptelul, ajutați-ne să sădim livezile, să ne ridicăm casele și să dregem drumurile. Sîntem puțini și simțim crunt lipsa brațelor voastre. Unindu-ne puterile, vom dobîndi tot, vom face din satul Silmală un centru cultural atît de bogat și înfloritor, încît pe nimeni n-o să-l mai lase inima să-l părăsească...”

Înga scrise în scrisoare și despre colhoz, cum muncesc acum oamenii, cît se va plăti ziua-muncă (în comparație cu ce se plătise pînă atunci, ce mare pas înainte!).

Scrisoarea se încheia astfel:

„Vă așteptăm convinși că, dacă în pieptul vostru bate într-adevăr o inimă curajoasă și plină de bărbăție, dacă vă sînt dragi meleagurile pe care ați văzut lumina zilei, vă veți întoarce!”

Dimineața, tocmai cînd își bea ceaiul, se pomeni cu Juris. Citi pe chipul său că se întîmplase ceva neplăcut. Il întrebă:

— Ce e?

— Nimic! răspunse el așa, în vînt, dar desluși neliniștea din ochii Îngăi și zîmbi prietenos: Au tele-

fonat de la comitetul raional. Le-au fost trimise niște informații tîmpe!

— Ei și?

— Și acum trebuie să mă duc să le explic! Numai că eu n-am timp, și asta-i nenorocirea!

— Cînd pleci?

— Mîine. Dacă scrisoarea e gata, o duc eu. Mi-e doar în drum! Semnăturile le putem strînge astăzi.

Și după ce o citi:

— Ce le mai trebuie? Dacă au un dram de conștiință...

— Dumneata cum crezi, s-o scriem în numele întregului tineret... Și în numele Valijeî Sermulis? întrebă Inga.

Juris dădu din cap:

— Neapărat! În numele tuturor! Va avea un rol educativ, nu-i așa?

— Poate că da, spuse Inga. Dar la Egon Briksnis nu mă duc. Știu dinainte că o să-și bată numai joc.

— Ai dreptate, fu de acord Juris și o atinse prietenos pe umăr. Ce ar fi să ne tutuim? Cînd te aud cu „dumneata“, nu știu, dar parcă mă simt stînjenit!

Și îi întinse brațul.

— Bine, spuse Inga întinzîndu-i o mînă hotărîtă.

Capitolul IX

A doua zi dimineața, cînd Juris coborî din camionul colhozului la Taurenē, orașelul abia se trezea. Adevărul era că, vorbind despre Taurenē, numai cu multă, multă bunăvoință i se putea spune orașel, căci nu se compunea decît dintr-o stradă lungă, pietruită, tăiată de cîteva ulicioare scurte și înguste. Pe strada mare se aflau toate instituțiile și toate magazinele; ulicioarele aduceau cu drumeagurile de țară, năpădite de buruieni pe margini și pline de băltoace după fiecare bură de ploaie, iar casele risipite se pierdeau în frunzișul grădinilor împestrițate cu dalii înflorite.

În inima orășelului, într-o casă veche de cărămidă roșie, se adăposteau și poșta, și magazinul universal, iar ceva mai încolo, într-o clădire cu un cat, proaspăt spoită în galben, se aflau comitetul și sovietul raional. Cel de al treilea obiectiv important în Taurenē îl constituia un combinat industrial, la care se producea mobilă de tip popular.

Se nimerise să fie o miercuri — singura zi de târg a săptămânii — pe caldarîmul străzii huruiau căruțele, goneau camioanele, treceau lăptăresele cu bidoa-nele pline și femei cu desăgi. De grăbit, nu se gră-bea nimeni. Vizavi de poștă, în fața chioșcului cu ziare, unde era stația de autobuz, sporovăiau, fumînd, cîțiva bărbați.

Juris se îndreptă într-acolo și își cumpără ziarele din ajun. Nu apucă bine să deschidă unul, cînd îl strigă cineva :

— Bună dimineața, Beika ! Ce-i cu tine pe aici ?

— Noroc ! și Juris dădu mîna cu un bărbat bine legat, ce zîmbea. Erai acasă, Laizăn ? Și eu care cre-deam că...

— Ei, ce se aude ? E rost să trec la voi ? îl întrerupse Laizăn. La Ezerlejă am terminat ce aveam de făcut, așa că m-aș putea muta chiar mîine.

— Drept să-ți spun, mă iei cam pe neașteptate ! mărturisi Juris. Nu era vorba că vii la sfîrșitul lui august ?

— Ba da, dar treburile au mers mai bine decît nă-dăjduiam. De două zile m-am întors la Taurenē. Am să găsesc oare locuință ?

Îngîndurat, Juris zgîrie pămîntul cu vîrful panto-fului.

— Nu vrei să iernezî aici ?

— Nu, că avem o casă nenorocită și nevastă-mea mă tot zorește... Aș vrea să mă mut cît mai repede. Bani pentru căsuță adun eu într-un fel, așa că la ce să mai aștept ? Cum e acolo, la voi ?

— Nu prea grozav... Nici nu știu ce să fac cu tine !

— Ei, asta-i prost ! și Laizăn dădu din cap. Iar eu nădăjduiam că mi-ai și găsit ceva !

— Aveam eu un gînd, dar n-a ieşit cum credeam ! Oamenii sînt tare ciudaţi...

Îşi aprinseră cîte o ţigară.

— M-aş putea duce la Ezerlejă. Acolo, la iarnă, au să dea locuinţă oamenilor... Dar eu mai bucuros aş fi să muncesc la tine. Mă trage inima mai mult la Silmală. Vezi, tu, pe mine pădurile astea ale voastre...

Deodată Juris se lovi peste frunte.

— Ia ascultă, Laizăn ! făcu el brusc. Ce zici, te-ai mulţumi cu o singură cameră, dar mare ?... O cameră grozavă ! Ce-i drept, bucătăria este comună, dar vecinii sînt oameni de înţeles !

— Ce fel de cameră ?

— Păi, camera de oaspeţi a unui gospodar înstărit. O să te simţi perfect. Două ferestre mari, iarna e tare cald, o verandă grozavă. Să tot trăieşti. Numai mută-te mai repede, chiar azi dacă vrei. Sînt cu maşina. Ce zici, vii ?

— Stai uşurel ! îl potoli Laizăn, că doar nu arde Silmală ! Mai întîi să clarificăm lucrurile. Principalul e ca totul să fie limpede !

— Vii ? întrebă Juris.

— Hai să ne înţelegem aşa, spuse Laizăn : mîine sau poimîine, vin să văd întîi despre ce e vorba !

— Atunci, bate palma ! Juris îi întinse mîna zîmbind. Nu te las eu s-o ştergi la Ezerlejă ! Sper că te ţii de cuvînt !

Laizăn rîse.

— Dacă am casă, am şi cuvînt ! Ei, rămîi cu bine. Vin, n-avea teamă !

După ce se despărţiră, Juris se îndreptă spre comitetul raional.

— Ce se petrece acolo la voi ? întrebă sever Mărēn de cum îl văzu pe scaun în faţa lui.

— Ce să se petreacă ? Nimic ! îi răspunse simplu Juris.

— Cum aşa ? Spune-mi atunci, din ce fonduri construieşti mătăluţă case particulare ?

Juris făcu ochii mari.

— Eu ? N-am construit încă nici o casă...

— Oare?! și Mărên scotoci prin sertarul mesei, privindu-l chiorîș. Nu aveți acolo pe numita Terêze Goba?

— Ce casă i-am construit Terêzei? I-am dres doar acoperișul! spuse Juris încordîndu-se.

— Din ce fonduri? și Mărên se uită la el mînios. Juris îi răspunse printr-o întrebare:

— Spuneți-mi, tovarășe Mărên, ce este mai folositor după dumneavoastră pentru colhoz: să facă pe contul său un acoperiș sau să piardă un muncitor bun?

Lui Mărên îi lunecă o umbră de nemulțumire pe chip, cum se întîmpla ori de cîte ori îl înfrunta cineva.

— Dumneata, tovarășe Beika, urmezi întotdeauna o linie a dumitale, proprie, roști el veninos. Laptele și carnea le-ai trecut pe planul al doilea, deși în această direcție treburile colhozului nu merg grozav... Iar pe dumneata, vezi bine, te neliniștesc acoperișurile colhoznicilor. Pentru ele nu precupețești puținele copeici ale colhozului. De ce? Interesant!

Juris se uită la chipul plin de sine al secretarului, devenit acum deosebit de răce, neprietenos, și, oftînd zgomotos, spuse:

— Eu nu știu să separ problema laptelui sau cărnii de celelalte probleme. Ca să produc lapte și carne, am nevoie de oameni, iar oamenii la rîndul lor au nevoie de locuințe omenești. Mă mir! Ce-o fi de neînțeleș aici?

— Ești meșter mare în raționamente! rînji mînios Mărên, luînd de pe masă dosarul și azvîrlindu-l în sertar. Numai că, vezi mata, de pe urma acestor raționamente statul nu prea trage foloase. Iar noi am fost puși de guvern aici nu ca să facem pe oratorii și să lansăm lozinci originale, ci pentru a da chin-tale de produse. Asta e!

— De te-ar auzi cineva, tovarășe Mărên, ar crede că am făcut niște construcții de care n-are nimeni nevoie, le-am făcut numai așa, de dragul vreunui profit personal, roști Juris amar. Cînd în realitate n-am făcut decît niște cîrpei!... Sau e mai bine, după dum-

neata, să las clădirile să cadă în paragină, iar finul, de pildă, să-l depozitez în şuri găurite? Oare-i păcat să ajuţi o colhoznică silitoare care munceşte cinstit?

Mărên, nerăbdător, îl întrerupse:

— Nu-i păcat, desigur, dacă colhozul este foarte bogat şi poate aloca fonduri pentru asta! Dar când şchioapătă de amîndouă picioarele ca al dumitale... E de la sine înţeles că dacă o să iroseşti fondurile fără rost, n-o să ajungeţi în rînd cu oamenii nicio-dată!

Acum Juris îl întrerupse:

— După mine unul, tovarăşe secretar, colhozul nostru şchioapătă cu totul din alte pricini!

— Şi, mă rog, care sînt, după dumneata, pricinile? făcu dispreţuitor Mărên.

— După mine, vinovat este în primul rînd comitetul raional!

O clipă, Mărên rămase cu ochii ţintă la el. În clipa următoare, ridică din umeri şi clătină din cap zîmbind:

— Poftim, poftim! Mai departe!

— Nu găsesc nimic amuzant! spuse Juris, care începu să-şi cam piardă cumpătul. Pe mine nu mă şperie faptul că eşti secretarul comitetului raional, căci, la urma urmelor, sîntem comunişti şi eu, şi dumneata! Am să spun tot ce gîndesc. Ce sens are să gîndim una şi alta să spunem?

— Asta ce fel de introducere mai e?! făcu Mărên, stînjénit, descumpănit parcă.

— Ştii care e părerea mea? rosti hotărît Juris. Că nu e bine cînd se comandă prea mult de sus. Ar trebui să se acorde mai multă încredere oamenilor, ar trebui lăsaţi să muncească! Ar fi mult mai raţional.

— Cum, dumneata eşti pentru o gospodărie neplanificată? Pentru anarhie? interveni Mărên şi, lăsîndu-se pe spate în scaun, îl măsură din cap pînă-n picioare.

— Nu, asta nu înseamnă anarhie, răspunse calm Juris. Numai că planul trebuie să cuprindă liniile generale, n-are rost să se vîre în lucrurile mărunte sau

să ne arate minut de minut fiecareia ce și cum să facem! Oamenii vor să mai gîndească și cu capul lor! Oamenii nu sînt proști, trebuie să ai încredere în ei...

— Dumneata în special gîndești cu capul dumitale, interveni batjocoritor secretarul. Asta o știm!

În ochii lui Juris scînteie flăcăriia furiei:

— Dacă asta ai fost în stare să înțelegi din cuvintele mele, atunci nu mai avem ce discuta! N-are a face. Șase luni de zile mi-au fost de ajuns ca să-mi dau seama ce înseamnă să fii tot timpul mînat din urmă. Nici un folos nu-i! Doar că ești stingherit în muncă. Parcă dumneata nu știi că oamenii privesc cu ironie toate indicațiile astea tîmpe?

— Care indicații tîmpe? și Mărên se îndreptă de spinare amenințător.

— Ei, dacă vrei un exemplu, poftim! rosti Juris curajos. Să luăm nu mai departe decît vestita campanie a răsăritelor de anul trecut!

Mărên îl privi cu o ură fățișă.

— Anul trecut dumneata nu erai aici. De unde știi atunci?

— N-oi fi fost, recunoscui Juris, dar oamenii vorbesc și rîd.

— Cine vorbește? și Mărên se aplecă brusc înainte.

— Ce-are a face? Important e că se vorbește...

— Nu știam că ai ajuns că colecționezi și să difuzezi calomniile dușmanilor Puterii sovietice. Ei, bravo! Frumoasă treabă pentru un comunist!

— De ce dușmani? zise Juris, căruia i se urcă singele la cap.

Mărên bătu deodată cu pumnul în masă.

— Dușmani, da, da! strigă el. Cine, dacă nu dușmanii au interes să răspîndească zvonuri subversive, menite să submineze autoritatea partidului?

Juris sări de pe scaun.

— A cui autoritate? A dumitale sau a partidului?

— Află că asta este unul și același lucru! spuse în cele din urmă Mărên.

— Nu! Nu e unul și același lucru! Dacă omul greșeste, trebuie să răspundă singur! Asta n-are nici o

legătură cu partidul ! Nu se poate să transformăm partidul într-un paravan !

— În capul dumitale e o adevărată harababură ! făcu Mărën, de astă dată vădit uimit. O să fim nevoiți să-ți virăm mințile în cap ! N-avem încotro !

Juris voi să întrebe : „De ce mă amenințați ? Oare este o crimă să-ți exprimi gândurile în mod cinstit ? ! Doar chiar așa ne învață Lenin.“

Dar se uită la Mărën și tăcu. Secretarul pusese mâna pe receptor.

— Așa, tovarășe Beika ! Am avut o discuție interesantă cu dumneata. Eu te-am prevenit. Să încercăm acum să nu irosim definitiv avutul colhozului. La revedere !

Nici măcar nu-i dădu mâna.

De la Mărën, Juris se duse la Gulbis. Pe cel de-al doilea secretar îl găseai de obicei cu greu. Din fericire, în ziua aceea se afla în biroul său.

— A, Beika, se bucură el. Așadar, ai sosit ? Voiam de ieri să te vizitez. Ei, cum o duci ?

Juris, foarte pe scurt, îi povesti ce vînt îl mînase la el.

Gulbis își scoase țigările, îi oferî musafirului și-și aprinse și el o țigară. Trase însă fumul prea adînc în piept, începu să tușească, se ridică de pe scaun, se apropie de fereastra deschisă și rămase acolo pînă ce se potoli.

— Naiba s-o ia, spuse el cînd se întoarse la masă. Ce stupid ! Să fac guturai pe o căldură ca asta și să nu pot scăpa de el.

— Unde ai răcit ?

— Lasă asta, dădu Gulbis din mină. Săptămîna trecută am fost la Druvā, și m-a prins pe cîmp o ploaie zdravănă ! Nu-i caraghios ? De la apa de ploaie... Uite ce înseamnă să te lași doborît ! La partizani umblai de dimineață pînă seara pe ninsoare, viscol și ploaie, ud pînă la piele, dar n-aveai nici pe naiba.

— Și acum va fi la fel, zîmbi Juris trist.

— Așa zic și eu, făcu Gulbis ; apoi, schimbînd tonul, întrebă : Te-ai certat cu cineva la tine în colhoz ?

— Nu, răspunse Juris.
— Totuși ai călcat pe bățatură pe cineva!
— S-ar putea... Nu poți fi pe placul tuturor.
— Ați strâns tot finul?
— Da... ce-am avut, am strâns. Doar știi ce izlazuri sînt pe la noi...

— N-ai de gînd în toamnă să vezi și de tufișurile alea?

— Neapărat, spuse Juris, aruncînd mucusul de țigară în scrumieră. De altfel, în toamnă o să avem multe de făcut. Partea proastă e că ducem lipsă de brațe de muncă... Uite... adăugă el vîrîndu-și mîna în buzunar. Poate că te interesează... Ne-am hotărît să publicăm asta în ziar. Ce părere ai?

Și îi întinse scrisoarea tineretului pe care Gulbis o citi cu atenție. Cînd sfîrși, clătină din cap:

— Sigur, încercați! Poate că va reuși să trezească conștiința unora. Spune-mi, sînteți siguri că într-un an o să aveți electrică?

— Trebuie! Cu orice preț! rosti hotărît Juris. Ce fel de viață mai e și asta, fără lumină?

— De, o să vă vină cam greu. Rețeaua este departe... Te-ai interesat, vi se permite racordarea?

— Pare-se că da. Sper să pui și dumneata un cuvîntel...

— Dar ce mi-oi fi, băiete, fin? rîse Gulbis. De fapt, într-o oarecare măsură, îmi ești și fin, că doar eu te-am pețit pentru Silmală. Uite, ți-o mărturisesc, mie-mi plac proiectele vaste. Chiar dacă sînt doar visuri... da! Cînd pornești la ofensivă nu știi ce te așteaptă, dar fără ofensivă cum să obții victoria?... Spune, cum te înțelegi cu oamenii? Au început să aibă încredere în tine?...

Cînd Juris se ridică să-și ia rămas bun, Gulbis îi spuse, serios, simplu:

— Îți doresc succes, și nu fi supărat pe noi dacă nu toate merg așa cum ar trebui. Sîntem și noi oameni...

Gulbis nu suflase nici o vorbă despre „construcții“, și din asta Juris deduse că cel de-al doilea secretar nu era de acord cu Mărîn.

Cum expedie scrisoarea, el părăsi Taurenē. Cînd trecu prin brădet, aerul încins mirosea a rășină și a cetină. Soarele era la amiază. Zvelți, măreți, cu coroanele lor dese și nemișcate, copacii pluteau lin pe lîngă el. Se afla în sectorul Silmalā. La iarnă, aici își vor începe cîntul ferăstraiele, vor trosni lemnele în foc și se vor înălța stîlpii noii linii electrice. Nu, n-o să dea înapoi pentru nimic în lume, oricît de mari vor fi greutățile de care se va lovi. A da înapoi înseamnă a renunța la mecanizare, iar fără mecanizare nu vor avea nimic, nici măcar mulșori bune. Oare el, un om atît de pasionat de tehnică, poate admite să se lucreze azi ca pe vremea strămoșilor? Ar fi rușinos.

Ajuns acasă, își schimbă hainele, îmbucă ceva și-l rugă pe șofer să-l ducă la Vanag, unde urmau să fie terminate în ziua aceea gropile pentru însilozări. Munci pînă în seară împreună cu mai mulți oameni.

La un timp, se apropie de el Irma. Il privi și spuse mulțumită :

— Ei, în toamna asta știu că-mi va fi inima liniștită !

— A mea însă nu, atîta vreme cît în locul paraginii acesteia nu vom construi o fermă modernă, îi răspunse Juris.

— Cînd va mai fi și asta ?! oftă femeia, ridicînd o scîndură pe care o dădu bărbatilor, căci nu era obișnuită să stea cu mîinile în sîn și să privească cum muncesc alții...

— Și deasupra fiecărei iesle va fi un bec, adăugă Juris.

— Of... Irma zîmbi și clătină din cap.

Pe Mārēn discuția cu președintele colhozului „Silmalā” îl dezorientase. Era uimit, supărat și buimăcit. Auzi, ce tupeu ?! Nemaipomenit ! Și încă la cine ?! La un mucos ! Ca să vezi ce-i trece prin mînte !... Uite cum privește dumnealui conducerea ! Bine că el, Mārēn, știe asta ! Va fi de-acum cu ochii pe Beika ! Mārēn lucra în raionul Taurenē de mulți ani. Îndată după Marele Război pentru Apărarea Patriei

fusesse numit instructor al comitetului județean de comsomol, și-i minase fără răgaz de la spate pe organizatorii comsomoliști mai pasivi, îi făcuse praf la telefon, le ordonase și le pretinsese... Încă de pe atunci nu suporta să fie contrazis. De altfel, nici el nu-și contrazicea superiorii. Un instructor spusese într-un rînd că Mărên nici cînd e singur, doar cu cămașa lui lîngă el, nu-și permite să se îndoiască de dreptatea superiorilor.

Anii trecuseră, și el ajunsese secretarul comitetului raional de comsomol. Un secretar foarte zelos și foarte activ. Printre comsomoliștii de raion circula o astfel de anecdotă: cîcă venise într-un rînd la Mărên un secretar de organizație și-i raportase despre niște nereguli din colhozul lor. La care Mărên pusese mîna chiar în prezența lui pe receptor, și-l sunase pe secretarul comitetului raional de partid.

— Tovarășe secretar, am descoperit în colhozul „Munca liberă” niște fărădelegi strigătoare la cer... Și-i povestise tot ce aflate de la secretarul acela de comsomol, astfel de parcă el, Mărên, vigilent nevoie mare, ar fi descoperit toate astea.

Așa făcuse, pas cu pas, carieră. Unora le fusese pe plac servilismul lui. Mai erau unii care greșiseră și luaseră carierismul lui Mărên drept zel în muncă și devotament față de partid.

Adevărul era că Mărên nu suporta să fie contrazis de subalterni, iar cînd era totuși contrazis, nici măcar nu-și asculta interlocutorul! Așa că lucrătorii comitetului raional, care nu doreau să se certe cu el, renunțau uneori pur și simplu de a-și mai manifesta în vreun fel părerile.

Numai că Gulbis era plămădit din alt aluat.

Între el și primul secretar avuseseră loc deseori „ciocniri”. Cei doi secretari nu se potriveau nici în ce privește simpatiile lor față de oameni.

Gulbis aprecia oamenii activi, neînfricați, își pleca urechea la spusele lor, prețuia activiștii care își apărau ideile, încredințați că au dreptate, și-i disprețuia în același timp pe trepăduși, pe lași.

Seara, la masă, citind gazetele, primul secretar își aduse iar aminte de discuția aceea neplăcută avută cu Juris. Nu, Beika va trebui să fie tras la răspundere !

Niciodată, la nici o plenară, nimeni nu vorbise cu atita obrăznicie ! Campania răsăritelor ! Ia te uită cum au poreclit-o ! Bineînțeles, asta e opera dușmanilor. Căci el, Mărēn, știa una și bună : cine-l contrazice e sau dușman, sau coada de topor a dușmanului. De aceea trebuie să-l cerceteze el mai atent pe acest Beika !

Capitolul X

Încă de dimineată cerul fusese acoperit, dar nu ploua. Nu sufla însă nici vîntul, și norii plumburii stăruiau pe cer. Erau semne că ziua va fi cenușie, mohorîtă. Scîrboasă vreme ! Nu-ți venea să faci nimic ! Ca și cum ți s-a urît de viață și nu știi ce să faci cu tine.

Mai bine ar ploua. Să toarne cu găleata, să foșnească apa prin frunzișul arborilor, să răpăie pe acoperișurile caselor și să bată darabana în ferestre. E totuși parcă mai vesel, știa că norii sfîșiați de vînt se vor îndepărta și prin spărturile albastre ale cerului va luci din nou soarele. Acum însă norii se întind ca un acoperămint cernit deasupra grădinii familiei Sermulis, iar în odăi e întuneric și trist.

La radio se transmite o conferință despre agricultură, dar glasul crainicului este deseori acoperit de parați : a trăsnit undeva, pe lîngă Riga.

Valija închise aparatul. Are și partea ei bună o vreme ca asta : nu te mai mîină nimeni la cîmp. Cu trifoiul nu se poate face nimic, de secară încă nu s-au apucat, iar cu însilozările în gropi să se descurce și singuri. Ar trebui să se ducă la Taurenē, să vadă, poate c-or fi adus ceva stofe noi, că vara e mai bine

să cumperi țesături de lână, nu e așa o bătaie pe ele. Dar nu-i zi de țîrg și nici mașina nu circulă.

Valija scoase un jurnal de mode și începu să se uite la modele, deși le mai văzuse de o sută de ori pînă atunci. Cînd termină, luă broderia începută și se așază la fereastră. Puse în ac o ață colorată și începu să coasă. Prin minte i se perindau, dezlîinate, tot felul de gînduri. Ar trebui să se ducă la Austra Lapin după romanul promis, dar probabil că duminică o să-i vină în vizită mătușa de la Ezerlejă... e sora maică-si și o să-i aducă o juncuță de la vaca ei... Așa vacă mai zic și eu, dă o căldare de lapte la muls, și ce lapte!... gras... Colhozul voise să-i ia vițica, dar mătușa le-o făgăduise lor și i-a mințit că e juncan. Poate că va trebui să se ducă cu mătușa la Ezerlejă... nu-i departe de Taurenē. Duminica viitoare vine la Taurenē teatrul din Riga... N-are nici un rost să rămînă acolo toată săptămîna... mătușa ar fi în stare s-o pună la curățat mere — cureți la mere pînă ți se acrește sufletul și ți se înnegresc degetele de nici cu coacăză: nu le mai poți spăla! Las' să-și curețe și să-și usuce singură grămada de fructe... Ce plictis, nici un băiat ca lumea... Atunci, seara, Reinhold a trecut în fugă pe la ei... i-a cerut apă de băut — e limpede că nu pentru asta venise. Valija zîmbi. Știe să danseze și-apoi, așa... e atent. Numai la cercul de dans n-a venit, prostu, și din cauza lui n-a mai avut petrecerea nici un haz. Frumos, arătos băiat. Se pare că în tot colhozul altul ca el nu-i... poate doar președintele ăsta nou, dar 'mnealui deocamdată nu se uită la fete. Trebuie să-i răspundă Zanei Vilkup la scrisoare, s-o roage să-i aducă ciorapi de capron cînd o veni în concediu, că la Taurenē n-ai din ce alege. Și, în general, ce ai aici? Valija umflă buzele a dispreț. Ar trebui să nascocoască ceva ca să scape din vîgăuna asta! Cînd o să vină Zane, trebuie să stea de vorbă cu ea, poate îi găsește vreun serviciu... Atunci zică mama ce-o vrea — o să plece și gata! Să plece așa, la noroc, n-avea destul curaj. Dar dacă nu găsește slujbă pe potrivea ei? Că doar n-o să se apuce de dădăcit copii, ca Dzidra, sau să facă muncă

grea ! Iar maică-sa odată a amenințat-o că dacă nu ascultă și fuge la oraș, să nu se aștepte la ajutor de acasă, să răzbească cum o ști ! Și asta nu-i prea ispititor. Ea a crescut în fustele maică-si și nu-i obișnuită să ducă grija zilei de mâine ! Apoi își aminti de ciudata scrisoare pe care i-o dăduseră în ajun s-o semneze... Semnase, că tare se mai rugase Reinhold de ea. La urma urmelor, ce-i pasă ei ? Las' s-o publice în ziar, dacă vor. Nostim o să fie când au s-o citească Zane și Dzidra ! Vezi să nu se întoarcă ! Caraghioșii !

Zvirli cât colo broderia și se sculă minioasă. Afară, în curte, lătră câinele, și Valija alergă la fereastră, să vadă cine venea.

Iar bibliotecara ! Slavă domnului că nu-i brigadierul. Ce-o mai fi vrînd iar ? N-are cărți la ea... Poate că a venit după cea pe care i-o lăsase data trecută.

În timp ce Inga discuta în curte cu Sermulis, Valija căută în raft romanul neterminat. Citise toate pasajele în care se vorbea despre dragoste. Peste celelalte sărise : scria în ele de lupte, comploturi și închisori. Oribil ! Oribil și neinteresant. Las' s-o ia și s-o ducă.

Valija o pofti pe noua venită în cameră și, după ce-o văzu așezată pe scaun, își împături broderia și o puse deoparte.

— Lucrai ? întrebă Inga. Continuă, nu te deranjez.

— Nu face nimic, spuse Valija. Mai am timp. Ai venit după carte ?

— Ai terminat-o ?

— Da, minți Valija.

— Ei, ți-a plăcut ?

— În general, da... nu e rea.

— Să vii la bibliotecă s-o schimbi.

— Va trebui să vin odată, într-o seară...

— Știi, Valija, ce m-a mânat la dumneata ? spuse Inga. Organizez un consiliu al bibliotecii și am nevoie de oameni care să mă ajute... Și Inga explică atribuțiile acestui consiliu.

— Așa ? făcu Valija, ca să zică și ea ceva, căci seratele literare sau discuțiile în jurul cărților și ale

gazelor n-o interesau. Din politețe, spuse totuși :
E, într-adevăr, interesant...

— Dumneata ai absolvit școala medie, nu ? o întreabă Inga.

— Numai opt clase...

— De ce n-ai terminat ?

— Am dureri de cap și-mi vine greu să învăț, spuse Valija. Și nici cu inima nu mă pot lăuda !

— Ar trebui să te îngrijești, zise Inga, întrebându-se dacă s-o creadă sau nu.

Discuția nu se lega, și Inga își dădea seama că nu găsește un subiect potrivit, totuși despre ceva trebuiau să vorbească.

— Ai o grădină foarte frumoasă, Valija. Câte flori !

— Dacă vrei, să mergem în grădină, îi propuse fata.

În ciuda zilei mohorâte, tufele de brumărele și de gherghine ardeau parcă. Florile albe, roșii și albastre de ochiul-boului și cele galbene-castanii ale vîzdoagelor, ca și cele ale unor flori cărora Inga nu le cunoștea numele, se deschiseseră învoalte. Ascunse pe după rondurile de flori, creșteau tufe de agrișe, cu rămurelele grele de poame mari, verzi.

— Gustă și dumneata, o îndemnă Valija. Sînt ca mierea... Caută mai coapte... Hîș ! Hîș !... alungă fata un stol de ciori de cîmp, care-și făceau de cap pe crengile unui măr. Zburătoarele astea scîrboase au ciugulit toate merele, de-au lăsat numai pielița ! Nu-i chip să le gonesc. Ia te uită, s-au mutat acum pe celălalt măr !

Și, bătînd din palme, dădu fuga la un alt copac, mai îndepărtat, ce-și pleca crengile sub greutatea merelor rumene.

Inga mai zăbovi puțin și se pregăti de plecare. Cînd să-și ia rămas bun, îi dădu Valijeii mîna și o întreabă :

— Vii azi la zece, nu ?

— Să vedem, dac-oi avea timp... îi răspunse Valija în doi peri.

Inga îi strînse mîna, o mînă moale și slabă, și plecă cu sufletul neîmpăcat: nu izbutise să-i trezească interesul. Nu prea-i venea să creadă că va veni.

Dar asta n-o descurajă; dimpotrivă, luă hotărîrea să creeze cu orice preț consiliul.

Tocmai pe cînd se apropie de curtea familiei Reinhold, văzu că se oprește în fața porții un camion plin cu mobile și cu boarfe. În camion ședea un bărbat între două vîrste și un băiat de vrea cincisprezece ani, iar din cabină își scosese capul o femeie.

Noii sosiți fură întîmpinați chiar de președinte: era cu capul gol, și cu mînele cămășii suflecate.

— Noroc, noroc! îi strigă voios Juris, zărind-o de departe, și-i făcu semn cu mîna. Vino să faci cunoștință cu noii noștri colhoznici.

Noii colhoznici?!

Inga intră în curte.

Camionul trase în fața verandei, iar bărbatul și femeia, coborînd, dădură mîna cu cei din jur. Ieșiseră afară și Atis și bătrînii Reinhold.

— Ei, bucuroși de șătrari? întrebă soția lui Laizân, salutînd-o pe mama lui Atis, care le deschidea ușa.

— Intrați, intrați! Unde încap doi, încape și al treilea. Tocmai am terminat de strîns... că tot umblu după vite, n-am timp... în schimb, bărbații din casa mea sînt grozavi! Au spălat dușumelele de luced!

Inga se miră văzînd că bărbații cărară mobila în camera în care locuise pînă acum Juris. Acesta, trecînd pe lîngă ea, îi șopti:

— Să nu mă vinzi! Nu trebuie să știe că e camera mea. Înțelegi?

— Înțeleg, răspunse Inga. Dar tu ce faci?...

El făcu un gest cu mîna.

— Fleacuri. O să mă înghesui în odaia lui Atis. Pentru noi, doi burlaci, e loc berechet!

Și fugi.

Inga ridică din umeri și se apucă și ea să care din sumedenia de boccele și bocceluțe pe care le tot descărcau din camion. Prin colțurile camerei fuseseră așezate ramuri de mestecăn. Nevasta lui Laizân, zărindu-le, bătu bucuroasă din palme:

— Vai, ce frumos ! Parcă ar fi de sfântul Ian !

Cînd Inga porni spre casă, ziua se cernise de tot. Fata se uită în sus, la nori, și gîndi că pînă în seară va ploua. Cu sandalele n-o să poată umbla, iar pantofilor li se desprinsese talpa. Va trebui să ceară cizmele Marijei, iar pantofii să-i ducă la cizmar. Păcat că nu luase de acasă încă o pereche, dar i se păruse valiza atît de grea... „De acasă ? Dar unde-i casa mea ?” își zise Inga și se opri ca să facă loc unei mașini. Șoferul colhozului, August, frînă și, scoțînd capul din cabină, întrebă :

— Să vă duc ?

— Mulțumesc, răspunse Inga, mai am puțin și-am ajuns...

Mașina plecă, legănînd în mersul ei scîndurile galbene-alburii ce-i atîrnau la spate.

„Casa mea este aici, își spuse Inga. La Riga o să mă duc numai în vizită. Cînd o să obțin bani, voi merge acolo să cumpăr cărți noi și atunci am să-mi aduc toate lucrurile aici.”

Seara se adunară toți patru — Dace și Vijolîte veniseră cu Inga. Atis întîrziase.

— Ce să-i faci, sîmbătă... bîgui el. Doar nu era să vin nespălat în societatea unor doamne ! A trebuit să dau întîi o fugă la baie !

Ii așteptară puțin pe Valija și pe Raimond Mežlācis, care fuseseră mobilizați, dar nu veniră nici unul, nici altul.

— Atunci o să discutăm numai noi, oftă Inga. Într-un cuvînt, organizăm, începînd de azi, pe lîngă biblioteca noastră un consiliu. Il organizăm într-un mod neobișnuit, pentru că și condițiile noastre sînt neobișnuite : aproape că nici nu avem cerc de cititori. Așa că ne organizăm cu de la noi putere. Am o propunere — s-o alegem ca președintă a acestui consiliu pe Dace.

Dace sări ca arsă.

— Ce ? făcu ea, speriată ca de moarte.

— Ce ți se pare așa curios ? întrebă Inga. Pînă una, alta, ești cea mai asiduă dintre cititoarele noas-

tre. Tu și Vijolite, bineînțeles... Iată de ce socotesc că trebuie să fii aleasă ! Atis, Vijolite și cu mine vom fi membri sfatului. Mi se pare că așa am procedat just, nu ?

— Mai mult decît just, o susținu vesel Atis, și Dacei i se păru că deslușește în glasul lui o undă de ironie. Și care sînt atribuțiile consiliului ?

— Consiliul trebuie, în primul rînd, să obțină o încăpere pentru sala de lectură, începuse să înșire Inga. Adică să ia de la Dižbajăr o cameră și să inventeze o mobilă !

— Să inventeze ? o întrerupse Atis.

— Vezi bine ! îi răspunse Inga. Căci nu există încă pe fața pămîntului o asemenea mobilă. Apoi trebuie să inițiem lupta pentru procurarea fondurilor necesare achiziționării de cărți noi. Să le smulgem adică de la sovietul sătesc și de la președintele colhozului !

— Ce spui ? interveni Atis. Ai de gînd să scoți de la Juris bani pentru cărți ?

— Sper.

— Asta cap ! și Atis se plesni peste frunte. Mai degrabă o să-ți ceară el decît să-ți dea.

— Om vedea, se încăpățîna Inga. Afară de asta, trebuie să ne îngrijim de legarea volumelor uzate. Asta va trebui s-o facem singuri. Eu mă pricep. Puțin, dar mă pricep. Poate că unindu-ne eforturile, vom izbuti să facem față. Sper că vom avea și ajutoare. Dar asta nu-i totul. Consiliul are sarcini mari : recenzii, seri literare, gazetă de perete, jurnalul vorbit...

— Of, doamne ! făcu Atis prinzîndu-se de astă dată de cap. Pentru mine e prea complicat !

Dace tăcea, buimacă. Prezența lui Atis o tulbura într-atît, încît ea avea senzația că e legată. Ah, de ce îi plăcea tot mai mult băiatul ăsta ? Și de ce, cu fiecare zi scursă, își dădea seama cu tot mai multă durere cît de neînsemnată și de urîță era, de ce o supăra tot mai mult faptul că el n-o lua în seamă ? Oftă și, întorcîndu-se, rămase cu ochii țintă la lumina galbenă a lămpii. De-ar putea să se învingă, să scape o dată pentru totdeauna de senzația asta tîmpă !

— Dace, la ce te gîndești ? o întrebă Inga. Trebuie să ne înțelegem ce avem de făcut. În primul rînd trebuie să trezim oamenilor interesul pentru citit.

— Dar eu... doar... știi... zău... bolborosi Dace, roșind toată.

— În primul rînd, trebuie să organizăm o seară interesantă. Eu socot că sovietul sătesc o să ne dea o cameră pentru sala de lectură. Așa că acum să chibzuim ce putem face noi, mîna de oameni care sîntem ? continuă Inga. Am un mic plan !

Și le împărtăși gîndul ei : să organizăm un amplu jurnal vorbit care să reflecte evenimentele interne și internaționale și, bineînțeles, problemele colhoznice. Treaba asta va cere multă muncă ; trebuie mai întîi scris textul, apoi învățat...

Atis zîmbi sceptic. Prostii ! N-o să iasă nimic din toate planurile astea ! Desigur, nu-i exclus să se distreze puțin, dar multă vreme n-o să piardă, asta e sigur. Las' să trebăluiască fetele, dacă au chef. N-ai cum mîna omul cu sila la bibliotecă. Cine vrea să vină, vine și singur, iar prostul, prost rămîne !

Numai Vijolite o asculta pe Inga cu entuziasm, de altfel, ea aflate dinainte toate astea și acum ardea de dorința să ajute la realizarea lor.

— Cînd ne apucăm de jurnal ? întrebă ea, nerăbdătoare.

— Imediat ! Fără nici o amîinare, îi răspunse Inga. Să ne alegem fiecare tema care ni se potrivește mai mult. Eu cred c-am să mă ocup de situația internațională, dacă nu aveți nimic împotrivă.

— N-am avea nimic împotrivă chiar de te-ai ocupa tu de toate temele, interveni Atis. Mă-ndoiesc că o să iasă ceva...

Zîmbi și se uită la Dace și la Vijolite, iar în zîmbetul acesta se putea citi limpede gîndul său : nici ele, oîțele, nu făceau mai multe parale. Dace tresări... Ciudat... pentru prima oară avu un sentiment de repulsie. Inghiți nodul amar ce i se puse în gît și se întoarse, ca să nu se uite la Atis. Undeva, în adîncul

sufletului ei, se născu tot pentru prima oară o senzație de ciudă față de acest tânăr brigadier.

„Nu ești bun, își spuse ea, gîndind la tînărul brigadier, nu, nu ești bun.“

Cînd se despărțiră, era tîrziu. Inga dăduse fiecare cîte o sarcină și hotărîse împreună cu ei să se întrunească din nou sîmbăta viitoare.

— Atis va încerca s-o convingă pe Valija Sermulis, propuse ea. Poate c-o să-i fie mai ușor s-o lămurească. Iar noi să ne străduim să-l aducem pe Raymond !

După ce se despărțiră de Atis, fetele porniră agale către casă prin beznă. Dace roști a dojană :

— Ce ți-a venit, Inga ? Ce fel de președintă pot fi eu ? Mă fac de rîsul lumii !

Pe fruntea Ingăi căzură primii stropi de ploaie, iar în întuneric începeau să foșnească copacii. Deodată i se făcu dor de Juris, dorea numai să-l vadă, să stea de vorbă cu el. „Ce-ar fi dacă m-aș duce la Skais-taini ? gîndi ea. Nu s-au culcat încă. Să-i povestesc ce-am făcut astăzi. La urma urmelor, de ce nu i-aș propune să fie membru al sfatului nostru ? Firesc, așa-i ?“

Nu băgă de seamă că încetiniseră pasul. Doar cînd o luase Vijolite de mîna — „Ce mergi atît de încet ? Ne murează !“ își reveni și porni de astă dată atît de repede, încît tovarășele ei abia se puteau ține de ea.

„Ce-i cu mine pe ziua de azi ? Parcă am pierdut ceva, parcă trebuie să găsesc ceva ! Pînă acum mi-a fost inima liniștită, și deodată, uite, m-a cuprins tulburarea asta ! Parc-ar fi o tristețe, o așteptare. De unde, pînă unde ? Prostii ! Am să mă culc și n-am să mă mai gîndesc la nimic. O să dorm, și mîine totul o să fie ca înainte ! Mîine e duminică. Probabil că o să plouă...“

Luă fetele de braț :

— Acum în schimb, vă tîrîți voi ca melcul... Grăbiți pasul !

Capitolul XI

Abia se crăpase de ziuă. Soarele se ascundea încă în spatele zidului întunecat al brazilor, iarba, înrou-rată, lucea, și pământul dăruia celor din jur o boare răcoroasă. În cuibul ei, cocoțat într-un tufan bătrîn de la marginea drumului, stătea o barză. Mîndră, clămpănind din cioc, cerceta împrejurimile; și-o fi dojenind cumva puii că se răs fătau prea mult în cuibul cald, sau poate le-o fi povestind cîte ceva din călătoriile ei pasionante, despre pămînturi și mări îndepărtate...

Juris stătea pe hat și se uita la secară. Cum se va scutura roua au s-o secere. Mare bucurie n-o să aducă strînsul ei. Are spic rar, mărunțel, și tot lanul e sluițit de tufele cernite ale buruienilor. Mai mare rușinea! Secara asta a fost semănată de Maçulis, în ogor prost muncit, neîngrășat, cu sămînța neselecționată, dar rodul, jalnicul rod va trebui strîns de ei!

— Nimic de făcut, gîndi Juris cu glas tare și oftă. Trebuie s-o secerăm... În schimb, ogoare de astea n-au să se mai vadă vreodată la Silmală, nu, n-au să se mai vadă, chiar de-ar trebui să sparg pentru asta zidurile cu capul!

În spatele aninișului duduia un tractor. Maksis Zăber, noul tractorist, ara pămîntul, pregătindu-l pentru semănăturile de toamnă.

Juris sări șanțul și se îndreptă spre tractor — în ajun se stricase pompa de benzină și avuseseră timp morți. Maksis era însă om vrednic, și se apucase pe semne de treabă chiar din zori, căci arătura era azi mult mai largă.

Tractoristul acesta venise de curînd în colhoz. În primăvara trecută absolvise școala de mecanizatori, iar cu o lună în urmă se prezentase la Silmală. Locuia pînă una, alta la bătrînii Smildzin, muncea cu multă sîrguință, și Juris își făcea socoteala cum să-l rostuiască mai bine în colhoz ca să nu plece.

Maksis era un flăcău mijlociu de stat, cam stîngaci și colțuros, cu fața rotundă, bătută de vînt și arsă

de soare. Avea părul ca paiul, și un nas cît toate zilele. Pînă acum nu legase prietenie cu nimeni : se vedea că e de fel un om tăcut.

Cînd Juris se apropie, el opri tractorul.

— Ei, n-a mai declarat grevă ? întrebă el.

— Deocamdată, totul e în ordine, răspunse Maksis.

— Vrei o țigară ?

— Vreau... Că le-am uitat dimineață pe-ale mele acasă.

Își aprinseră cîte o țigară.

— Ei, gospodarule, ești mulțumit cu arătura ? îl întrebă reținut Maksis, și nu era limpede dacă pusese întrebarea, pentru că era într-adevăr dornic să afle părerea președintelui sau doar așa, ca să zică și el ceva.

— N-am ce spune ! răspunse Juris, privind mulțumit la arătura reavănă și uniformă. Cred că o să meargă bine secara aici.

— Cam puțin gunoi de grajd aveți, observă Maksis.

Juris dădu din mîini :

— Asta e nenorocirea ! Pămîntul nu-i îngrijit, vite avem puține... Și-atunci pe unde scoți cămașa ? Uite, m-am uitat la secară... Să-i plîngi de milă, nu alta !

— Da, e urîță foc, recunosc Maksis. Mai mult ciulini decît grîne !

— Hai, dă-i drumul, spuse Juris cu mîhnire în glas și plecă ; era oarecum supărat că vorbiseră ogorul de rău.

Trecînd prin fața gospodăriei Terêzei Goba, Juris o văzu pe gospodină cum ducea vitelor ei un braț de lucernă abia cosită. O însoți în grajdul unde porcii se încăierau, guiînd ; Terêze se uită la președinte și rosti, vinovată parcă :

— Sînt numai pielea și osul ! Iar pleava și făina aproape că s-au gătat.

— O să avem în curînd pleavă nouă, îi răspunse scurt Juris, cu gîndul tot la recolta aceea mizerabilă de secară. Pleava o să ne ajungă în orice caz. Apoi adăugă : Om răzbi noi pînă la cartofi.

— Ne-ar trebui concentrate... adăugă Terêze. Bine-ar fi de-am face rost !

Juris ştia că nu aveau suficiente concentrate. La baza cooperativei nu se găseau ; li se făgăduise că li se vor expedia peste o săptămână, dar mare nădejde puteai pune pe cooperativă ? Işi frământă mintea cum să facă rost cît mai repede de concentratele care le lipseau. Terêzei îi spuse :

— Am să încerc.

„Mizerie curată ! gîndi Juris. Ne zbatem fără mecanizare, ca pe timpuri... Oamenii cară în spinare nutreţul şi pierd cu asta vreme preţioasă. Caut eu să mă amăgesc că o dată cu sfîrşitul anului au să se schimbe toate... Ce sfîrşit de an putem aştepta după asemenea muncă ? Unde te întorci, unde te învîrteşti — lipsuri şi iar lipsuri ! Cum să le acoperi pe toate într-un an ? Bine că în primăvară au semănat ceva pentru siloz... fînul, cu chiu, cu vai, o să-l strîngem, dar şeptel de primă calitate nu vom fi în stare să creăm repede. Recolta din anul ăsta cară după ea neglijenţa dinainte. Nu putem pierde vremea în zadar ! Toamna va trebui să ne apucăm de treabă cum se cuvine, căci cine ştie cît o să ne mai chinuim așa ? !”

Lūcija Vilcup mulgea ultima vacă — o roşcovană de rasă, care dădea laptele cel mai gras. O mulgea şi de ce o mulgea, se încrunta. Orice ai zice, îi îmbătrîniseră mîinile, oboseau, o dureau. Trecuse de mult timpul să lase vacile colhozului altcuiva, mai tînăr... dar care e omul să renunţe la un litru de lapte în plus ?

Lūcija oftă. Vaca ei dădea puţin, nu-i ajungea nici pentru cele două orăşence, şi voia să mai vîndă şi ea, acolo, o cană, două de smîntină la tîrg. Nu, atîta vreme cît mai mişcă din degete, trebuia să muncească. Cînd nu mai eşti bun de nimic, e altă poveste ! Domnul vede cît de greu îi vine ei. Uneori noaptea o dor degetele, de parcă i-ar fi frînte...

Lūcija sfîrşi cu mulsul, plesni uşurel vaca pe crupă, aruncă o privire spre uşă şi duse cu grijă şîstarul plin cu lapte însupmat spre bidonul ascuns într-un colţ. Il vîrîse în pămînt şi-l acoperise cu un fund de lemn şi

cu paie. După fiecare mulsoare vărsa în el cîte un litru de lapte, iar seara, pe întuneric, îl scotea cu bărbatul ei și-l ducea în casă. Smîntînea laptele, îl turna în vase, pentru brînză, pe care sora ei o vindea la Taurenê, la piață.

Acoperi bidonul cu capacul, puse scîndurile la loc, așază paiele și se întoarse. Dar înlemnii.

La trei pași de ea stătea președintele. Stătea și se uita, mut, la ea. Buzele subțiri ale femeii schimonosiră fără să vrea un zîmbet timp. Într-o mîină ținea șiștarul gol; cu cealaltă apucă un colț al șorțului. Prin cap i se înghesuiau haotic gînduri absurde. Ce să-i spună?... Cum să-i explice? O s-o întrebe, și va trebui să-i răspundă, vezi bine...

Dar Juris n-o întrebă nimic, doar o țintui cu privirea. Sîngele i se urcă la cap; aruncă o căutătură spre șiștarul pe care Lūcija îl mai ținea încă în mîină, apoi spre colțul întunecat de unde venise ea; plecă după aceea capul și își pironi privirile asupra picioarelor sale, speriat parcă să nu se fi murdărit. După care se întoarse brusc și plecă.

A plecat! Într-adevăr, a plecat! Lūcija privi cu gura căscată în urma lui. Cum de s-a putut întîmpla una ca asta? Ca împiedicată, ajunsese cu chiu, cu vai la ușă și se uită în curte. Președintele ajunsese la poartă, ieși, se pierdu pe după brazii de la marginea drumului, ca să apară din nou colo, departe, lîngă mesteacănul acela bătrîn.

Mai rău nici că se putea! Lūcija simți așa, cum i se taie picioarele de la genunchi, și de sperietură inima i se zbătea în piept ca nebună. Se tîrî cu greu pînă în curte și se așază pe un cazan. Doamne, dumnezeule! Să-i cadă pe cap o pacoste ca asta! De unde a răsărit? Ca trăsnetul din senin, ca diavolul din pămînt! Ce nenorocire... Numai Dumnezeu știe cum o să scape ea din tărășenia asta.

Bătrîna se învățase atît de mult cu bidonul ei ascuns, turnase în el ani în șir atîta lapte, încît nu mai vedea ceva rușinos în fapta sa. Parcă o lovise cineva drept în frunte: „Doamne, dumnezeule, au să zică de noi că sîntem hoți! Nu, nu! Ce fel de hoți sîntem

noi?... Mare lucru, mare păcat, ia, un litru de lapte acolo! Nici măcar nu se bagă de seamă!...”

Veni ciinele, o adu-mecă, voind parcă să se lămu-rească de ce zăbovește atîta stăpîna și nu intră în casă; își vîrî botul în mîinile ei și le linse cu limba lui caldă. Lûcija își trase mîna, gemînd :

— Of, doamne, of!

Și ce-o să spună moșul? Sigur, o s-o scoată pe ea vinovată... Unde i-au fost ochii? Dar cum să-i treacă ei prin mînte că o să-și vîre cineva nasul atît de de-vreme în grajd? Ani de zile nu călcase nimeni pe la ei... Dar ce, pacostea țipă cînd se apropie?...

Ca bolnavă, abia se sculă și o luă spre casă.

La început, cînd află de nenorocirea ce se abătuse asupra lor, Vilkup se uită prostit la nevastă-sa, de parcă n-o mai cunoștea. Din mîna îi căzu cu zgomot gheata pe care tocmai voia s-o încalțe. Bătrînul își trecu mîinile peste mustați.

— Asta-i bună... Asta-i bună! bolborosi el, bui-mac.

Dar își veni iute în fire și o întrebă :

— Crezi că a văzut?

— Că n-o avea orbul găinilor! răspunse bătrîna.

El începu să se foiască, își puse ghetetele gîfîind și, așa cum era, fără haină, doar în cămașă, se îndreptă spre ușa.

— Hai odată mai repede! își chemă el nevasta.

Și Lûcija porni cu pași mărunți în urma lui.

Lîngă grajd. Vilkup se opri, se uită cu grijă în jur, să vadă dacă nu-i careva prin apropiere, apoi se stre-cură urmat de bătrîna înăuntru. Scoaseră bidonul cu bucluc cu mîini nesigure și cu inima cît un purice. Vărsară laptele pe gunoiul de grajd, și, în timp ce femeia ducea vasul, bărbatul șterse urmele. Umplu groapa în care se aflase bidonul cu gunoi de grajd, îl netezi și luă scîndurile și paiele.

După ce termină, ieși în curte, își șterse fruntea de sudoare și privi în lungul drumului. Nu, nu venea nimeni. Bine că apucaseră să termine!

— Du-te de vezi unde s-a dus! spuse îngrijorată Lûcija.

— Unde să se ducă ? După martori, vezi bine, explică Vilkup. O să vie cu o ceată întreagă ! Tu s-o ții una și bună : nu știu, n-am văzut, n-am vărsat nici un fel de lapte și nici n-am ascuns... Tu mulgi vacile, torni laptele în bidoanele de lingă prag și asta-i tot ! Colo, în colț, ai fost după nevoile tale... Asta nu ți-o poate opri nimeni.

— Doamne, dumnezeule, dar a văzut ! se văita Lūcija. Cît timp am făcut eu ce-am făcut, a stat acolo, ca un stilp !

— Singur n-o să poată dovedi nimic, nu se dădu bătut Vilkup. Ca să dovedești ai nevoie de martori, iar dacă nu-s martori, nu se poate face nimic. Așa e legea. Spune că nu știi nimic și dă-l dracului !

— Of, doamne, doamne, se văicări Lūcija, numai să nu se întâmple vreo nenorocire ! Să nu mă ducă la miliție... De aș fi știut...

— Ptiu, ptiu, ptiu ! scui-pă de trei ori Vilkup a deochi, și spuse mînios cu glas scăzut femeii : Ia nu mi te mai văicări ca o proastă și dă-mi mai iute să mănînc, că trebuie dus laptele !

Numai auzindu-l pomenind de lapte, Lūcija se tulbură ! Lua-l-ar necuratul ! Puse pe masă o bucată mare de pîine, un castronaș cu unt și o farfurie cu carne de porc friptă în ajun. Își tăie o felie de pîine, întinse niște slănină pe ea, dar înghiți greu cîteva îmbucături : i se părură ca iasca. Una-două, se repezea la fereastră și se uita în drum.

Dar nu venea nimeni.

În dimineața aceea, Reinhold umbla pe la casele colhoznicilor, mîinindu-i și zorindu-i pe toți la seceratul secarei. Parcă-l împingea totdeauna dracu din spate, de-asta brigada întîi era în fruntea celorlalte. Nu se poate spune că brigadierul era repezit sau grosolan. Nu, dar nu-i era omului ușor să scape de el, se ținea ca scaiul de oaie.

Așa și azi. Se legase de Valija Sermulis. După ce vorbise un timp cu stăpîna casei și cu cumnatul ei, Peteris-albinarul, și după ce le smulse făgăduiala că vor veni la cîmp, bătuse la fereastra Valijeii.

Perdeluțele albe se dăduseră repede la o parte, și în geam se ivi un chip somnoros, cu obrajii boțiți și roșii de tot.

— Ce-i ? Ce vrei ?

— Valija, deschide, zise Atis. Ce te-ai ferecat așa ?

Valija își puse la repezeală pe ea un capotel pestriț, își potrivî în grabă părul zbîrlit și deschise fereastra. Atis o admiră. Da, fața asta ar fi într-adevăr frumoasă, dacă n-ar fi atît de leneșă și de răzgîiată !

— Ce te-a apucat așa cu noaptea-n cap ? întrebă ea după ce-i răspunse la salut.

— Ce noapte, ce-i cu tine ? Trebuie să cosim secara, auzi tu, să cosim secara ! Dacă ai să fii iute gata, te iau cu bicicleta.

— Eu nu pot să viu azi, spuse Valija. De ieri mă doare inima...

— Ia lăsă-te, Valija ! strigă Atis. Ai să vii ! Vie sau moartă, numai să vii ! Adineauri au telefonat de la Taurenē. Au pornit spre noi niște oameni de la cinematografie... Răscolesc republica după o artistă pentru un film colhoznic, și nu-s în stare s-o găsească. Azi vin la noi, pe cîmp, și eu sînt de părere că tu ești singura fată din colhozul nostru în stare să le atragă atenția !

— Fac film ? Aici la noi ? repetă Valija și-l privi bănuitoare : glumea sau vorbea serios ?... Dar Atis era seriozitatea întruchipată.

— Aștept, spuse el. Imbracă-te cît mai repede, că te iau cu bicicleta. Un prilej ca ăsta n-ai dreptul să-l scapi !

— Indată, rosti Valija și plecă de la fereastră. Atis se așeză pe o bancă și-și aprinse o țigară. Nu-l mustră conștiința : citise în ajun în ziar că se caută o interpretă pentru un film și se mirase. Acum își adusese aminte deodată de povestea asta și-i venise o idee. Fără să stea prea mult pe gînduri, născocise că vor veni să-și caute interpreta și la ei, la Silmală. La urma urmelor, de ce n-ar veni cineastii și la Silmală ? Ce, Silmală se află într-o altă republică ?

Valija își iți capul pe fereastră și întrebă :

— Ce zici, trebuie să mă îmbrac mai frumos ?

— Aș! îi răspunse Atis. Caută să arăți ca Cenușăreasa!

Nu trecu mult și Valija ieși. Se îmbrăcase într-o rochie simplă, de stambă, și-și pusese pe cap un batie înnodat la ceafă.

— Fain! se bucură Atis. Acum, hai! Numai vezi, ai grijă! Să nu suflă despre ăștia de la film... e secret! Nici eu n-am avut dreptul să vorbesc, că nu vor să se știe dinainte... Așa o să le fie mai ușor să aleagă o artistă potrivită!

În drum ajunseră din urmă pe Dace, care grăbea și ea pasul spre câmp, îi dădură „bună dimineța” și i-o luară înainte. Fata se uită la ei cum zboară pe drumul șerpuit și nu-și putu da seama ce simțămînt o încearcă acum — tristețea sau nepăsarea. Ciudat, dar după seara aceea de la bibliotecă, cînd se adunaseră pentru prima oară ca să organizeze consiliul se schimbase radical ceva în simțirile ei față de brigadier. În seara aceea, Dace se convinsese într-adevăr că băiatul ăsta n-o va lua niciodată în seamă, că pentru el ea a fost și va rămîne inexistentă; și pentru prima oară indiferența lui îi trezise acel sentiment numit mîndrie de femeie.

„Am fost jalnică, își zicea ea. Eram în stare să mă arunc de gîtul unui om care nici măcar nu se uită la mine! Nu, cu aceasta s-a terminat.”

Dar sufletul îi fu năpădit de jale cînd băsmăluța galbenă a Valije se iți de după tufișurile ce încingeau drumul. Strînse din dinți și întoarse ochii în altă parte, spre luncă, unde o barză, grijulie, căuta broaște.

Își mîină gîndul spre sarcina grea pe care i-o dăduse Inga. Voiau să prezinte jurnalul vorbit peste două săptămîni, și pînă atunci trebuia pregătită sala de lectură. Bine, dar cum? Mai mult de nevoie decît de voie, Dižbajăr cedase o cameră pentru bibliotecă: dar cum să aduni oamenii între patru pereți goi? De-ar avea măcar o masă-două și cîteva scaune! Se înțeleseseră ca la sfîrșitul zilei să facă curat, dar de unde să ia mobilă? Acasă, cu maică-sa nu mai avea trai. În ajun țipase iar la ea să nu mai umble serile teleleu prin sat. Un cuvînt aduce altul după sine, și

pînă la urmă Aline izbucnise în plîns, își luase basmaua și fugise la cimitir. Șezuse acolo pînă se înnoptase de-a binelea; pe Dace au chinuit-o muștrările de conștiință toată noaptea. Dar ce putea să facă? Pe maică-sa n-avea cum s-o convingă, și să i se supună, era cu neputință.

Atunci răspunsese imediat fratelui ei la scrisoare și acum așteptau în fiecare zi vești noi. Dar Teodor tăcea. Desigur, scrisoarea lor n-a ajuns la el chiar așa de repede și deh, pînă s-o primească, pînă să le răspundă... se înțelege... Dar Aline era tot timpul mîni-oasă, cu toane; o zi credea că i se va întoarce fiul, dar a doua zi se îndoia iar. Și dacă s-o întoarce, n-au să-l tragă la răspundere că fugise, n-au să-i facă nimic? Unul zicea una, altul alta, iar biata mamă nu dormea nopțile de frică și de alean.

Cu inima grea, Dace se apropie de colnicul ce străjuia lanul de secară. De cealaltă parte veneau Mežalâcis cu feciorul său și Vanag. Sebris cu familia și Silabriedis sosiseră mai devreme. Valija stătea lîngă șanț și-și tot îndrepta părul, străduindu-se să scoată de sub batic cît mai mulți cîrlionți pe frunte. Inсуflețită și emoționată, privea în jur, așteptînd parcă cu nerăbdare pe cineva.

Dar nu era vreme de stat degeaba. Într-un colț al ogorului se zăriră aripile secerătorii: secara se așternea, clătinîndu-se, în poloage firave și egale.

Dace și Marija Sebris se apucară să lege primii snopi.

Incepea o zi grea și dogoritoare. Incetul cu încetul, se ridicau snopii rari și nearătoși. De cealaltă parte a ogorului poposise un stol de berze care se uitau parcă nedumerite la oamenii aceia cu spinările plecate, ce se îndreptau din cînd în cînd din șale să-și șteargă fața cu basmaua sau cu mîneca cămășii, ca apoi să se aplece din nou, adunînd spicele chită. Soarele se avînta tot mai sus pe cer și ardea ca la cositul finului, dacă nu și mai dihai.

Își luau gustarea de dimineață chiar acolo, pe lanul de secară, cînd se ivi și Vilkup. Părea supărat sau îngrijorat de ceva și, ceea ce era ciudat, tăcut.

Cînd Mežalācis îl întrebă cum o să fie vremea, bolborosi ceva și, tot trăgîndu-și șapca pe ochi, se apucă să potrivească snopii căpițe. Cît fusese el cu laptele la centrul de colectare, președintele nu venise cu martorii, și omul nu știa ce să înțeleagă din asta. Flăcăul ăsta, vezi bine, pusese la cale ceva, dar pas de află ce! Ingrozitor! Vilkup muncea și tot arunca priviri speriate în jur, să vadă dacă nu vine Beika. Dar de Beika nici urmă; parcă dinadîns ocolea brigada întii, zăbovea pesemne în altă parte!

Și Valija pîndea mereu nerăbdătoare drumul, dar nu se arăta nimeni. Îi venea greu. Era neînvățată cu munca și o durea mijlocul; mîinile îi erau numai o zdrelitură; ochii o usturau de sudoare. Măcar de-ar lăsa-o să-și mai tragă sufletul! Dar pe brigadierul lor parcă-l mîna dracul, așa se grăbește! Ai zice că vine sfîrșitul lumii chiar în seara asta! Fir-ar ea să fie de secară, că din cauza ei se chinuie pe căldura asta! Și, ca un făcut, nu vin nici oamenii de la cinematografie! Din cînd în cînd Valijeii se năzărea că aude zgomotul motoarelor de automobile și atunci se îndrepta repede de mijloc, arunca la pămînt snopul pe jumătate legat și trăgea cu urechea. Dar nu, nici de astă dată nu auzise bine! Doar tractorul vuia.

Dace aproape că nici nu-și îndrepta spinarea. Mîinile, înnegrite de muncă, i se mișcau repede cînd răsucea legătura în jurul snopului, baticul îi alunecase pe ceafă, iar părul bălai i se lipise de frunte și tîmple de atîta sudoare. În munca asta încordată uitase de amărăciuni și se gîndea că secara e plină de pir, că spicele sînt mărunte și că n-au să aleagă cine știe ce la treieris. Sub bluza subțire, cămașa i se lipise de trup ca un prișniț fierbinte. Dace hotărî ca la amiază să dea o fugă pînă la Melnupîtē, să se scalde. Seara aveau repetiția jurnalului vorbit și vai! numai la gîndul ăsta i se făcea rău! Învățase pe de rost textul compus de Inga, dar la repetiția trecută se zăpăcise într-atît, încît la a doua frază uitase tot! Bineînțeles, se enervase și spusese că se lasă păgubașă, că nu-i în stare să facă treaba asta! Atunci o văzuse pentru prima oară pe Inga supărată. Da, îi dăduseră chiar

lacrimi de mînie! Desigur, avea și de ce! Valiја, care cară acum snopii, de parc-ar fi nemîncată, și tot privește în jur, se arătase de cîteva ori la bibliotecă, dar pe urmă se lăsase păgubașă, iar pe Raimond Me-
žalācis nici măcar nu izbutiseră să-l convingă să facă și el ceva, căci, vezi dumneata, ar fi fost rușinos pen-
tru o persoană ca dumnealui să se maimuțarească în
fața oamenilor. Bine că n-a refuzat să ajute la ame-
najarea sălii de lectură! Președintele îi aprobase In-
găi să ia cîteva scînduri, și Raimond împreună cu
Emil meștereau serile masa și niște bănci. Cum Lai-
zān le dăduse vopsea cafenie-deschisă, poate c-o ieși
sala lor de lectură ceva mai acatării. Dar cum o să
fie cu jurnalul vorbit, la asta Dace nici nu voia măcar
să se gîndească! Știe c-o să se facă de rîs! Totuși
Inga n-o lăsa și pace.

Ea nu e în stare să priceapă că omului îi vine greu
pînă și gura s-o deschidă cînd se uită alții la el! O
ținea una și bună: „Trebuie să te obișnuiești!“ Si-
gur că-i ușor să vorbești așa...

Cînd mai bate o pală de vînt, fie ea cît de sfioasă,
parcă aerul se mai împropătează, te mai înviorează.
Lunecau pe cer și nori pufoși, tivți cu alb, și din cei
care nu seamănă a nimic, rotunzi de tot... Iar cînd
acoperă soarele, aleargă pe cîmp o umbră străvezie.

Secerătoarea huruie, huruie într-una, aripile ei al-
bastre ca cerul noptatic sclipesc în aer, iar caii, sî-
cîiți de tăuni, dau mereu din coadă să-i alunge.

Oare n-au să facă pauză de prînz?

Abia răsuflînd, Valiја ingenunche în fața bidonului
cu apă, își umple o cană plină și bea cu sete. Cîțiva
stropi i se preling pe bărbie, pe pieptul dezgolit, și-i
mai răcoresc trupul încins. Vine, suflînd greu, Mariја
Sebris. Valiја îi întinde cana, ștergîndu-și cu baticul
obrajii. Se uită la Mariја. Femeia, după ce golește
cana, o umple la loc și o cheamă pe fiică-sa.

— Vijolite, hai să bei și tu!

Valiја nu se mai satură privind la fetișcana asta
care nu rămîne cu nimic mai prejos de cei mari. E
neagră ca o zlătăreasă, nu-i sclipeste pe față decît
albul ochilor și al dinților. Mîinile îi sînt zdrelite. Și

are un păr, o minune ! Parcă ar fi aur ! N-o să aibă nevoie să-l vopsească.

— Hai, fetelor, că rămîneți în urmă ! Nu vă lăsați ! vuieste cîmpul de glasul brigadierului.

— Venim, venim, spuse Marija, grăbind pasul către polog, cu Vijolite alergînd după ea. Și Valijeii nu-i mai rămîne decît să se apuce din nou de munca aceea scîrboasă, nesuferită. Probabil că cei de la film nici n-au să mai vină !

Ghicindu-i parcă gîndurile, brigadierul, trecînd pe lîngă ea, se oprește și-i șoptește :

— Naiba-i știe unde s-or fi împotmolit. Poate că, în drum, au trecut pe la Ezerlejă ! Dar lasă că vin ei și la noi.

— Ba eu zic că n-au să vină de loc ! îi răspunde Valija foc și pară. Făcea, într-adevăr, din pricina acestei prostii să vină ață încoace, ca o nebună, și să se chinuiască pe arșița asta cumplită, cînd ar fi putut sta liniștită acasă, să-și coasă bluza cea nouă ? ! Sigur că nu făcea. Nu vine nici dracul ! Așa că-i aruncă lui Atis, furioasă :

— M-ai dus cu vorba !

— Nu te-am dus cu nici o vorbă ! îi răspunde flăcăul. Uite, dacă vrei, dau la prînz o fugă pînă acasă după ziar și ai să vezi și tu negru pe alb ce scrie... Ai dreptate, pare într-adevăr de necrezut, dar așa scrie, că din toate actrițele din republică nici una nu se potrivește. Asta e ! Eu ce vină am ?

Și o ia la goană spre celălalt capăt al cîmpului, la secerătoarea care tocmai se oprise ; pe lîngă ea trebăluia Sebris.

„Vezi bine, după masă pot să nici nu mai ies la lucru ! își făcu Valija socoteala cărînd un snop. Dar dacă vin cu adevărat ? Să pierd singura ocazie de a ajunge la Riga ? Of, doamne, să am și eu odată noroc și să mă ia la cinematografie ! Nici n-aș fi visat una ca asta ! Zane și Dzidra Vilkup ar da în gălbănare de ciudă, le-ar apuca damblaua ! Și eu... eu aș muri de fericire !... Trebuie să rabd ! Atis are dreptate ! Dintre toate, eu am cele mai multe șanse. Numai de-ar veni.“

Unchiul Valije — Peteris-albinarul, pufăind din veșnica lui lulea, străbate miriștea abia țîrindu-și picioarele. Nici lui nu-i e pe plac munca la cîmp, și ar fi vrut să se întoarcă cît mai repede în grădină, la albinele lui. Se apropie de nepoată-sa și o întreabă cît e ceasul și dacă n-are la ea ceva de mîncare.

— N-am, îi răspunde Valija. În graba mare, am și uitat !

— Au dat fuga toți ca la foc ! bodogăne unchiașul. Muncește acum flămînd, ca un rob din Egipt...

— De ce nu ți-ai luat ceva de-ale gurii ? i-o taie Valija, care știe bine că unchiul ei nu pleacă nicio dată de acasă nemîncat.

Peteris-albinarul își scoate luleaua din gură, stropșește printre dinți și se apucă din nou de treabă, bombănind în barbă.

În sfîrșit, veni și vremea prînzului. Sebris și Me-žalăcis deshămară caii obosiți de la secerătoare, îi dușeră în vale și-i legară la hotarul pădurii ; dobitoacele începură să pască lacome iarba grasă, fornăind din cînd în cînd, și tot apărîndu-se cu cozile de tăuni și de gize.

Oamenii se împrăștiară pe la casele lor.

Dace coti din drum și se vîrî în tufișurile de pe malul Melnupîței. Deși pauza de prînz era scurtă, putea să se scalde la repezeală.

Privi în jur : nici un suflet ! Liniștea grea a amiezii și arșița se înstăpîniseră în arinișul verde. Nu se mișca nici o frunză. Incremenită, lină, sclipea și panglica îngustă a riulețului cu apa atît de curată și de limpede, că-i deslușeai prundișul de pe fund și zben-guiala bibanilor mărunței.

„Bine mai e !“ suspină Dace și se dezbracă. Intră pînă la gît în apa răcoroasă, se învioră dintr-o dată și chiui de plăcere. Vreme de un minut rămase nemișcată, bucurîndu-se de răcoare și tihnă, simțind pe trup mîngîierea abia deslușită a valului.

Zbuciumîndu-și aripioarele albastre, libelulele se zbenguiau deasupra rîului, iar undeva, aproape, în tufișuri, ciripi o păsăruică, dar tăcu îndată. Ceva mai încolo, pe apă, se întindeau niște frunze verzi, ro-

tunde, iar după ele, chiar lângă mal, începea, des, stu-fărișul. La umbra unui tufiș se pitise, tîrzie, lintea-pratului. Era atîta liniște, că te apuca piroteala. Dace se spală încet, agale, privindu-și în silă picioarele și soldurile pline. Apoi oftă, se întinse și începu să înoate. Cînd ieși la mal, se învîrți prin ariniș, la soare, ca să se usuce, își stoarse părul și se îmbracă. Îi părea rău, dar trebuia să plece. O luă deci de-a lungul apei spre cele trei sălcii, pe unde ajungea mai repede spre casă. „Ei poftim, gîndi Dace, în loc să fi mers să mănînc și să dau fuga înapoi la cîmp, am stat să mă bălăcesc în apă...”

La un cot al rîului, Dace se opri speriată : în apă, numai în chiloți, își spăla de zor o cămașă un bărbat, iar pe un tufiș se zvînta o alta, de sport, în pătrățele albastre.

Dace voi să fugă, dar bărbatul, ridicînd capul, o văzu : era Maksis Zăber, tractoristul. Fîsticit, el bolborosi, zîmbind :

— Nu-i nimic, nu-i nimic...

Și Dace merse mai departe de-a lungul malului. Că doar nu era să se vîre în tufișuri ! De văzut, tot o văzuse, nu ?... Spuse și ea ceva, așa, ca să nu tacă :

— V-am deranjat... nu v-am observat...

— Ba de loc ! îi răspunse omul, dar deodată strigă :
Ia seama ! Mi-am lăsat ceasul pe jos...

Era însă prea tîrziu ! Ceva trosnise sub pantoful Dacei, și fata, țipînd, sări la o parte, lăsînd să se vadă luciul cioburilor prin iarbă...

— L-am spart !... rosti ea, speriată. •

Maksis sări din apă, își zvîrli cămașa udă pe iarbă și ridică ceasul. Apoi clătină capul și o privi pe Dace :

— Fir-ar să fie de necaz ! S-au rupt amîndouă arătătoarele !

Dace cîț pe ce să izbucnească în plîns — de ce s-o fi ținînd ghinionul de ea ca scaiul ? Dar și ceasul ăla, ce naiba, să stea acolo, chiar în drumul ei ? Și Maksis, mare deștept, să-l pună în mijlocul drumului, să-l calce oricine ! De ce nu l-o fi vîrît în buzunarul pantalonilor sau colo, sub tufiș !

Pesemne el i-a ghicit gândurile, căci se uită la ea și bîigui, roșind :

— Eu sînt de vină, că doar dumneata de unde să știi...

Față de mărinimia lui, Dace își pierdu și ultima urmă de curaj și șopti :

-- Dar și eu... nici nu m-am uitat unde calc ! S-a stricat rău ?

—Nu-i nimic, o să-l reparăm, o liniști el, și vîrî ceasul în buzunarul hainei ce se afla pe jos.

Dace, zăpăucă, spuse :

— Nu știu ce aș putea face... n-aș vrea ca din pricina mea să ai neplăceri... și pagubă.

Maksis roși iar :

— Aș ! spuse el repede. La urma urmelor e un fleac ! Nici nu face să mai vorbim de asta !

— Dă-mi-l mie, spuse fata, luînd deodată o hotărîre, să-l trimit... la reparat.

Tractoristul se mulțumi să dea din mîină și să repete :

— Zău, e un fleac ! Și-apoi, la Taurenē tot n-avem ceasornicar... O să-l dreg la toamnă... cînd m-oi duce la Riga.

— Dar cum să stai fără ceas ? !

— Am să stau ! rîse bărbatul. Ce, n-avem soare pe cer ?

Cu amîndouă mîinile își dădu la o parte șuvița de păr ce-i lunecase pe frunte, semn că nu mai avea răbdare : Pleacă odată, ce mai stai ? Nu vezi că trebuie să-mi spăl cămașa ? părea a spune el. Dace roși mai tare, bîigui ceva și își văzu de drum, împleticindu-se prin firul înalt al ierbii.

Maksis se uită ce se uită în urma ei, scoase iar ceasul din buzunar și-l privi cu un zîmbet jalnic. Totuși e păcat, naiba să-l ia ! Fetei nu voise să-și arate amărăciunea, dar fără ceas n-o să se poată descurca... o să-și cumpere altul nou ; pentru asta însă va trebui să-și „recalculeze bugetul“... Ce să-i faci ? ! Abia a terminat școala, părinții lui sînt oameni săraci, iar el are atîtea nevoi ! Cum a putut el lăsa un astfel de

lucru aruncat în drumul oamenilor ? ! Cine-i de vină ? El, vezi bine !

Posomorît, Maksis își spală cămașa, o stoarse de pîrîi, își luă de pe tufă rufele încă ude, le împături, le vîrî subsuoară și, croindu-și drum printre tufișuri, urcă pe un mic povîrniș spre cîmpul unde-l aștepta tractorul.

Ajuns acolo, își întinse rufele pe iarbă, se așează lîngă ele și-și desfăcu pachetul cu de-ale gurii. Mîncă. Încetul cu încetul mîhnirea îi mai trecuse ; oarecum liniștit, începu să-și rememoreze întîmplarea. Cînd își aminti chipul atît de amărît și de speriat al fetei, un zîmbet îi înflori în colțul buzelor.

Capitolul XII

Dragoste, dragoste, nesocotită ești ! Dar minte cel ce spune că te naști așa, dintr-o dată, de la prima vedere ; da, da, minte ! Dragostea aceea, despre care se spune sau se scrie că s-ar fi născut de la prima vedere, nu-i decît o pornire superficială, o pasiune trecătoare. Atunci omul n-are nevoie de sufletul celuilalt, și nici nu i se dăruie sufletește... Atunci nu simți nevoia gîndurilor, sentimentelor, și nu cauți universul lăuntric al celuilalt, ca să-ți încălzești viața toată la lumina și căldura lui. Nu, asta nu e dragostea !

Dragostea se încheagă zi de zi, ceas de ceas, treptat ; pe nesimțite, împletește legăturile dintre doi oameni și îi leagă atît de strîns, încît nu există putere, nu există încercări în stare să-i mai despartă.

Dragostea nu se naște numai sub mălini, sub liliacul în floare sau sub cerul înstelat al nopților primăvăratice. Nu, se poate înfiripa într-o zi cenușie de toamnă, sub ninsoarea frunzelor moarte și sub biciuirea vîntului aducător de ploaie. Poate sosi așa, fără veste, în mijlocul cîmpului, sub mușcătura de foc a soarelui, și să te atingă ușurel cu mîna ei mîngietoare.

Atunci inima tresare deodată de o fericire încă necunoscută, din cauza unei minuni încă neîncercate. Nu ridici ochii, dar îi simți pașii; presimți sosirea lui, a omului drag.

Ce s-a întâmplat? Ce s-a schimbat? Un singur lucru știi, că omul acesta cu ochii cenușii și îndrăzneți ca de băiețandru ți-a devenit pe nesimțite atât de apropiat, încât nu mai poți trăi fără el...

Nu roși, Inga, căci odată și odată trebuia să se întâmple și asta... Odată și odată dragostea trebuia să pună stăpânire și pe inima ta, liberă și înflăcărată, trebuia să te învăluie și pe tine cu neliniștile ei, să-ți umple și ție ochii de tristețe, să-ți alunge somnul noaptea și... te pomenesti în zori; ești emoționată; începe o zi nouă; ai să-l revezi!

Da, asta, și numai asta e dragostea. Dragostea care te transformă, te înalță, te face mai bun.

Hai să vorbim deschis, Inga. Oare faptul că, pe zi ce trece, ești tot mai năvalnică, mai energică, nu se datorește tot dragostei? Acuma îți vine să faci totul de dragul lui. Iar entuziasmul unuia aprinde avântul celuilalt, așa cum se aprind lemnele în foc, unul de la altul.

A fost greu, foarte greu, dar pînă la urmă i-a făcut pe toți ceilalți să ia în serios jurnalul vorbit.

Poznașul Atis acum nu mai zeflemisește, n-o mai sfidează, nu mai rîde sau ironizează. Dace nu se mai zăpăcește și nu-și mai uită textul. Cine spune că vara n-ai timp? Dacă vrei, dacă ții cu tot dinadinsul, află răgaz, de-ar fi să-l furi celor cîteva minute de odihnă la umbra tufelor. Cînd toți s-au întins în iarbă sau fumează, de ce n-ai lua-o pe Dace deoparte, ca s-o ajuți să-și repete rolul?

La început, cînd Inga îi dădu textul — era vorba în el despre o fată de la țară, care nu face nimic toată ziua și trăiește pe spinarea părinților ei — Dace se sperie și nu voi să-l ia:

— Vai de mine! Nu pot! Au s-o recunoască îndată pe Valija Sermulis!

Asta nu înseamnă că Dace ar fi fost împotrivă ca oamenii să facă haz de frumoasa și leneșa Valija.

Dar de ce tocmai ea să fie aceea care... Nu, nu-i vine la îndemână...

Numai că Inga nu e învățată cu fățărnicia. De-ar fi să mori — așa o învățase tatăl ei — spune-i omului părerea ta deschis, sincer. Iar de-ți va fi dat uneori să suferi pentru adevăr, nu-ți pară rău: numai așa vei ajunge un om adevărat.“

Așa că Inga îi spuse Dacei :

— Nouă nu ne este îngăduit să ne întrebăm dacă critica noastră e sau nu pe placul cuiva ! Noi luptăm pentru principii...

Și Dace o înțelese.

Inga își găsi și ajutoare: câțiva pionieri, cu care legă cărțile și puse în ordine biblioteca. Poate că pînă la urmă treaba n-a ieșit ea chiar măiastră, poate c-a mers cam lent, dar jerpeliturile căpătară încetul cu încetul un aspect cuviincios și se întoarseră la locul lor în rafturi.

— Ai adunat aici o adevărată grădiniță de copii, zise Lîvija într-o seară de duminică, după ce ajutoarele se risipiră pe la casele lor, iar Inga se pregătea să se întoarcă la ea, unde o aștepta „jurnalul“.

— Nici nu-ți închipui ce treabă fac ! îi răspunse Inga.

— Pregătiți un spectacol teatral ? o întrebă Lîvija așa ca în treacăt. Pentru copii ?

— Nu, pentru adulți. Un jurnal vorbit pentru prima noastră serată a cititorilor.

— O, interesant ! rosti tărăgănat Lîvija. Sper că mă veți invita și pe mine, nu ? Nu mă pricep la de astea... Un asemenea gen n-am învățat la facultatea de artă dramatică...

Nu scăpa nici un prilej ca să pomenească de institutul de actorie ale cărui cursuri le urmăsea, ca să înțeleagă bine toată suflarea cum că ea este artistă cu adevărat, deși n-a ajuns să joace roluri principale pe scena vreunui teatru. „Ah, ofta ea de fiecare dată, vinovat e numai Kărlên ! Din cauza lui am renunțat la cariera artistică ! M-a luat de nevastă și m-a adus aici. Cu toate astea, nu-mi pare rău... Așa mi-a fost scris... Și-apoi, pe Kărlên îl iubesc !“

Cînd Lîviya îi povesti bărbatului ei ce aflate de la Inga, acesta zîmbi clătinînd din cap :

— Agitație și propagandă ! Jurnale de-astea făceau prin anii treizeci membrii sindicatelor de stînga ! Agitație fără rost ! Și zici că 'mneaei are de gînd s-o învie din morți ? Pe cine interesează ? Jurnalele astea se bazează pe efecte ieftine ! Slavă domnului, nu mai sîntem în primii ani de după război... Acum suflă altfel vîntul ! Îl mai ții minte, Lîviya, pe timpitul ăla de la Riga — știi tu, lectorul... cum dracu îi zicea ? Și el o ținea morțiș cum că activitatea artiștilor amatori trebuie să urmărească mai serios scopurile propagandistice. Pesemne că și stimata noastră tovarășă Laure are concepții asemănătoare !

— Oameni ca ăștia n-ar trebui lăsați să-și vîre nasul în artă, încheie Lîviya discuția.

— Mă tem că Inga o s-o facă însă ! bodogăni Dižbajăr.

Inga se îndrepta încet spre casă. De ce s-ar fi grăbit ? Ceilalți se întorceau abia în jurul orei nouă, și era abia șase și jumătate.

Coti pe drumul ce ducea la Skaistaini. De ce ? Doar nu ducea spre casa ei... Și ea doar spre casă o pornise... Ce nerozie ! Să se învîrtească așa, fără nici un rost, într-o seară de duminică, prin preajma conducerii colhozului ? Inga, Inga, nu cumva te duci totuși acolo ? Nu-i frumos pentru o fată !

Inga sări un șanț și se așeză pe iarbă. Buruienile cenușii ca și talpa-mîței păliseră, iar frunzele de brusture erau prăfuite. Vara e pe ducă, iar inima fetei e cuprinsă de un sentiment atît de ciudat ! „M-am prostit de tot, gîndește Inga și oftează adînc, adînc. De ce, de ce trebuie să mă gîndesc atît de mult la el ? Nici eu nu pricep cum s-a întîmplat asta ! Doar la început n-a fost nimic... Apoi, dintr-o dată, totul s-a schimbat. Mi se pare că totul a-nceput în ziua în care am colindat prima oară cu cărțile din casă în casă... pe urmă a venit el la noi să stea de vorbă, apoi m-am dus eu să-i cer sfat și ajutor... Probabil... probabil că atunci a început...

Numai că eu n-am știut ce-i asta. Parcă el e primul om care-mi place? Sînt pe lume mulți oameni simpatici, și mulți îmi plac. Dar cu el mi se-ntîmplă cu totul altceva. Cu mine pot să fiu sinceră: mi-este veșnic dor de el! Și nu-mi mai găsesc liniștea. Uneori sînt bine dispusă, alteori mă apasă o jale de-mi vine să-mi iau cîmpii! Ce-o să se întîmple acum cu mine? se întrebă Inga și, cuprinzîndu-și cu brațele genunchii, și-i adună la piept. În jur, lumea cît lumea, totul e plin de viață, dar eu nu te văd decît pe tine, Juris; da, da, doar pe tine!“

— Sare în picioare și, fără să-și dea seama ce face, o ia mai departe spre Skaistaini.

Trece de cotitură și, după ce urcă panta lină a colnicului încununat de cîțiva mesteceni tineri, vede la marginea drumului niște oameni trebăluind de zor: doi bat niște pari în pămînt, și un al treilea lipește de ei o scîndură. Apoi, Laizăn — căci el este — măsoară înălțimea scîndurii și spune:

— Mai sus... încă un centimetru... încă, încă puțin! Așa, acum e-n regulă! Bate!

Însemnă scîndurile cu creionul și le tăie cu ferăstrăul.

Printre bărbați, Inga îl zărește și pe Juris. I se oprește răsuflarea. Bucurie, spaimă, rușine... O s-o vadă sau nu?...

Juris o vede. Ii aude glasul cald:

— Ce-mi tot umbli creanga? Ia poștește și ne-ajută să construim casa asta!

Inga se întoarce mai repede decît are de gînd și se apropie stînjenită, roșind, ferindu-și privirile de ochii președintelui.

— Ridicați o casă nouă? întrebă ea.

— Ce, nu ți se pare locul frumos? se miră Laizăn.

— Ba da! E într-adevăr frumos!

Inga își ia pînă la urmă inima în dinți și se uită la Juris. Ii vede chipul ars de soare, neliniștit și, dintr-o dată, i se pare nespus de apropiat. Ochii ei strălucesc. Ochii ei vorbesc: „Da, asta e! Treaba ta! Eu însă te iubesc! Din toți oamenii de pe lumea

asta, doar tu mi-ești drag. Și nu mai e nimic de făcut ! Tu ești mai bun, cel mai bun dintre toți. Acuma știi..."

O privi și el drept în ochi, lung, atât de lung, încît fata se pierdu și, neputînd îndura clipa, se întoarse.

— Eu... mă duc, șopti ea.

— Nu... De ce ? rosti el cu un glas mai blînd, mai adînc ca de obicei. Apoi adăugă imediat : Așteaptă puțin să terminăm. Vreau să-ți vorbesc...

Inga se trase mai la o parte și așteptă. Simțea că se trădase... Avea senzația că ceva o mîna spre el și se temea. Se temea pînă și să se uite la Juris... Privi cum bătură oamenii ultimul par, cum măsură Laizăn cu firul cu plumb temelia... Da, într-adevăr, frumos loc de casă nouă ! La ferestre vor foșni ramurile mestecenilor...

Dar dacă ceilalți o văd și-și dau seama de ce a rămas aici ? N-ar fi mai bine să-și ia rămas bun și să plece ? Da, dar n-are putere s-o facă...

Cînd ceilalți bărbați puseră mîna pe lopeți și se apucară de săpat, Juris se apropie de ea. Fata se căznea din răspuseri să năSCOcească o pricină care s-o fi mînat pînă la el ; i se păru absurd și stupid că se afla acolo.

Dar Juris n-o întrebă nimic. Ii zise doar :

— Să mergem.

Și porni tăcută în urma pașilor lui, cu sufletul fremătînd, jalnică și neînsemnată. Juris îi spuse ceva și-i atinse cotul. Dar Inga nu-l înțelese : ridică ochii. Văzu atunci, aproape, aproape de tot chipul lui drag, bărbătesc. O privea serios, neobișnuit.

— N-am auzit bine ce-ai spus... șopti ea cu buze tremurînde. Ii venea să plîngă. Era și furioasă, îi era și milă de ea, dar simțea în același timp că-i pocnește pieptul de fericire.

— Am descoperit azi un zmeuriș grozav ! îi spuse el. Vrei să mergem pînă acolo ?

— Eu... mă duc acasă, biigui Inga cu lacrimi în ochi.

— Mergem numai să-ți arăt locul, insistă Juris ; și cînd îi luă mîna în mîna lui puternică și caldă, fetei i se păru că o cuprinsese toată.

Lăsară în urmă mestecănișul ; în fața lor unduia auriu lanul de ovăz.

— Să stăm puțin aici, la umbră, și Juris se opri.

— Asta ți-e zmeurișul ? încercă să glumească Inga. Asta-i ovăz !

Juris își aruncă haina în iarbă.

Fata se așază ascultătoare și-și ridică spre el fața palidă. Juris veni lângă ea, îi aruncă repede o privire ciudată și o îmbrățișă cu putere. Cerul, scăldat de strălucirea soarelui, întinsul câmpiilor și foșnetul vântului încremeniră deodată, pîndind. Ce indiscreție !

Juris îi prinse fetei capul între mâini și, cu sete, o sărută lung și gingaș pe buze.

Capitolul XIII

Zane Vilkup făcea permanent unei cliente grase și trecută bine de prima tinerețe. Schimbul era pe sfîrșite ; în atelierul acela mic de coafură, încins din pricina căștilor, nu era de respirat. Bluza Zanei era learcă de sudoare sub halatul alb. Zăduf ca în ziua aceea nu mai fusese de mult... O să vină furtuna și atunci adio zi liberă ! Zaci între patru pereți. Zaci și plîngi ! Și duminica trecută a turnat cu găleata, nu i-a mai rămas decît să se ducă la cinema !

— N-ați putea să mă luați pe mine după doamna ? se rugă de ea o fată sulemenită, cu părul vopsit țipător și sprîncenele negre — cărbune.

Zane se încruntă. Era obosită și bucuros ar fi refuzat-o, dar pînă la terminarea schimbului mai e aproape o oră.

— Ba da, răspunse ea, dar cam repezit.

Căștile așezate de-a lungul peretelui în atelierul acela mic bîzîie monoton. Sub fiecare stă cîte o femeie. Altele, cu părul încă pe bigudiuri, își așteaptă răbdătoare rîndul la uscat. Miroase a șampon, a oțet și apă de toaletă. Ucenica a spălat capul unei cliente și duce acum afară zoile pline de clăbuci.

— Zane, scumpo, n-ai putea să mai faci unul la rece? îi strigă din cabină responsabilă.

— Nu, azi nu mai pot, refuză Zane, înfășurînd capul clienței cu un material cenușiu și așezînd-o pe scaun.

— Douăzeci de minute, rostește ea mecanic cuvintele spuse de atîtea ori și o poartă pe fața cu părul vopsit.

„Doamne, plouă cu femei fără pic de gust!“ gîndește Zane, spălîndu-i capul. Apoi îi pune părul pe bigudiuri aruncînd cîte o privire în oglinda în care vede chipul acela cu sprîncene încondeiate și nefiresc de negre. N-ar fi urîță, dar o strică sprîncenele astea bătătoare la ochi! Ai zice că e o păpușă sau o mască... Și ea, Zane, cînd venise de la țară, își făcuse sprîncene groase. Ehe, de cînd s-a lăsat de chestii de astea! Acum își dă numai cu puțin ruj și-și colorează ușor sprîncenele prea blonde...

Începură să sosească lucrătoarele din schimbul doi. Cea mai tînără coafeză, Skaidrite, a adus un mănunchi mare de tufănele albe și roșii culese din grădina ei și le împarte prin toate cabinele.

Apare și Helga, manichiurista, elegantă ca întotdeauna. Helga e prietenă cu Zane. Își pune jos poșeta, se schimbă și trece pe la cabina Zanei.

— Ai văzut ziarul de azi?

— Nu, îi răspunse Zane. Cînd era să-l văd?

— Scrie în el ceva care te interesează, îi comunică Helga. Na, citește. Pagina a doua.

Zane termină lucrul, se piaptănă, își scoate halatul și se pregătește de plecare. Ziarul Helgăi îl viră în poșetă.

— La revedere, îi aruncă din mers manichiuristei care pilește cu grijă unghiile unei cunoscute artiste. Cînd o vede trecînd, Helga își întrerupe pentru o clipă munca.

— Ei, ai citit?

— Nu... Citesc acasă.

Zane dă din cap, iese în stradă, oftînd ușurată. Bine că a scăpat! Ce fericire! Acum o să intre într-un magazin, o să-și cumpere ceva pentru cină, și pe urmă, repede la tramvai! Face pînă acasă vreo douăzeci de

minute. Drumul ei trece peste Daugava, pe lângă vi-
lele cu grădini pline de brumărele și de meri cu fructe
pîrguite, roșii, pe lângă parcul „Arcădija”. Va străbate
apoi o ulicioară strîmtă și nisipoasă și va ajunge la
căsuța aceea de lemn în care țin cu chirie, ea și
Dzidra, un cotlon. Adică o cameră întunecoasă cu fe-
reastră spre apus. Proprietăreasa lor, bătrîna Jurci-
niete, și-a făcut un culcuș în bucătărie. Zane și cu
Dzidra îi plătesc pentru ungherul acela o sută cinci-
zeci de ruble pe lună și împart cu ea tot ce primesc
de acasă, de la mama. Scump, vezi bine, așa că vai
de capul lor cum se descurcă și cum izbutesc să se
mai și îmbrace.

Zane cumpără niște pîine și porni spre casă. Cu chiu,
cu vai găsi loc pe o bancă în tramvaiul ce gema de
lume. Privea apele albastrii lucind în soare ale Dau-
gavei, mașinile ce-i veneau din față. Și drumul, și
priveștița îi erau atît de cunoscute, încît i se părea
că vede în fiecare zi aceleași chipuri de oameni și
aceleași mașini. Păcat că n-a izbutit să aranjeze nimic
cu concediul. S-ar mai fi dus pe acasă, să se mai
plimbe... La mere și prune, la odihnă.

Cu o geantă mare, galbenă, în mînă, Zane pășea
alene prin nisipul întinat al ulicioarei. Era nemulțu-
mită de viața pe care o ducea. I se făcuse silă de tot
și toate. Nu-i ușor să stai opt ore încheiate în picioare
și să tot coafezi, zorită, clientă după clientă : uneia
fă-i o buclă pe frunte, alteia pe ceafă, una vrea per-
manent, alta ondulații cu apă... Și așa, opt ore în șir.
Muncă grea, obositoare, deși unora le pare joacă.
Zane strîmbă din buze : cîndva și ei i se păruse munca
asta o adevărată plăcere... La Taurenē se uita roasă
de invidie cum frizerița aceea roșcovană, parfumată,
împopoțonată și cu unghiile lăcuite, tunde bărbaii
trăncănind și rîzînd.

I se păruse atît de plăcut, încît își pusese în gînd
să învețe și ea meseria. Nu acolo, în cenușiul și plic-
ticosul Taurenē, ci neapărat la Riga. A avut noroc. A
ajutat-o să se aranjeze Biruta Mežalācis care locuia
de mult la Riga. După Zane a plecat și Dzidra la oraș.

Dzidra nu era acasă : ea termina lucrul cam pe la șapte-opt seara, cînd se întorcea mama copilului pe care-l îngrijea. Nu era acasă nici bătrîna Jurciniete. Zane își puse poșeta pe masă și se descălță. Un timp umblă de colo-colo pe dușumeaua rece, ca să-și mai odihnească tălpile. Turnă pe urmă apă în lighean, se spală pe picioare și-și puse papucii. Apoi se spală pînă la brîu la robinet ; simți deodată că-i e foame.

După ce mîncă, își aduse aminte de ziarul pe care i-l dăduse Helga. Il scoase din geantă cam boțit... Ce putea cuprinde oare interesant ? Vreo schiță sau ce ? Căci pe Zane n-o interesau din toate cîte cuprinde o gazetă decît poveștile de dragoste sau reportajele dramelor familiale. Restul o plictisea.

Deschise ziarul, dar nu descoperi nici poveste, nici roman. Te pomenești că Helga glumise ! Își aruncă apoi în treacăt privirile peste pagini cînd, deodată, îi săriră în ochi două cuvinte — „Zanei Vilkup...”

O luă cu fiori pe șira spinării. Cu mîinile tremurînde, apucă ziarul, îl apropie mult, mult de ochi, ca și cum ar fi fost mioapă. Doamne milostive ! Ce să fie asta ? ! Mai departe scria : „Dzidrei Vilkup, lui Leon Zeizum și Birutei Mežalācis...” Ce-i asta ? De ce i-au pus pe toți la gazetă ?

Cînd își veni în fire, se apucă să citească.

„Scrisoare deschisă comsomoliștilor și tinerilor care au locuit cîndva la Silmalā...”

Citi scrisoarea și rămase o vreme cu gura căscată. Ei, na, poftim ! De necrezut. Nu, zău... Cui să-i fi trecut prin minte una ca asta ? Să le spună acolo în ziar pe nume !

Ridică din umeri și mai citi o dată de la un capăt la altul scrisoarea aceea atît de neobișnuită : zece semnături ! Îi cunoștea pe toți. Numai doi — „Ingrīda Laure” și „Maksis Zāber” nu știa cine sînt. De unde or fi răsărit ?...

Ia te uită, pînă și mucoasa aia de Vijolīte a iscălit... și Valija ! Ei, bravo ! Valija, care se dădea de ceasul morții, cum să facă și să dreagă ca să ajungă și ea la Riga și care în fiecare scrisoare se plîngea că se plictisește la țară ! Ce-o fi apucat-o de i-a ieșit gîndul

oraşului din cap şi vrea acum să-i vadă pe toţi întorşi la Silmală ?

Zane ridică încă o dată din umeri şi clătină din cap. Nu mai pricepea nimic !

Dzidra se întoarce mai târziu ca de obicei — mama copilului zăbovisc la lucru. Era atît de obosită, încît nici să vorbească nu mai avea putere.

— Cina e pe masă, îi spuse Zane, îndreptîndu-se din spate, căci îşi spăla o bluză în lighean. Ceiul s-o fi răcit... Încălzeşte-l.

— Ce să-l mai încălzesc... biigui Dzidra. Las' că-l beau şi așa...

Cînd termină de spălat, Zane îşi şterse mîinile şi puse ziarul în faţa surorii sale. Dzidra făcu ochii mari.

— Citeşte. Ai primit o scrisoare.

Dzidra crezu că-şi bate joc de ea şi puse ziarul la o parte. Apoi, oftînd, aduse vorba despre gîndul care o frămînta de la un timp.

— Ştii, plec de la copilul ăsta.

— Cum adică — pleci ?

— Nu mai pot. M-am săturat pînă-n gît ! Din zori pînă seara târziu... Ba de fiecare dată trebuie să mai şi zăbovesc. Ce-i drept, e drept, mama copilului nu-i vinovată cu nimic, că așa e munca ei... Dar eu, zău că nu mai pot !

— Hm ! spuse Zane. Din ce-ai să trăieşti ?

— Am să-mi caut altă muncă !

— De pildă ?

— Nu ştiu încă, şopti Dzidra, sorbindu-şi cu înghiţituri mici ceaiul rece. Găsesc eu ceva. Poate undeva, într-o fabrică.

— N-ai nici o calificare, şi-o să-ţi fie greu oriunde, rosti Zane convinsă. Mai bine m-ai asculta pe mine şi te-ai angaja la vreun salon de coafură...

— Nu-u ! făcu hotărîtă Dzidra. Nu vreau. Să stau toată ziua în căldură şi aburi ? Şi-apoi, mi-ar fi silă să scormonesc prin părul murdar al altora. Nu, nu !

— Astea-s capricii ! Şi cine le are, nu se împacă cu nici o muncă ! se supără Zane. Într-un loc nu-i place una, într-altul alta. Unde afli slujbă în care

toate să meargă strună ? Dacă-i așa, du-te mai bine înapoi la colhoz... mai ales că ești așteptată.

— Ei, asta-i ! făcu tărăgănat Dzidra. Ce să caut acolo ?

— Scrie aci **negru** pe alb ! Ne poftesc să ne întoarcem ! Doar ți-am spus să citești ! Ce mai aștepti ? Fă-ți geamantanul !

Dzidra, privind-și mirată sora, puse mîna pe ziar.

— Ce zici de asta ? o întrebă Zane cînd o văzu că lasă ziarul la loc pe masă.

— Ce le-o fi venit ? ! făcu Dzidra, nedumerită.

— Dracu-i știe ! dădu supărată din umeri Zane. Mă mir de Valija. Ce-a apucat-o ! Tot timpul se vîlcărea că vrea la Riga, și acum...

— E totuși ciudat, nu-i așa ? spuse Dzidra cercețind rîndurile dese ale ziarului. Interesant ! Ce-au să zică Biruta, Leon și ceilalți ?

— Dacă au citit, s-or fi mirînd probabil așa cum ne mirăm și noi.

Dzidra vîrî fierul în priză, cu gîndul să calce rufele spălate din ajun. Dacă în mintea Zanei scrisoarea aceea neobișnuită stîrnise nedumerire și ciudă că i-au pus numele la gazetă și că au să i-l citească toți cunoscuții, în sufletul Dzidrei se trezise dorul de casă, de Silmală.

Ce-i drept, nu-i păcat : singură și nesilită de nimeni fugise din sat. Și, pe lîngă asta, soru-sa mai mare era de mult la Riga. Ce să mai vorbim, nici aici dacă nu muncești nu-ți aduce nimeni plăcinte pe tavă.

Numai că Dzidrei, ascuns undeva în adîncul sufletului, îi dădea mereu ghes dorul de Silmală. Îi plăcea să rătăcească prin pădure, să meargă la cules poame, ciuperci și alune. Spre deosebire de Zane și Biruta, nu izbutise să se învețe cu forfota orașului și se simțea străină la Riga. La început, cînd nu izbutise să se angajeze la magazinul unde lucra Biruta, își pierduse curajul de tot și fusese cît pe ce să se întoarcă acasă. Dar Zane o reținuse.

Și uite că în ziar scria cum că la Silmală o să fie în curînd electrică ! Auzi ! Silmală și electrica ! Să vezi și să nu crezi ! Tot călcîndu-și bluza cu fierul,

fata clătina din cap. Nu-și putea închipui ce s-a schimbat la Silmalā, nu-i intra și pace în cap că viața în satul ei s-a schimbat de atunci într-atît, încît să merite să se întoarcă acasă ! Cînd îi scrisese taică-său — asta așa, din an în paște — nu-i pomenise nimic. Doar că noul președinte al colhozului e un băietandru, că Alinei Caune i-au luat ferma de porci, pe care au dat-o Terêzei Goba, că pe Briksnis l-au scos din funcția de șef de brigadă și l-au pus în locul lui pe Atis Reinhold și că feciorul Alinei a trimis scrisoare din Canada...

Apoi gîndul Dzidrei se duse la Biruta Mežalācis. Biruta, de cîțiva ani vînzătoare într-un magazin de produse industriale, era acum orășeancă din creștet pînă în tălpi. Dar Leon Zeizum ? La Silmalā fuseseră cei mai apropiați vecini, dar de cînd sînt la oraș, abia dacă se vād. Mai cu seamă pe Biruta o vede rar. Fata asta n-are niciodată timp : ba cu munca, ba cu mecanicul acela cu care umblă de doi ani... Zane zice că n-o să iasă nimic din dragostea lor, fiindcă... boală lungă, moarte sigură...

Înainte, Leon venea uneori pe la ele. Ce-i drept, e drept ; ca să ajungă pînă în ulicioara lor trebuia să străbată orașul. Și apoi intrase în comsomol, avea o grămadă de sarcini. Spunea că se înscrie la cursul seral. Cît o fi oare de cînd nu mai dăduse pe la ele ?

Dzidra puse fierul la o parte și ducîndu-și cu grijă bluza albă de mătase o aranjă în dulap. Cînd se întoarse bătrîna Jurciniete din grădină cu coșul plin de castraveți și începu să forfotească prin bucătărie, fetele erau culcate. Dar în noaptea aceea nici de Dzidra, nici de Zane nu se lipi mult timp somnul. Scrisoarea le spulberase amîndurora liniștea, deși fiecareia în alt fel. Într-un cuvînt, le pusese pe gînduri.

A doua zi, Helga, manichiurista, îi spuse Zanei :

— Ca să vezi ce vedetă ai ajuns... Primești scrisori pînă și prin presă. Cum îți place asta ?

— Ia mai dă-i încolo ! bombăni Zane. Deștepți s-au mai găsit !

Helga, oftînd, își făcu buzele la oglindă. Apoi, închizîndu-și poșeta, rosti, serioasă :

— Să mă fi chemat pe mine așa cum te-au chemat, eu m-aș fi dus !

— Ce, ești nebună ?

— M-aș fi dus ! repetă Helga. Să fi avut casă la țară, n-aș mai fi stat o zi aici să plesc la unghii !

— Tu chiar că vorbești prostii de-a binelea ! strigă supărată Zane.

— Ba m-aș fi dus ! repetă încăpățînată Helga. Numai că eu n-am pe nimeni la țară ! Așa că, trage targa mai departe la oraș, că n-ai, fată, unde pleca ! Dar, crede-mă, aș vrea altceva.

— De pildă, ce ? o luă Zane în zeflemea. Desigur că n-ai fost la Silmală. Nu știi ce înseamnă să orbecăi prin noroaie...

Helga se pregătea de plecare ; încheindu-și pardeziul de culoare deschisă, zîmbi :

— Și ce te bosumfli ? Nu te silește nimeni să pleci ! Eu îți spuneam numai așa, ca unei prietene, că m-am săturat pînă-n gît să stau proțap la măsuța asta de manichiură. Sigur, nu trag nădejde să plec niciunde, fiindcă n-am destul curaj. La revedere. Te duci mîine la cinema ?

— Nu știu, îi răspunse Zane cu răceală în glas. „Strașnice sfaturi mi-a dat ! Deșteapta ! Nimic de zis, ușor îi vine să învețe pe alții ce să facă ! Ea nu s-ar uda, dar pe alții îi convinge să intre în apă ! Halal prietenă !”

Mînioasă, sîcîită, Zane își înfipse degetele în părul unei cliente și zise nervoasă :

— Cine a mai văzut spălat ca ăsta ! Cum să fac permanent pe un păr așa murdar ? Pofțiți să vă mai spele o dată !

Peste două zile — adică duminică seara — se pomeniră cu Leon Zeizum : scund, blond, lat în spate, de vreo douăzeci și doi de ani, stîngaci ca țărani și ars de soare ca un șătrar.

— Ați citit scrisoarea ? le întrebă el. Pe mine, credeți-mă, m-a apucat damblaua cînd mi-am văzut numele tipărit ! Cum vă place istoria asta ?

— Ce ne privește pe noi ? îi răspunse Zane tot deschizînd și închizînd cartea pe care o ținea în mînă.

Omul e liber să scrie ce vrea, dar nimeni nu mă poate sili să trăiesc altfel de cum îmi place mie. Prostii!

— Pe mine însă scrisoarea asta m-a mișcat adînc, mărturisi Leon. În multe privințe au totuși dreptate. Ce, nu-i adevărat că am fugit de greu? Am fugit!

— Ei și? îl zădări Zane. Fiecare își caută culcuș unde-i e mai bine. Așa a fost de cînd lumea și pămîntul!

— De, o fi fost, dădu din cap Leon. Stau totuși și mă gîndesc: Ce s-ar întîmpla dacă ar fugi toți?!

— Extraordinar! Dar de cînd te-ai făcut atît de deștept? Atunci cum de ai rupt-o la fugă înapoi, la Riga? De ce n-ai rămas la Silmalā?

— Nu zic, am fugit... Am fugit, vezi bine... Dar ei au dreptate! Asta e!

— Atunci ia-ți coada la spinare și aleargă înapoi! spuse Zane. Ce mai aștepti?

Tăcut, Leon rămase cu ochii la tufa de liliac de afară, din dreptul ferestrei. Trecu prin fața casei un motociclist. Ciinele lătră zdrăngănîndu-și lanțul.

Scrisoarea îl zdruncinase serios. Scrisese mereu prin ziare că tineretul trebuia să se întoarcă în colhozuri, să dezvolte zootehnia, să ocupe locurile cele mai grele... Dar una e cînd scrie așa, în general, și alta cînd ți se scrie personal ție, Leon Zeizum, chiar dacă scrisoarea se adresează și altora. Ei, da, atunci nu mai e atît de simplu. Iar dacă, pe deasupra, ai intrat de curînd și în comsomol, cazi vrînd-nevrînd pe gînduri!

De joi nu se mai simțea în apele lui. Acolo unde muncea, nimeni nu-i spusese nimic, dar nu-i venea a crede să nu-i fi văzut cineva numele la ziar! Or îi și gîndit în sinea lor: „Flăcău numai bun de ieșit la arat, dar dumnealui s-a cărat la oraș să scape de greu. Alții se spetesc muncind, asanează mlaștinile, întind sîrma pentru electrică... Da, alții pot. Tu nu! Înțelegi perfect că e necesar, și totuși întorci spatele! Oare cum s-o fi chemînd asta?”

„Cine nu e laș să se întoarcă, să ni se alăture...”

Nu-i pe lume mai mare rușine decît să treci în ochii oamenilor drept laș. E drept, în viață multe se întîmplă, mai cu seamă cînd ești tînăr, dar dacă ai gre-

șit, îndreaptă-ți vina ! Lașitatea se răscumpără prin bărbăție...

Discuția cu fetele lincezea. Leon mai stătu ce mai stătu, bău o ceașcă de cafea și pe urmă se duse.

Capitolul XIV

Lumina crepusculară, caldă încă, a soarelui, cuprinse colnicele și vîrfurile copacilor, străluci pe stogurile zbîrlite ale grînelor rămase pe cîmp și împurpură scorușul de la marginea drumului. Dar în vîlcele se lăsaseră umbrele înserării și pătrundea abia perceptibil vîlul pîclei.

La bibliotecă, oaspeții erau așteptați într-o atmosferă înfrigurată. Inga alerga tot timpul la fereastră să vadă dacă nu vine cineva. Incepuse s-o roadă teama : dacă n-o să vină nimeni ? N-au să vină, deși făcuseră agitație, îi mobilizaseră, le făcuseră fel și fel de promisiuni.

Toți erau nervoși : pînă la urmă se enervă chiar și Atis, care nu prea lua în serios nici treaba asta, nici cuvîntarea pe care urma s-o rostească. Și doar ar fi trebuit să fie altfel ! Căci în ea se vorbea despre viitorul colhozului. Cuprins de un tremur lăuntric, fuma acum țigară după țigară...

— Fir-ar să fie ! Numai de nu m-aș încurca ! îi spuse el lui Maksis.

— Bea un pahar de apă rece, îl sfătui prietenul său. N-ai idee cum ajută ! Și nici nu te gîndi la public !

— La public ? ! cît pe ce să pufnească Atis în rîs. Măi, caraghiosule, ce public ? Cîteva babe, și cu asta, gata povestea !

Dace pîndi o clipă prielnică, se apropie de Maksis și îi întinse un pachetel învelit în hîrtie, bîguind șoptit :

— Pentru dumneata... Dar să nu te uiți acum... Nu, nu ! Pune-l mai repede în buzunar... Te rog... te rog mult !

Si roși ca macul.

Mirat, Maksis viri pachetul în buzunar.

Prezicerile lui Atis cu privire la public nu se ade-veriră. Oamenii se adunau — încet, e drept, dar se adunau... Veniră Sebris cu familia sa, Irma Silabrie-dis cu fetele, tatăl lui Atis cu micuța Annina, Laizăn cu familia... Mînată de curiozitate și trăgînd nădejde că după întrunire se va dansa, apărură și Valija. Sosi pînă și Dărta Mežalācis — o convinsese fiul ei. Veni gîfîind, cu o falcă-n cer și alta în pămînt că nici mă-car duminica nu-i lăsată în pace... Mai apărură niște femei și cîțiva bărbați din brigada a doua și a treia, precum și ajutoarele Ingăi — pionierii. Ultima, du-cîndu-și fetele de mîna, intră Terēze Goba, care se cuibări într-un colțișor din fundul încăperii.

Toți interpreții se aflau după ușă, în camera biblio-tecii, și-și făceau emoționați ultimele pregătiri.

Inga se tot uita la ceas. Președintele încă nu venise !

„Știți, eu vreau să fiu cucoană elegantă, așa că musai trebuie să mă cărăbănesc din colhoz...” își re-peta Vijolīte rolul. Imbrăcase o rochie de-a Ingăi, se bălăbănea pe niște pantofi cu tocuri înalte și-și coco-țase pe cap o coafură ultramodernă. Obrajii îi ardeau, și ochii îi străluceau.

În cele din urmă apărură și Juris ; Inga oftă ușurată. Cînd deschise ușa, privirile li se întîlniră și gîndul amîndurora fugi la ceasurile acelea petrecute împre-ună în noaptea adîncă și fără lună, acolo, pe banca de sub mărul Sebrisilor. Fata își aminti de rugă-mintea lui : „Inga, draga mea, să mergem, să mergem de aici !”

Tresări de căldura duioșiei ce o cuprinsese, sim-țînd ca o durere prezența lui Juris al ei, apariția prie-tenului ei, cel mai bun dintre cei mai buni în lume... Palidă, fata luă o hotărîre de nezdruincinat : „Dacă mă cheamă diseară, mă duc cu el oriunde !”

— N-ar fi timpul să începem ? întrebă Maksis.

— Da ! zise Inga, întorcîndu-se brusc spre el.

Sosiseră și soții Dižbajār, cu Egon Briksnis. Se salutară cu Juris și luară loc. Ce public !

— Incepem... șopti Inga. Dace, liniștește-te ! Te rog mult-mult... Crede-mă, o să iasă perfect ! Am să-ți suflu.

Și-l împinse în față pe Emil Sebris. Dar Emil se fistică într-atît, că nu izbuti decît să bolborosească, bâlbîit :

— Incepem... jurnalul vorbit... al consiliului bibliotecii...

— Of, doamne, ce tot bodogănești acolo ! șopti Vijolite, tulburată pînă la lacrimi de isprava fratelui ei.

Din sală se auzi un chicot. „Lîvija“... tresări Inga. Se pîti după tocul ușii, și încercă să-i sufle lui Emil :

— ...prima serată a consiliului bibliotecii... În program un jurnal vorbit. Participă...

Numai că băiatul, de emoție, nici nu mai auzea. Bolborosi ceva în vînt, dădu din mîna și se întoarse „în culise“.

— Ei, poftim ! rosti un bătrînel din brigada a doua.

„În scenă“ intră Inga. Și ei i se tăiasă răsufllarea. Fără să vrea, îl căută din ochi pe Juris. El îi zîmbi, îi făcu un semn din cap și fata se liniști.

„Numărul“ ei avea ca temă evenimentele internaționale.

Inga demască într-un fel de foileton politica imperialiștilor, își bătut joc de cozile lor de topor, de acolii lor, care o iau la sănătoasa din țările cuprinse de vîlvătaia luptei de eliberare. Ca să-l imite pe Adenauer, Inga își pusesese pe cap un fel de joben ce semăna mai degrabă cu o pălărie cu borurile largi, și molfăi bătrînește, cu gîndul să imite glasul cancelarului de la Bonn, glas pe care nu-l auzise niciodată.

— Eu sînt urmașul marelui Hitler și mă declar bun creștin ! Pînă și pe patul de moarte am să fac tot ce-mi va sta în puteri ca să dezlănțui un nou război mondial. Viața fără război e plicticoasă. Oamenii mor de atîta urît...

— Iote dobitocul bătrîn ! strigă indignată o femeie din primul rînd.

Inga continuă cu glasul ridicat :

— Hitler și-a pierdut capul în marșul său spre Răsărit. Eu, care sînt demnul său continuator, mi-l voi pierde la rîndul meu! Așa să-mi ajute Dumnezeu!

Spectatorii aplaudară, rîzînd, în timp ce Inga își scosese jobenul și făcu o plecăciune.

— Auzi, nemernicul! Vrea război, și mai cheamă și pe bunul Dumnezeu în ajutor, se supără Dărta.

— Ia te uită!... Ca la teatru!

Atis, care urmase sfatul lui Maksis și băuse pe nerăsuflăte două pahare cu apă, încurajat și de succesul Ingăi, ieși în față.

— Peste doi ani, începu el, rostind cuvintele hotărît și aruncîndu-și spre spate părul, așa cum făcea el de obicei, gloată se vor prezenta la președintele nostru, Juris Beika, oamenii dornici să fie primiți în colhoz! Atunci Beika o să se scarpine după ureche și o să-i întrebe: „Dar de ce doriți dumneavoastră să veniți tocmai aici, la noi?“ I se va răspunde: „Pentru că aveți cirezi bogate, lunci asanate, electrică și șosele ca-n palmă!“

— Ia te uită ce de minciuni!

Atis, mulțumindu-se să facă doar semn din mîină spre locul de unde răzbise glasul, îi dădu drumul mai departe:

— ...Aveți grajduri și case noi, sere și eleșteul plin cu pește. Pentru că la voi oamenii primesc în bani cîte cincisprezece ruble pe ziua de muncă...

— Ia auziți-l cum mai minte!

— Iar ei vor să vină la de-a gata?

Atis se simțea acum foarte sigur pe sine. Ba, mai mult, începea chiar să-i placă rolul!

— ...La voi nu mai e ca la țară, ci ca la oraș. Și magazin, și brutărie, și cantină, și grădiniță de copii, și școală, și stadion... Aveți și frizerie, și...

— A pomenit de toate! Numai „teatrul și opera“ mai lipsește! șopti Maksis Zăber la urechea Ingăi.

— ...și autobuzul direct pentru Riga!

— Ei, atunci totul e-n regulă! făceau haz spectatorii. Ca-n rai, nu alta!

— Dar de airodromă ce facem? strigă un bătrîn din brigada lui Silapēteris.

Egon Briksnis se aplecă către Līvija, zîmbind mînzeste.

Atis făcu o pauză, după care întrebă atît de tare, încît ai fi zis că e supărat :

— Nu mă credeți ? Gîndiți că glumesc ? Nu glumesc de loc ! Imi pun capul că așa o să fie. Chiar dacă pentru asta ar trebui să... Fusesse cît pe ce să spună : „Chiar dacă va trebui pentru asta să ne facem frate cu dracu“, dar se stăpînise.

Și el fu răsplătit cu aplauze, în timp ce Dace mai mult moartă decît vie aștepta după ușă. Se apropia clipa în care va fi nevoită să treacă pragul, și tot curajul ei pierise, luat parcă de aripa vîntului. Știa că nu există pe pămînt putere în stare s-o silească să intre în scenă și să se oprească în fața oamenilor. Nu, pentru nimic în lume !

— Eu... eu nu pot... spunea ea bîlbîindu-se, dînd înapoi. Iși amintise de vorbele aruncate de maică-sa, furioasă : „Fugi, aleargă de te scîlîmbăie ca să aibă lumea de cine rîde !“ „Au să rîdă de mine... Am s-ajung batjocura lor...“ Gînd obsedant, înnebunitor...

Dar Maksis Zăber îi dădu un pahar cu apă.

— Ia două înghițituri ! rosti el cu tonul unui medic cu experiență.

Și Dace bău. Ii clănțăniră dinții de buza paharului.

— Nu pot... nu pot, repeta ea într-una.

Maksis o privi încruntînd din sprîncene și vru s-o îmbărbăteze :

— O să-ți treacă. Toți pătesc așa prima oară...

— Nu ! Mie mi-e frică, rosti Dace cu voce tremurîndă.

Între timp, Atis terminase. Din prag, Inga îi făcu semn cu mîna.

— Dace ! E rîndul tău !

Atunci Maksis o apucă deodată de cot :

— Hai cu mine ! șopti el. Uite, sîntem o pereche potrivită. Dacă n-o să fii în stare, nu vorbi — am să vorbesc eu în locul dumitale ! Acum ia-mă de braț și hai ! Sus capul ! Zîmbește ! Încearcă să zîmbești !

Dace se agăță de cotul tractoristului, ca cel ce se înecă de salvatorul său. Totul îi juca în față, iar

chipurile oamenilor din sală i se învîrtiră în ochi ca un vârtej, sclipitor și pestriț.

— Zîmbește, zîmbește, îi șoptea Zăber. Mai sus capul !

Dace ridică fruntea și, în disperarea ei, schimonosi un zîmbet.

Inga nu mai pricepea nimic :

— Ce s-a întîmplat ? De ce au intrat amîndoi în scenă ?

Dar acel duo neobișnuit ajunsese în fața publicului. Maksis, mozelind un chiștoc de țigară în colțul gurii, cu mîinile vîrîte în fundul buzunarelor, alături de o Dace, gătită într-o bluză roșie și cu o umbrelă bălțată de soare în mîna înmănușată, agățată cu disperare de el.

— Oho ! Dar ăștia cine or mai fi ?

— Ia uite, mări, ce ducă ! E Dace a Caunei !

— Ce-or să ne mai spună și ei ?

— Ce-o să vă spunem ? răspuse Maksis din zbor întrebării și, tot plimbîndu-și chiștocul dintr-un colț al gurii în celălalt, scoase pieptul în afară : Mai mare rușinea, nu alta ! Nu mai are omul tihnă și pace ! Cum așa ? Spuneți și dumneavoastră, nu-mi stă bine ? Am țigărușca-ntre dinți, pe 'mneaei o duc de-o aripioară... De-mi stă careva în cale, îi plasez una-n mutrișoară și tunde-o, neamule ! Eu sînt flăcău viteaz, nevoie mare ! Dar tipul ăsta — și arată spre Atis, care rămăsese în prag — zice că n-am ștofă de erou ! Și de ce, mă rog frumos ? Că beau votca cum beau alții apă ; mă plimb pe uliță în Taurenē și rag ca taurul ; ș-apoi nu s-a născut încă milițianul de care să-mi fie frică ! Atunci de ce zice ăla că n-am ștofă de erou ? !!

— Halal flăcău ! se auzi un glas din sală.

— La coasă cu tine, să nădușești colea pe coclauri !

— Nu zău ? ! răspuse Maksis. Asta nu-i de mine și nici de drăguța mea !

— Faină fată ! se auzi glasul bătrînului bun de gură.

— Și încă ce faină ! făcu Maksis, bătînd-o pe Dace pe umăr. Nu-i făcută ea pentru muncă de-asta ! Asta-i treabă pentru ai proști, nu de unii ca noi !

Maksis zvîrle chiștocul jos și continuă : Mama drăguței mele muncește în colhoz ! N-are decît să muncească bătrîna, pe noi ce ne doare ? Scoală-se cu noaptea în cap, puie masa, măture casa, care apă de la fîntînă și ducă-se sănătoasă la muncă, la orice muncă, fie chiar la săpat șanțuri !

— Ți-o conveni, trîntorule ! strigă Dărta Mežalăcis.

— Rușine ! Huo !

— Amălija mea trebuie să stea zîulica toată sub umbrelă, ca să n-o bată cumva, doamne ferește, soarele la cap ! continuă Maksis.

Între timp, mintea Dacei se mai limpezise. Ce-i drept, e drept, inima tot îi bătea zănatică în piept, dar își revenise ; îi era din suflet recunoscătoare lui Maksis, care o salvase. Deodată, își aminti și textul :

— Chiar așa arăți ! strigă un glas din sală.

— Continuă tu ! auzi ea la ureche glasul tractoristului. Și Dace bîigui :

— Ce să fac dacă doctorii m-au oprit să trag aer proaspăt în piept ! De-asta nu ies la cîmp !

— Așa ? Dar să faci plajă în grădină, pe sub meri, nu te-ai oprit ? i-o tăie Dărta.

— Și-apoi, mirosul de grajd nu-l suport... mă-ngrețosează ! rosti de astă dată mai cu curaj Dace. Bine mă simt numai la dans... De-asta dansez și eu cît mă țin papucii !

— Ha ! ha ! ha ! izbucniră spectatorii în rîs.

Și Maksis ieși cu Dace din scenă.

Cînd în locul lor apăru Vijolîte, lumea tot mai rîdea, gălăgioasă.

— Eu sînt cucoană mare, începu fata repede. Așa e-o șterg din colhoz ! Munca asta brută nu-i de mine !

— Se vede, se vede, ce mai încolo ! îi ținură han-gul spectatorii.

— Am s-o șterg la Riga, să-mi caut norocul... continuă Vijolîte și, luîndu-și inima în dinți, se încumetă în sfîrșit să se uite la „public“. La Riga m-așteaptă cu plăcinte ! Voi, proștilor, n-aveți decît să rămîneți

aici și să vă spetiți muncind în colhoz, că eu la Riga am să mă fiții pe bulevard și am să mă lăfăiesc pe bănci, prin parcuri ! Zică-mi dezertoare cine-o vrea, că pe mine mă doare-n cot ! La drept vorbind, mă cam doare în cot de toate !

— Vezi numai să n-o pățești ! se auzi un glas prevenitor.

— Auzi ce deșteaptă s-a găsit !

— Am auzit vorbindu-se de nu știu ce septenal, de comunism, spunea Vijolite mai departe, sigură acum că n-a uitat nimic, dar eu nu pricep ce-nseamnă asta... La drept vorbind, nu prea pricep nimic !

Spectatorii se tăvăleau de rîs.

— Aici în colhoz umblă vorba despre nu știu ce planuri... colo vor să construiască nu știu ce, ca să obțină nu știu ce... Dar pe mine asta mă lasă rece... spuse Vijolite. Construiască sănătoși ! Voia la ei ! Cînd o să fie și aici bine, cînd o să fie adică electrică și-o să curgă apa la robinet, vă voi face poate cîntec să mă întorc...

— Să nu fie prea tîrziu, don'șoară ! exclamă cineva.

— Și tare o să mai „avem nevoie“ de tine ! strigă un altul.

— De ! Ce să-i faci ! N-avem același drum ! Rămîneți sănătoși ! încheie Vijolite, ieșind cu pași mărunți din scenă.

Aplauze, rîsete.

În încheiere, Inga ceru spectatorilor să fie îngăduitori cu aprecierile, căci era prima ei serată și îi pofti pe cei dornici să ia cărți să treacă în camera alăturată ; celorlalți le oferi reviste și ziare. Unii se duseră după cărți, alții se mulțumiră cu reviste.

„Poate că totuși o să izbutim să le trezim interesul !“ gîndi Inga, întîmpinînd cu priviri recunoscătoare pe toți cei ce se apropiau de raftul cu cărți.

— Mi-a plăcut mult de tot, îi lăuda Dărta Mežalâcis, pregătindu-se de plecare. Cînd ne mai prezentați un program ca ăsta ?

Livija, cînd se văzu la ea în cameră, se lăsă pe divan.

— Ei ? făcu ea, provocatoare. Kārlēn, ce zici ?

Dižbajăr își șterse cu grijă ochelarii.

— Agitație și propagandă... Ce să mai zic ?

— E nebună muierea asta !... spuse Egon, făcîndu-i Lîvijeî cu ochiul în spatele lui Dižbajăr și arătîndu-i ușa. Lîvija îi făcu un semn abia perceptibil din cap, după care tînărul se ridică imediat.

— E timpul să plec, declară el și, după ce-i strînse cu putere mîna lui Dižbajăr, o sărută galant pe a Lîvijeî. Noapte bună ! La revedere !

Peste puțin se sculă și Lîvija în picioare și-i spuse lui Dižbajăr, care citea jurnalul, că se duce să se spele. Apoi ieși.

În celălalt capăt al curții, sub coroanele grele ale teilor, o aștepta Egon...

Abia cînd ajunse acasă își aduse aminte Zăber de pachetul pe care i-l strecurase Dace. Cînd îl desfăcu, dădu peste un ceas de buzunar de modă veche. Iar alături, de un bilețel :

„Te rog să mă ierți, dar nu-i vina mea. Ți-am stricat ceasul, și fără el îți vine greu. Acesta a fost al tatei și merge foarte bine. Noi n-avem nevoie de el, ia-l. Te rog să nu fii supărat. Dace Caune.“

Maksis, nedumerit, examinează cadoul. Intoarse ceasul pe față și pe dos, și-i ascultă ticăitul. Poate că ar trebui totuși să-l ia. Tot n-are fata ce face cu ceasul lui taică-său... și apoi nici frate-său nu-i acasă. O să-l ia, o să-l păstreze un timp, iar cînd și-o cumpăra unul nou, o să i-l dea înapoi.

În timp ce punea grijuliu ceasul pe noptieră, își aminti cît de speriată fusese Dace în ziua aceea, își aminti de „duo-ul lor...“

„E totuși o fată bună.“

După plecarea celorlalți, Juris rămase cu Inga la bibliotecă și-i ajută să pună lucrurile la loc — să așeze scaunele și să adune ziarele sau revistele răvășite.

— Ce părere ai ? Pentru prima oară n-a fost rău, nu-i așa ? îl întrebă Inga. Oricum, am reușit totuși

să mobilizăm oamenii! Data viitoare o să fie mai bine.

— Desigur! spuse Juris și, scuturînd din cap cu energie, privi în jur. Ei, acum cred că totul e în ordine...

— Da... făcu Inga din mijlocul camerei, unde rămăsese locului.

— Da... repetă el și, apropiindu-se, o îmbrățișă. Inga, draga mea...

„Acum o să mă cheme, și eu am să mă duc... am să mă duc cu el, fără să întreb unde mă duce... o să plec cu iubitul meu, cu dragul meu...” gîndi Inga.

Dar el nici măcar n-o sărută.

Atunci îl atrase spre sine și-l sărută ea, cu foc, dojenitoare parcă.

— Mai rămînem? o întrebă Juris, mîngîindu-i părul.

— Nu! Să mergem!

Ieșiră în noaptea caldă încă, de vară.

Dădură peste Lîvija, care se întorcea din grădină.

— Dumneata erai, tovarășă Laure?

— Exact, răspunse Juris în locul Ingăi.

— Ia te uită! Și președintele... șopti Lîvija, cu o voce dulceagă. Ce noapte încîntătoare! Fermecătoare, nu?

...Juris pășea în tăcere alături de Inga, frămîntat de o singură întrebare: ce-o să fie mai departe? De cîteva zile se tot gîndea să discute cu Inga, căci degeaba își frămînta creierii, fiindcă nu găsise nici o soluție. Doar nu era să-i spună așa, hodoronc-tronc: „Mută-te la mine, în camera lui Atis, sau dacă nu, mă mut eu la tine!”

Ei, să mai fi avut camera aceea mare!... Acum însă trebuie să aștepte pînă își ridică Laizăn casă. Trebuie! Dar ușor e să aștepți cînd arzi de dor ca omul iubit să fie alături, cînd în vine îți freamătă sîngele tînar?... Inga, draga mea... Îi strînse cu putere, aproape dureros, mîna, și fata scăpă un țipăt înăbușit. Apoi izbucni în rîs și-l întrebă:

— Unde ne ducem?

— La tine acasă, îi răspunse Juris. Unde altundeva?

— Juris, șopti Inga abia auzit, oprindu-se. Așteaptă puțin!

Se opri. Fata îi cuprinse grumazul și, ascunzându-și fața la pieptul lui, întrebă abia șoptit:

— De ce nu mă săruți?

Văzînd că el șovăie, Inga îi mîngîie cu duioșie părul.

— Juris, tu mă iubești?

— Oare nu înțelegi... Inga?...

Și o sărută atît de pătimaș, încît fetei i se păru că inima-i sare din piept. Juris îi atinse obraji.

— Plîngi, Inga? De ce?

— Așa... de nimic.

Tăcut, el îi trase capul spre pieptul său, își lipi buzele de părul ei și spuse:

— Găsesc eu o soluție... Am să caut o cameră. Nu se mai poate așa! Trebuie să fim împreună!

Aproape fără să mai răsuflă, Inga îi mîngîie obrazul. Rămase așa multă vreme, sprijinită de brațul lui puternic, căci nu era în stare să găsească nici hotărîrea și nici cuvintele cu care să-i mărturisească focul inimii. „Dragul meu... iubitul meu... Ce importanță are camera, cînd știu că vrei să fii cu mine?...”

— Juris, șopti ea abia auzit: să nu mergem acasă. Și, fără să-i aștepte răspunsul, mai spuse o dată: — Să nu mergem acasă.

El o înțelese. Îi sărută ochii și rosti cu glas frînt:

— Comoara mea neprețuită!

Capitolul XV

Omul nu are cît trăiește decît o singură patrie. N-are a face dacă o mîngîie soarele amiezii în zilele de arșiță, și pe pajiștile pline de farmec s-au înstăpînit greierii cu țîrîitul lor, sau dacă cerul este acoperit de nori grei, plumburii. Oricum ar fi, e țara lui dragă, și simțămîntul ce-l stăpînește e atît de puternic, încît îl doare inima. Nu-i nevoie să-ți lipești obrazul

de ramul mesteacănului pentru a simți în nări mîngîietoarea mireasmă a frunzelor abia înmugurite. La mii și mii de kilometri depărtare — pe strada cîineștie cărui oraș mare, în preiiile pustii, în mina scobită în inima pămîntului, sub risipa de palmieri ai Sudului — da, chiar și acolo simți așa, deodată, cu totul pe neașteptate, mireasma mesteacănului drag, gingaș, sfios... Și-o simți atît de puternic, încît inima își oprește parcă bătaia în loc...

Ce este oare dorul de patrie? Este vîntul hoinar... A obosit în neîntrepruptul său zbor, înspumînd apa mărilor și a oceanelor, a involburat și a risipit năvala norilor, a șuiert peste crestele munților și a gemut printre pinii împodobiți cu boabe mari de rouă. S-a odihnit sub cerul înstelat, pe iarba umedă, și-a domolit o clipă zbuguiala printre întinsele cabluri și a zburat mai departe, odihnit, către tine. Nu are puteri să-ți șușotească mîngîierile dăruite înverzitelor dealuri ale patriei tale sau joaca printre spicele de secară înmiresmată și legănarea lui, cu albinele o dată, pe florile teiului; nu-i stă în putere să-ți vorbească despre zborul ce l-a purtat pe deasupra casei tale părintești, despre acoperișul nou, abia din primăvară, ce lucea în soare, de bătaia lui lină, în noapte, cînd, ajutat de ramura bătrînului măr, a ciocănit în geamul camerei tale și ți-a văzut mama... Nu, vîntul n-are puteri să-ți povestească din toate astea nimic, dar tu le știi și așa...

A zămislit în tine dorul o tristețe fără margini, chinuitoare, și viața ți se pare deodată fără rost. Atunci ți-ai zis: „Fie ce o fi! Mă întorc acasă! Să simt deasupra mea cerul neprețuit al țării mele, iar pasul meu să cutreiere glia iubită pe care am părăsit-o cîndva ca un ușuratic. Să trăiesc printre oameni, care să vorbească limba părintelui și a mamei mele, să-mi umple nările aroma pîinii de secară a copilăriei mele de mult uitată...”

Pinii avîntați își încălzesc în razele calde ale soarelui virfurile de un verde-închis, dar acolo, jos sub ramuri, la umbră, răcoarea îți dă puteri noi, aidoma apei de izvor, aidoma valului blînd și zămislator de

visuri al lacului cu unda lină din pădure. Umbra e verde și pe ea joacă horbota țesută de soare, iar când leagănă vîntul ramurile grele, în horbota aceasta tresaltă scînteieri, mii. Te îmbată în umbră mirosul de mușchi și de rășină. S-a întins sub copaci un covor împetrițat, în care răsar ici-colo tufele dese de merișor. Cuibărite în mușchi, moțăie, zbirlindu-și solzii cafenii, conurile smulse de vînt, iar feriga, dreaptă, nemișcată, își deschide fudulă colțisorii evantaielor...

O șopîrlă verde-cenușie se zbenguie printre tulpinile de izmă, gonind după gize; deodată însă, speriată, se oprește locului și dă înapoi.

Pe mușchi, sub pom, lingă desaga strînsă la gură cu o curea, s-a întins un om. Un om care ține ochii deschiși și privește undeva, în depărtări, ca și cum ar vedea ceva acolo, în zare, printre ramurile dese ale copacilor. Dar nu se vede nimic. Doar un norișor fumuriu se întrezărește prin spărtura dintre crengi. E umbră în locul acela, dar mușchiul, uscat, e călduț... Un culcuș mai îmbietor și mai moale nu poți afla pe lume. De-ar putea rămîne aici, să stea așa, într-una, o veșnicie... să dea uitării și oboseala, și îndoielile, și gîndurile de spaimă! De n-ar fi silit să plece undeva... Numai că omul, cît trăiește, are întotdeauna ceva de făcut; nu-i e îngăduit decît să se odihnească acolo, pe mușchiul de la marginea drumului, preț de un ceas-două, cel mult o jumătate de zi... Pînă la urmă, tot va trebui să se ridice, să plece...

Tot pe drumul ăsta zburase cu bicicleta în august, 1944. Zbura, mînat de teama că nu va izbuti să fugă, că va rămîne acolo. Toți cei de la administrația plășii o șterseseră: autocamionul plecase mai devreme decît fusese vorba, și el pedala cu disperare în urma lui, înnebunit de frică. Repede, repede, să nu cadă în mîinile roșilor!

Da, acolo... Uite, bradul acela de la cotitura drumului... Acolo parcă i s-a rupt bicicleta. Rănit la cap, privise un timp năuc în jur. Pe urmă o luase la fugă. Alerga prin mijlocul drumului, împiedicîndu-se, poticnindu-se. Alerga înainte, mereu înainte. Cînd și cînd i se părea că aude din urmă huriit de tancuri, și

atunci se repezea în pădure unde încremenea, pitit în vălmăşagul des al ramurilor... Dar tancurile nu se arătau... Ii vuia sîngele în cap, inima îi bătea zgomotos, dar ajunsese la Taurenē la timp. Şi plecase...

S-au scurs paisprezece ani de atunci, dar oamenii au bătut mai departe drumul acesta. Sînt paisprezece ani de cînd aici clocoteşte viaţa!! Paisprezece ani?! Nu-mai atît?! Nu se poate! Doar a trecut o veşnicie de atunci! Un pustiu fără de hotare s-a aşternut între locurile acestea şi tine, şi tocmai asta te sperie... Ți-e frică? Nu. De mult ai uitat de frică... Eşti obosit şi nu-ţi mai pasă de nimic... La treizeci şi patru de ani ai obosit... De ce? Doar ai izbutit să fugi de opri-mare, ai locuit acolo, peste ocean, unde omul este „liber“? Unde-ţi este, dară, vigoarea şi încrederea în viaţă?

Pe drumul străjuît de pini apare un camion... Ce-ar fi să-i fac semn şoferului să mă ia şi pe mine? Nu, mai bine merg pe jos. Şoferul, îmbrăcat într-o cămaşă cadrilată, îşi rezemase braţul pe fereastra deschisă a cabinei şi el, Teodor Caune, îi zări o clipă mîna bronzată. Dar totul nu ţinu decît atît cît ţine o străfulgerare, ca să piară îndată. Camionul trecuse, şi acum era din nou linişte.

Omul sări în picioare, îşi săltă desaga pe umeri şi o luă încet în urma lui prin praful încă învolburat ce se aşternea pe iarba şi tufele care străjuiau drumul.

Ar fi fost mai bucuros să ajungă acasă noaptea, dar autobuzul sosise la Taurenē în zori; în acest caz trebuia să aştepte inserarea în pădure. Dar, la urma urmelor, odată şi odată tot trebuia străbătut şi drumul ăsta!

Soarele se ridicase de-o suliţă pe cer cînd paşi din nou, tulburat, pe meleagurile în care văzuse lumina zilei. Ce ciudat! De ce totul i se părea în jur atît de străin? Nu recunosc la început decît fosta casă a *aizsarg*-ilor, deşi copacii din jurul ei crescuseră atît de mult, încît nici acoperişul nu i se mai vedea. Dar gospodăria aceea din stînga cum se numea? „Vil-kupu“ sau cum? Căută drumul spre casa părintească. Da, undeva, pe aici pe aproape, trebuie să fie un

stîlp și o tăbliță cu indicația „Caunîtēs — 1 km“. Uite, mestecenii aceia... da... parcă i-ar cunoaște. Dar unde-i drumul? Merse mereu înainte pînă dădu de un cîmp de cartofi, iar lîngă el, pe toată colina, văzu întinzîndu-se un lan de ovăz. Se opri nedumerit. O fi trecut fără să-și dea seama de el... mare caraghioslic! Auzi! Să te rătăcești chiar în fața casei părintești!

O luă deci înapoi, chinuit de sete, cu cămașa lipită de spinare.

Deodată, pe drumeagul de țară apăru o fetiță cu un coșuleț pe braț. Se opri și-l privi curioasă.

— Bună ziua! zise ea tare.

Teodor tresări: să-l fi recunoscut? Ei, nu! Dar fetița asta nici nu se născuse încă pe vremea în care el...

— Bună ziua, îi răspunse Teodor. Spune-mi, unde-i drumul spre „Caunîtēs“, că nu-l găsesc!

— Nu găsești drumul? făcu haz copila. N-ai luat-o bine... Trebuie s-o iei, uite, pe acolo, pe unde am venit eu.

— Nu, făcu Teodor dînd din cap. Trebuie să fie pe undeva, prin dreptul dumbrăvioarei.

— Nu! Aia era drumul cel vechi, dar a fost arat, ogoarele au fost unite. Acum la „Caunîtēs“ se ajunge mergînd prin gospodăria noastră, că e mai aproape...

— Dar tu a cui ești?

— A lui Sebris, și fetița, dîndu-și la o parte părul căzut pe frunte, îl privi încrezătoare. Ia-o drept înainte, treci prin gospodăria noastră... De acolo nu mai sînt decît cîțiva pași...

— Dar apă de băut nu-i pe aici pe nicăieri? întrebă Teodor, umezindu-și buzele crăpate de sete.

— Găsești în curtea noastră... îi spuse fetița, dar o străfulgeră un gînd și, lăsîndu-și coșul jos, adăugă: Să-ți dau mai bine suc de mesteacăn. Il duc tatii și lui frate-meu la cîmp, dar am destul...

— Nu-i nevoie, pentru ce... încercă el să refuze, dar fetița îi și turnase o cană:

— Bea... E bun!

Teodor bău cu sete sucul dulce-acrișu, răcoritor. Cînd isprăvi, îi întinse cana goală.

— Mulțumesc... Cum te cheamă, fetițo ?

— Violeta.

— Mulțumesc, Violeta, făcu încă o dată Teodor, privind cu admirație la ochii vioi, luminoși ai fetei, care se uita la el cu o curiozitate firească de copil. Tare ar fi vrut să știe cine este străinul care se ducea la „Caunîtēs”...

— Ține-o tot drept înainte ! îi strigă ea din urmă. Avem un câine, dar nu mușcă. Dulăul de la „Caunîtēs”, în schimb, e rău !

Fermecată licoare, sucul de mesteacăn ! Îți împrăștează sufletul, îți dă noi puteri și-ți înseninează mintea.

Teodor străbătu repede curtea familiei Sebris. Acum își aducea din ce în ce mai bine aminte de tot. În jur nu era nici țipenie de om. Sui colnicul și își zări aproape de tot casa. O clipă se împletici. Apoi, intră agale în curte. În ușă stătea o bătrânică. Căuta întrebătoare spre el, spre străin...

— Mamă... șopti Teodor, când ajunse la câțiva pași de ea, și se opri. Bună ziua... mamă !

O frîntură de secundă, Alîne încremeni cu ochii țintă la feciorul ei și cu răsufllarea tăiată. Apoi gemu și se clătină să cadă. Teodor abia avu timp s-o prindă.

Veni în fugă un câine roșcovan și începu să latre la necunoscut...

Teodor ședea în odaia răcoroasă și maică-sa i se tot foia în jur, vorbind, vorbind într-una... Moartea tatălui, Dace, ferma, colhozul... iar el abia o auzea. Pusese pe masă un ulcior cu lapte, niște miere și un codru aromat de pîine de secară. Toate, toate erau oare aievea ?... Oare tot răul s-a dus, a rămas undeva, departe, în urmă ?

— N-am pîine albă... Să fi știut, se întristă bătrîna pîrînd gata ba a plînge, ba a rîde.

— Vai, mamă, ciudată ești. Cum să rîvnești după pîine albă, cînd te mîngîie mireasma chimionului și a aurului ogoarelor letone ? Ciudată ești, mamă !

Nici nu băgă de seamă cînd prinseră a se furișa în cameră umbrele înserării. Atît știa : că-și căznește mintea ca să asculte cu luare-aminte vorba maică-si.

— Vai nouă ! ofta Alîne. N-o să-ți placă aici, o să-ți vină greu să te înveți cu rînduielile astea noi... Of ! Doamne, doamne, tot nu-i vine inimii mele a crede că ești acasă !

„Nici mie nu-mi vine să cred că sînt acasă. Nu știu cum am avut curajul ! Căci nu era zi în care să n-aud : au să te aresteze, cum ai să pui piciorul pe pămînt sovietic, au să te trimită în Siberia... Ce să cauți în țara aia nenorocită și pîrjolită ? Ziceau că-s nebun... Dar am venit de la Riga cu autobuzul, pe lîngă casă, și la marginea drumului cresc flori, drumurile vechi au fost arate — se lărgesc ogoarele. Nu, cînd e pîrjol, nu se mai sădesc flori... De flori omului îi arde numai cînd trăiește vremuri sigure, cînd privește cu încredere viitorul.“

— Sau poate vrei să te culci ? spunea mama. De nu, ieși în grădină, că eu mai am ceva de trebăluit în casă... Grădina noastră s-a sălbăticit de tot. De, cine are timp să vadă de ea...

Și Teodor ieși în grădină și se plimbă pe sub meri. De sălbăticită, nimic de zis ! Merii n-au fost săpați la rădăcină, au năpădit urzicile, iar părul pe jumătate uscat n-a fost curățat de crengile moarte. Dar în fața casei, spre miazări, lîngă bancă, sînt două straturi de rezeda cu flori catifelate, galbene-cafenii, și niște brumărele albe, pe jumătate deschise. Le-o fi îngrijind Dace, soră-sa...

În curtea în care se furișa amurgul, intră o fată care își propti grebla de prispă. Teodor se ridică de pe bancă și făcu un pas în calea ei :

— Dace ?

— Dace, îi zîmbi ea.

— Bună seara, Dace... Sau nu mă mai cunoști... făcu el, întinzîndu-i mîinile amîndouă.

Ea îl sărută pe obraz și ofta ușurată :

— Bine că te-ai întors și tu acasă. Am aflat la cîmp...

— Cum așa ? se miră el. De la cine ?

— De la Vijolîte Sebris. Nu știa cine ești, dar cînd mi-a spus că s-a întîlnit cu un om care căuta drumul

și mi te-a descris, am ghicit îndată. Numai că n-am putut să plec chiar atunci, adăugă Dace, cerîndu-și parcă iertare. N-am apucat să strîngem nici jumătate din trifoii...

Teodor își privi atent sora. Aceeași față lunguiață ca a lui, cu buze pline, expresie a unui caracter energetic... și sprîncene atît de blonde, încît nici nu se văd. Are douăzeci și cinci de ani... Cum se schimbă fetițele în paisprezece ani!

Intrară ținîndu-se de mîna în camera întunecoasă. Dace aduse lampa cu gaz, o aprinse, o puse pe masă și se uită apoi la el:

— N-avem încă lumină bună... cam greu... Dar la anul probabil c-o să tragem electrică și...

Nu apucă să termine vorba că bătu cineva la ușă și apăru o fată îmbrăcată într-o rochie albastră în dungii, care strigă, de acolo, din prag:

— M-am ținut de cuvînt, Dace! Ți l-am adus pe *Petru I* și pe toți boierii lui... în scoarțe noi!

Și puse pe masă o carte groasă. Abia atunci îl observă pe Teodor.

— Fratele meu, îl prezentă Dace.

— Bună seara, zise fata, dîndu-i mîna și privindu-l lung, cercetător. Ingrida Laure...

— Bibliotecara noastră... E din Riga, adăugă Dace, făcîndu-și de lucru în jurul mesei.

— Cum? Aici la voi bibliotecara vă aduce cărți acasă? întrebă Teodor.

— Da, uneori, răspunse Inga.

— E într-adevăr comod, recunoscu Teodor.

— Sincer vorbind, rosti tărăgănat Inga, deocamdată, la noi, din alte puncte de vedere nu-i prea comod... Dar n-are a face! Răzbim noi oricum!

Și, privindu-l cu oarecare sfidare în ochi, îl întrebă:

— După cîte știu, vii de departe, nu?

Teodor dădu din cap:

— Da... de departe.

Dace, care isprăvisese de așternut masa pentru cină, o pofți și pe ea.

— Vino, stai jos!

Inga șovăi însă :

— N-aș vrea să vă stingheresc, Dace... În prima seară...

— De ce ne-ai stingheri ?

— Sînt sigură că aveți o grămadă de lucruri să vă spuneți.

În privirile și pe buzele lui Teodor flutură un zîmbet trist.

— Rămîneți, domnișoară... la drept vorbind, acum nici nu știu despre ce am putea discuta... Nu te supăra, Dace... Dar eu țineam minte o fetiță mică, cu cosițe... Și mi se pare ciudat să descopăr deodată că fetița aceea nu mai există și că, în schimb, ești tu. Trebuie să mă obișnuiesc întîi cu tine...

— Nici tu nu mai ești cum te țineam eu minte, spuse Dace, privindu-l în ochi. Și eu trebuie să mă obișnuiesc.

Nu mai știau ce să-și spună. Discuția nu se lega. Prin fereastra larg deschisă veni de afară, din beznă, un fluture noptatic ce se lovi, disperat, de abajurul alb al lămpii.

„Nu știu ce să creadă despre mine... își spuse Teodor. E normal, e firesc... trebuie să mai treacă un timp...”

„A dus altă viață, gîndea Dace. Oamenii spun că pe acolo pe unde a fost el e raiul pe pămînt... curge numai lapte și miere. Și noi n-avem nici măcar lumină electrică... O să se simtă dezamăgit.” Și, deodată, simți așa, un fel de ciudă pe el la gîndul c-ar putea fi decepționat. „De partea cui va fi : a mamei sau a mea ?”

Îl privi tăcută, bănuitoare.

— V-ați întors singur ? întrebă Inga. S-au mai întors și alți letoni o dată cu dumneavoastră ?

— Nu, nici unul.

— Artur Skaistaini a fost cu tine ? vru să știe Dace.

Pe fruntea bărbatului se săpă o cută, iar în glasul lui răzbătu, abia deslușit celorlalți, un ton aspru.

— Nu. Drumurile noastre s-au despărțit de mult... Repede... Încă din Germania Occidentală... din lagăr.

„Nu-i place să-și aducă aminte“, gîndi Dace.

— Un scriitor leton de acolo a scris un roman despre Riga... începu Teodor, adresîndu-se mai degrabă Ingai, decît sorei sale. Cînd l-am citit, m-a cuprins jalea. Pentru el, toți locuitorii capitalei nu sînt altceva decît niște oameni ai cavernelor. Un fel de canibali... Idealul eroinei principale a romanului este să dezgroape o sabie îngropată într-o magazie de lemne... Cînd am ajuns la Riga și am străbătut orașul în lung și-n lat, mi-am adus aminte de romanul acela fără noimă... Mi-a venit să mor de rîs cînd m-am dus cu gîndul la sabia aceea străveche...

— Ce voia să facă cu ea? întrebă Inga curioasă.

— Și-apoi, ce rost are o sabie în secolul atomic? zîmbi Teodor. Era doar așa... simbolic.

Inga dădu din umeri.

— După cîte înțeleg, scriitorul de care vorbești dumneavoastră n-a fost în Letonia, nu? Atunci cum a putut să scrie despre țara noastră?

— Uite că a putut!

— Dar dumneavoastră... de ce nu v-ați întors pînă acum?

„S-o mint și să-i spun că am visat să mă întorc tot timpul, dar că mi-au fost împrejurările vitrege? Să par altul decît am fost în realitate? De ce? Vreau să fiu cinstit!“

Și-i răspunse deschis:

— Pentru că am crezut multă vreme tot ce se vorbea... Mi-a fost frică să mă întorc... N-am avut curaj nici măcar să scriu.

Aline, intrînd în casă și dînd cu ochii de Inga, strîmbă din nas. „Neobrăzată! Oare nu pricepe?“ Și trînti cu putere ușa după ea. Inga se ridică.

— Toate bune, spuse ea, stînjenită, dar e timpul să plec...

Dace o conduse pînă la poartă.

După aceea, Teodor ieși din nou în grădină. Era o seară caldă, lină, înstelată, și pentru prima oară, după ani și ani de zile, se simți liniștit și liber. Nu mai era un vagabond, un apatrid.

Oamenii se odihnesc. Miroase blînd a flori de rezedă... Deodată, simți pe obraz ceva umed, cald... de unde așa, din senin, stropul acela de ploaie?

Tîrziu, tîrziu de tot, Alîne ieși să-și caute feciorul. Nu-și mai găsea liniștea, nu-i venea a crede că e iar acasă. Ardea de nerăbdare să-l îmbrățișeze, să-l țină lîngă ea și să-l privească mult, mult, ca să fie sigură că totul e aievea, că feciorul ei trăiește, că-i la un pas de ea în carne și oase... e el... răsufierea lui caldă... părul atît de drag, bălai, care, ce-i drept, nu mai adia mireasma de altădată. „Teo, Teo... dragul mamei... scumpul mamei!”

Îi atinse doar stîngaci umărul : nu se pricepea să-și arate simțămintele. Spuse numai atît :

— Ți-am așternut să dormi. Du-te, fiule, și te odihnește. Ești obosit... Lasă pe mîine...

Teodor se ridică aidoma unui copil ascultător.

— Da, mă duc. Sînt într-adevăr obosit, mamă.

Și el, la rîndul său, îi mîngîie Alînei mîna care îi zăbovea pe umăr, lipindu-și obrazul de ea.

Ce fericire e să te întinzi pe cearceaful răcoros și alb după un drum atît de lung, după un drum atît de greu. Să te întinzi pe cearceaful alb, în patul tău, în patul *tău* și să simți din nou căldura păturii ușoare de lînă. Aievea e sau vis ? Interesant... O fi tot pătura aceea veche, sau alta ? Cea veche era cafenie cu dungi de culoarea muștarului. Își trecu mîna peste pătură și rîse de unul singur : Cîne a mai pomenit să pipăi niște dungi ? !...

În jur e liniște și tihnă. Liniște adîncă, liniște de vis. Liniștea blîndă și neîntinată ce nu te-a mai îmbrățișat de paisprezece ani... Nu, nu, nu-s vorbe goale ! Ți-a lipsit liniștea căminului, a patriei tale. Numai acasă și-au găsit gîndurile și inima obosită liniștea, numai acasă soarbe omul putere, vigoare. Și abia acum, în noaptea asta îți dai seama cît de istovit ești.

Dar asta nu înseamnă că-ți vine somnul ușor. Între oboseală și tihna nopții stă, ca o stavilă grea de taine, ziua de mîine — zi încă necunoscută, încețoșată. Mîine o să te întîlnești cu oamenii — și cu cei care te țin minte, și cu alții noi, care nu te-au văzut nici-

cînd. Te vor privi și unii, și alții ca pe un venetic, și veneticul nu se simte niciodată la largul lui. Știi asta prea bine și de aceea ești neliniștit. N-ai încotro însă. Va trebui să treci și prin asta. Dacă ți-ai trădat patria și ai părăsit-o cu atîta ușurință, trebuie să afli puterea să-i recîștigi încrederea, oricît de greu s-ar dovedi, oricîte jertfe ți-ar cere... Altfel n-ai să poți trăi. N-ai să poți trăi pînă nu te vei dovedi a fi absolut prezent, pînă ce patria nu te va privi în ochi cum te-a privit fetița aceea, care ți-a dat să bei suc de mesteacăn... cu priviri luminoase, prietenești...

Ți se încinge perna sub cap în noaptea asta atît de caldă ! Ce să faci mîine ? Să pornești prin sat să-ți revezi cunoscuții sau să stai acasă, să te odihnești ? Doar omul are dreptul să se odihnească după un drum atît de lung. Nu fi laș ! Nu te sfii ! Dacă nu mîine, poimîine tot va trebui să dai ochii cu ei și, recunoaște-o, te cam temi !

Din camera vecină pendula bate arar, liniștit. Chiar atît de încet trece timpul ? ! Nu... e bătrîn ceasul, scîrțîie atît de bizar... O fi ruginit și întîrzie...

Pînă la urmă somnul învinge însă ; vălul lui moale și cald, acoperă totul : și vîlmășagul de gînduri, și muștrările de conștiință și întrebările neliniștitoare. Cufundat în uitare, omul își doarme după atîta amar de vreme prima noapte în satul natal. Somn fără vise, somnul odihnitor și dulce. Iar noaptea zboară, zboară...

Ai fi vrut să te trezești o dată cu zorile, în ceasul în care pămîntul este acoperit de umbre înrouate, și zările mai păstrează încă luciul verzui al apelor, te-a cuprins dorul copilăros de ceva de demult, îndepărtat și fantastic, dar cînd deschizi ochii, parcă dinadins, ca să-ți facă în ciudă, te orbește lumina caldă a soarelui dimineții ce se uită la tine prin fereastră.

Lîngă pat se află un lighean cu apă, săpunul și un ștergar. Un ștergar de in, cu franjuri.

Teodor sări într-o clipă din pat și, apropiindu-se, odihnit și vioi, de fereastră, o deschise larg și trase adînc în piept aerul curat, străbătut de miresmele

cîmpului cu grînele în pîrg. Apoi se spală repede și se îmbracă.

Sculată de mult, mama abia aștepta să i se trezească feciorul ; stătea în prag, cu un ulcior mare în mîna. Iar pe după umărul ei își ițea spre el privirile un tînăr.

— Ți-a venit un musafir, spuse bătrîna. Abia a așteptat să te trezești...

— *Un musafir ? !*

Alîne se dădu la o parte și-l lăsă pe tînăr să-i treacă în față.

— Nu-l mai cunoști ? zîmbi ea, blîndă. Doar e vărul tău, Egon Briksnis. Cînd ai plecat era un copil, și acum privește ce bărbat !... Student, ce mai vorbă !

Teodor îl privi cu mult interes.

— Este într-adevăr Egon ? Cît ai crescut ! Nu te-aș fi recunoscut.

Își strînseră călduros mîna. Egon nu-și mai lua privirea de la Teodor. Se uita la el ca la o nălucă. Iar Teodor, intimidat, înfrîngîndu-și sfiala, îi întinse un scaun după ce-și luă de pe spătar haina.

— Pofteste, ia loc. Abia m-am întors... Mă simt și eu încă musafir acasă...

— Scuză-mă că am dat buzna atît de devreme, spuse Egon, dar ardeam de nerăbdare să văd cu ochii mei minunea !

— Ce minune ?

— Adică pe tine... Nu ești o adevărată minune ?

— Eu ? De ce ? zîmbi Teodor, netezindu-și părul.

— Ei, lasă, știi tu... continuă Egon. Ca să te întorci de-acolo, trebuie să fii un exemplar unic !

— De ce ? Se întorc mulți...

Egon făcu un gest moale cu mîna și-l întrebă :

— Fumezi ?

— Am fumat, dar m-am lăsat...

— Păcat... Ai fi avut atunci țigări de acolo...

Oaspetele își aprinse țigara și suflă fumul în tavan.

— Ce ți-a venit să te întorci în „patrie“ ? făcu el, curios.

De cîte ori nu citise cuvîntul ăsta luat în zeflema de gazetele patronate de tot felul de fugari ! De astă

dată i se păru însă nefiresc să-l audă rostit în batjocură aici, acasă. Își privi ruda nedumerit.

— Și de ce trebuia neapărat să nu-mi vină gândul ăsta ?

— Ei, lasă, zîmbi melancolic Egon punînd picior peste picior. Cu mine poți vorbi deschis. Parcă nu înțeleg?... Să trăiești în lumea liberă, și așa, deodată, să intri de bunăvoie în „regimul nostru“... Asta zic și eu salt !

— Mărturisesc că nu te-nțeleg, bîigui Teodor.

— Ah ! exclamă Egon. O să trăiești și o să ai ocazia să descoperi toate plăcerile vieții noastre. În locul tău, nu m-aș fi întors...

— Chiar dacă ai fi muncit trei ani încheiați în mină, și alți patru ani bătuti pe muche ai fi spălat cîte douăsprezece ceasuri pe zi automobilele altora ? șopti Teodor. Chiar dacă ai fi fost nevoit să speli vasele într-un restaurant, și după aia un an de zile să nu-ți poți găsi de lucru, s-o duci de azi pe mâine din ciubucuri sau din ce-ți aruncă oamenii miloși ? Nu, nu-i ușor să trăiești așa cum am trăit eu, crede-mă !

Egon îl privi neîncrezător.

— Ai făcut tu toate astea ?

— Chiar mai mult !

— Înseamnă că n-ai avut noroc, rosti disprețuitor Egon.

Teodor ridică din umeri :

— O fi ! Numai că mulți oameni n-au noroc acolo. La drept vorbind, puțini, foarte puțini au noroc !

Preț de un minut tăcură și unul, și altul. Apoi Egon, slobozind bărbătește fumul pe nări, întrebă :

— Dar... ceilalți ? Cei care și-au agonisit case, automobile... Cei care trimit pachete în Letonia ? Au avut noroc, nu ?

Teodor zîmbi.

— Unii au avut, vezi bine ! Nu neg. Au avut noroc mai cu seamă aceia care știu să călărească pe spina-reă altora... Aș fi fost și eu în stare să trimit acasă o pungă de făină, niște conserve și o pereche de nădragi, că sînt ieftini pe acolo... le convine firmelor

care se ocupă cu chestii de-astea. Dar ce era să faceți voi aici cu făina ? Doar s-o gustați...

Teodor dădu a lehamite din mână.

— Nu e vorba de făină, ci de libertate ! îl întrerupse Egon.

Teodor se uită la chipul lui ars de soare și pocnind de sănătate : nu pricepea ce-i lipsește ! Sau poate că-l supăraseră cineva... Egon e student, pe când el n-a avut cum învăța...

— Oricum ar fi, asta e țara mea. Tu nu poți pricepe lucrul acesta, pentru că n-ai fost niciodată printre străini.

Egon se ridică, aruncă mukul în ghiveciul de flori și rosti ritos :

— Eu, totuși, n-aș fi schimbat șansele pe care le aveam acolo, pe...

— Care șanse ? De a spăla vasele murdare ? spusese Teodor, sîcîit fără voie, căci, deodată, se înfuriase. Il cuprinsese ciuda. Imi pare rău că n-ai avut prilejul să-ți încerci și tu șansele astea !

— Eu ? Eu să fi fost acolo, ajungeam om, îl înfruntă Egon.

Teodor îl privi un timp în tăcere. Zise apoi :

— Am descoperit că pentru mine copacii n-au să mai înfrunzească decît în țara mea... Eu știu ce-nseamnă să simți sub picioare pămînt străin, iar cînd ridici capul să vezi deasupra ta alt cer, străin și el...

Egon zîmbi.

— Poetic, într-adevăr... Era să uit că odată făceai și versuri...

Intră Alîne, pregătită să pună masa pentru gustarea de dimineață. Zîmbea, și ochii îi străluceau.

— Nu fugi, Egon, spusese ea. Mămîncă împreună cu Teo. Mai stați și voi de vorbă...

— Ne-am spus cam tot ce aveam de spus, îi răspunse Egon. Trebuie să mă duc la magazin. Or fi adus zahăr, că ieri n-a fost.

Se uită cu subînțeleș la Teodor.

— La noi deseori nu se găsește...

— Unde e Dace, mamă ? întrebă Teodor.

— Dace ? La cîmp... A plecat cu noaptea-n cap, îi răspunse bătrîna umplîndu-i cana cu lapte.

— Unde ?

— Dincolo de Sebris, la marginea drumului...

— Mănînc și mă duc și eu. Mulțumesc pentru masă, mamă.

Capitolul XVI

Venea toamna și fiecare zi aducea după ea seri tot mai răcoroase, mai întunecoase și nopți tot mai lungi. Dimineța, iarba era acoperită de brumă, dar la amiezi soarele ardea atît de tare, încît părea dornic să redea pămîntului toată căldura de care-l lipsise în cursul verii aceleia ploioase și mohorîte.

Merele — roșii-aprinse, galbene sau albe — dădeau în pîrg. De pe ogoarele Silmalei stogurile de secară și grămezile de grîne din primăvară dispăruseră. Cartofii nu fuseseră însă scoși, iar lanurile de sfeclă de zahăr erau încă verzi.

În primul ceas al acelei dimineți, în biroul lui Juris intră un flăcău vînjos, îmbrăcat într-o cămașă viu colorată. Intră, salută și, zîmbind stingher, se prezintă :

— Mă numesc Leon Zeizum... Vin din Riga. Pentru totdeauna.

Juris sări în picioare și-i strînse cu putere mîna.

— Bravo ! exclamă el, ca și cum îl aștepta de mult. Numai dumneata te-ai întors ?

— N-am putut face nimic ! recunoscui Leon privind curios spre noul președinte. Cum să nu te-ntorci după ce ai citit o scrisoare ca aceea... Nu se poate !

— Știi ceva ? făcu Juris. Trebuie să alerg la cîmpul de cartofi. Mașini de săpat cartofi avem, dar de oameni ducem lipsă. Sînt nevoit să pun și eu mîna pe coș. Vino și dumneata ! E aproape, la brigada întîi.

Și porniră amîndoi.

Peste cîteva ceasuri se pomeni că vine în goană pe cîmp Annina Reinhold și-l vestește că este chemat urgent la telefon.

— O fi de la raion, îi spuse el lui Atis, aruncînd coșul. Mă întorc îndată.

Intr-adevăr, era Mărên.

— Mîine la zece trimite un camion la Lîcene după ajutoare. Pregătește o încăpere și ce mai trebuie...

— Tovarășe secretar! făcu Juris mirat. Dar noi n-avem nevoie de ajutoare!

— Cum așa, n-aveți nevoie?!

— Bine! N-avem nevoie. Ne străduim să facem față și singuri.

— Astea ce basme mai sînt? întrebă mînios Mărên.

— Am luat hotărîrea să ne descurcăm cu propriile noastre forțe, replică Juris. Și-apoi, cu ajutoarele astea o să ne fie greu. În primul rînd, fiindcă n-avem unde să-i cazăm, iar în al doilea rînd...

— În al doilea, e că dumneata vrei să fii original! îl întrerupse Mărên batjocoritor. Toate colhozurile primesc ajutoare, numai dumneata, vezi bine, n-ai nevoie! Sau ai de gînd să lași recolta pe cîmp pînă dă zăpada!

— Ni s-au trimis ajutoare toamna trecută, îi răspunse calm Juris, dar cartofii tot sub zăpadă au rămas, așa că nu-mi prea vine a crede c-au să ne fie de mare ajutor venînd aici! Mai bine depunem noi un efort suplimentar. Oamenii trebuie obișnuiți să muncească singuri pentru ei.

Mărên făcu o pauză. Apoi ordonă:

— N-am să mă tocnesc cu dumneata! Intr-un cuvînt, trimite mijloacele de transport. Răspunzi de rest!

— Mașina noastră e la Riga! îi strigă Juris roșu de indignare și se cutremură. Ce dezgustător e!

— Dar aveți două mașini, nu?

— Da, dar un singur șofer. Asta încă n-ar fi nimic, dacă am avea unde caza oamenii!

— Bine, fă cum știi! rosti Mărên, apăsînd pe fiecare cuvînt. Numai vezi, dacă rămîne un cartof, unul singur, sau o sfeclă pe cîmp... răspunzi cu capul!

— De acord, tovarășe secretar, spuse Juris și, punînd jos receptorul, dădu fuga înapoi pe cîmp.

Iar Mărên îi spuse furios lui Gulbis, care asistase la convorbire:

— Beika a uitat pe ce lume trăiește... Naiba știe ce-o mai fi și asta!

— Dar ce-a făcut? întrebă Gulbis.

Primul secretar nu-i răspunse. Își împinse mînios scaunul și se așează.

— Nu știu, zise Gulbis, dar mi se pare că Beika se află pe un drum bun... Încet, dar sigur, își consolidează terenul. Ce sens ar avea să se fiție de colo-colo, într-un loc să forțeze lucrurile, iar în altul să lase petice și lacune?

— Nimeni nu-i cere să se fiție de colo-colo, începă Mărên. Dar sună telefonul — era chemat de Riga — așa că nu-și încheie vorba. După ce termină cu Riga se pregăti să plece la Ezerlejš, așa că-i aruncă lui Gulbis în treacăt: Va trebui să-l convocăm în fața biroului... Iar am primit zilele astea o scrisoare...

— Tot anonimă, nu? întrebă caustic Gulbis.

— Ei și?

— Știi care e părerea mea în această problemă. Mi-e scîrbă! Cum putem vorbi de morala comunistă tolerînd în același timp o ticăloșie? Scrisori de genul ăsta conțin în cea mai mare parte numai minciuni și sînt inspirate de cine știe ce răfuieli personale! Noi însă le oferim bucuros loc pe scaun: Pofțiți, tovarăși anonimi, nu vă feriți, mințiți mai departe, țeseți-vă intrigile, șantajați, că de răspuns, nu răspundeți pentru nimic, și aveți posibilități nelimitate de vreme ce nu trebuie să dovediți nimic! După mine unul, eu i-aș da pe toți în judecată! Eu...

Dar Mărên nu mai era în cameră, așa că Gulbis dădu furios din mînă și trecu în cabinetul său. Ajunsesese din nou la concluzia că mai devreme ori mai tîrziu va trebui să plece de acolo.

La Silmalā, o dată cu recoltarea, începă curățitul islazurilor și al pășunilor. Era a treia zi de cînd

Maksis Zăber, ajutat de alt tractorist, defrișa din zori și pînă-n seară tufișurile de pe malul Melnupitei. Toată lunca se acoperise de sălcii și arini, iar tractoarele pufăiau furioase, lăsînd în urma lor brazde negre, reavene. Dacă au să pună și îngrășăminte minerale, la vară vor avea o iarbă grozavă.

Poate că era a suta oară că Juris socotea cam ce venituri ar putea avea colhozul în toamnă. Bătrînul lor socotitor se săturase să tot „rumege“ fiecare cifră. Dar ce să-i faci? Președintele nu-i prea priceput în probleme financiare, și e bine, desigur, cînd ai în jur oameni pregătiți cu care să te poți sfătui... Juris își dădea seama că nici asta nu ajunge. Din ce în ce mai mult, o dată cu toamna ce se apropia, îl apăsă, statornic, gîndul să se apuce de învățătură.

Seara, tîrziu, după ce Atis lăsa cartea sau revista la o parte și se apuca de sforăit, Juris cugeta încă asupra nenumăratelor probleme rămase nerezolvate, probleme care nu-i dădeau pace. I se cerea mai mult decît entuziasm, bunăvoință, energie și timp pentru a le putea face față. De pildă, mecanizarea... sau șeptelul... Din păcate, îmbunătățirea șeptelului nu era posibilă așa, dintr-o dată! Nu se nasc peste noapte cirezi cu vite de rasă...

Va trebui să amîne pe anul viitor construirea grajdului pentru vaci: în iarnă toate eforturile lor vor fi îndreptate spre electrificare... Numai de nu i-ar prinde ploile de toamnă cu cartofii și sfecla de zahăr nescoase...

Cum să se lipească somnul de tine cînd încep să te frămînte toate gîndurile acestea?! Ai vrea să te scoli imediat și să acționezi, să profiți de fiecă clipă... Îți trece iar prin minte tot ce s-a petrecut peste zi, și te gîndești la tot ce ai de făcut mîine. Te mîină gîndurile la porumbul căruia nu-i merge bine, căruia nici nu-i poate merge bine dacă nu dispui de mijloace tehnice; și pentru asta Mărên se face foc și pară. Îți faci pe urmă planul să trimiți la Riga după concentrate, dar de cine te-ai putea lipsi acum, cînd nimeni n-are timp? Vezi aievea parcă ferma de la „Salini“... Ingrijitoarea nu-i prea grozavă. Ce, parcă Terêze Goba

are condiții de muncă mai bune? Și totuși, nici vorbă să compari între ei porcii acestor două ferme!

Afară își face de cap, turbată, o vîntoasă de toamnă. Juris, cu brațele sub cap, stă cu ochii pierduți în bezna de nepătruns și se gîndește la Inga. Doar atît, se gîndește?! Nu! Îi e dor, tare dor de ea! De două zile n-au mai stat împreună; e drept, ieri a izbutit să se repeadă pînă la bibliotecă, dar veniseră pionierii și n-au putut schimba o vorbă măcar. Inga abia dacă a izbutit să-i mîngîie mîna la despărțire. În schimb, i-au vorbit ochii ei — devotați, credincioși și iubitori. Nu-i oare absurd, nu-i nedrept ca fericirea să le fie stînjenită de un fleac, de lipsa unei camere? Și atunci cînd, după multă așteptare, cu greu reușesc să vîneze cîteva clipe de răgaz... ca să se vadă, ca să fie singuri, trebuie să se ascundă în noapte, în umbra copacilor, ca furii... Nu, e mai mult decît absurd! Trebuie să găsească o ieșire!

De atîtea gînduri, a obosit. Il cuprinde toropeala... „Noapte bună, Inga... Tu dormi, ursulețule... Mîine e sîmbătă; seara dau un spectacol la Casa de cultură niște actori de la Riga. O să fim tot timpul împreună, aproape, aproape de tot.”

Cu gîndul la Casa de cultură, își aminti cum se certase Inga săptămîina trecută, la ședința sovietului sătesc, cu Dižbajăr, în problema fondurilor Casei de cultură și ale bibliotecii.

Inga ceruse cuvîntul și spusese, sincer, deschis, așa cum îi era felul:

— Cred că ar trebui totuși să ne gîndim și la alegerea repertoriului. Am mai discutat despre asta, tovarășe Dižbajăr. Dumneavoastră susțineți că oamenii vor să le prezentăm numai spectacole ușoare, distractive, dar n-aveți dreptate. Nu!

Dižbajăr, care nu se așteptase ca ea să-l critice chiar așa, în public, încremenise. De furie, ai fi zis că pînă și ochelarii i se roșiseră! Ceruse apoi cuvîntul:

— În primul rînd trebuie să-i spun tovarășei Laure, că ideea sa despre sarcinile colectivului dramatic nu este justă. Tînăra noastră bibliotecară e de părere că

ar trebui să facem jurnale vorbite ! Dar, bine, dragă tovarășă, noi ne ocupăm de artă, nu de fleacuri ! Aici este vorba de gust ! Și apoi, comediile împotriva căroră te-ai pronunțat sînt comedii clasice !

— Există clasici și clasici ! îi luase Inga vorba din gură. Și aici e chestie de gust ! N-ai uitat că v-am sfătuit nu demult să-l punei în scenă pe Lope de Vega... *Fîntîna turmelor*... Ce mi-ai răspuns ?

— Nici nu mai are rost să discutăm despre asta ! Piesa are prea multe personaje ! făcuse Dižbajăr a dojană, încercînd s-o întrerupă.

— Nu, nu personajele sînt de vină ! Realitatea e că dumneavoastră nu vă place piesa asta ! V-ați bătut chiar joc de ea : „Fîntîna“ nu-i de noi ! Nu e vorba în ea decît de niște milogi de spanioli, de niște coategoale...

— Nu m-ai înțeles bine ! se aprinsese Dižbajăr. Vezi dumneata, problema se pune altfel...

Vorbise mult și atît de incoerent, încît mare mirare dacă înțelesese cineva cum altfel anume trebuie pusă problema...

La plecare, Juris surprinse* privirile furioase ale lui Dižbajăr îndreptate spre Inga, dar se făcu că nu observă nimic...

Oftînd, se întoarse pe o parte și își trase pătura pe el.

Autobuzul brigăzii artistice sosi la Silmală pe la amiază și opri în curtea Casei de cultură.

Dižbajăr și Līvija ieșiră în întîmpinarea musafirilor. Printre cei sosiți era și o femeie tînără, cu părul roșu ca focul care, zărind-o pe Līvija, se repezi la ea strigînd mirată :

— Līvija ! Tu ? Tu aici ?...

Līvija, privind-o atent, îi strînse bucuros mîna :

— Ilma !

Pe vremuri activase în cadrul aceluiași club cu Ilma Stūrîte ; Ilma cînta, iar Līvija făcea teatru în cercul dramatic. Pe urmă Līvija se înscrisese la facultatea de artă dramatică și de atunci nu se mai văzuseră.

Bucuroasă de întâlnire, o duse pe Ilma la ea.

— Cît de mult te-ai schimbat ! La început nici nu te-am recunoscut ! zise ea bucuroasă. Ia stai puțin ! Parcă nu erai roșcată !

Ilma își potrivea părul în fața oglinzii :

— Dar îmi stă bine, nu-i așa ?

— Va să zică, ai izbutit să intri la filarmonică ? o întrebă Lîvija, nu fără o urmă de invidie în priviri. Ai făcut studii ?

— Da... un timp, îi răspunse scurt Ilma. Dar tu cum o duci ? Ce faci aici ?

Cît fierse cafeaua, Lîvija îi povesti despre viața ei, despre Dižbajăr și despre Silmalā. Apoi o întrebă de vechile lor cunoștințe din Riga. Dižbajăr nu se întorsese încă.

— Să începem fără Kārlēn. Vine și el îndată.

Tocmai atunci trecură prin curte Juris și Inga. În clipa în care Ilma îi zări, cei doi tineri mergeau privind-se și rîzînd.

— Ce caută Juris aici ? scăpă Ilma fără să vrea.

— Cum, îl cunoști ? făcu Lîvija mirată. E președintele colhozului nostru.

Ilma îl urmări pe tînăr din ochi, pînă ce dispăru cu Inga în casă.

— Dar femeia... cine e femeia ? întrebă ea fără să-i răspundă la întrebare.

— Bibliotecara. E din Riga.

— Nevastă-sa ?

— Pare-se că viitoarea nevastă... Sau poate i-o fi și nevastă, de unde să știu eu ?! zîmbi insinuant Lîvija, turnînd cafeaua în cești. Și zi așa, îl cunoști ?

— Intrucîtva ! îi răspunse Ilma, cu un ton plin de înțelesuri.

— Nu cumva e vorba de o aventură sentimentală ! zise Lîvija, roasă de curiozitate.

— Ceva de genul acesta !

— Atunci, leagă totul la loc ! Sufilă-i-l ăsteia...

Inchipuirea ei începuse să zămislească un gînd. Ar fi grozav ! Să vedem ce-o să mai spună atunci înfumurata și obraznica asta !... Așteaptă tu, așteaptă !

Ilmei îi spuse :

— Să știi că-i un june de preț ! Dacă pui mîna pe el, nu mai știi ce-i necazul !

Cînd îl zărise, Ilma își adusese aminte cum îl cunoscuse cu patru ani în urmă, la clubul muncitoresc, pe tînărul acela stîngaci și colțuros cu care legase o mică aventură. Dar în vremea aceea nu era interesant... Acum însă, de... e președinte de colhoz. Nu e fleac să fii președinte, asta știe și Ilma... Ar fi într-adevăr interesant să reînnoiască vechea cunoștință. Întrebarea era dacă o să vrea el. Că de despărțit... s-au despărțit nu tocmai **frumos** !

Ilma zvîrli un gînd fugar spre viața ei de pînă atunci. La bărbați nu prea avusese noroc. După ce se despărțise de Juris, făcuse cunoștință cu un contabil, care părea mort după ea ; fata începuse să se gîndească serios la căsătorie. Trăgînd nădejde c-o să-l lege și mai temeinic de ea, riscase și lăsase copilul. Dar din visurile ei s-a ales praful ; rămăsese tot nemăritată, iar pe lîngă toate și cu copil, un băiețel care avea acum trei anișori.

Pînă în seară, Ilma îi povesti prietenei sale totul. Aflînd că avea un copil, Lîvija dădu nedumerită din umeri :

— Cum de ai putut face una ca asta ? ! Nu trebuia să te pripești ! Acum să te gîndești foarte serios la tine ! Femeia cît e tînără poate orice, dar o dată ce-a trecut de treizeci de ani, s-a zis !

Ilma tăcea. Își dădea perfect seama că Lîvija are dreptate !

— Și tu l-ai lăsat pe nemernicul ăla să plece așa ? ! Ei, știi că ești bine !

Peste puțin timp, aduse iar vorba despre președinte.

— Tare aș vrea să văd ce mutră o să facă atunci cînd o să te vadă !

La care Ilma se mulțumi să dea din umeri.

În seara aceea Juris veni la Casa de cultură cu mult înainte de începerea reprezentației : Inga îl aștepta la bibliotecă. Dar nu apucă omul să treacă pragul, cînd se pomeni cu Lîvija că-l roagă, zîmbind, să treacă pe la ei ; cineva vrea să-l vadă.

— Cine ? Bine, vin îndată... Inga, aşteaptă-mă, că nu stau mult. Şi se duse după Lîviţa.

La început, Juris nici n-o recunoscuse pe Ilma Stîrîte. I se păruse o figură cunoscută, dar atîta tot. Ce-i drept, părul vopsit în roşu o schimba foarte mult. Cum îl văzu, femeia se ridică şi-l întîmpină cu priviri pline de dojană.

— Bună ! îi spuse ea pe un ton familiar, şi-i întinse mîna.

Juris se zăpăci. Nici prin gînd nu-i trecuse c-o s-o mai întîlnească vreodată, mai ales, aici la Silmală. Cui îi place să-şi aducă aminte că a fost cîndva prostuţ ca un copil şi a făcut fapte de care mai tîrziu i-a fost ruşine ?

Sîmbăta şi duminica îşi petrecea serile cu băieţii de la cămin la club. Treceau mai întîi pe la bufet ; aici — lume de pe lume, puteai tăia fumul cu cuţitul. Urcau apoi în sala de dans care, de asemeni, gema de lume, se biţiau niţel în îmbulzeală şi iar se duceau la bufet.

Intr-una din aceste seri, Juris Beika cunoscuse o fată ce făcea parte din brigada artistică de amatori a clubului. Cîntase ceva chiar la serata aceea şi i-o prezentase un prieten, Viktor.

— Dă-mi voie să-ţi fac cunoştinţă cu o artistă, îi spuse Viktor, ajungînd cu greu la el împreună cu fata, prin mulţimea de dansatori.

Ilma era o fată de statură mijlocie, cam plinuţă şi cu faţa lătareată, urîtă. Purta părul blond despletit, iar la gît un medalion.

— Fruntaşul nostru şi, în acelaşi timp, un tovarăş extrem de conştient ! făcu Viktor strîmbîndu-se. Juris dragă, duduiţa aceasta este, ca să zic aşa, viitoarea vedetă Ilma Stîrîte !

— Îmi pare bine că te cunosc, ciripise viitoarea vedetă, întinzîndu-i o mîna moale, caldă. Numai că tu, Viktor, ai cam sărit peste cal ! Să ştii că sînt supărată pe tine !

— Eu o şterg ! îi aruncase Viktor în loc de răspuns. Petrecere bună, copii !

Rămas singur cu Ilma, Juris nu ştia ce să facă. Fata îl privea cu ochii ei nefiresc de negri şi de rotunzi. Iar lui nu-i plăceau de loc aceşti ochi — aveau ceva plicticos în priviri... Făcu însă o sfortare, se sili să fie amabil şi o invită la dans.

Părăsiră clubul seara, târziu.

— Fii cavalier şi condu-mă pînă la tramvai, îl rugă Ilma, şi-l luă de braţ. Stau departe, peste Daugava. De-ai şti cît de urît îmi e să umblu noaptea pe acolo! Şi oftase teatral, după care chicotise şăgalnic. Dar, ce să-i faci?

Străbătura străzile aproape pustii. El tăcea. Ilmei îi turuia însă gura de zor:

— E foarte greu, desigur, să fii fruntaş, spuse ea, făcînd pe copiliţa naivă, nu-i aşa? Eu n-aş fi în stare, nu, nici în ruptul capului! Spune-mi, cînd să mai trăiască omul, dacă trebuie să fie mereu conştient şi are întotdeauna de îndeplinit cine ştie ce sarcină obştească? Dumneata eşti comsomolist şi n-ai încotro, dar...

— Ce prostie! replică cu înflăcărare Juris. Crezi oare că omul poate lucra bine numai atunci cînd e silit?

Căutîndu-şi stîngaci cuvintele, încercase să-i arate că nu are dreptate. Ilma îl ascultase ce-l ascultase, dar deodată începuse să fredoneze, cu glasul ei grav, adînc:

*Nu te grăbi, iubitul meu, de soartă n-ai cum te
ascunde,
Căci n-o cunoşti, şi-n taina ei, oricît ai vrea, nu poţi
pătrunde...*

— Dumneata nu te supăra, rîse ea, strîngîndu-l cu putere de cot. Eu sînt inconştientă... sînt rea... da, da! Dar dacă n-a avut cine să mă înveţe! Dumneata eşti primul om care stă de vorbă cu mine serios. Bărbaţii de obicei sînt superficiali... Dumneata însă... eşti altfel...

Juris se simţi mişcat. Biata fată, se vede că are nevoie de un tovarăş care s-o sfătuiască, s-o ajute.

Și, ghicindu-i parcă gândul, Ilma începu să-i povestească :

— Stau cu mama, care crede în Dumnezeu și umblă pe la biserici. Ah, cât aș vrea să mă smulg din mocirla asta, să învăț să cînt... Dar n-am pe nimeni care să mă ajute. De-ai ști cât e de greu...

Oftă, și pe Juris îl cuprinse un val de milă.

La despărțire se înțeleseseră ca sîmbăta viitoare să se ducă împreună la cinema.

În seara aceea, după film, Juris o conduse acasă. În drum se abătură și prin parcul „Arkădijsa”. Venise primăvara, mălinul era în floare, iar sub podeț auziră susurul apei. Ilma se opri și, sprijinindu-se de balustradă, cîntă încetișor o romanță. Apoi plecîndu-și capul, spuse :

— Știi ? Sînt tristă ! Nu cred că viața are ceva bun în ea... Cel puțin viața mea...

Juris încercă s-o îmbărbăteze, convins :

— N-ai dreptate ! Cum poți spune că viața nu are nimic bun în ea ?

— Ah ! oftă din nou Ilma și, dînd a lehamite din mîină, se sprijini de umărul lui.

Pare poate, de necrezut, dar pînă atunci Juris nu avusese prilejul să simtă o femeie chiar atît de aproape, asta se datora timidității lui... Sau, cine știe ? poate împrejurărilor în care trăise. Vru s-o dea la o parte, dar n-o făcu, de teamă să n-o jignească. Era o fată care căuta un sprijin prietenesc.

— Dumnezeu ești cu totul, cu totul altfel decît ceilalți, îi șopti Ilma. Deodată, părul ei îi atinse obrazii, și fata rîse cu hohote.

„Trebuie s-o sărut, gîndi tulburat Juris, cu gîtul uscat de emoție. De ce n-aș săruta-o ? Fiecare băiat are cîte o fată !...” Lîngă el, Ilma rîdea încet acum, și-i simțea tresăltarea umerilor. Juris se aplecă repede și, zorit, își lipi buzele de buzele ei groase, umede. Ilma îi cuprinse strîns trupul.

— Să vii mîine la mine... îi șopti ea la despărțire. De dimineață... Mama se duce la biserică. Am de vorbit multe cu tine...

Și Juris se duse ! Ilma îl pofti într-o cameră cu o mobilă de modă veche, greoaie, plină cu ficuși și mirt. Pe perete strălucea în soare un crucifix, iar ceva mai jos, un tablou cu îngerași zîmbitori și cu niște aripi albe, nefiresc de lungi. Deasupra patului cu perne multe, bine înfoiate, era prins un covor portocaliu pe care scria : „Mă duc, părinte, la odihnă, acoperă-mi ochii în tihnă !“

Juris străbătu încăperea zăpăcit, mirat.

Ilma închise bine ușa și-l instalează pe divanul scund din fața unei măsuțe rotunde, pe care se afla o glastră cu o ramură de mălin și o sticlă de vin începută.

— A rămas de la ziua mea de naștere, îi explică ea, așezîndu-se alături pe divan. Era îmbrăcată într-un fel de capot de casă, înflorat, cu mînele largi ca niște aripi și parfumat cu un parfum dulceag și înepător.

Ilma umplu paharele. Ciocniră.

— Pentru cunoștința noastră... și pentru prietenie ! Să golim paharele pîn' la fund !

Vinul era bun, și Juris îl bău cu plăcere.

Deodată, Ilma izbucni în rîs și-și vîrî fața în pernă.

— M-am îmbătat ! Ca să vezi, dintr-un singur pahar ! Mi se învîrtește capul... vai !

I se cutremurau de rîs umerii rotunzi și se lipea mai mult, tot mai mult de Juris. Tînărul simți cum acest fior i se transmite și lui ; o prinse cu putere în brațe.

— Ce faci ?... șopti ea, lipindu-se și mai tare de el.

Așa începuse legătura lui cu Ilma. Nu se întrebese niciodată dacă era vorba de dragoste sau nu. Se înțîlnea cu fata asta mai mult fiindcă se simțea dator s-o facă. Și-apoi, prea îi era silă de căminul acela murdar. Era bucuros să se smulgă din atmosfera aceea ca să stea în camera ei curată și primitoare.

Intr-o sîmbătă seara, cînd vru s-o îmbrățișeze, ea se feri, și spuse sîcîită :

— Mă doare capul să-mi plesnească ! De-ai știi ce necăjită sînt !

— De ce ?

— N-ai să înțelegi... Așa că nici nu-ți spun...

— De ce să nu înțeleg ? Hai, spune...

Ilma păru a șovăi, își șterse ochii cu dosul palmei și zise :

— Sînt într-o situație grozav de neplăcută : am împrumutat de la o prietenă niște bani, să-mi cumpăr o rochie. Ea îmi cere acum banii înapoi, dar eu n-am de unde să-i dau !

— Despre ce sumă e vorba ? o întrebă Juris.

— De șase sute de ruble, îi răspunse Ilma, și lăsă capul în jos.

— Șase sute !... repetă Juris. N-am atîția bani !

Și, deodată, se simți grozav de stînjnit.

Ilma ridică capul ; în ochi îi scăpără o scînteie de răutate.

— Frumos !... Halal fruntaș, care n-are nici măcar șase sute de ruble în buzunar ! rosti ea, disprețuitor.

Vezi bine, nu din cauză că rostise cuvintele acestea se despărțiseră. Dar ochii rotunzi ai Ilmei îl priviseră atît de reci, de străini... Și parcă numai ei fuseseră pricina ?

Juris, adînc rușinat, se ridică tăcut, își luă șapca și se duse.

Iar acum, după patru ani, se afla din nou în fața ei !

Ilma vorbea mai departe ca pe scenă :

— ...Oare m-ai uitat de tot ? rosti ea șăgalnic.

— Nu vreau să vă deranjez, șopti Lîvița și ieși afară.

Juris își regăsi încetul cu încetul stăpînirea de sine și, neștiind ce să facă, întrebă așa, fără noimă :

— Cum de ați nimerit aici ?

— Soarta probabil ! oftă iar Ilma. Dar de ce măiei cu „dumneavoastră“ ? Doar nu sîntem străini unul de altul...

Juris surprinse privirea ochilor ei întunecați, rotunzi, și se înfurie. Asta îi mai lipsea ! Inga îl aștepta, și el pierdea vremea cu femeia asta care avea de gînd, pe cît se pare, să-i facă o scenă !...

Se stăpîni și spuse mai tăios decît avusese de gînd s-o facă :

— Ce-a fost s-a dus demult. Și-apoi n-am fost niciodată prieteni prea buni.

Ochii Ilmei deveniră mai mari, mai rotunzi. Luciră ciudat cînd îl întrebă, provocatoare :

— Serios ? Dar copilul ?

Lui Juris i se păru că nu aude bine.

Dar Ilma repetă mai tare, mai insistent :

— Copilul nu te interesează chiar de loc ?

Juris nu pricepea despre ce era vorba.

— Care copil ? întrebă el, furios.

Femeia îl privi țănoșă și rosti, tragic :

— Copilul tău !

Juris văzu negru înaintea ochilor. Ilma vorbea mai departe, înfigăreață :

— De-ai ști cît te-am căutat în tot timpul ăsta... Băiatul tău merge pe al patruilea an, și mie mi-a fost atît de greu singură... atît de greu !

Il prinse de mîină. Dar Juris se smulse din strînsura ei și, aproape fără să mai vadă ceva în față, ieși.

Între timp, Lîvija se dusesese la bibliotecă, la Inga.

— Ca să vezi ce înseamnă viața, drăguță tovarășe Laure ! zîmbi ea cu subînțeles. Am fost evacuată din propria mea cameră... Ce șă-i faci ! Cine ar fi crezut că tovarășul Beika e în dragoste cu ea ! Doar Ilma e cîntăreață, artistă !

— Ce ? făcu Inga simțindu-și deodată buzele uscate și ridicînd spre Lîvija privirea mirată.

— Sst ! îi șopti confidențial Lîvija. După cîte am înțeles, are un copil cu el... un băiețuș fermecător, de trei ani. Nu știu ce și cum, dar s-au certat... Ce vrei, așa e moda acum. De dragul copilului au să se împace, asta e sigur ! Numai că, te rog ! Să nu spui nimănui nici o vorbă ! N-are rost să subminăm prestigiul președintelui... e doar membru de partid !

Lîvija turuia mai departe ca o moară neferecată, dar Inga n-o mai auzea. Înflorată, se uita la ea, cu ochii larg deschiși, cu fața palidă-palidă. Simțea că, undeva, pentru ea se năruie o lume. Gemînd scurt, se întoarse și porni către ușă.

PARTEA A DOUA

Capitolul I

Șuierînd, vîntoasa de noiembrie pleacă spre pămînt copacii, scuturîndu-le, nemiloasă, ramurile. Se învîrtejesc prin văzduh ultimele frunze; nici galbene, nici purpurii, ci cafenii, murdare, uscate, scorjite, zboară peste făgașuri și tufe.

Nu se mai aud trîmbițele păsărilor călătore în depărtarea albastră; jos, foarte jos, aproape agățați de vîrfurile brazilor, pe deasupra pădurilor și cîmpiilor, se tirăsc nori singuratici, triști.

S-au dus și berzele din stejarul de la marginea drumului; cuibul lor o să rămîină pustiu toată iarna, pînă în primăvară, cînd s-or întoarce iar acasă. De la stejarul berzelor, cît ține drumul pînă la livada de meri „Vilkupu“, în lung, și pînă la vechiul pătul de la „Dîmburi“, în lat, deasă ca peria, se așterne, verde, secara de toamnă. Numai de ar trece cu bine iarna, de n-ar degera...

Pe ogorul de sfeclă acum pustiu, ici-colo se mai întind petice de frunze verzi. Le-a lăsat în urma ei brigada lui Silapēteris. La fel e și în vecinătatea ogoarelor de pe care recolta a fost strînsă cu grijă. Numai brigada a doua a cam întîrziat cu unele lucrări și n-are timp să se gîndească la niște amărîte de frunze...

Pe malul Melnupîtēi parcă a trecut vijelia! Zac pe jos mormane de tufe smulse din rădăcină; lunca a fost brăzdată de tractoare, și prin gropane sclipește, cernită, apa. Drept prin mijloc se întinde pînă la jumătate, tăind lunca în două, un șanț. Ai zice că cine

știe ce cîrțiță uriașă a încercat să-și croiască pe aici drum, azvîrlind pămîntul de-o parte și de alta, dar cineva n-a lăsat-o s-ajungă la capăt. Șanțul plin cu apă e atît de drept, că ți-e mai mare dragul să-l privești !

Vreme de toamnă, dar oamenii nu știu ce-i răgazul. De trei zile răsună topoarele și cîntă ferăstraiele în curtea Terêzei Goba. Meșterii brigăzii de construcții s-au apucat să dreagă grajdul vechi — repară acoperișul și pereții, pun îngrădituri și meșteresc troacele porcilor.

Terêze cară paie și așterne cocina. Apoi dă zor la bucătărie : în două cazane mari fierb în clocot cartofi mărunței, pentru rîmătoare. Ia jos capacul și încearcă cu degetul fiertura : cartofii sînt gata ! Îi scoate și-i răstoarnă într-un hîrdău de lemn ; aburul des face să dispară pentru o clipă și cazanul, și plita.

La ferma de la „Salini“, Lapiniete dă porcilor cartofii, cruzi. Sigur, e mai ușor, dar ea, Terêze, îi fierbe.

— O fi bine și așa, i-a zis ea o dată președintelui, ca și cum ar fi avut vină. Dar mie îmi pare, nu știu, că mai bine mănîncă porcii leguma fiartă... Și-apoi, le priește... și nici nu se face atîta risipă...

De, s-ar putea, căci porcii Terêzei cresc în greutate în douăzeci și patru de ore mai mult decît cei de la „Salini“. Și asta pentru că, pe lîngă cartofii fierți, Terêze le dă mai mult fîn tocat decît Lapiniete. A cosit de pe marginea drumului otavă grasă și a uscat-o. Mai depinde și de faptul dacă purcelul este biciuit cu nuiua sau scărpinat pe spinare...

Munca nu se potolește nici pe malurile rîului Mel-nupîtē, nici în vîlcea, nici după „Dîmburi“ pînă la hotarul pădurii, adică pînă unde se întind pășunile. Zi de zi, cînd nu plouă, duduie tractoarele și se întind tot mai mult ogoarele curățate de tufișuri. Glia începe să răsufle, afînată, ușurată.

Azi cerul e albastru. Un albastru cam spălăcit, e drept, dar deși soarele s-a îndepărtat și raza lui nu mai dă căldură, pămîntul, dintr-o dată, lucește în toate culorile lui sfioase, de toamnă. Răzbate pînă

departe duduital tractoarelor, iar arareori, cînd amuțesc pentru o clipă, se aud bubuiturile topoarelor din partea cealaltă.

Este Laizăn, care-și termină casa. Pe clina din fața mestecenilor cu trunchi avîntat s-au și înălțat, albi, pereții. Juris i-a dat ajutoare și treaba sporește.

— Ca să vezi ce lesne e să-ți zidești casa pe punga altuia! Materialul colhozului, forța de muncă a colbozului, și gata treaba! bodogănește Briksnis, care trage din țigară cu Mežalācis lîngă un maldăr de tușiuri smulse cu rădăcini cu tot din pămînt.

— Zău? căscă Mežalācis ochi mari. Sebris zicea cum că Laizăn ar fi cumpărat cheresteaua. Mai zicea că cimentul l-a luat de la cooperativa din Taurenē...

— Ți-ai găsit! De ce să cumpere, cînd putea lua pe degeaba? Oamenii mai informați spun că președintele ăsta al nostru își rostuiește neamurile... Le ridică dumnealui case în contul nostru. Nu-i prost!

— Dar ce, sînt rude?! se miră Mežalācis.

— Ba bine că nu! rînjește Briksnis. E limpede ca lumina zilei că sînt de-un sînge! Altfel, l-ar fi lăsat în odaia lui dacă-i era străin? N-avea grijă, au ei învîrtelile și socotelile lor, dar noi holbăm ochii ca vițeii și nu vedem nimic!

— Hm... face Mežalācis, clătînînd nedumerit din cap. De, într-adevăr, asta nu-i bine! Dar ce să-i faci? De cînd lumea și pămîntul așa a fost; fiecăruia îi este mai apropiată cămașa decît haina! Of, lume, lume!

— Își face de cap, vezi bine, fiindcă nu-i cere nimeni socoteală... nu se lasă Briksnis. Ni s-a cocoțat veneticul în spinare, își învîrte afacerile și trăiește pe socoteala colhozului. Țsta o să risipească și ce bruma a mai rămas... ai să vezi! Cînd o duce totul de rîpă, da, atunci o să ne trezim, dar acum nu mișcă nimeni un degețel măcar. Egon zice...

Dar Mežalācis nu mai are cum să afle ce zice Egon, căci se apropie de ei Emil Sebris, însoțit de Leon Zeizum, așa că fostul brigadier își înghite vorba și-i spune lui Leon:

— Ei, orășene, merge, merge?

— N-am ce mă plînge, îi răspunse Leon cam în vînt.

— Vezi bine, vezi bine... De ce te-ai plînge? chicoteste veninos Briksnis, că doar ești flăcău îndrăzneț. De-am avea cît mai mulți băieți conștienți ca tine, hop, ne-am pomeni dintr-un singur salt în comunism! Am sări ca dopul din sticlă, zău așa!

„Numai la sticle ți-e gîndul“ făcu Mežalācis haz în sinea lui, dar cu glas tare nu spusese o vorbă. La ce să-i caute vecinului pricină cu lumînarea?

Nici Leon nu-i răspunde, deși își dă seama că moara asta neferecată îl ia peste picioar. Se mulțumește să ridice a nepăsare din umeri. La început, cînd se mai mira cîte unul că s-a întors de la oraș, nu-i prea venea bine. Se săturase de Riga și atîta tot. Acum a ajuns, vorba ceea, de-ai casei! Treaba lor, trîncănească vrute și nevrute!

În curînd o să se întoarcă și Dzidra. Leon are în buzunar o scrisoare de la ea; fata îl anunță că a refuzat munca acolo și se va întoarce acasă. Zane e tare supărată pe ea din cauza asta. Dar Dzidra va veni. Atunci au să fie doi...

Președintele, care pesemne abia a sosit de la Taurēnē, vine peste luncă, ocolind băltoacele. E îmbrăcat într-o manta de ploaie de culoare închisă și și-a tras șapca cenușie pe ceafă.

— Ei, spune el cînd se apropie, putem începe. Am toate aprobările în buzunar. N-a mai rămas decît să doborîm copacii. Vom avea și transformatorul. Asta e sigur!

— Atunci să pornim campania! face slugarnic Briksnis.

Mežalācis tăcu. Nimic de zis, bun lucru electrica, dar bucuria asta o să coste o grămadă de bani, și-apoi cere și muncă multă. Numai că el n-are chef să se spetească... Tineretul, în schimb, e numai urechi cînd președintele începe să povestească cum a făcut rost la Riga de un transformator. Îl ajutaseră cei de la uzina la care lucrase moș Timm.

Cînd Juris ajunge departe, Briksnis clatină din cap, oftează și spune, făcînd pe compătimitorul:

— Of! Mare belea pe capul președintelui nostru! Ce om! Dar, ce să-i faci? Gura muierii n-ai cum o astupa, trebuie să joci cum îți cântă! Umblă zvonul cum că s-a dus cu jalbă la raion. Nu scapă el, că n-are unde pleca... Au să-l silească, să vezi...

— Ce au să-l silească? face nedumerit Leon.

— De unde să știu? Să-i dea pensie alimentară ori... Briksnis nu se poate stăpîni și zîmbește. Cică cere s-o ia de nevastă! Numai că tovarășul nostru Beika are aici altă femeie. Ce-o să facă omul, că doar nu se poate rupe în două. Și-apoi, aceea are și copil... Dandana mare, nimic de zis... și iar zîmbește Briksnis prefăcut.

Juris, cu capul plecat, se îndrepta cu pași de plumb către casă. Voia să se schimbe, ca să dea ajutor oamenilor. Trebuia să facă ceva! Strînse din pumni. Iar avusese o discuție la comitetul raional. Mărên îi spusese: „Tu, Beika, nu uita că ai carnetul de partid în buzunar! O viață imorală este incompatibilă cu...”

În zadar se străduise el să-i explice totul, căci Mărên nici nu voise să-l asculte. Îi spusese încă o dată că va trebui să răspundă pentru felul lui imoral de viață, și cu asta, basta!

Auzi, fel imoral de viață... Juris scrîșni din dinți. Părea caraghios, dar lucrurile luaseră o întorsătură atît de ciudată, încît nu-i mai ardea de rîs! Femeia aceea și copilul! Copilul? Era ceva de neconceput, nu-i venea a crede! E drept, la început fusese cît pe ce să accepte gîndul ăsta, dar cînd judecase lucrurile la rece, își dăduse seama că acuzația nu stătea în picioare. Oare o femeie atît de îndrăzneată cum e Ilma Stūrîte l-ar fi scăpat atunci din mînă? Ar fi răsturnat cerul și pămîntul, l-ar fi găsit și i-ar fi pretins bani, dacă copilul ar fi fost într-adevăr al lui. De neînțeles! De neînțeles și scîrbos! Să te trezești așa, deodată, complet nevinovat, în postura unui ticălos, care habar n-are de copilul său. Nu, nu! și în sufletul lui Juris începu din nou să clocotească mînia. Scîrbit, își aduse aminte de ultima sa întîlnire cu Ilma Stūrîte. Venise iar la Dižbajăr, ba avusese neobrăzarea să apară la Skaistiani și să-i facă în fața

oamenilor o scenă ca la teatru, cu lacrimi și învinuiri. Pusese chiar pe masă fotografia copilului :

— Seamănă mult cu mine, dar are în ochi ceva din privirile tale. Uită-te bine ! îi spusese ea.

Dar Juris nu voise să se uite. Simțea că este vîrît într-o afacere murdară și abia se stăpînise să n-o dea pe Ilma afară pe ușă.

Deodată, toate lucrurile luaseră o întorsătură anapoda, lipsită de noimă. Parcă l-ar fi improșcat cineva cu noroi. Juris își încordase toate puterile ca să facă față acestei situații, ca să afle o ieșire. Părea simplu, dar nu era, căci în fața lui se ridicase un zid, se pomenise așa, ca din senin, pus într-o lumină care făcea din el un ticălos.

Măcar Inga de n-ar crede asta ! Dacă l-ar asculta, desigur, i-ar povesti totul de-a fir-a-păr, și-ar da seama, în cele din urmă, că pînă la ea, el, Juris, n-a iubit niciodată.

Dar Inga îl evită. Se simte jignită. Atît de jignită, încît nici nu vrea să-l vadă în ochi.

I-a trimis un bilețel prin care îi cerea să se întâlnească, să stea de vorbă, dar ea n-a venit. Și asta nu făcuse decît să-i adîncească amărăciunea. Căci pînă atunci nu-și dăduse seama cît de dragă, cît de necesară îi este Inga. Atitudinea ei față de viață, felul ei de a judeca lucrurile, optimismul ei, toate erau ca ale lui. De fapt, Inga îi era soție ! Atunci, cum putuse să întoarcă așa de ușor spatele celui mai apropiat om ? Cum putuse ?

Iată de ce, cu sufletul apăsător de amar, deprimat și distrus, Juris își țira cu greu pașii prin luncă, iar în urmele lăsate de pașii lui se prelingeau ape negre.

Capitolul II

În sîmbăta în care a avut loc premiera spectacolului *O sticlă dulce* se întunecase repede și, o dată cu amurgul, vremea se făcuse tot mai neprietenoasă. Se

dezlănțuise o adevărată vîntoasă de toamnă, care bulucise deasupra Silmalei nori cerniți și groși ce nu lăsau să se strecoare prin crăpăturile lor nici cea mai sfioasă rază de lumină.

Dar asta nu sperie oamenii. Incet, e drept, dar se adunau la reprezentație. Veneau de fapt la Casa de cultură, ca să fugă de întuneric. Pe la nouă, ora fixată pentru începerea spectacolului, sala gemea de lume. Unii veniseră cu neamurile lor de la Ezerlejš, dornici să vadă și ei ce piesă reprezentau vecinii.

Pentru prima oară după ani și ani de zile ieșise și Alîne Caune printre oameni. Venise cu feciorul ei și stăteau în rîndul al patrulea. Alături era și Dace; fata nu prea avea chef de vorbă. Căuta tot timpul neliniștită în jur, pîndind ușa. La un timp, Alîne nu se mai putu stăpîni și, împungînd-o în coastă, îi șopti: „Ce tot te foiești de parcă ai sta pe ace?”

Dace nu-i răspunse. Se mulțumi să se tragă mai la o parte, și rămase în continuare cu ochii la ușă. Oare o să mai apuce Maksis să vină sau nu? De nu s-ar fi întîmplat ceva cu mașina! Cu harabaua aia veche se poate întîmpla orice, chiar dacă la volan se află un flăcău ca August.

Dace se dojeni singură că se gîndea atîta la asta; ce, s-o întoarce lumea pe dos dacă n-o veni Maksis astăzi? O să vină mîine! Și-apoi, ce-o doare pe ea? S-o fi gîndind poate serios la darul pe care i l-a făgăduit! Ce, e proastă? Omul a glumit, a rîs, și-atîta tot! De ce i-ar aduce un dar? Și-apoi, ce nevoie are ea de darul unui străin? N-o fi el chiar străin, că se poartă frumos, prietenește, cu ea — dar ce-i cu asta?

— Bună seara, spuse Atis Reinhold și se așeză lîngă ea pe locul liber. E voie?

Dezamăgită, Dace mai privi o dată spre ușă și se trase la o parte, să-i facă loc. De ce nu s-a așezat lîngă Valija? se miră ea. Valija intrase mai demult, într-o rochie nouă, verde, și se foise o grămadă de timp în mijlocul sălii pînă să-și găsească loc. Se parfumase atît de tare, încît mirosea în toată sala.

Ciudat! De ce o fi lăsînd-o nepăsătoare faptul că Atis s-a așezat lîngă ea? Pînă nu demult ar fi înne-

bunit de fericire, și acum, uite, nici nu-i pasă! Șadă unde-o pofti! Il întrebă voioasă:

— Ai venit singur? Dar unde sînt ai tăi?

— Annina are gripă, și ceilalți au rămas acasă cu ea.

„Ce firesc te porți cu omul cînd îți este indiferent. Vai de mine, proastă am mai fost!” își zise ea, și-i zîmbi prieteneste lui Atis.

Iar el, uitîndu-se la fața ei luminoasă, sta și se întreba cum nu băgase pînă atunci de seamă ce fată drăguță este Dace?! Ba mai făcuse haz de ea! I se păruse că-i o gîscă, dar nu era. Se schimbase simțitor... Cu o lună în urmă se înscrisese la școala medie. Urma cursurile fără frecvență. Probabil că asta o făcea să fie mai îndrăzneată, mai sigură pe ea. Și Atis își mărturisi că Dace îi plăcea tocmai pentru simplitatea, pentru spontaneitatea ei.

„Nu, Maksis nu s-a întors“, gîndi Dace și, hotărîtă să nu se mai uite la ușa, se aplecă spre fratele ei:

— Teo, îl vezi pe grăsanul ăla mustăcios din rîndul al doilea? Ei, cel care se tot uită înapoi? E grădinarul fermei „Ezerlejă“... Anul ăsta a pus și castraveți pe turbă; deasupra a întins un mare strat de turbă, iar sub el pămînt umed cu îngrășămintă minerale. A obținut o recoltă foarte frumoasă. Interesant, nu?

— Pare supărat! spuse Teodor.

Dace rîse și clătină din cap:

— Nu, nu e de loc supărat. Il cunosc eu bine. Este cumnatul lui Silabriedis. Apoi, se întoarse către Atis, care îi ascultase, și adăugă: E frumos să fii grădinar.

— Vezi bine! rosti Atis repede. E o muncă plăcută. Și Juris are de gînd să facă sere. Să te ocupi tu atunci de ele...

— Numai că nu mă pricep!... Dar dacă aș învăța... atunci, desigur...

Sună a treia oară. Una din marginile cortinei se mișcă, dîndu-se ușurel la o parte și prin crăpătură, Livița se uita în sală, curioasă să știe dacă a venit Inga. „Să vină și să vadă cum au să rîdă oamenii

și cum au să se veselească! E cu totul altceva decât schimonoseala lor de la bibliotecă. Să-i mai scadă din nas maimuței ăsteia! Auzi obrăznicie! Să cutezi a spune oamenilor pe față cum că repertoriul spectacolelor Casei de cultură e lipsit de conținut ideologic! Stai tu numai, c-ai să plîngi lacrimi amare. Să fi rămas în biblioteca ta, nu să vîri bețe în roate altora! Nu-i greu să ți se dea pentru asta una peste mînă! Și o să ți se dea, fii fără grijă, c-am mai văzut noi dintr-ăștia..." Lîvija era hotărîtă să trimită chiar a doua zi o scrisoare la comitetul raional al comsomolului în care să scrie despre comsomolista Inga Laure, secretara organizației de bază care își neglijează munca în bibliotecă, n-a afișat nici un panou despre septenal, iar standuri și diagrame are foarte puține. Pesemne că tovarășa Laure a uitat de marile sarcini pe care i le-a încredințat comsomolul! În schimb, se ocupă cu rîvnă de treburile altora. Ca să mascheze lipsa de activitate a bibliotecii și a organizației de comsomol, unde, timp de 6 luni, nu s-a mai ținut nici o ședință. Laure organizează pentru tineret tot felul de bîlciuri. Duce de altfel un fel de viață imorală. Tot colhozul știe de legătura ei cu președintele, care are la Riga soția și copilul... Lîvija își va încheia scrisoarea cu întrebarea: un astfel de om este oare demn de titlul de comsomolist, i se poate oare încredința o muncă ideologică de o așa mare răspundere, ca aceea de bibliotecară?

Se înțelege, își va preface scrisul. Cum va semna? Nu știe încă. Poate „Un colhoznic“, poate „Un locuitor al satului“ sau, cine știe cum...

— Toată lumea la loc! Să coboare de pe scenă cei ce n-au treabă, dădu ordin Dižbajăr.

Se trase cortina. În sala întunecată, pe una din băncile din fund, Inga se uita nepăsătoare la scenă. N-ar fi vrut să vină. O făcuse de dragul Marijei și al Vijolitei.

Ori de cîte ori simțea asupra ei privirile oamenilor, zîmbea, să creadă toți că e veselă, nepăsătoare. Nu-și da seama că părea a purta o mască, într-atît îi erau ochii de înghețați, morți.

Ochii spuneau adevărul, căci nu pot ascunde nimic : Inga se simțea pustiită, frîntă, umilită.

Ce chin poate fi mai cumplit decît să stai în fața mormîntului proaspăt al omului drag ? Ce poate fi mai cumplit decît să-ți îngropi dragostea ? Ce bine ar fi să ți-o poți smulge din inimă ! Dacă ai puterea să pleci cu capul sus, atunci e bine ! Dar cînd recunoști că dragostea a lăsat în tine urme atît de adînci, încît n-ai putea scăpa de ele decît smulgîndu-le cu o parte din inimă, atunci e groaznic ! Noaptea îți înfigi dinții în pernă, ca să nu ți se audă geamătul, să nu ți se ghicească chinul. Și poate pentru a mia oară te întrebi, lipindu-ți gura de pernă : „Pentru ce ? De ce trebuia să fii atît de umilită ? Doar te-am iubit atît de mult... prea mult... sigur că prea mult !”

Ciudat ! Ceea ce te chinuie este tocmai faptul c-ai pierdut acea minunată apropiere sufletească. Ești tînră, o să-ți iasă alt bărbat în cale, dar nimeni și niciodată nu-i va putea lua locul ! Ce chin să recunoști asta ! Poate că greșești, poate, dar acum crezi că așa va fi.

Uneori te-a frămîntat pînă la nebunie gîndul că în viață nici nu se întîmplă de astea, că o dragoste ca aceea pe care ai pierdut-o e rodul imaginației, că probabil idealizezi și că nici nu a fost dragoste adevărată...

Mă rog, chiar așa de-ar fi, tu totuși n-ai dori o altfel de dragoste. Altfel tu nu știi să iubești ! Nu știi decît așa — din tot sufletul, pe viața toată !

N-ai vrut să-l vezi, n-ai vrut să-i asculți glasul. Ce-ar fi putut să-ți spună ? Din cioburi poți oare face inima la loc ? Poți oare uita că bărbatul în care ai crezut într-atît, n-a fost decît un amăgitor ? Înțeleg, a avut cîndva legături cu femeia aceea, are cu ea un copil... Dar de ce a ascuns ? Nu, cînd iubești cu adevărat, nu minți niciodată ! Iar dacă ai mințit, cum să mai fii respectat?... Dar parcă e numai asta ? Accepți, să zicem, minciuna. Dar de ce a plecat la Riga ? De ce a stat acolo o săptămînă încheiată ?

Îți venea să urli ca o fiară atunci, cînd a intrat Lîvița la tine și ți-a șoptit : „Știi, tovarășă Laure, am

impresia că s-au împăcat! Mi-a telefonat mai adineuri artista mea! E atât de fericită, atât de fericită! Tovarășul Beika e la ea... Spune-mi, nu-i frumos? Vezi, dragostea veche nu se uită!... Aș vrea să citesc ceva, nu ceva prea serios, ceva care să-mi aline sufletul... Recomandă-mi un roman!"

Te-ai întors cu spatele, ca să-ți ascunzi fața și fără să mai vezi ceva, ai luat din raft prima carte ce ți-a picat sub mână.

„Ce dureros e că nu te mai pot stima, Juris! Și că trebuie să te disprețuiesc... Inima ar înceta poate să mai doară. Dar ceva mă împiedică să te disprețuiesc, și asta-i chinuitor... Mă leagă ceva de tot ce-a fost între noi..."

...Publicul râdea în hohote. Alături, o băbuță se mira în gura mare:

— Ian privește, neiculiță, ian privește... păi ăsta e învățătorul nostru, Benkis... Of, doamne, ce mustăți și-a mai lipit și cum s-a mai încondeiat... Și ce pantaloni largi și-a tras pe el! spuse ea și o împunse pe Inga în coastă: Ia, ia! Uite-l cum se uită cu coada ochiului! Iar asta cu coada aia mare, n-o fi Austra Lapiniete? Ba chiar ea... am recunoscut-o de îndată, după vorbă! De unde-o fi găsit fusta aia de pe ea?

Dace simțea aproape umărul cald al lui Atis. Fata se trase puțin la o parte, dar peste o clipă, două, flăcăul se lipi iar de ea.

Cînd se aprinse, sfioasă, lumina în sală, Inga îl zări pe Juris. Sta rezemat de perete și se uita la ea. Iar Inga se cutremură, scuturată ca de friguri. Venise... Se întorsese de la Riga... de la cealaltă!

Juris o privea posomorît, serios. În lumina nesigură a sălii părea ireal de palidă, moartă. „Pentru ce? Pentru ce toate astea? gîndi el, furios și cuprins de amărăciune. Cum de poți crede o minciună atât de josnică? Ce dragoste e aceea care-ți îngăduie să te îndoiești de mine? Tocmai tu, care ar trebui să știi că una ca asta nu poate fi adevărat! Tu însă... Tu nici măcar de vorbă nu vrei să stai cu mine... Te ferești din calea mea de parcă aș fi lepros. Nu! Trebuie,

auzi tu ? Trebuie să ai încredere în mine, să mă crezi pe cuvînt !“

Dar Inga se întorsese și-și plecase capul, iar gestul ei fusese atît de trist, dovedea atîta suferință, încît Juris se cutremură. „Nu, hotărî el, scrișnind din dinți, așa nu merge ! Trebuie să stăm de vorbă, fie că vrei, fie că nu ! Va trebui să mă ascuți, atît măcar. După aceea, fă cum crezi !“

Înciudat, băgă de seamă că era ținta unor priviri iscoditoare, compătimitoare, batjocoritoare... Vezi bine ! Președintele nostru se dă în dragoste cu o cîntăreață dar are și aici nevastă. Căci, bineînțeles, știau cu toții ce fusese între Inga și el. De altfel, nici nu încercase s-o ascundă...

Luă deci hotărîrea ca imediat după terminarea reprezentăției, pe care o suporta cu greu, să se ducă la Inga. N-avea decît să vadă toată lumea. O s-o ia de mîna și o s-o ducă cu el undeva ca să stea de vorbă. N-o să-i dea drumul, așa, cu una, cu două, o s-o si-lească să-l asculte...

Dar cînd se stinse lumina, Inga se ridică, se strecură tăcută printre bănci și ieși din sală. N-avea ochi să-l vadă pe Juris. Voia să rămînă singură.

O luă pe drum prin noaptea ca smoala, luptîndu-se cu biciuirea vîntului, luminîndu-și calea cu lanterna ; cercul șovăielnic al luminii sălta șters în fața ei pe mușuroaie și pe peticele de iarbă. Inga plîngea. Își adusese aminte de noaptea aceea caldă de vară, în care Juris o conduse acasă, luminîndu-i pasul tot cu lanterna. O ținea cu putere de cot și-i spunea :

„Ciudat, ne cunoaștem doar atît de puțin, și mie mi se pare că ne știm de ani și ani de zile...“

Ce vii, ce vii i-au rămas vorbele lui în amintire. O ard ca focul... Și ei i se păruse că se cunosc de mult, atît de apropiați se simțeau unul de celălalt !

Între timp, la Casa de cultură se terminase reprezentația, se strînseseră băncile din sală și se pregătea totul pentru dans, în vreme ce bătrînii se așezau de-a lungul zidurilor, ca să stea și să privească.

Învățătorul Benkis — jucase rolul lui Taukșnis — deschise dansul poftind-o pe Lîvija la vals ; iar după

el, una după alta începură să se învîrtească și celelalte perechi.

Valija îl căută din ochi pe Atis Reinhold prin sală. Fusesse atît de sigură că o să-i fie ca de obicei cavaler, încît nu-și crezu ochilor cînd văzu că Atis o trage pe Dace, care i se împotrivea !

Valija umflă buzele a dispreț. Grozavă pereche și-a mai găsit ! Să mori de rîs, nu alta ! Parc-ar avea pietre de moară, nu picioare. Halal frumusețe ! Nici tu sprîncene, nici tu buze — nici tu nimic !

— Ei, ajunge, încercă Dace să-l potolească pe Atis. Zău că ajunge... Nu știi să dansezi !

— Nici nu trebuie să știi ! se încăpățîină el. Lasă-te în voie, că te conduc eu !

Așa că Dace nu mai avu încotro și se lăsă condusă. Dăduseră de trei ori ocolul sălii cînd Dace, privind peste umărul lui Atis, îl văzu pe Maksis tocmai intrînd și care, zărind-o la rîndul său, îi făcu semn.

— A sosit Maksis ! exclamă ea dînd să se oprească. Dar Atis n-o lăsă.

— Ei, dar știi că dansezi bine ? îi spuse el. Și tu care erai sigură că n-ai să știi !

Livija se apropiase de Teodor, care sta lîngă mama lui și se uita la dansatori. Nu-i cunoscuse încă, deși, la plecare, Egon îi vorbise cu adînc dispreț despre vărul său. Livija se simțea atrasă de ceea ce numea ea „romantismul de peste hotare“. Ii dădu deci bună seara Alinei cu care abia dacă se cunoștea și zîmbitoare, îi întinse lui Teodor mîna.

— Dumneata ești fiul rătăcitor, nu ?

Teodor se sculă și-i strînse mîna.

— Așa se pare, bolborosi el.

Livija se așeză lîngă el și începu să sporovăiască.

Cînd se termină valsul, Dace se desprinsese din brațele lui Atis. Dar tînărul n-o lăsa în pace nici acum și porni în urma ei. Dace îl căuta din ochi pe Maksis, iar acesta, pare-se, pe ea, căci deodată îl văzu zîmbind și pornind spre dînsa.

— Credeam că nu mai ajung ! spuse el. August a făcut ce-a făcut și s-a împotmolit într-un loc, dar

încă nu-i totul pierdut! Imi făgăduiești dansul următor?...

„Ia te uită la el, blestematul!“ îl ocări Atis în gând și se uită la tractoristul care o învăța pe Dace să danseze foxtrot!

Adevărul era că Dace nu știa foxtrot, dar cu Maksis — de ce, nici ea nu știa — se simțea în largul ei, iar atunci cînd greșea, rîdea. Nu țineau mai de loc ritmul și se loveau de celelalte perechi.

— Dacă o să dansăm mai des, ai să înveți, îi spuse Maksis.

— Cred că n-am să reușesc niciodată! făcu Dace.

— Nu-mi prea vine a crede.

— Ei, cum a fost?

Maksis se apucă să-i povestească, dar se opri deodată la jumătate de cuvînt și o vesti:

— Mi-am cumpărat un ceas nou.

Și ridică mîna ca să i-l arate.

— Acum ți-l dau înapoi pe al tău. Mi-ai făcut un mare bine cu el.

— Ce tot spui... Doar din cauza mea...

Muzica tăcu și dansatorii se opriră.

— Ți-am adus și ție ceva... șopti Maksis.

Fata roși pînă la rădăcina părului ei bălai.

— De ce, Maksis... Ți-am spus doar! Nu trebuia!

— Ți-am luat cîteva cărți. Ți le aduc mîine. Bine?

— Bine, făcu Dace, dar în gînd își făcu socoteala că asta n-are să-i placă maică-si.

— Ce se cîntă acum?

— Un vals lent. Hai!

Dace se duse cu el fără să se mai împotrivească.

— Sper că o să ne faceți o vizită, îl pofti Lîvija pe Teodor. Și eu și soțul meu o să fim foarte bucuroși!

— Mulțumesc, primi el. Am să trec pe la dumneavoastră cu prima ocazie.

Ea începu să chicotească:

— De ce să așteptăm o primă ocazie? Omul este doar stăpîn pe destinul său! Ce-ar fi să veniți miercuri seara? De acord?

— Bine, zise Teodor și făcu o plecăciune. Mulțumesc încă o dată.

— Permiteți-mi să vă mai torn... zise Lîvija și se ridică, luînd ibricul. Mai luați un pișcot... nu vă jenați ! Nu vi se par gustoase ?

Beau cafea, el, Lîvija și Dižbajăr, în casa acestuia din urmă, în jurul unei mese pe care se afla o sticlă de coniac și cîteva pahare.

Teodor le povestea despre viața pe care o dusesese în America, fiind ascultat cu luare-amînte de cei doi soți.

— Și cum, e adevărat ? Ați spălat vase ? făcu neîncrezătoare Lîvija.

— Da !

— Ei, da ! Asta concordă perfect cu modul de viață american, încheie ea. Tu, Kărlên, n-ai spălat în viața ta măcar o farfurie ! Vezi ?... În străinătate, bărbații spală vasele ! La noi însă, niciodată, numai noi femeile, săracele !

— Ia mai taci, vorbăreața !

— Te rog, mai povestește-ne ceva !

— Ce v-aș mai putea spune ? Zău nu știu ! Am dus o viață grea, foarte grea, fără nimic interesant, credeți-mă !

— Vai, dimpotrivă ! Mie mi se pare că ați avut o viață fericită și din cale-afară de interesantă ! Doar ați trăit într-o cu totul altă lume. Zece ani din viață aș da, să pot trăi acolo un an măcar... cîteva luni !

— Lîvija, vorbești prostii... N-o lua în seamă, domnule, căci așa e ea, o entuziastă ! E în stare să se entuziasmeze din orice ! Imi dai voie să-ți mai torn un coniac ? și Dižbajăr se întinse după sticlă.

— O, nu, Kărlên, eu nu mă entuziasmez din orice, departe de mine așa ceva !

Se uita la Teodor și zîmbea. Bărbatul acesta venit de pe o altă planetă... Bărbatul acesta atît de deosebit de ceilalți... cu priviri și gesturi neobișnuite... Totul e la el neobișnuit. Pînă și butonii de la cămașă !

Lîvija nu-și mai poate înfrînge dorința de a-l atinge măcar. Și, ca din greșeală, își lăsă palma pe mîneca lui Teodor.

„Păcat că e atît de zgîrcit la vorbă, atît de închis ! Dar e de înţeles, nu ? Se teme. Nici măcar vărului său nu i-a destăinuit ceea ce crede ! Sigur că da. Şi prostul ăla l-a crezut. Să mori de rîs, nu alta.“

Şi Lîvija se uită la musafir cu o privire complice.

— Cu noi poţi fi sincer, căci noi înţelegem doar !

Teodor căută nedumerit spre ea, iar Dižbajăr, nemulţumit, se încruntă.

— Lîvija, ce-ar fi să ne aduci nişte cafea fierbinte ?

Femeia zîmbi, se uită cu coada ochiului la Teodor, sări de pe scaun şi se duse la bucătărie.

Cît lipsi ea, Dižbajăr începu să descoasă musafirul despre preţurile de peste hotare.

Se făcuse tîrziu cînd Teodor îşi luă rămas bun. Dižbajăr şi cu Lîvija îl conduseră pînă la uşă, îi urară drum bun şi-l poftiră să mai treacă pe la ei.

Cînd ieşi în curte, Teodor auzi din spate zgomot de paşi grăbiţi. Venea cineva după el ! Tresări. Dar auzi un glas de femeie ce-i şoptea, rîzînd :

— Unde eşti ? Nu văd nimic !

Teodor, care o recunoscuse pe Lîvija — se opri mirat.

Femeia alergă spre el şi şuşoti repede, gîfiit, mîncînd cuvintele :

— Ştii... voiam să-ţi spun... să ştii... în mine poţi avea încredere deplină... Bărbatu-meu e fricos... să nu-l ascuţi... Dar mie poţi să-mi spui orice... Eu te înţeleg perfect... vei avea întotdeauna în mine un prieten sigur ! Poţi să nu te îndoieşti ! Noapte bună ! La revedere pe curînd !

Se întoarse şi plecă.

Paşii Lîvije se pierdură în noapte, dar Teodor tot mai rămăsese nemişcat locului, cu gura căscată de minune.

Nu pricepuse nimic. Absolut nimic !

Ajungînd în casă, Lîvija spală vasele, luă apoi o revistă şi se întinse pe divan, cu braţul rezemat de pernă. N-avea chef să citească. Lampa abia da lumină, în curte era întuneric, noroi... Lîvija întoarse capul, un timp îşi privi bărbatul cărunţ... respectabil... cumpătat. Deodată, viaţa lor i se păru ireală, nefi-

rească. „Așa, zău! De ce tocmai cu el? se întrebă ea. De ce tocmai cu el? Sînt încă tînără, și frumoasă... De ce trebuie să lîncezesc aici, în acest fund de țară, cînd viața merge mai departe? Ingrozită, își făcu socoteala că fiecare minut, fiecare clipă ce trece, îi scurtează viața... Viața se topește, se topește mereu, dar eu stau în loc și aștept! La urma urmelor, ce aștept? Nu se schimbă nimic și nu se întîmplă nimic. Și n-o să se întîmple nici mîine, nici poimîine, nici răspoimîine! Mereu aceeași idioată «muncă culturală». Bate-ți capul cu tîmpiții ăștia din cercul dramatic. Ridică «nivelul cultural» al poporului... Ridică-l, femeie, pînă te-o apuca nebunia!”

Măcar de-ar pasiona-o ceva! Dar cum să te păsioneze ceva cînd n-ai nimic în jur, cînd trăiești într-un pustiu în care nici măcar oameni adevărați nu există, ci numai mediocrități de teapa lui Laure și a lui Juris Beika al ei.

Teodor?... Da, azi, Teodor i-a stîrnit curiozitatea. Ce uluit a fost cînd l-a ajuns din urmă în curte! Perfect! Lîvija zîmbi și, strîngînd ușurel din pleoape, privi undeva în depărtare.

Trecînd pe lîngă ea, Dižbajăr se opri și o bătu pe umăr.

— Lîvija, nu-ți este încă somn?

Apoi se aplecă și o sărută pe buze.

„Ce buze ofilite, ce buze serbede are!” gîndi Lîvija scîrbită și-și virî furioasă fața în pernă, ca să șteargă urmele sărutării.

„Nesuferită mai e viața!”

Capitolul IV

La Silmală recoltatul ovăzului era pe sfîrșite. Cam întîrziaseră cu el, căci la treieratul grîului se stricase batoza, și graficul fusese dat peste cap.

Rodul era bogat, mai cu seamă pe pîvnîșul de după „Dîmburi” — terenul brigăzii întii: recolta era

o răsplată a muncii neobosite depuse pentru fertilizarea solului.

Dimineața se arăta senină. Soarele, curat — soare de toamnă — se ridicase binișor deasupra pădurii.

Atis nota sacii înainte de a fi transportați și ajuta la strînsul paielor. La un timp, zărindu-l pe președinte, îi ieși în întâmpinare.

— Ei, spuse brigadierul satisfăcut, dacă și semănăturile de toamnă au să dea rod la fel de bogat, atunci stăm bine! Și azi merge treaba cu spor! Să te miri, nu alta! S-au prezentat cu toții. Pînă și Pēteris-albinarul! Și n-a fost nevoie să fie poftit!

— Conștienți au mai devenit oamenii la sfîrșitul anului, zîmbi Juris. Pînă și pe „albinar“ l-ai re-educat!

— Presimt ei c-o să le umpli sacii pînă la gură, ba c-ai să le mai pui pe masă și ceva ruble! spuse Atis. Anumite premize în acest sens există...

Dar nici pentru Juris, nici pentru socotitor nu erau prea clare aceste premize; fără să-i răspundă, îl întrebă:

— Crezi că termini astăzi?

— Ce mai vorbă? Musai!

Leon Zeizum, îmbrăcat într-un trening albastru, arunca îndemînat ovăzul în treierătoare. Era plin de praf și abia mai răsufla, dar cînd Atis voi să-l schimbe, refuză.

Era o zi minunată. Rareori se întîmplă toamna tîrziu zile ca astea, senine și liniștite, deși aerul era așa de răcoros, încît puteai vedea aburii răsuflării. Vîntul de toamnă văduvise scorușul din fața pătului de frunze, iar ici-colo ciucurii roșii ai poamelor lui ardeau în soare. În mesteacănul cu trunchiul strîmb croncăneau obraznice, sîcîitoare, ciorile. Un nor lăptos, firav ca un fir de fum, luneca alene deasupra Silmalei încolo, spre Riga.

Tot adunînd paie cu grebla, Dzidra Vilcup ridică ochii în sus și-l petrecu cu privirea. Adunase un braț de paie roșcate și le duse deoparte.

Se întorsese acasă de zece zile. Multă vreme nu se îndurase, o ținuse într-o ceartă cu soră-sa, dar pînă

la urmă își luase inima în dinți și se suise în autobuz. Hotărîrea definitivă o luase de cum a primit scrisoarea lui Leon.

„Ascultă ce-ți spun, Dzidra, scria el, am ajuns la concluzia că am fost cu toții niște lași. Acum am înțeles că n-ai dreptul să te pitești pe după tufișuri, că nimic bun nu-i în asta. Mai bine întoarce-te la locul tău, suflecă-ți mânecele și pune-te cu rîvnă pe treabă. Fii fată deșteaptă și vino înapoi acasă. Acum, aici este mult mai interesant, nu mai e harababura de altădată...”

Cînd o petrecuse, Zane rostise în bătaie de joc :

— Am să-i spun babei să nu închirieze la nimeni... nu cumva să dormi în stradă cînd o să dai fuga înapoi...

„Nu, n-am să dau fuga înapoi”, își spuse Dzidra hotărîtă, greblînd paiele cu mișcări largi. Leon a avut dreptate, aici nu mai este harababura de odinioară. Nu că s-ar vedea cine știe ce schimbări, dar dispoziția oamenilor e parcă alta. Au mai prins sătenii viață, au mai mult curaj. Și asta îți dă puteri, îți trezește dragul de muncă.”

Dzidra își vîrî sub batic părul tăiat scurt și, luînd o altă grămadă de paie, zîmbi spre Leon ce stătea sus pe treierătoare.

După ce plecă mașina, Teodor îl chemă deoparte pe Juris, ce ajută la încărcatul sacilor pe mașină; se duseră în spatele pătului. Teodor scoase din buzunar un plic albastru boțit și i-l întinse.

Pe o hîrtie obișnuită scria cu litere de tipar înșirate strîmb de-a latul și de-a lungul :

„Mă, dobitocule, nu te băga cu minciunile tale! Știi ce ești tu? Un idiot care se lingusește pe lîngă comuniști! Un trădător al poporului tău! De-aia nu ți s-a găsit loc printre oamenii cumsecade, de-aia te-ai întors ca un ciine cu coada între picioare. Dar să nu crezi că sîntem proști! Cu negliobiile tale n-ai să reușești decît să-ți atragi disprețul poporului leton. Vîră-ți asta bine în cap. O să simți pe pielea ta ce viață dulce te așteaptă aici, chiar de te-ai spetii cît zece, chiar de-ar fi să le lingi comuniștilor tălpile.

Or să te pocnească așa, de-o să rămîi paf și o să te întrebi atunci dacă n-ar fi fost mai bine să speli vase și să tai cărbune în Canada. Oamenii cumsecade, adevărații patrioți, fii ai poporului lor, au să rîdă de tine; va veni o vreme cînd o să-ți pară rău de propaganda prostească pe care o faci acum. Cît ți se plătește pentru ea, trădătorule?”

Scrisoarea nu era iscălită. După ce o citi, Juris i-o dădu înapoi lui Teodor și-i spuse:

— Cînd ai primit-o?

— Ieri.

Tăcură. Apoi, Juris întrebă din nou:

— Spune-mi, te-a jignit porcăria asta chiar într-atît?

— Nu știu! Cum să spun, șovăi Teodor, la început n-am înțeles nimic. Ce rost avea? De ce asta? N-am făcut decît să povestesc cum am trăit acolo și cum trăiesc alții... Ce e condamnabil? Nu m-am gîndit la nici un fel de propagandă.

— Oare într-adevăr nu înțelegi? îl întrerupse Juris. După părerea celui care a scris scrisoarea asta, dumneata însuși ești o propagandă vie... Doar ai avut curajul să renunți la „binefacerile” capitalismului și te-ai întors la noi. Trebuia să rămîi acolo, să mătură străzile sau să luștruiesti ghetetele altora... Atunci, da, te-ar fi considerat un fel de erou național, un om silit să rătăcească printre străini.

— Mulțumesc frumos! spuse Teodor. Sînt sătul de asemenea eroism.

— Vezi? De-asta s-a enervat „amicul” ăsta!

— Ce i-aș mai răspunde...

— Nu văd posibilitatea... Precum observi, nu și-a dat adresa... Dumneata să nu te necăjești, nu pune totul la inimă, spuse Juris în timp ce frămînta în mînă un pai de orz. Tipul caută să se răcorească. Ei, n-are decît! După cum vezi, e o chestiune pur politică.

— Eu nu m-am gîndit la asta, spuse Teodor. Îmi era dor de patrie și am venit. Dumneata nu știi ce înseamnă să te găsești printre străini și în același timp să-ți iubești patria. Oh, cît de greu este.

— Uite, dragul meu, tocmai pentru această dragoste te înjură. Se poate ca scrisoarea asta să nu fie ultima... Numai, pentru Dumnezeu, să nu-ți treacă prin cap să-ți fie teamă de ceva!

— Nu, făcu Teodor semn cu mîna. Dar mi se pare așa, nu știu cum, de parcă m-ar fi pălmuit cineva.

— N-au nici o putere, rosti Juris mînios. Au numai puterea să mintă și să amenințe cu pumnul pe la spate. Dacă ești bărbat adevărat, iar eu așa te socotesc, dă-i încolo pe nemernicii ăștia! Nu te sinchisi de ei...

— Mulțumesc, dădu Teodor din cap. Nu mai sînt așa de deprimat, totuși, e neplăcut să primești o scrisoare ca asta, tare neplăcut. N-am știut ce să fac... s-o arăt cuiva... să n-o arăt...

— Bine ai făcut că mi-ai arătat-o, spuse Juris, căci nu te privește doar pe dumneata, ci pe noi toți. De altfel, nici n-am stat de vorbă amîndoi ca lumea! Ce gînd ai? Vrei să-ți continui studiile?

Teodor fu cît pe ce să pufnească în rîs:

„Despre ce studii mai poate fi vorba la anii mei?... Mai ales că mă simt și mai bătrîn decît sînt! Știu că toți aici învață indiferent de vîrstă și profesie, dar asta nu-i de mine. Pentru aceasta trebuie să ai înaintea de toate entuziasm, or, mie îmi lipsește.“

Zise:

— Ce rost ar avea? Nici nu mă gîndesc la învățătură. Vreau să muncesc și atîta tot. Om vedea pe urmă!

— Prostii! îl întrerupse cu asprime Juris, dar imediat zîmbi vinovat: Iartă-mă, dar n-ai dreptate! De ce să-ți pierzi vremea de pomană? Mii de oameni urmează azi cursurile fără frecvență... Nu vād ce te-ar împiedica! Nimic! Eu știu că e greu să înveți și să muncești în același timp... Cînd eram la uzină, ziua munceam, iar seara dădeam fuga la școală. Acum poate că o să fie și mai greu, dar tot am să continuu!

— Să înveți mai departe?

— Da. La Academia agricolă.

Deodată, o serie de întrebări începură să-i frămînte mintea lui Teodor : Cum înțelege Juris această problemă ? Se cere o pregătire prealabilă ? Ce vrea el să devină, agronom sau zootehnician ?

Pe Juris îl chemară la treierătoare, și cei doi se despărțiră. Teodor își dăduse seama că Juris este un tînăr inimos, departe de a fi „don' primar“, cum îi spunea maică-sa și Briksnis. Să fie adevărat ce se zice despre el că ar duce o viață dezmățată ? Parcă nu-i venea a crede. Dar parcă poți judeca omul după aspectul exterior ? Teodor se învățase să nu mai creadă în nimeni. Și dacă asta-i adevărat, atunci prin ce se deosebește el de toți ceilalți escroci pe care-i întîlnise în străinătate.

— Hm, făcu Teodor și se încruntă ; scoase apoi din buzunar plicul albastru și, fără să-l vadă cineva, îl rupse bucăți, bucățele mărunte, le călcă în picioare făcîndu-le una cu pămîntul și se întoarse la treierătoare.

Dace, sus, ajuta la clăditul stogului. Ridica grămadă după grămadă legănîndu-se. Stogul ajunsese la jumătate. Împreună cu Irma Silabriedis, încinse, lucrău în tăcere.

Atis privea din cînd în cînd spre ea, ca vrăjit de baticul ei pestriț. Numai că Dace nici nu-l lua în seamă. Intr-atît o furase munca, încît nu se gîndea la nimic, nici măcar la Inga. Uitase de gîndul ce o frămîntase tot timpul : oare se va întoarce Inga sau nu ? Cine știe ? O rămîne la Riga ! Tot ce se poate !

Cînd se vesti pauza de prînz, Dace își aranjă baticul și dădu să coboare, cînd îl văzu jos pe Atis ce-i întindea mîinile, strigînd :

— Hai, fetelor, curaj, că vă prind !

— Coboră tu prima ! făcu Irma, care stătea în spatele ei, și o împinse. Nici nu apucă fata să-și dea seama cînd o prinse Atis îndemînat, strîngînd-o cu putere la piept. Fata se smulse și fugi.

Atis se duse împreună cu Juris să prînzească. Grăbiră pasul ca să ajungă și să se întoarcă mai repede. Hotărîră să nu facă o pauză mare, ca pînă seara să poată termina cu lucrul. Unii din brigadă nici nu

merseră acasă, hotărîră să îmbuce ceva chiar aici, pe loc.

Atis și Juris îl zăriră departe în fața lor pe Pēteris-albinarul.

— Ia te uită cum mai aleargă! zise Atis. Nu-i chip să-l ajungi! Ca să vezi ce hărnicie a dat peste el!

„Albinarul“ se grăbea, asta e drept. Călca repede-repejor pe lîngă tufișurile și pinii pitici de pe marginea drumului.

— Cine o fi risipit aici ovăzul ăsta, strigă deodată Juris care mergea înaintea lui Atis.

— Unde?

— Ia te uită, ce dîră dreaptă. Și nu se mai sfîrșește!

Într-adevăr, chiar pe mijlocul drumului se întindea o dîră îngustă de boabe. Se vedea că fuseseră de curînd vărsate, căci nu erau încă tăvălîte prin noroi.

— Ciudat! șopti Juris. Doar mașina nici n-a trecut pe aici.

Mergeau pe urmele „albinarului“. Acesta, obosit de mersul grăbit, urcase colnicul Skaistaini și se pregătea să cotească după stejar spre Sermulis.

— Uite! și Atis arată cu degetul. Asta e isprava „albinarului“!

Presimțind parcă ceva rău, Pēteris privi înapoi și grăbi mai mult pasul.

— Ia stai, Pēteris! strigă Atis. Nu fugi!

„Albinarul“ se întoarse și-i strigă din mers:

— N-am timp!... Nu-i duminică!

Dar Atis îl ajunsese din urmă, îi ieși în față, îl privi drept în ochi și-l întrebă, blînd:

— Îți însemni drumul cu ovăz ca să nu rătăcești calea înapoi, nu?

— Ce-e? se fîstîci „albinarul“. Ce-i vorba asta? Ce ovăz?...

Se uită îndărăt la drum și rămase cu gura căscată.

— Ia te uită poveste... M-oi fi umplut pe sub haine... că tot stam și gîndeam de ce m-o fi mîncînd pielea...

— Păi să te scutur atunci, zise brigadierul.

— Mulțam! zîmbi Pēteris, dar cam mînzește. Mă scutur eu și singur.

Numai că Atis, fără să se jeneze cîtuși de puțin, îl și apucase de după șolduri.

— Măi, să fii tu, că greu mai ești! Și plin ca un burduf! Furi ovăz, hai? strigă el mînios.

— Mare lucru, un pumn de boabe acolo pentru găinușe! cercă să se apere „albinarul”.

— Nu mai spune, pentru găinușe! Te-ai burdușit de ți-au trosnit cusăturile și-ai risipit boabele pe jos! Prost ți le-a mai cusut coana Valija.

Juris tăcea. Tăcea și strîngea din dinți, cu ochii întunecați. Deodată s-aprinse în ei mînia.

— Inapoi cu el! porunci Juris.

— Ce? Unde? La „Dîmburi”? Oriunde, numai acolo nu, se rugă Pēteris.

— Fără multă vorbă! De unde l-ai luat, acolo să-l duci!

Și „albinarul” porni cu ei îndărăt dus parcă sub escortă!

— Cum nu vă e rușine de un om bătrîn! sări deodată el.

— Bătrînii trebuie să fie cinstiți! i-o tăie Atis.

Colhoznicii rămași pe arie se întinseseră pe paie și mîncau, vorbind între ei ba de una, ba de alta. Cînd îl zăriră pe președinte că vine cu brigadierul și cu „albinarul”, amuțiră; își dădură seama cu toții că Juris e furios.

— Așa... începu președintele, cu glas tremurat, de om mînios. Să vă prezint, tovarăși, un membru al artelului nostru care și-a luat cu de la sine putere simbria pe zilele de muncă... S-a burdușit cu ovăz... Pofțiți, faceți cunoștință!

Se auziră risete. O femeie exclamă:

— Ofi, și dumneata, unchiule! Prea te-ai întrecut cu ciupitul!

„Albinarul” doar răsufila din greu. Furios și zăpăcit, nu știa ce să spună și tropăia în loc. Mare ghi-nion! Își aduse aminte de cotoiul ăla cenușiu al lui Briksnis care-i tăiasse drumul în ziua aceea chiar pe

sub nas. Nu c-ar fi crezut în semne, ferească sfântul, dar așa, nu știa nici el, de ce își amintise de motan...

Mežalācis șușoti ceva la urechea lui Briksnis, după care amîndoi întoarseră capul rîzînd. Cînd văzu una ca asta, „albinarul“ era cît pe ce să se înăbușe de ne-caz. „Așa care va să zică ? Vă bateți joc de mine ?“ Și dădu drumul într-un suflet, cu glas întretăiat :

— Dacă-i pe așa... atunci de ce numai eu ? Că n-oi fi singurul. Ce fac ăștia doi pe sfinții ? Apoi, dacă-i să fiu eu făcut de rîs... să fie și ei ! Tu, măi Mežalācis, cît ai cărat acasă cu nevastă-ta și feciorul cînd cu treieratul orzului ? Dar tu, și arată cu degetul spre Briksnis, ieri ce-ai făcut ? N-ai cărat și tu ca mine ? Și încă mai ai nas să rîzi pe socoteala oamenilor ! Ptiu ! Fiecare sustrage cît poate, ce să ne mai ascun-dem după deget ? Că fiecare are nevoie de grîne !

Cîtiva protestară :

— Să nu mai minți ! Cine sustrage ?

— Oho ! L-au prins cu mîta-n sac și acum încearcă să-i bage la apă și pe ceilalți !

— Eu n-am luat niciodată un bobușor măcar ! De ce dai vina degeaba pe alții ?

Juris se uită mirat la Mežalācis și la Briksnis. Cum se poate ? Mežalācis ?... Briksnis, calea-valea, în el n-a avut niciodată încredere... Dar Mežalācis ? „Albinarul“, desigur, vorbește fără temeii... Nu este posibil !

Mežalācis, stacojiu la față, bolborosea nedeslușit ceva tot mutîndu-și cumpănul de pe un picior pe altul. Dar nu-l pofti pe „albinar“ să tacă, și atunci președintele își dădu seama că Pēteris spusese adevărul.

Primul simțămînt ce-l încercă Juris fu rușinea. Îi fu rușine de rușinea celor arătați de „albinar“ cu degetul. Dar îi fu rușine și de el, și deodată avu impresia că este cel mai mare neghiob, da, un neghiob care s-a crezut deștept. Parcă cineva l-ar fi scuipat drept în față.

Rușinea se duse, și-i luă locul nepăsarea. Din ăștia n-are să iasă nimic. Cu oameni de teapa ăstora nu poți face nimic. Au să fure tot ! Dacă s-ar trezi în comunism, aceștia ar fi în stare să părăduiască totul în două zile ! Briksnis... Cel puțin Briksnis nu l-a deza-

măgit, căci cine nu-l cunoaște ? !... Dar Mežalācis ? Membru în conducere, om respectat de toți !!... Absurd !!! Atît de absurd că ți-e și silă să te gîndești la asta !

— Ce să mai vorbim ! rosti Juris, cu voce tremurătoare. Dacă-i pe așa, ieie fiecare cît poate și cară-se acasă... Jefuiți totul, furați tot ce vedeți cu ochii, și să închidem prăvălia ! Băgați în pantaloni, în fuste, pe unde puteți, și duceți-vă la toți dracii !

Ultimele vorbe le rostise țipînd, dar își dădea seama că-și ieșise din ale lui, că greșise vorbind astfel, că nu e just, dar nu se putu stăpîni. Se răsuci repede și plecă cu gîndul să lase toate baltă, să se întoarcă la uzină... Acolo ți se dă un strung și răspunzi de el. Ce rost avea să se chinuiască ? Poți oare munci cu sămînța asta de oameni ? Aștia nu cred în munca colectivă, de aceea apucă fiecare cît poate. Și-apoi de ce nu cred ? De ce ? De ce ?...

— Juris, băiete, ia-ți singur mîncarea. Ceaunul e pe plită, și carnea e în cuptor. Scoate-ți o porție zdravănă, că tot ce-i acolo e pentru tine și pentru Atis, că noi am prînzit, îi strigă mama lui Reinhold, care frămînta aluatul la bucătărie, cînd îl auzi trecînd prin tinda întunecoasă și lovindu-se de ciubăr.

— Mulțumesc, îi răspunse surd Juris și intră în cămăruță unde, după ce-și azvîrli șapca, se așeză la măsută. Nu-i mai era foame. Acum atît își dorea : liniște ! Nu-l mai interesa nimic, absolut nimic !

Capitolul V

Inga ieși de la centrul de difuzare a cărții și coti pe strada Lenin, luînd-o pe lîngă scuarurile cu teii golași, sub ploaia frunzelor ruginii învîrtejite de vîntoasa toamnei.

Toamna uneori aduce cu sine bucurie, însuflețire.

Infruntînd rafalele vîntului, ce învîlburează frunzele moarte, călătorul nu simte nici măcar o umbră

de tristețe, în sufletul său nu-i toamnă, ci plină vară, de parcă toată căldura acestui anotimp, dus nu demult, a strâns-o în inima lui.

Ea, Inga, însă e tristă. Nepăsătoare, adînc îngîndurată, ocolește trecătorii, așteaptă la răscrucea drumului pînă trece convoiul de mașini, apoi, mergînd agale, se oprește în fața vitrinelor și privește, absentă.

Trecuseră trei zile de cînd se afla în capitală și isprăvisese parcă cu toate treburile : cumpărase cărți, diverse materiale, hîrtie, cîteva reproduceri și niște pînză pentru legat cărțile — asta din urmă o luase cu banii ei, căci nu i se dăduseră fonduri și pentru pînză.

Acasă o apăsa grija, duioșia și interesul maică-si față de fiice fleac legat de viața fiicei sale în colhoz.

Inga nu știa să mintă, cu toate astea nu voia să împartă durerea ei cu nimeni, fie chiar cu cea care i-a dat viață. Mama bănuia că fiica ei ascunde ceva, dar nu fu în stare să afle nimic, deși o copleșise cu fel și fel de întrebări.

— Da ce-ai slăbit așa tare ? o întrebasese ea îngrijorată, cînd Inga se pieptănase de dimineață în fața oglinzii.

— Muncesc mult, mamă, îi răspunse ea.

Nu, nu-i ușor să ascunzi, nu-i ușor să minți. Bine că și-a terminat treburile și poate pleca a doua zi înapoi !

Se așeză pe o bancă sub teii de lîngă monumentul lui Lenin.

Toată lumea mergea undeva. Toată lumea se grăbea undeva. Pînă și bătrînica aceea, ce ducea de mîină un băiat în paltonaș albastru, înainta cu pași mărunți, zoriți. Un tînar cu beretă trecu pe lîngă ea și o privi lung. Inga se supără. De s-ar putea ascunde de oameni... într-un loc unde să nu vadă pe nimeni și să nu poată fi văzută... Dar unde-l poți afla ?

Grea e viața cînd inima te doare ! Cum mint cărțile cînd spun că munca alină, ba chiar te face să-ți uiți durerea !! Nu-i adevărat, nimic nu te poate ajuta s-o uiți !

Ridică privirea spre statuia de bronz — spre puternicul și curajosul bolșevic, și-l privi îndelung. Apoi dădu din cap.

„Nu, acum nici *Tu* n-ai putea să mă ajuți. Nici măcar *Tu*. N-ai înțelege că pot fi atât de lipsită de voință. N-ai înțelege că din pricina unui om poate să ți se întunece lumea întreagă, și niciodată nu mi-ai da dreptate, dacă *Ți-aș* spune că îmi vine să fug de acolo... să las totul și să fug, ca niciodată să nu mai văd drumurile acelea, să nu mai calc niciodată pe ele, ca totul să pot da uitării... probabil ai spune: «Rușine! Nu-i mai recunosc pe comsomoliști! Cu totul altfel erau cei care au luptat alături de mine în Octombrie. Ei nu aveau decît un scop, unul singur: victoria revoluției! N-aveau niciodată timp să se lase pradă unor frămîntări ca astea... de aceea au și fost numiți eroi.» Sau mi-ai da, poate, un sfat înțelept, prietenesc: să-mi încordez puterile și să uit totul. Să șterg totul din viața mea, ca și cînd n-ar fi fost nimic...

Omul trebuie să știe să îndure orice. Da, în teorie știu. Teoretic știu, dar nu mi-e mai ușor. Am crezut că sînt în stare să rabd totul, dar ceea ce se petrece acum cu mine este mai presus de puterile mele...”

Trecură pe lîngă ea, ținîndu-se strîns de braț, o fată și un tînăr. În jurul lor se învîrteau frunzele galbene, iar vîntul răvășea părul castaniu al fetei. „Fericite de ei! De ce oare fericirea altora îți zgîndărește rănile inimii?!... Eu, desigur, niciodată, niciodată n-am să mai umblu cu el așa.”

Inga scrișni din dinți, căutînd să se stăpînească. Dar lacrimile îi împăienjeniră ochii, încețoșînd totul în jur.

Și oamenii trec și trec. Unii se uită lung la fata care se chinuiește din răsuputeri să-și stăpînească lacrimile.

Sări în picioare și porni de acolo cu pas repezit, fără să vadă nimic înaintea ei. Străbătu așa cîteva șiruri de case, se opri în fața vitrinei unui salon de coafură nu prea mare, unde erau expuse fel de fel de modele de pieptănături, și, fără să vrea, se văzu în

oglină nepieptănată, neîngrijită, urâtă... Ce-ar fi să între ?

Nu erau multe cliente.

— Ce doriți ? o întreabă casiera.

— Părul... băgău Inga.

— Zane, un coafat ! îi strigă casiera.

Veni o fată cu ochii căprui și cu părul prins în clame metalice.

— Cu apă sau cu fierul ?

— Cu apă ! spuse Inga, cu gândul aiurea.

— Luați loc aici ! Și spălat ?

— Da.

Zane îi spală îndelung părul. Nu prea avea de lucru, așa că de ce s-ar fi grăbit ? Îi plăcea de altfel să spele un păr ca acesta, des, cam aspru, ușor ondulat. După ce o clăti, îi șterse capul și o duse pe Inga la oglindă.

Apa caldă și spălatul o mai linișțiseră. Se uita iscoditor la coafeză, care cu degete îndeminate aranja părul ei. Chipul acesta îi amintea de cineva cunoscut, dar nu-și putea da seama de cine anume. Coafeza observă probabil privirea cercetătoare a Ingăi și o întreabă :

— De ce vă uitați așa lung la mine ?

— Mi se pare că v-am mai văzut undeva, dar nu pot să-mi aduc aminte unde, îi răspunse Inga.

Zane ridică din umeri.

— Probabil că tot aici.

— Nu. Aici n-am mai fost niciodată.

În cabină își viră capul manichiurista.

— Zane, vrei un loc la *Aida* ? Skaidrite se duce după bilete.

— Pentru când ? Pentru azi ? făcu Zane... Nu, nu pot !

Manichiurista dispăru și dintr-o dată Inga se lămură : Dzidra Vilkup ! Coafeza seamănă cu Dzidra. Prin urmare, era Zane !

Uitînd propria ei nenorocire și amărăciune, rosti bucuroasă :

— Acuma știu ! Ești Zane Vilkup.

Mirată, Zane lăsă capul Ingăi din mîini :

— De unde mă cunoașteți ?

— Locuiesc la Silmalā, și mă numesc Ingrīda Laure.

Zane își aducea bine aminte de numele acela necunoscut care iscălise scrisoarea din ziar. Prin urmare ea era !

— Nu vă cunosc... biigui ea.

— Cred și eu ! Sînt de fel din Riga. Acolo mă ocup de bibliotecă. Și-i întinse mîna. Îmi pare bine de cunoștință.

Tăcută, Zane strînse mîna Ingăi. Apoi, cu o ușoară ironie în glas, întrebă :

— Și cum... v-ați întors iar la Riga ?

— Am venit cu treburi, replică Inga, dar mă întorc diseară... Să le transmit salutări celor de-acasă ?

— Da... salutări, rosti Zane șovăitoare, întrebîndu-se dacă n-ar fi bine să-i trimită Dzidrei un material de bluză. Dar, să încredințezi un pachet unui om necunoscut !...

— Mi te închipuiam cu totul altfel, spuse deodată Inga.

— Cum adică, altfel ? De ce ? se miră Zane care nu pricepu.

— Cum să-ți spun... începu Inga nehotărită. Așa, cam flusturatică... Dar văd că m-am înșelat...

— De ce flusturatică ? o întrebă Zane descumpănită. Între timp, terminase cu pieptănatul ; Inga se privi în oglindă cu un zîmbet trist. „Frumos, dar la ce bun toate astea ?“

— Mulțumesc, Zane, spuse ea, ridicîndu-se de pe scaun. Intr-adevăr, păcat că nu ești la noi, la Silmalā. N-am mai fi nevoie să umblăm așa lăptoase ! Hai, întoarce-te în sat ! Îți vom deschide un atelier de coafură. Serios !

— Salon de coafură ? La Silmalā ! chicoti Zane. Formidabil !

— Serios ! spuse Inga și, încheindu-și paltonul, îi întinse mîna : La revedere. Vino măcar în vizită.

— Nu mai am mult pînă la concediu, spuse Zane, căci peste vară nu mi-au dat, fiindcă a fost o colegă

bolnavă, și pe urmă am fost într-un colhoz, să dăm o mână de ajutor.

— Am să-i spun Dzidrei, spuse Inga, dar în sinea ei gândi : „Iar eu, poate că nici nu voi mai fi acolo“.

Ieși. Luă tramvaiul și plecă spre casă. Trecu pe lângă un șantier de construcții, de-a lungul clădirilor noi. Acasă!... Dar, la urma urmelor, unde e casa ta, Inga?...

— Te așteaptă cineva, îi spuse maică-sa, deschizându-i repede ușa.

— Cineva? Pe mine?...

Era Juris. Venise la Riga cu intenția să se înțeleagă definitiv cu privire la transformator, dar, mai cu seamă, s-o găsească pe Inga și să stea de vorbă cu ea. Găsise casa în care locuiau părinții ei și o rugă pe mama să-i permită a aștepta pînă se va întoarce Inga. În ajunul plecării fusese anunțat că săptămîna viitoare trebuia să se prezinte la comitetul raional, în fața biroului. Ciudat! Era chiar mulțumit că, în sfîrșit, această intrigă murdară se va termina. Viața devenise pentru el un adevărat coșmar. Ilma Stūrīte îl bombarda cu tot felul de scrisorele sentimentale, timpite. Cei de la comitetul raional primiseră niște anonime, dar astea toate erau nimicuri față de durerea pe care i-o stîrnea în suflet supărarea Ingăi. Cu fiecare zi își dădea tot mai bine seama că n-ar putea trăi fără ea.

„Nu, Inga, n-o să ne despărțim noi pentru asta! N-o să ne despărțim noi pe vecie pentru un lucru atît de stupid...“

Iar acum stătea la masă liniștit, cu ochii țintă la Inga.

— Buna ziua, spuse el, după ce fata închise ușa în urma ei. Te așteptam...

— Văd, șopti ea.

— Ingocika, îi spuse el fără să se apropie, vreau să înțelegi că ești totul pentru mine. Ești singura femeie pe care am iubit-o și pe care veșnic am s-o iubesc. Atunci de ce mi-ai întors spatele? Da, cîndva am avut o legătură de scurtă durată și fără rost cu fe-

meia aceea. Ca să fiu sincer, nu cred că băiețelul ar fi al meu, și chiar dacă ar fi, de ce m-aș vedea silit să-mi leg viața de o femeie pe care n-o iubesc, să-mi distrug viața mea, să distrug viața ei și chiar a copilului?... Asta nu! Ești tu în stare să înțelegi acest lucru? Tu ești soția mea, tu ești singura și adevărata mea soție, și n-am nevoie de o alta, nu vreau să aud de alta! Oare și tu mă socotești nemernic, Inga? Singurul lucru pe care mi l-ai putea imputa e că nu ți-am vorbit despre ea... Dar credemă, ea n-a însemnat nimic pentru mine! Totul a fost atît de absurd... Mi-e silă și să-mi aduc aminte!

Inga îl privea fără să clipească. De cînd, de cînd nu-i văzuse chipul atît de aproape? Nu voise să-l vadă. Da, l-a evitat pentru că știa un lucru: era de ajuns să-l simtă o clipă alături de ea, ca să nu mai fie în stare să-l părăsească... Nu mai demult decît acum, era în fața ei...

Dintr-o dată, i se păru că toate astea sînt complet lipsite de importanță — și singurul lucru de seamă e că Juris se află din nou lîngă ea, atît de aproape, încît e de ajuns doar să întindă mîinile ca să-l îmbrățișeze. Ochii lui lucesc de mînie și ard de dragoste... „Ești singura femeie pe care am iubit-o și pe care veșnic am s-o iubesc...” Da, da, sînt vorbele lui...

— Spune-mi un singur lucru, îl rugă Inga în șoaptă, spune-mi sincer: atunci cînd ai fost la Riga te-ai întîlnit cu ea? Ai fost la ea?

— Cum poți vorbi așa? îi răspunse Juris. De unde gîndul ăsta?

Făcu un pas înainte spre ea și-i strînse puternic mîinile.

— Dar crede-mă! Crede-mă odată!

Ușurată și obosită, Inga se sprijini de umărul lui. Totul i se părea acum atît de lipsit de importanță, atît de neînsemnat — totul, în afară de Juris care o îmbrățișa cu mîinile lui puternice, de Juris cel mai bun, cel mai apropiat, cel mai drag dintre oameni.

Capitolul VI

Cu două zile înainte de ședința de birou, Gulbis, care făcea o inspecție prin colhozuri, trecu și pe la Silmalā. Cum opri mașina în curte la Skaistaini, secretarul se și duse la birou, nădăjduind să dea acolo peste președinte.

Dar Juris lipsea. Află de la bătrînul socotitor că președintele trecuse dis-de-dimineață pentru o clipă pe acolo, dar că plecase imediat la o nouă construcție.

— Ce construcție? întrebă Gulbis. Ce construiești?

— Nimic nou. Dregem vechiturile. Avem aici o dă-răpănătură de grajd cu acoperișul povîrnit... ne stătea în cale ca o mortăciune... a pus președintele oamenii să-l dreagă, povestea bătrînului vorbăreț.

Gulbis întrebă de drum și porni spre șantier.

Văzu de departe căpriorii noi, ridicați de curînd pe zidurile vechi. Cîțiva oameni puneau șindrila. Probabil că unul din ei îl recunoscuse, căci începu să coboare.

Juris se apropie de secretar și scoase căciula.

— Ce faci? Iar construiești? îl întrebă Gulbis.

— N-am încotro!

Oaspetele se uită la zidurile groase de piatră, aruncă o privire în grajd, unde lucrau alți cîțiva oameni și zise:

— Construcție trainică... O să iasă un grajd grozav pentru vaci. Dar cu restul cum stai?

— Așa și așa, răspunse Juris.

— Cei de la raion sînt nemulțumiți de tine. Ai semănat prea puțină secară, continuă Gulbis.

Juris oftă:

— Știu. Dar, crede-mă, la noi pămîntul nu e bun pentru secară! Ar trebui s-o priceapă, ce naiba?! Ne-am sfătuit aici, în colhoz, cu oamenii descuiați la minte, care își cunosc bine ogoarele, ei știu mai bine ce crește și ce nu crește prin locurile astea! Cît despre mine, am consultat zeci de manuale de agro-tehnică. Mai mult: l-am poftit la noi pe agronomul de la Ezerleją. La fel mi-a spus și el. Lucrurile astea nu se hotărăsc așa de la distanță! Nu e gospodărește, tovarășe Gulbis!

— Mulțumesc pentru lecție, zise Gulbis și făcu o plecăciune.

— Iartă-mă, dar e vorba de o problemă dureroasă, și nu mă lasă inima să discut despre ea liniștit.

— Se poate discuta liniștit despre orice, observă Gulbis. Vorba stăpînită are mai mult rost. N-ar strica să-ți între asta în cap...

— Știu, răspunse Juris. Incerc, dar nu izbutesc întotdeauna...

În linii mari, Gulbis și Juris erau de acord că planificarea de sus nu era ceva normal. Mai mult, Gulbis considera un atare sistem de planificare drept una din racilele principale, drept una din principalele cauze de frînare a dezvoltării economiei colhoznice, și din pricina asta deseori se certase la toartă cu Mărên. Nu mai departe decît în ajun îi spusese :

— Ia explică-mi dumneata ce soi de economie planificată poate exista dacă ne mulțumim să stăm în birouri și să discutăm cît și ce anume să se semene ? E absurd ! Comitetul Central a condamnat demult astfel de practică, dar noi, nimic, mergem pe drumul ăsta vechi mai departe ! Rezultatul — îi silim pe colhoznici să-și facă lor înșiși rău ! Am merita să fim scuturați pentru aceasta ! Să lăsăm oamenii să se gospodărească singuri ! Să vezi că atunci rezultatul va fi cu totul altul !

Dar Mărên nu admitea să fie contrazis, și un președinte ca Beika nu-i putea fi pe plac.

Juris simțea acest lucru și căuta să înțeleagă de ce prim-secretarul nu-l are la inimă. Oare el nu vede că Juris se preocupă de ridicarea bunăstării colhozului, muncește din răspuțeri, renunță la multe, întrucît înțelege că un comunist trebuie să ia asupra sa tot ce e mai greu. Oare, într-adevăr, secretarul nu vede că Juris e devotat trup și suflet idealurilor partidului ?

Probabil nu vede. Altfel nu ar întrebuița tonul acesta rece, n-ar căuta cu lumînarea nod în papură, n-ar fi citit cu atîta plăcere scrisorile anonime despre Juris, jalba lacrimogenă a Ilmei Stûrite. Ea ruga raionul să-l oblige pe Beika să se întoarcă.

— Spune, începu Gulbis, uitîndu-se lung la Juris, ce e, la urma urmelor, cu femeia aia ? N-am venit aici nici pentru semănături, nici pentru construcțiile pe care le faci, ci mînat de nevoia de a primi un răspuns sincer. Spune drept, copilul e al tău ?

— Nu cred, răspunse Juris și, după ce-i povesti pe scurt despre relațiile lui cu Ilma Stūrīte, încheie : Eu am soție, ce-i drept încă nelegitimă, dar pe care o iubesc și ar fi caraghios să mă gîndesc la un anumit gen de relații cu altă femeie. Asta-i tot. Ceea ce am spus acum am să spun și în fața biroului !

— E clar. Gulbis zvîrli mîcul de țigară și-l strivi cu piciorul. Acum, dacă tot am venit aici, ce-ar fi să trecem pe la birou, să-ți văd hîrtoagele ?

Gulbis rămase la Silmalā pînă seara și, însoțit de Juris, inspectă tot colhozul, discută cu oamenii.

Cînd ajunseră la Vilkup, tocmai atunci ieșeau din grajd Lūcija și fiica ei Dzidra, aceasta din urmă cu cizme de cauciuc și batic pestriț pe cap ! Zărindu-l pe președinte, Lūcija întoarse capul și se îndepărtă, iar Dzidra îi întîmpină primitoare, strîngîndu-le bărbătește mîna.

— Iat-o pe Dzidra... știi... cea pe care am ademenit-o de la Riga, făcu Juris zîmbind. Căutăm s-o convingem să ia în grija ei viței abia fătați.

— Ce zici, tovarășă ? O să te convingă sau nu ? întrebă Gulbis.

Dzidra dădu din umeri.

— Nu știu încă... Să mă mai gîndesc...

— Ce atîtea gînduri ?! zise Gulbis. Viței trebuie crescuți, nu ? și cineva trebuie să vadă de ei ? Trebuie. Atunci ?...

— Știți... mi-e cam teamă să-mi iau răspunderea ! mărturisi Dzidra, cu o privire cercetătoare : „Nu-i un om frumos, dar ochii-i sînt plăcuți... Privesc așa, de parcă te-ar cunoaște de cînd lumea.“

— Dar dacă am vorbi sincer ? o întrebă Gulbis privind-o prietenos. De ce te temi dumneata de răspundere sau de greutăți ?

Dzidra roși. Îi era într-adevăr teamă că munca va fi prea grea. Ingrijitoare de viței... Ajunsese oră-

șeancă și trebuia mai întâi să se deprindă cu... La gândul ăsta, i se făcu parcă rușine.

— Să nu-ți faci probleme, tovarășe președinte, surise Gulbis. De vițeei dumitale o să vadă orășeanca asta! I-o citesc în ochi. Este încă în perioada de acclimatizare. Iar perioada asta totdeauna e grea. Nu-i așa? La plecare, îi întinse Dzidrei mâna, rostind serios, prietenește: Dumneata, tovarășă, ține minte un lucru: pentru colhozul vostru vițeei reprezintă problema principală! Și nu numai pentru colhoz, ci și pentru întreaga republică! Dacă îi vei îngriji bine, îți spun cu anticipație un mulțumesc din toată inima. La revedere!

De pe mesteacănul văduvit de frunze de la marginea drumului și zgâlțâit de un vînt vijelios, își luă zborul un cîrd de ciori ce se risipiră croncănind. Dzidra se înfioră: venea iarna... Incolo, în zare e senin, dar dinspre Taurenē vine întinzîndu-se peste pădure un nor plumburiu, purtător de zăpadă.

— Bună dimineața, Dzidra! strigă Inga, intrînd în curte. Uite textul tău: mîine seară avem repetiție. Nu, nu pot să intru, mă grăbesc. Trebuie să trec pe la ceilalți și să mă întorc la timp. Învață-l! Mîine la opt, repetă ea închizîndu-și mapa. La revedere! Și plecă.

Pregăteau un nou jurnal vorbit.

Mergea cu pas grăbit și hotărît. Mersul ei devenise semeț, ca altădată, iar ochii aveau o strălucire energetică. De cîte ori o vedea pe Inga, fără să vrea Dzidra împrumuta parcă de la ea voioșie și optimism.

— La revedere! făcu cu mîna Dzidra în urma bibliotecarei.

Cînd ajunse la poartă, Inga se mai uită o dată înapoi și, strîngîndu-și nodul de la baticul în pătrățele, zise:

— O să ningă!

Dar din glasul ei nu răzbea nici amar și nici tristețe, ci mai curînd bucurie.

Dzidra dădu fuga în casă, să-și învețe rolul pentru noul jurnal vorbit.

De la Villkupi, Juris îl conduse pe secretar la Gobal.

— Să-ți arăt o adevărată albină!

În fața ușii se învîrtea o fetiță sprintenă, încălțată cu niște ghetete de cauciuc.

— Bună ziua, Inese, spuse Juris. Mama-i acasă ?

— Mama stă în odaie și plînge, îi vesti copilița. Juris se încruntă :

— Plînge ? De ce ? Ce s-a întîmplat ?

— Nu s-a întîmplat nimic, spuse Inese cumpănit, uitîndu-se cu ochisorii ei jucăuși la străinul ce-l însoțea pe președinte.

— Atunci de ce stă în odaie și plînge ? o descusu Juris.

— Pentru că linge tălpile.

— Ce ? Ce spui ? Ale cui tălpi ?

— Ale comuniștilor, îl lămurii fetița.

— Cine a spus asta, Inese ?

Ea îl privi drept în ochi, increzătoare.

— Uldis Briksnis... la școală. A mai zis că mama fură, și că tu, nenea Juris, o lași să fure fiindcă îți dă bani.

Juris se uită lung la Gulbis.

— Să intrăm în casă, spuse acesta. Ce stăm așa, în mijlocul curții ?

Terêze îi întîmpină de cum trecură pragul. Nu mai plîngea, dar avea ochii roșii.

Mărîte sta la masă și mîncă.

— Luați loc, vă rog... poștiți un scaun, rosti Terêze repede, și Gulbis se așeză la masă în fața Mărîtei, care își lăsase lingura la o parte, și zîmbi.

— Mănîncă, mănîncă, nu te teme, că nu ți-o luăm, zise Gulbis.

Fetița își trase capul între umerii slăbuți :

— Nu mai mi-e foame, șopti ea, și lăsîndu-se să alunece de pe scaun, duse vasele la bucătărie.

Gulbis se uită cercetător în jur. Camera era modestă, dar curată. Numai într-un colț fața de masă aspră, de in, avea o pată mare de cerneală — pe semne isprava Mărîtei. Terêze întoarse fața de masă cu pata în celălalt capăt.

— Prea multă cerneală în casa asta, se plînsese ea.

— Ascultă, Terêze, începu Juris direct, ce s-a întîmplat la școală ? Inese ne-a spus cum că...

Terēze oftă și clătină din cap :

— Pesemne că n-ar fi trebuit să iau porcii. I-o fi cuiva ciudă de asta...

— Cui să-i fie ciudă că muncești ? nu pricepu Gulbis.

Terēze îl privi obosită.

— Știu și eu ? șopti ea. Dar se vede treaba că așa-i ! Altfel, de ce ar fi născocit mîrșăvia asta... Mi-e milă de fetiță ; băiatul lui Briksnis a spus copiilor că eu fur bunul colhozului... că în fiecare lună duc cîte un porc la piață... Ea se uită la Juris, se încurcă și încheie : Iar dumneata, zice, cum c-ai ști despre asta... și că împărțim cîștigul pe din două...

— Ca să vezi de ce e în stare un ticălos dacă-l scoți din pîine ! făcu mînios Juris. Nu-și mai găsește astîmpăr ! Pe toți îi împroașcă cu noroi.

— Fetița plînge și nu mai vrea să se ducă mîine la școală. Mare nenorocire ! adăugă Terēze.

— E clar, spuse Gulbis. Trebuie dat în judecată pentru calomnie.

Terēze dădu din mîini, speriată :

— Nu, numai asta nu ! Au să se răzbune pe mine ! Mi-e frică ! Las' să ia mai bine altul porcii. Să-i ia Briksnis, dacă vrea !

— Ce vorbă-i asta, Terēze ? spuse Juris indignat. Lui Briksnis nici prin gînd nu-i trece să vadă de porcii colhozului. Îi ajung și ai lui ! Dar nu te poate suferi, fiindcă dumneata lucrezi bine. De altfel, ținta lui sînt eu, nu dumneata, eu care primesc jumătate din „cîștig“ și te susțin ! Cu mine vrea el să se răfuiască ! Asta-i limpede.

— Știi ceva ? zise Gulbis, dînd nervos scaunul la o parte. Unde e gospodăria lui Briksnis ? Departe ? Ia hai ! Rămîi cu bine, tovarășa Goba.

Briksnis abia tăiasc cinci gîște grase. Acum le jumulea, căci avea de gînd să le ducă a doua zi la oraș. Era în mare zor întrucît voia să treacă mai întîi pe la „Dîmburi“, să vadă de nu-i mai rămăsese lui Me-
žalācis vreo sticlură de la sfîntul Mărtin.

Nu-i veni de loc la îndemînă văzîndu-i, dar se stăpîni şi, luînd o mutră prietenoasă, le ieşi în întîmpinare.

— Bună ziua, bună ziua, tovarăşe preşedinte ! îi întinse el mîna lui Juris.

— Eu sînt de la comitetul raional de partid, începui Gulbis direct, şi am venit la dumneata să discutăm o problemă. Se pare c-aţi avea dovada că îngrijitoarea de porci Terêze Goba vinde pe ascuns porcii colhozului şi că împarte banii cu preşedintele. Este sau nu ?

Briksnis clipi des, neştiind ce să răspundă, în timp ce secretarul comitetului raional nu-şi lua ochii de la el. În cele din urmă, Briksnis bolborosi, încurcat :

— Cum ?... Ce ?... Eu nu ştiu nimic... n-am spus nimic !

Din casă ieşi un băieţandru ; făcu ochii mari cînd văzu străini în curte.

— E fiul dumneavoastră ?

— Da... al meu...

— Ia ascultă, Uldis, îl întrebă Gulbis, cum îndrăzneşti să spui copiilor la şcoală că mama Măritei Goba e hoată şi că linge tăpile comuniştilor ?

Pe Briksnis îl luă cu fiori, dar se grăbi să sară în ajutorul feciorului său :

— Nu-i adevărat, tovarăşe secretar... E o minciună sfruntată ! Uldis nu-i în stare de asemenea... Spune, Uldis, că nu-i adevărat !

— De unde ai auzit tu vorba asta ? îl întrebă Gulbis pe băietaş cu glas domol, dar sever.

— De unde să audă copilul una ca asta ? ! interveni din nou Briksnis, că doar nu ia nimeni de-a bună tot ce trăncănesc oamenii !

Băiatul se uită în ciudat la Gulbis. Îşi mută apoi privirile spre taică-său ; ochii lui parcă întrebau : „Ce să spun ?“

Briksnis îşi împunse feciorul în umăr :

— Spune, Uldis, că n-ai zis asta !

— N-am zis, mormăi în cele din urmă fiu-său, iar glasul lui trăda atîta obrăznicie, atîta batjocură, încît Juris şi secretarul rămaseră descumpăniţi.

— Ajunge, strigă Gulbis. Nu pot suferi oamenii care-și învață copiii să mintă. Ascultă, cetățene, dacă nu te potolești și mai împrști cu noroi în stînga și în dreapta, să știi că n-o să-ți fie de loc moale! Nu îngăduim nimănui să calomnieze oamenii cinstiți și muncitori. Să-ți intre bine în cap chestia asta!

Îi întoarse spatele și plecă, iar în urma lui, Briksnis rămase cu gura căscată. Juris tăcu, grăbi pasul după secretarul care bombănea scos din fire:

— Cu ticăloșii altfel nu merge! Nu trebuie să le rămînem datori nici atîtica! Prea multe le-am îngăduit... prea multe! Mai ales că nemernicii de teapa ăstuia nu dorm! Nenorocirea e că dorm oamenii cumsecade, nu scriu nici scrisori anonime și nici de reclamații nu se țin. Ei tac! Uite, chiar Goba, îi e frică să se apere! Stă în casă și plînge!

Se lăsase de mult noaptea cînd secretarul se sui din nou în mașină.

Picături mari loveau în geamuri, snopuri palide de lumină străpungeau negura nopții. Mașina înainta cu greu pe drumul mocirlos ce tăia prin codrul Bolșoi, împrăștiind noroiul în toate părțile. Gulbis privea încruntat în noapte și se gîndea la ședința ce urma să aibă loc.

Capitolul VII

La bibliotecă se ținea prima convorbire cu cititorii.

Inga nu se mulțumise să țină o consfătuire obișnuită, banală.

Căutase alte căi, noi, dorea ca discuțiile să fie interesante și făcea tot ce-i sta în puteri ca cititorii să spună într-adevăr ce cred despre o carte sau alta, căci, așa socotea ea, tocmai discuțiile de felul acesta constituiau într-adevăr baza popularizării unei lucrări.

Iată de ce prima întîlnire cu cititorii, pe care o organiza la Silmală, o intitulase: „Discuții despre carte“.

Mai toți participanții își împărtășiseră impresiile despre lucrările citite. Singurele care nu vorbiseră încă erau Dace și Valija. Valija citise romanul *Război și pace*, dar în felul ei, adică sărind peste pasaje în care nu era vorba de dragoste.

— Valija, spune-ne, te rog, ce ți-a plăcut mai mult în romanul ăsta, o întrebă Inga.

— Tot! răspunse Valija monosilabic.

— Dar ce anume mai mult? Și de ce?

— Păi, mi-a plăcut... tot... băigu! Valija. Iubirea dintre prinț și Natașa... numai că nu mi-a plăcut că el moare! Și că Natașa rămîne cu celălalt... Mare papă-lapte! Să ai o nevastă nerușinată ca aia și tu, ca un prost... E la mintea oricui...

— Descrierile scenelor de luptă și a retragerii francezilor ți-au plăcut? o întrerupse Inga, în dorința de a o ajuta.

— Mi-au plăcut... răspunse mașinal Valija; paginile acestea abia dacă le răsfoise.

— Dar scena incendierii Moscovei?

— Ce? întrebă mirată Valija.

Inga își repetă întrebarea.

— Cum așa, a ars Moscova?! se miră Valija. Nu știam... Mi-o fi scăpat!

Atis pufni atît de zgomotos în rîs, încît toți întoarseră capul spre el.

Inga roși. Valija, simțind că a spus o prostie, încercă s-o dreagă:

— A-a, da... îmi amintesc. Ce foc! Și ce greu l-au stins!

Atis strigă de vui încăperea:

— Dar cum de a luat foc orașul, Valija? Ia povestește mai amănunțit, că n-am citit cartea asta și sînt curios!

Valija, jignită de tonul brigadierului, lăsă buza în jos și dădu din umeri.

— Cum de a luat foc? A luat foc așa cum se întîmplă de obicei! Aruncă cineva un muc aprins... sau cade din plită un jăratic... Cîte nu se întîmplă?!

— Valija, tu ești un geniu! rosti Atis cu o seriozitate ucigătoare.

Băieții izbucniră în râs. Dace o privea și ea mirată.

— Valija, n-ai citit cu atenție! Incendiul Moscovei n-a fost provocat nici de jăratnic și nici de țigară. I-au dat foc rușii, ca dușmanul să n-aibă unde se adăposti!

— Exact! Exact! Acum îmi amintesc... sigur... și Valija dădu din cap energic, dar obrații i se aprinseră. „Cine m-a pus să mă vîr aici?! Își spuse ea mînioasă. Ce caut eu printre deșteptii ăștia? Ce-mi trebuia mie consfătuire?“

— Mi-a plăcut foarte mult *Calvarul*, auzi ea deodată glasul Dacei, și se uită plină de dispreț la fata aceea cu o înfățișare ștearsă, gălbejită: „Deșteapta! A ajuns la douăzeci și cinci, dar nu se uită nici un băiat la ea! E drept, de la o vreme înapoi încearcă să-l scoată pe tractorist din minți... dar mare nevoie are el de sperietoarea asta împăiată...“

Emoționată, Dace vorbea întretăiat despre romanul lui Alexei Tolstoi, despre destinele Dasei și ale Katiei, despre Teleghin și Roșcin. Vorbi de lupta împotriva albilor, de dragostea dintre Ivan Gora și Agrippina...

Și, uimitor, cu cît povestea, cu atît îi venea mai ușor să povestească. Îi reveneau în minte unul după altul pasajele romanului! Mirată și mulțumită, Inga se uita atent la ea.

„Dar fata asta e frumoasă“, își dădu seama Atis, uluit, privind la fața luminoasă a Dacei. Și pieptul îi fu învăluit deodată de un val fierbinte. Descoperise ceva neașteptat și nou!

După ce se terminară discuțiile, Inga începu distribuirea cărților. Dărta îi spusese lui Raimond să ia *Calvarul*, Irma ceru romanul Nikolaevei, într-un cuvînt, toți participanții la convorbire aleseră cîte ceva.

Cînd văzu că Valija stă să plece, Inga o opri în ușă:

— Valija, n-ai vrea să colaborezi la jurnalul nostru vorbit? Tocmai pregătim unul nou și cred că ai putea să...

Dar Valija îi tăie vorba dînd din cap:

— Nu, nu pot să viu în fiecare seară!

Inga, fără o vorbă, se duse lăsînd-o singură. După plecarea ei, Valija îl căută din ochi pe Atis. Dar Atis se făcu că n-o vede, așa că fata strînse din buze și

plecă. Desigur, a fost o caraghioasă că dăduse vina pe treburi, căci, la drept vorbind, ce dracu să faci acasă, în serile pline de plictiseală ale toamnei și ale iernii? Dar jurnalul vorbit n-o interesează. O tîmpenie! Dacă e să joace, atunci să joace teatru adevărat. Iar teatrul adevărat este numai acela în care e vorba de dragoste. Dacă n-a izbutit să intre în cercul lui Dižbajăr, apoi prostia asta cu jurnalul chiar că n-o interesează de fel! Numai plictiseală.

Vîntoasa toamnei șuieră și iar șuieră, ți se strecoară pe sub mîneci, te izbește în față, se leagă netam-nesam de cine știe ce drumet, își face apoi de lucru mai departe peste cîmpuri, pe lîngă gospodăria Skaistainilor, unde licărește în noapte ca ochiul sălbăticiunilor luminița gălbuie din ferestre, și nici că-i pasă de fata care înaintează prin beznă și noroaie, întristată și nemulțumită că duce o viață văduvită de bucurie.

Căci și ea, Valija, își are visul și sufletul ei. Partea proastă e că visurile îi sînt mărunte, iar gîndurile i se învîrtesc numai și numai în jurul unei singure ființe: a ei. Nenorocul acestei fete e că trăiește în casa părinților săi, învăluită de dragostea lor oarbă și prostească. Să fi crescut în alt mediu, ar fi ieșit poate din ea o fată la fel de muncitoare și de hotărîtă ca Dace sau altele ca dînsa.

Dar poate că în altă parte stă pricina goliciunii sufletești a Valije. Poate în faptul că în anii grei ai colhozului, și ea, ca mulți alții, a fost o nepăsătoare. E posibil. Și nimeni n-o poate condamna pentru asta? Condamnînd-o, ai alege calea cea mai ușoară. Dar nu și cea mai dreaptă.

Greu, greu de făcut om dintr-o fată ca Valija, dar parcă ei nu-i vine greu? Mai ales că acum, și asta pentru prima dată, i s-a înfipt ca un ghimpe în inimă gîndul că e străină printre tineretul din sat. Pînă atunci se crezuse cea mai frumoasă și cea mai deșteaptă. Dar acum... Azi au rîs toți de ea! Mai mare rușinea! Și asta pentru ce? Pentru că a ars Moscova! Pentru un lucru care s-a petrecut pe cînd era lupul cățel!

Se mai răsculă vîntoasa o dată, încovoid brazii de pe lîngă gospodăria Sermulilor. Lătră a prietenie cîinele, care îi recunoscuse pașii. Și maică-sa îi recunoscuse mersul și se grăbi să-i deschidă ușa.

Mai e o mamă care nu doarme în ceasul acela : Alîne Caune. S-a așezat în bucătărie, lîngă gazornița puturoasă, împletește la un ciorap și își așteaptă feciorul și fata. Pe amîndoi îi așteaptă. La început, își luase lumea-n cap numai fata. S-ar fi părut că feciorul o să rămînă pe lîngă maică-sa, că s-a întors pentru totdeauna la ea, dragul și bunul ei Teo. Asta a fost însă numai în primele săptămîni, că după ala a început și el să lipsească de acasă, fie cu soră-sa, fie singur...

Alîne nu-l înțelege : cum de-l lasă inima să umble cu ei ? Cum de-a putut el uita tot ce i-au făcut ? Stăi... Dar ce i-au făcut ? Păi tot !... Dacă nu altceva, atunci fie și numai faptul că a fost nevoit să fugă... că nu și-a terminat studiile la universitate ! Paisprezece ani de despărțire !... cine poate ierta una ca asta ? Alîne nădăjduise să găsească în fiul ei un aliat, fusese sigură că Teodor va înțelege jignirea ce li se adusese lor, tuturor ! Ce adică ? Nu i-au jignit ? Nu mai departe decît istoria cu porcii... O sărăntoacă, una ca Terêze Goba... Știe ea să îngrășe mai bine porcii decît Alîne ? Nu, rîd și curcile de asta ! Numai că nu știu a rîde curcile, așa că rîde Alîne singură, tare și mîniată.

Bine, bine. Să-i îngrășe sănătoasă ! O să-i îngrășe pînă-ntr-atît de-au să cadă din picioare ! Tare lingușitoare mai e și Terêze asta... Le-ar linge și tălpile, dacă ar putea. Alîne clătină capul a scîrbă și dădu să ridice fitilul lămpii. Mare pacoste și cu întunericul ăsta. Orbecăi în jur ca chiorii, cît e iarna de lungă, de ți se și urăște să mai trăiești.

Oftînd din greu, Alîne aruncă o privire asupra deșteptătorului care ticăie pe pervaz. Douăsprezece și cinci... Și ei tot nu vin ! Femeia strîmbă din nas : ce copii are și ea ! U-umblă teleleu noaptea, pe o vreme ca asta, prin noroaie, prin bezna iadului !... Cînd s-or

întoarce, s-or întoarce flămânzi ca lupii ; cina s-o fi răcit.

Lăsă ciorapul deoparte și se duse la plită să vadă cît sta de cald castronul din cuptor. E bine... Nu s-a răcit încă... mai e cald. Uite și aste lemne se duc din pricina lor. O să ajungă în sapă de lemn, nu alta !

Alîne se apucă iar de împletit, gîndindu-se la Dace. Cum să nu se gîndească, dacă fata a împlinit douăzeci și cinci de ani ? De s-ar găsi vreun flăcău de ispravă, s-ar mărita și n-ar mai alerga așa, dar pînă una-alta, nu s-a arătat nici unul ! Și-apoi Dace nu-i nici cine știe ce frumusețe ; bărbaților de acum nu le pasă că ai inima bună, că ești fată bună !... Nu le pasă de asta !

Trece cînd și cînd tractoristul... cum îi zice, frate ? Dar ăsta nu-i de Dace. E făcut să vînture lumea mare — un an aici, altul colo. Adică una aici, alta colo...

Nu, Alîne clătină din cap — nu-i de Dace. Ei îi trebuie un om așezat. Toate bune și frumoase, dar de unde să scoți un om așezat, cînd li s-o stins sămînța ! Da, toți sînt niște neisprăviți și fluieră-vînt...

Gîndurile Alînei își mutară făgașul și se opriră la cei doi — la Beika și la ăla ... cum zicea că-i zice ? de la Taurenê... de la nu știu ce comitet ! N-are Alîne ochi să-i vadă pe musafirii nepoftiți. I-a primit cîinoasă... nici măcar nu s-a prefăcut ! Dar Beika se uita la ea de parcă neam de neamul ei n-o avut în grijă o fermă de porci, de parcă nu el i-a luat-o ei, Alînei. Nu, zău, ciudat suflet de om ! Priceapă dracu !

— Mătușică, zise el, n-ai vrea dumneata să ne arăți magazia ?

Magazia ei era mare, cîndva păstra în ea nutrețul a doi cai, a patru vaci și al oilor, dar i se stricase de ani și ani acoperișul. Intr-o parte parcă era un ciur. O dărăpănătură, nu magazie. Las' să se uite ! Nu sta în puterea ei nici să le îngăduie, nici să-i oprească. Ce, parcă magazia mai e a ei ? Le-a și spus-o :

— Ce să vă arăt ? Uite-o colo, cu ușile de perete.

Intraseră amîndoi, tot amîndoi veniseră și sporovăiseră ceva, ca și cum Beika îi lămurea ceva străinului, care clătina din cap.

Alîne se uitase la ei din casă pe fereastră. Credea c-au să plece. Da' ți-ai găsit, că au intrat amîndoi peste ea în odaie :

— Mulțumim, mătușică, vorbise tot Beika. Dar Teodor pe unde-o fi, de nu-i acasă ?

Il trimisese la prăvălie după scrumbii și gaz. Bine că nu-l găsiseră ! Ce treabă aveau cu el ?

Auzi hămăind de vreo două ori cîinele în curte, apoi tăcu. Veneau ! Alîne se ridică cu gîndul să le scoată castronul cu mîncare din cuptor, dar se așeză la loc. Las' să nu creadă că i-a așteptat. Haimanalele !

Atis ar fi vrut s-o întovărășească pe Dace pînă acasă, dar fata plecase cu frate-său, așa că se întoarse posomorît și neliniștit. Îmbucă ceva, se întinse în pat și își aprinse o țigară cu ochii pironiți în tavan. Nici gînd să se lipească somnul de el. Îi forfoteau în cap tot felul de gînduri ciudate, îngrijorătoare și parcă i se așternuse pe suflet așa, ca un fel de jale ! Mai mare rîsul ! Atis Reinhold și jale, Atis, care nu știa ce-i aia să umbli după voioșie și încredere în viață, căci are din amîndouă de prisos ! Ce-o fi asta ? Ce prostie mai e și asta ?

Atis zdrobi mucusul și aprinse altă țigară. Dacă ar fi Juris acasă, ar vorbi cu el, dar Juris cine știe cînd vine ! E la iubita lui. Laizăn dă zor să-și termine cuptorul... Nu mai are mult și-o să se mute în casă nouă... Atunci și președintele o să se întoarcă la odaia lui... O s-o ia și pe Inga cu el și-au să trăiască amîndoi fericiți.

Și Atis se gîndi atunci la el și la Dace. Din cîte fete cunoscuse, nici una nu-l făcuse să se gîndească la însurătoare. Dar să danseze, să rîdă, să se țină de ghidușii — asta da ! Însă numai atît !

„De ce tocmai Dace ? se întrebă el. Doar înainte n-o băgam de loc în seamă. Treceam pe lîngă ea, de parcă nici n-ar fi existat ! Și acum, uite drăcie...”

Toamna, nopțile sînt lungi, mai cu seamă cînd aștepli să vină zorile. Și Atis le așteaptă cu nerăbdare,

căci voia s-o vadă pe Dace și să vorbească cu ea. Dar, la urma urmei, ce așa mare filozofie, ce atîta bătaie de cap ? Cum s-o face ziuă, se va duce pe la Caune să-i aducă, chipurile, aminte lui Teodor că trebuie să aleagă semințele, și atunci o s-o vadă și pe soră-sa. N-o s-o trimită nicăieri. Să se odihnească și ea acolo o zi... Bravo, băiete, frumos ! Ai și început să-i faci favoruri !

Atis se întoarse atît de iute pe o parte, încît trosni patul sub el. Mare nenorocire dacă o muncitoare vrednică cum e Dace mai șade o zi acasă. Of, măcar de-ar ațipi și el cîteva ceasuri !...

În vremea aceea, Dace dormea dusă. Ce e drept, e drept, și de ea se lipise greu somnul, auzise mult timp răsufierea adîncă și egală a fratelui ei în camera vecină și i se perindaseră prin minte tot felul de gînduri. Totul se învălmășise : algebra pe care o pricepea greu... și Teleghin, și Dașa... își făcuse socoteala că a doua zi va trebui să iasă la alesul cartofilor... tot a doua zi va trebui să învețe rolul pentru serbarea viitoare... Ar trebui să-și coasă și ea o bluză nouă... Recunoaște, Dace, că de la o vreme încoace te gîndești ba la o bluză nouă, ba la pantofi noi... Pînă și pieptănătura ți-ai schimbat-o... Asta ar mai lipsi, să-ți vopsești sprîncenele... Nu, asta ar întrece măsura ! Totuși, nu știu, dar parcă nu le-ar strica să fie mai închise la culoare...

„La ce s-o fi gîndind acum Maksis ? O fi adormit ! Dacei i se părea că încă simte pe mîna ei strînsoarea îndelungă a palmei lui calde... Nimeni altul nu i-a strîns mîna așa cum i-a strîns-o Maksis. Oare numai ei ? Poate că tuturor le-o strînge la fel...”

Fata oftă adînc și stătu mai departe în așternutul ei, nemișcată, vlăguită, tristă și în același timp fericită.

De ce tristă ? De ce fericită ?

Cum să explici cum să vorbești despre asta ? Și-apoi Maksis parcă n-a fost în seara aceea ca de obicei, parcă nu prea i-a plăcut că era și Teodor cu ea. Nu s-a manifestat fățiș, vezi bine... S-au întors acasă toți trei și au vorbit ba de una, ba de alta, dar Dacei parcă

i-ar fi plăcut mai mult să fi rămas numai în doi. „Noapte bună“, spusese el cînd ajunseră în poartă, dar vorbise într-un fel ciudat, de parcă ar mai fi avut ceva de spus, însă nu se încumeta.

Uitîndu-se afară, prin fereastră, la cerul fără stele. Dace șopti :

— Noapte bună...

Capitolul VIII

Toate le rabdă în viața lui omul mai mult sau mai puțin ușor, dar dintre toate, cel mai greu de îndurat e nedreptatea cînd ai intenții din cele mai serioase, cînd ți-e sufletul curat și cînd te pomenești învinuit de cine știe ce fărădelege ; atunci e greu, greu de tot. Și cel mai josnic lucru e cînd, urmărind cine știe ce gînd ascuns, cineva îți răstălmăcește faptele, calcă în picioare tot ce e adevăr. Desigur, asta le întrece pe toate.

De ce o fi spus a șasea oară, „în ciuda indicațiilor partidului“ ? se întrebă Juris, fără să-și ia privirea de la instructorul comitetului raional, care vorbea despre rezultatele verificării la care fusese supus el, Beika, într-o chestiune personală. Cum de își permitea să se joace cu cuvintele atît de ușor ? Și tu stai și-l ascuți, deși știi că instructorul minte. E limpede că n-are decît un gînd : să-i facă pe plac lui Mărên... Nu face decît să-i repete ideile și cuvintele ! Ce-i asta ? Metodă partinică ? Nu. Asta nu-i metodă leninistă. Dar tu trebuie să stai și să ascuți cum ți se atribuie gînduri, pe care nu le-ai avut niciodată, cum ești învinuit de fapte pe care nu le-ai săvîrșit niciodată.

Intr-adevăr, ceva tot a fost. Ai tăiat fără aprobare vitele care n-aduceau nici un folos ? Le-ai tăiat !... Asta deși ai fost prevenit că n-ai voie s-o faci. Mai departe ! Ai dres sau nu în contul colhozului casa Terêzei Goba ? Ai dres-o ! Vezi bine, că nimeni nu

s-ar fi împiedicat de asta, dacă în scrisorile acelea anonime nu s-ar fi afirmat că Laizăn ți-e ca și rudă, că-i sprijini numai pe cei care îți fac pe plac, că l-ai avansat, de pildă, ca brigadier pe Atis Reinhold pentru că stai la maică-sa în casă, că-ți gătește...

Așa s-a așternut un fel de umbră în jurul tău, și când dai ochii cu președintele de la Ezerleją, comunistul Dimdân, îți vine să întorci capul : de unde poți ști ? O fi zicînd omul că, într-adevăr, îți sînt și mîinile și conștiința mînjite !

Greu, greu de tot îți vine să stai așa, în fața oamenilor ca un vinovat și să auzi cum ți se zvîrle în față cuvinte pline de dispreț !...

— Trebuie să recunoaștem că e imoral, spunea instructorul. Un comunist își părăsește femeia și copilul, ca și cum așa ar fi și firesc ! Oare astfel ne învață partidul ? Desigur că nu !

Juris îl vede pe șeful miliției șoptind ceva la urechea celui de al treilea secretar al comitetului raional, care-l ascultă cu ochii plecați, dă apoi din cap și își ridică privirea spre Juris.

Beika scrișni din dinți. Hotărîrea era dinainte cunoscută tuturor și chiar lui : mustrare severă cu mențiune în fișa de evidență... Numai că el, Juris, să-l tai, să-l spînzuri dacă știe de ce.

Instructorul îi dă mai departe.

— A venit la mine cetățeanul Stūrîte, care a spus : „Am avut încredere în el. E doar membru de partid...” Iată principala acuzație, și încă din gura unui om fără de partid : a avut încredere într-un membru de partid ! Dar acesta nu s-a purtat nici măcar așa cum s-ar fi purtat un om fără de partid cinstit ! Asta-i tot ce am avut de spus.

— Mulțumesc, zise Mārēn și i se adresă aspru lui Juris :

— Tovarășe Beika, explică-ne, te rog, cum ți-ai permis dumneata, un comunist, să săvîrșești faptele de care ești învinuit ?

Un minut, Juris tăcu, îl privi fix, parcă vrăjit, pe Mārēn. Nu desluși pe chipul lui nimic în afară de dorința de a-l scoate vinovat. Nu de a-l înțelege, ci de

a-l condamna! Juris își desprinde cu greu privirile de pe fața neprietenoasă a secretarului și caută un alt chip — pe cel al lui Gulbis. Dar Gulbis nu se uită la el: încruntat și cu buzele strânse a mînie, el își pironise privirile pe fereastră. Pe cine era oare supărat, pe el, pe Juris? Poate că și pe Gulbis îl convinseseră de vina lui?

Apoi, ca și cum s-ar fi zvîrlit într-o apă rece, Juris se îndreptă din umeri și, oftînd adînc, lăsă capul pe spate. Ce-o fi, să fie! Nu se sperie el! Și nu va scoate un cuvînt care să nu fie izvorît din conștiința lui!

Rosti cu glas tare, mai tare decît ar fi dorit-o:

— Pot fi învinuit de faptul că uneori sînt nestăpînit... Recunosc, e o lipsă a mea! Fără îndoială că e mai bine să fii stăpînit și să-ți coordonezi din timp acțiunile cu comitetul raional, ca numai după aceea... numai că viața nu-ți dă uneori răgaz să aștepti. Sînt acuzat aici că merg întotdeauna împotriva indicațiilor partidului. Nu-i adevărat! Am sosit la Silmalā într-un moment în care colhozul ducea o lipsă totală de nutreț. Dar instrucțiunile nu-mi permiteau să tai vitele care n-aduc nici un venit. Ce era să fac? Am procedat așa cum mi-a dictat rațiunea.

— E puțin probabil că ți-am fi dat vreo mustrare, dacă ai fi acționat rațional, îl întrerupse Mārēn. Dumitale însă, tovarășe Beika, îți plac grozav extravaganțele! Nu vrei să știi de disciplină.

Juris se strădui din răspuțeri să nu-i răspundă.

— E drept că de cînd lucrez eu la Silmalā am construit... Cît ne-a stat în puteri! Am socotit că așa e bine: să asigurăm mai întîi condițiile de trai, să nu le mai curgă oamenilor apă în casă, să ducă și ei o viață acătării, mai plăcută...

— Te pasionează cam mult plăcerile vieții pe dumneata, se auzi glasul ironic al lui Mārēn. Ai uitat lucrul principal: că statul așteaptă de la dumnea-voastră produse!

Juris se întoarse către Mārēn:

— Dar produsele nu le dau oamenii?

Mārēn nu era obișnuit ca cineva, a cărui chestiune personală se analizează la ședința de birou, să dis-

cute cu el așa, ca de la egal la egal, și nu știu ce să-i răspundă. Așa că Juris continuă :

— În ceea ce privește anumite scrisori anonime sau nu știu ce fel de sesizări, nu pot spune decât atât, că sînt calomnii ! N-am urmărit nici un profit în relațiile mele cu Laizăn sau cu văduva Goba, sau cu brigadierul Reinhold. Sînt acuzat că mă las întreținut de Reinhold. De ce nu-l întrebați despre asta chiar pe el ? Doar și Reinhold e comunist !

— Dar și el poate să mintă, așa cum minți dumneata ! se auzi iar glasul ironic al lui Mărên. Și-apoi de ce n-am primit și despre alții scrisori și sesizări ? De ce numai despre dumneata ? Cum explici asta ?

— Asta miroase a mituire ! Pentru afaceri de astea murdare trebuie dat afară din partid, îl susținu pe secretar șeful miliției.

Juris se fistică. Se auzi glasul lui Gulbis.

— Spune-ne, tovarășe Beika ! Ce crezi ? Ai vreun dușman acolo, la colhoz ? Nu crezi cumva că te-au învinuit pentru că te dușmănesc ?

Vocea lui calmă și prietenoasă îl ajută să-și revină.

— Am, cum să nu ! răspunse el. Sînt unii care mă urăsc pentru că i-am înlocuit pe bețivani și pe trîntori cu oameni serioși !

— Concret, concret ! ordonă Mărên.

— Concret ? Iată unul, și cel mai important : fostul brigadier Briksnis !

— Just, spuse Gulbis. Știu că individul ăsta l-a silit pe fecioru-său să răspîndească în școală zvonuri dușmănoase.

— Dumneata, tovarășe Gulbis, nu vrei să admiți că în aceste zvonuri există poate și un dram de adevăr ? rosti Mărên cu o provocare prost ascunsă. Știi și dumneata ! Nu iese fum fără foc ! Continuă, Beika ! Explică cum îți motivezi atitudinea față de indicația comitetului raional, spune-ne de ce la Silmalā s-a însămîntat atât de puțină secară ? Asta e nesupunere, samavolnicie, sabotaj !

Uneori, cînd omul este foarte adînc și poate pe nedrept jignit, îi împietrește parcă ceva în suflet. Pe

Juris îl cuprinsese o nepăsare amară, un fel de resemnare față de soartă.

Sabotaj... Se uita la Mărên și tăcea. Ce mai poate spune după asta? Și apoi, la urma urmelor, merită oare să vorbești?... Era palid și părea calm. Dar i se uscaseră gîtlejul.

Unul dintre membrii biroului întrebă:

— Spune-ne, tovarășe Beika, dumneata așa, în general, recunoști disciplina de partid?

— Iar eu am o întrebare în legătură cu secara! rosti Gulbis. Dumneata, tovarășe Beika, mi-ai spus nu demult că la Silmală, secara semănată pe suprafață mare crește prost. În schimb, ovăzului îi merge bine. Asta era părerea dumitale personală sau a agronomului?

— A agronomului, a colhoznicilor și a mea personală, răspunse Juris, biruindu-și amorteala sufletească.

— În acest caz, acțiunea dumitale e justificată... Imputarea cade, zise Gulbis uitîndu-se țintă la primul secretar.

— Vom mai vedea! replică Mărên și se întoarse spre Juris: Nu ne-ai vorbit nimic despre modul dumitale de viață, despre profilul dumitale moral. Biroul ar vrea să știe dacă ești în măsură să te justifici și în acest sens.

— N-am de gînd să mă justific, începu Juris, uitîndu-se la Mărên. Datele de care dispuneți sînt denaturate... Totul este prezentat într-o lumină falsă. De fapt, iată cum s-au petrecut lucrurile. Și, în ciuda silei și a sfiiciunii, pe care le încearcă orice om cînd se vede obligat să vorbească în fața unor străini despre fapte de care și el se rușinează, istorisi pe scurt neplăcutul episod al trecutului său.

— Dumneata, se înțelege, te-ai făcut că habar n-ai de existența copilului, zîmbi a dispreț șeful miliției.

— Nu m-am făcut, ci n-am știut!

— Dar acum știi, rosti Mărên apăsător. Membrii biroului ar vrea să afle ce ai de gînd să faci. Ce-ți dictează conștiința dumitale de comunist?

Juris îi aruncă lui Gulbis o privire scurtă, aproape disperată și răspunse încet, dar ferm:

— Conștiința mea de comunist îmi sugerează următoarele: dacă această femeie susține mai departe că băiețelul este al meu, ceea ce nu cred, sînt gata să suport cheltuielile necesitate de educația lui.

— Asta-i tot? făcu amenințător Mărên. Asta-i tot ce-ți poruncește demnitatea, conștiința de membru de partid?

— Nu știu ce mi s-ar mai putea pretinde! răspunse Juris.

— A, nu știi?! Partidul luptă pentru întărirea familiei, și dumneata nu știi ce-ți rămîne de făcut!

— O fi mai lesne așa, să trăiești azi cu una și s-o părăsești, să te-ncurci mîine cu alta și s-o lași și așa mai departe, interveni din nou șeful de miliție. Pe cîte pricep eu, îți place să petreci, îți place viața ușoară, tovarășe Beika!

Juris se uită mirat la șeful miliției, care îl privea cu un surîs cam obraznic și înfumurat. Viață ușoară... Ce să-i răspundă? Să-i vorbească despre frumoasa lui viață de adolescent, de la căminul fabricii? Sau de cea de acum, de la Silmală? Nu, mai bine tace. Sînt unii oameni cărora nu le pasă de ceilalți, dar care bucuroși dau și ei cu piciorul în cel nenorocit.

Tăcut, Gulbis se uita la Juris. Greu e uneori să intervii cînd auzi rostindu-se adevăruri teoretice! Se înțelege, cine este împotriva familiei trainice? Cine este împotriva purității morale? Nimeni! Avem însă dreptul să judecăm, să apreciem lucrurile formal? Ce sens are familia în care soțul nu-și iubește soția, iar soția nu-și iubește soțul? Familia, în care dragostea nu înflorește în prietenie, unire sufletească și respect? Trebuie să întreținem cu orice preț familia de dragul copilului? Chiar dacă soții se urăsc și se disprețuiesc reciproc? Nu, o atare familie va schilodi sufletul copilului, îl va schilodi moralicește, căci nu va vedea în jurul său nici dragoste, nici prietenie, ci numai certuri, lacrimile mamei umilite și bombănitul tatălui mohorît. Nu, nu poți sili omul să se simtă fericit.

— Este adevărat că ai acum legături cu bibliotecara? îl întrebă pe Juris unul dintre membrii biroului.

Gulbis se uită speriat la Beika, căci îl ştia impulsiv şi se temea de un răspuns nehibzuit, care ar fi pornit şi mai mult biroul împotriva lui.

Infuriat, Juris se întoarce către cel care-i pusese întrebarea :

— Nu e vorba de legături ! Tovarăşa Laure e soţia mea.

— Pentru cât timp ?

— Pentru totdeauna, spuse Juris străduindu-se să fie calm.

— Neruşinare ! se indignă din nou şeful miliţiei. O soţie şi copilul la Riga, alta aici... Când te gîndeşti că unul ca ăsta mai are carnetul de partid în buzunar !

— Da. Un mod de viaţă imoral este incompatibil cu titlul de comunist, rosti cu asprime Mărên. Cu voia lui sau fără, tovarăşul Beika va trebui să înţeleagă, deşi manifestă o totală independenţă în raţionamentele sale şi se supune cu greu disciplinei. Ori îşi va îndeplini îndatoririle faţă de copil şi de mama lui, ori va fi exclus din partid !

— Tovarăşi, dar Beika nu refuză să ajute copilul ! se revoltă preşedintele colhozului „Ezerlejšā”. În ceea ce priveşte mama copilului... şi, la drept vorbind, toată problema... recunosc că nu văd prea limpede situaţia ! De ce femeia asta s-o apucat să-l caute pe Beika abia acum, după patru ani. Ceva nu-i în regulă în istoria asta !

— Ba e cum nu se poate mai în regulă ! sări şeful miliţiei. Altceva ar trebui să ne întrebăm : de ce a părăsit Beika oraşul şi de ce s-a amoretat aşa, deodată, de un locşor atît de îndepărtat ? E foarte simplu : ca să nu poată fi găsit. E un caz obişnuit, chiar foarte obişnuit.

Cineva şuşoti cu vecinul său.

Tăcere. Ei şi ? Juris simţi dintr-o dată cît era de obosit. Atît de obosit, încît i se păru că-i fusese pus la cazne fiecare nerv din trup. În tîmpla stîngă simţi o durere vie şi închise ochii pentru o clipă. La urma urmelor, fie ce-o fi. Probabil că nu mai avea nici un sens să lupte, să argumenteze.

Acum vorbea altcineva, dar Juris nu mai asculta. La ce-ar mai fi ascultat dacă pe ceilalți nu-i interesa fondul problemei ! Oare au să-i ia carnetul de partid ? Ce să facă ca să nu i-l ia ? Să mintă ? Să facă pe pocăitul ? Pentru ce ? Pentru o greșeală din tinerețe ? S-a căit de o sută de ori pînă acum pentru aceasta ! S-o părăsească pe Inga ? Niciodată ! Să se bată cu pumnul în piept, împotriva rațiunii și a conștiinței sale, și să spună că tot ce a făcut la Silmală n-a fost just, că a greșit fundamental, și că o regretă ? Să-și ia angajamentul că-și va îndrepta greșelile ? Niciodată ! Asta tocmai pentru că are în buzunar carnețelul acela roșu cu portretul lui Lenin... Tocmai de aceea. Și nu numai pentru că îl poartă în buzunar, ci pentru că face parte din el, pentru că l-a învățat să fie curajos, oricare ar fi situația, să nu caute avantaje personale, să nu se teamă de greutăți. Pentru că l-a învățat ca niciodată — și cu orice preț — să nu renunțe la convingerile sale, să nu arunce niciodată vorba în vînt și să spună numai ce crede cu întreaga ființă.

— Cine mai vrea să ia cuvîntul în chestiunea personală a lui Beika ? întrebă Mărēn.

Ceru cuvîntul un muncitor de la combinatul industrial.

— Eu, ce-i drept, nu cunosc... să zicem așa... relațiile tovarășului Beika cu cetățeanca aceea care l-a reclamat... că multe se pot întîmpla... Dar pentru muncă, după cîte am auzit, nu i se poate aduce nici o vină, că omul se străduiește... Ei, o mai fi greșit și el în cîte ceva, dar nu din dușmănie. E un tovarăș tînăr, vrea să muncească... După mine, n-ar trebui să i se dea mustrare severă cu mențiune în fișa de evidență, ci simplă mustrare... Asta e propunerea mea. Ceru apoi cuvîntul Gulbis. Se ridică, băgă în buzunar o foaie de hîrtie și începu să vorbească încet, dar cu glas hotărît :

— Eu cred că biroul judecă astăzi tovarășul în mod superficial. Se poate spune chiar într-un fel vulgar. Mă refer la dumneavoastră — și el se întoarse către șeful miliției. Judecați lucrurile cu totul nese-

rios, tovarășe! Înainte de a vă spune părerea despre un om, ar trebui să-i cunoașteți cât de cât viața lui și felul de a fi! Ați fi știut atunci de ce a plecat tovarășul Beika de la Riga și de ce se află acum aici. Nu ne este îngăduit, tovarăși, să aruncăm vorbe nechibzuite și să acuzăm pe cineva fără temei! Eu îl cunosc destul de bine pe tovarășul Beika. Este un om activ, energic și devotat. De când e el la Silmală, colhozul acesta a făcut din punct de vedere economic o adevărată cotitură spre mai bine.

— Ar fi putut fi și mai bine! aruncă scurt Mărên. Gulbis se uită la el.

— Fără îndoială, dacă Beika ar avea în spate experiența a zece ani de muncă în colhoz. Dar când a venit la noi, era încă foarte tânăr. Vedem totuși că voința lui fermă a și început să dea roade. Să fim sinceri: la Silmală nu mai avea nimeni încredere în colhoz. Astăzi însă, această încredere a fost restabilită, lucru ce se datorește în mare măsură și tovarășului Beika.

N-am de gând să vorbesc despre anumite greșeli mărunte săvârșite în viața sa personală. N-am să neg însă că nu i-ar strica lui Beika să fie mai stăpînit și să acționeze mai chibzuit... Dar fiindcă discutăm acum fondul problemei, vreau să spun că, în ceea ce mă privește, nu cred în scrisorile anonime. De altfel, sînt, în general, împotriva lor. În cazul în speță e la mintea oricui că există cineva care îi poartă pică. E vorba de o persoană sau mai multe care din pricina lui nu mai pot trăi așa cum ar dori-o. Altceva nu pricep eu: de ce trebuie să ne vîrîm în tot soiul de intrigi, să admitem demagogia? Nu înțeleg și pace!

— Interesant! Aș vrea să știu cum determini tu hotarul între intrigă și adevăr? îl întrerupse Mărên.

Gulbis răspunse țintuindu-l cu privirea:

— Prin intuiția mea de membru de partid. Intuiția asta nu înșeală niciodată. Dar pentru asta, se înțelege, trebuie să cunoști bine omul, nu așa, superficial, doar din formular și autobiografie! În fond, nu văd motivul sau motivele care ar determina asemenea sancțiuni: o muștrare severă cu sau fără menționare! De ce să lovim în om de pomană?

Marèn supuse amîndouă propunerile la vot: din cei şapte membri ai biroului patru au votat pentru muştrare severă cu menţionare în fişa de evidenţă.

Se lăsa amurgul: era toamna tîrziu, şi amurgea devreme.

— O luăm spre casă, deschise vorba Smildzin, guralivul, cînd Juris se apropie de căruţa ce aştepta în piaţeta din faţa tîrgului. Să pornim, că se întunecă!

„Păcat că am plecat cu căruţa... ar fi trebuit să mă înţeleg cu August, gîndi Juris, cercetînd cu priviri pierdute copacii de la marginea drumului şi căsuţele cenuşii din jur. Acum, întinde-o la drum... Şi sînt atît de obosit, că nici mîna n-aş putea mişca!”

— Ce-i cu tine? Ai surzit? îl împunse Smildzin în umăr. Uite ce şist frumos au descărcat acolo. Nu ştii ce se construieşte aici?

— N-nu, făcu Juris, tresărind.

„Ce importanţă are? Construiască ce-or pofti, că eu m-am săturat! Eu n-am să mai construiesc nimic. N-are nimeni nevoie nici de bunele mele intenţii, nici de strădania, nici de planurile mele de viitor. M-au împroşcat cu noroi, m-au umilit, m-au călcat în picioare. Parcă nici n-aş fi existat! Parcă nu m-aş fi chinuit, parcă nu mi-aş fi bătut capul nopţi de-a rîndul. Asta nu de frică, ci fiindcă am conştiinţă... da, conştiinţă! Acum ţi-ai găsit răsplata... Acum trebuie să recunoşti că n-ai fost decît un caraghios de Don Quijote, care a vrut să lupte cu Mărèn!... Ce-i de făcut? Să ieşi asupra ta greşeli pe care nu le-ai săvîrşit? Dacă o faci, scapi de neplăceri, dar te dispreţuieşti o viaţă întreagă. Nu, nu asta e calea ta, Juris. Asta e calea celor laşi.”

Ce întuneric era sub copacii pădurii cînd pătrunseră în brădetul de la Taurenē! Cînd hulubele agăţau ramurile, de pe ele cădeau picuri reci... Căruţa se sălta prin hîrtoape...

— Numai de nu ne-ar ieşi vreun camion în faţă, că pe o beznă ca asta nu ne-am vedea, spuse Smildzin.

— Cine să treacă acum pe aici? răspunse Juris cu gîndurile aiurea.

Dar cînd să depășească linia pădurii, numai ce se pomeniră că scapără la doi pași de ei o luminiță! Smildzin trase de hățuri :

— Tpr!r !

Nu era camion, ci un om cu o lanternă electrică în mînă. Glasul cam înfundat al lui Atis răsună chiar lîngă căruța :

— Brava!... Ce dracu-i cu voi, v-ați înfundat în cîrciumă sau ce? că de atîta așteptat mi s-o urît și am pornit să vă caut.

— Cum, ai venit pe jos? se miră Juris. Încotro?

— N-auzi?... N-aveam ce face și am pornit-o prin pădure în întîmpinarea voastră, îl mai lămuri Atis o dată și-l împinse ușor : Ce mi te-ai tolănit ca un boier ! Fă-mi și mie loc să stau !

— Și eu care credeam că intră în noi cineva cu bicicleta ! bodogăni Smildzin.

Nerăbdător, Atis îi făcu lui Juris la ureche :

— Ei ?

Președintele, la fel de încet și abia mișcînd din buze, îi șușoti :

— Aspră cu menționare... ețetera, ețetera...

Tăcură preț de un minut. Nu se auzea decît tropotul cailor și scîrîițitul molatic al roților.

— Așa... făcu apoi scurt Atis, și lui Juris i se păru că omul dă din cap, în semn de încuviințare parcă. Strîngîndu-l apoi voinicește de umăr zise : Fleacuri !

— Frumoase fleacuri ! zîmbi Juris amar.

— Fleacuri, îți spun ! repetă Atis ceva mai tare de astă dată. Muștrările vin și se duc, dar oamenii, dacă au caracter și cap, rămîn ! Află că, eu unul, sînt optimist.

„Și eu sînt optimist, gîndi Juris sfredelînd cu privirea întunericul de nepătruns. Întotdeauna am fost optimist. Doar n-o să-mi pierd curajul, n-o să-mi trădez crezul pentru că uneori, în loc de purități, dau de cîteva gunoaie... Crezul tău rămîne mai departe la fel de curat și de nobil, indiferent de ceea ce fac unii oameni în numele lui. Înțelege asta, Juris ! Dacă n-ai s-o înțelegi, n-o să mai poți trăi, n-o să mai poți lupta.“

Și deodată, scuturîndu-se parcă de o mare greutate ce-l apăsase, își îndreptă spatele și rosti cu glas tare :

— Se înțelege, lucrul de căpetenie e să nu te pierzi cu firea, să rămîi credincios principiilor ! Altfel, ce rost ar mai avea să trăiești ?

— Desigur !

Acum, ei mergeau pe un drum îngust. Iarăși și iarăși, crengile de brad biciuiau zgomotos hulubele și le zburau în față stropi de apă. Curînd, pădurea se termină. De departe, de undeva din marginea satului, ajungea pînă la ei, licărind, o luminiță.

Capitolul IX

Ce toamnă !

A fost frumos doar cîteva zile, dar pe urmă s-au pornit din nou ploile și vîntul ! Cum te depărtezi puțin de fereastră, nu mai vezi nimic.

Pe masă, în fața lui Mărên, se află dările de seamă ale colhozurilor cu privire la desfășurarea recoltării. Da, munca aceasta continuă : în brazde, pe sub apă, au rămas mulți cartofi și sfeclă de zahăr ; pe unele ogoare, grînele și trifoiul au fost lăsate în voia soartei. Perspectivele sînt la fel de sumbre ca mohoreala zilei de afară.

Și, colac peste pupăză, mai e și secretarul al doilea care s-a proptit în coate pe pervaz și o ține una și bună :

— Vreau să știu cît o să mai meargă așa !

— Stau și mă minunez de tine, bodogănește supărat Mărên. În loc ca să faci pe dracu-n patru, îi dai înainte cu filozofia ta putredă ! Dacă ai probleme, așteaptă pînă la ședința de birou !

— Pînă la ședința de birou ? De ce ? Nu putem sta de vorbă fără nici un birou, ca un comunist cu alt comunist ?

— Ia ascultă ! Nu pricep în ruptul capului ce anume vrei de la mine ! spuse Mărên, pironindu-și privirea asupra rubricii „în procente“ din raport.

— Vreau să-ți demonstrez că facem o greșeală fatală...

— Și după tine, acum ar fi vremea cea mai potrivită pentru asemenea discuție ! făcu Mărên indignat. Recolta putrezește pe cîmpuri, dar ție îți arde de discuții !

— Da ! Pentru că, dacă recolta putrezește, întrebarea : de ce putrezește, e foarte nimerită !

— Același lucru te-aș putea întreba și eu !

— Desigur. Asta, fiindcă amîndoi sîntem la fel de vinovați !

— E-n regulă ! bombăni Mărên furios. Cauți ceartă cu lumînarea !

— De ce ceartă ? Eu îți garantez că atîta vreme cît nu lăsăm oamenilor inițiativa și o să-i mînăm mai departe proteste de la spate, situația nu se va schimba.

— Iar eu spun că dacă n-o să-i mînăm, o să fie mai rău !

Gulbis dădu din mîini deznădăjduit :

— Teorie absolut greșită ! Am să-ți dovedesc negru pe alb : în gospodăriile în care oamenii își descurcă treburile mai liber, în care nu fac totul numai după îndemnurile noastre, recolta nu putrezește pe cîmpuri ! Uite, nu mai departe de Ezerlejă. Crezi cumva că, dacă Dimdăn nu te contrazice niciodată, joacă cum îi cînți tu ? Da de unde ! Omul ăsta e un gospodar cu scaun la cap, care face totul așa cum cer interesele gospodăriei. Și dacă o să pornești de la interesele gospodăriei, atunci plata zilei-muncă va fi alta, iar oamenii vor lucra mai cu tragere de inimă. Sau Silmală. Cei de acolo au renunțat pînă și la ajutorul orășenilor. În schimb, toată recolta a fost adunată de pe ogoare ! Vezi ? Asta înseamnă inițiativă conștientă !

— Te-i fi amorezat de Beika ! făcu veninos Mărên.

— M-am ! Pentru că în oameni ca el văd viitorul nostru.

— Chiar dacă s-a pricopsit pe linie de partid cu o muștrare în fișa de evidență?

— Asta e altă infamie, o pată pe conștiința noastră.

— Știi, te poftesc să gîndești bine înainte de a scoate vorba din gură! Pe cîte pricep eu, acuzi bi-roul!

— Of! se mulțumi să facă Gulbis. Dar ce, eu nu fac parte din birou? Cine poate să-mi ia dreptul, să-mi interzică de a mă învinui singur? Uite, îmi fac autocritica și gata! Află de la mine acum de ce nu-l ai pe Beika la stomac: pentru că te critică. Stai, stai, nu te înfuria, că la urma urmelor, putem măcar o dată să stăm noi doi de vorbă în spirit leninist, nu?

— Parcă nu vorbim mereu așa? strecură printre dinți Mărên.

Gulbis surîse.

— Nu, metoda asta nu-i la modă în raionul nostru. Și nici în relațiile noastre cu oamenii. Noi ne mulțumim să vorbim despre ea, să ne prefacem că...

— Ne-am antrenat într-o discuție fără rost, spuse rece Mărên.

Sună telefonul. Primul secretar ridică fără poftă receptorul.

— Riga, îi aruncă el mohorît lui Gulbis.

Se auzea prost, probabil, din pricina vremii de afară, și Mărên deslușea greu ce i se spunea la celălalt capăt al firului.

— Da, poftim... Eu sînt... Da, da... Se aude foarte prost; vă salut, tovarășe Kalnin, vă salut... în general merge — luptăm... Ce-ați spus?

Un timp Mărên ascultă în tăcere; apoi, întorcîndu-se fără nici un motiv spre Gulbis, strigă în receptor:

— Cît s-a recoltat? Pe raion, pînă astăzi, s-au realizat nouăzeci și cinci de procente... Da, da! O s-o scoatem noi la capăt, neapărat o scoatem la capăt!... Înțeleg... Semănăturile de toamnă merg bine... Da, da! Toate bune!...

Mărên atîrnă receptorul.

Gulbis zîmbi trist :

— Și asta tot în spirit leninist ? Să minți ? ! Nouăzeci și cinci de procente...

Mărên azvîrli la o parte rapoartele și începu să strige :

— Dar tu ce-ai fi spus în locul meu ?

— Aș fi spus adevărul.

— Ca peste două zile să-ți vezi numele la ziar printre codași... Nu ? Și ca să te spele pe urmă și în plenară, nu ?...

— Tot ai să te vezi la ziar... așa că, cu o zi mai devreme, o zi mai tîrziu... Și în plenară tot au să te spele !...

Mărên luă din nou un ton reținut, oficial. Ascunzîndu-și rapoartele în sertar, începu să dea ordine :

— Chiar de mîine să pornească tot comitetul raional prin colhozuri și să nu plece de acolo pînă ce nu s-o scoate ultimul cartof din pămînt ! Plecăm și noi !

— Plecăm !

Gulbis, ieșind din cameră, oftă, dădu din umeri și trase ușa în urma sa.

În aceeași zi seara, Līvija se întoarse tîrziu de la Taurenē, veselă și mulțumită. Se îndreptă glonț spre sala în care se făcea repetiția. Cum deschise ușa, auzi glasul adînc, baritonal, al lui Dižbajār :

— Încă o dată... încă o dată ! Înapoi ! Ce-i asta ? ! Ce, ești împiedicată sau ce ?

Vinzătoarea de la magazin — o fată foarte nervoasă, fandosită, nu izbutea cu nici un chip să iasă din scenă cu tava cu pahare, să-și vadă în același timp rivala, să tresară și să țipe.

— Fă o sfortare și închipuie-ți cam cum te-ai purta într-o situație ca asta, mai spuse Dižbajār iritat. Te simți zguduită, și reacționezi și prin gesturi, și prin mimică, și prin strigăt !... Dar dumneata umbli ca o lunatică ! N-ai văzut niciodată un om tresărind ?

— Ba am văzut... dar fără pahare ! se apără fata. Sînt sigură c-am să le sparg !

Dižbajār tocmai deschidea gura să spună ceva, cînd se apropie de el Līvija.

— Nu vrei să întrerupi puțin repetiția? întrebă ea. Trebuie să-ți povestesc ceva!

Dižbajăr se întoarse către artiști:

— Pauză cinci minute! Ei, ei? Ce s-a întâmplat Līvija?

Se duseră la o parte, lângă fereastră.

— Pot să-ți comunic, începuse solemn Līvija, că Beika a mâncat o papară grozavă în fața biroului... M-am întâlnit la coafor cu nevasta șefului de miliție care m-a pus să jur că n-am să suflu o vorbă nimănui despre asta... De-ai ști ce săpuneală i-au tras! A ieșit de acolo cu coada între picioare... era cât pe ce să-l zboare din partid!...

— Așa, făcu Dižbajăr. Așa, așa...

— Tare aș vrea să știu ce-au să mai spună acum? Dumnealor, partinicii, principialii... acum, i-a scuipat în față propriul lor partid! Așa le trebuie! Interesant e ce-o să mai zică acum domnișoara Laure despre repertoriul tău! Am aflat că a scris pentru ziarul nostru un articol despre munca Casei de cultură... în care ne critică groaznic, poți să-ți imaginezi! Dar Zālman nu l-a publicat încă. Și nici n-o să-l publice... îi fără grijă, adăugă ea, văzînd că Dižbajăr începuse să se foiască pe scaun.

— De-acum încolo o să fie liniște, spuse el. Mulțumesc, Līvija, pentru veștile astea bune. Eu termin repede și vin acasă! Fă-mi o cafea, pisicuțo!

Actorii se adunară din nou lângă scenă și Dižbajăr continuă repetiția. Dar pe toți îi miră noua dispoziție a regizorului:

— Bine, bine, o să meargă, o lăudă el pe nenorocita de vînzătoare, care ieșise pentru a zecea oară din scenă ca un lemn, și fata îi zîmbi fericită.

De felul lui, Dižbajăr era binevoitor: cînd se simțea bine, voia ca și ceilalți să se simtă bine. Termină repetiția galop, fără să mai piseze pe nimeni, chiar și acolo unde nu exista încă omogenitate în jocul de scenă.

— Pentru astăzi ajunge, spuse el pe un ton părintesc. Nici să vă obosiți prea mult n-are rost! Invă-

luați ca lumea textul pentru data viitoare, ca să meargă totul ca pe apă...

Lîvija se întoarce aproape alergînd acasă, aprinse focul și puse de cafea. Apoi se spală pe mîini, ieși pe coridor și deschise ușa ce da în bibliotecă.

— Bună seara, tovarășă Laure, o salută Lîvija cu o politețe exagerată.

— Bună seara, îi răspunse Inga, aruncînd doar o ocheadă spre ușă. Se suise pe un scaun și căuta ceva prin rafturile de sus. La masă ședea Dzidra Vilkup. Luați loc, o pofti Inga, serioasă, scoțînd la iveală o broșurică subțire.

— Mulțumesc, îi răspunse Lîvija, măsurînd-o cu priviri iscoditoare.

Indemînată Inga sări cu un maldăr de cărți în brațe.

Pe fața ei nu se citea nimic. Zîmbea și, aplecată mult peste hîrtie, ca orice om cam miop, înregistra broșurile. Avea la gît un batic nou de mătase de culoarea muștarului, cu dungi de un verde-închis. Ce e drept, e drept, i se potrivea bine rochia ei cafenie, și cu prospețimea obrazilor.

— Altceva nu-ți mai trebuiește? o întrebă Inga pe Dzidra.

— Deocamdată atît despre viței, îi răspunse fata.

— Nu uita mîine seară! îi aminti Inga.

— Nu, nu uit! Și Dzidra ieși.

— Doriți ceva? o întrebă apoi pe Lîvija.

— Da, tovarășă Laure, îi răspunse aceasta, cu duioșie și blîndețe. Aș fi vrut... da... nu știu și eu ce-aș fi vrut.

— Ceva pentru suflet? făcu Inga, și Lîvije i se păru că ochii ei licăriseră a batjocură.

— Dați-mi ceva interesant... mă încred în gustul dumneavoastră.

— Interesant? Inga se întoarce și scoase un volum gros. Poftiți *Bătălie în marș* de Nikolaeva. E o carte din care se pot învăța multe!

Și din nou i se păru Lîvije că glasul Ingăi răsună a provocare. Dar, cum n-avea de gînd să plece, se așeză pe scaun.

— Chiar acum m-am întors de la Laurenē, începu ea. Ce drum îngrozitor ! Colac peste pupăză, s-a pornit și lapovița !

— Da, încuviință Inga. Drumurile sînt acuma proaste și vremea urîță.

— De ce-i atîta liniște în seara asta pe la dumneata ? întrebă încetișor Lîvija. Tovarășul Beika n-a trecut pe aici ?

— Ai nevoie de el ? o luă Inga direct.

— Nu ! Eu nu... Kārlēn ar avea ceva cu el, minți Lîvija.

— Cînd am să-l văd diseară am să-i spun, rosti scurt Inga.

— N-are rost, răspunse Lîvija evaziv. Ar fi o lipsă de tact să-l deranjeze tocmai acum pe tovarășul Beika. Ce dracu, oameni sîntem ! Uitasem de tot...

— Dar ce s-a întîmplat ? șopti încet Inga, încrunțindu-se. Doar nu e bolnav !

— Cînd omul are necazurile pe care le are el, e mai bine să nu-l deranjezi, spuse Lîvija, uitîndu-se la ea triumfătoare.

Inga înțelese că femeia știa tot și se simți atît de scîrbită, că bucuros ar fi dat-o afară pe ușă. Se mulțumi s-o privească drept în ochi, să spună tare, articulînd fiecare silabă :

— N-aș vrea să vă amăresc, dar vă bucurați degeaba. Ce importanță are că unor ticăloși le-a reușit intriga pusă la cale ? Aflați, dacă n-o știați, că Beika are umeri puternici !

Lîvija pricepu că Inga îi ghicise gîndul. Și, fără să se mai ascundă, strîmbă din buze batjocoritor :

— Asta așa e ! Același lucru mi l-a spus și Ilma Stūrîte. Probabil că amîndouă sînteți în măsură s-o știți mai bine...

— Prietena dumneavoastră nu mă interesează, începu Inga, silindu-se să vorbească calm, încet. Și nimic din ce spuneți nu mă atinge. Degeaba vă străduiți, căci și eu am umeri puternici.

— Ia te uită ce viteji ! rîse isteric Lîvija. Nu face nimic, vă încovoiaie ei, n-avea grijă ! Astăzi v-au să-

punit și v-au agățat o muștrare, dar mâine au să vă dea cu totul afară !

— Pe noi nu ne preocupă gîndul acesta, îi răspunse Inga, strîngînd cu putere creionul. Dacă au să ne dea afară, au să ne dea, dar aflați că pe noi nu ne sperie oamenii ca dumneata și ca Briksnis !

— Om vedea noi, om vedea, spuse Lîvija care începea să se înfurie. Pe dumneata te-am primit omeneste și am fi putut trăi în bună înțelegere. Dar ți-a venit pofta să te vîri în treburile altora. Ia te uită cine s-a găsit să facă pe principiala ! Ce te pricepi dumneata la artă ? Nici o iotă ! Știi numai să fabrici articole agitatorice ! Crezi că n-am aflat că ai scris despre noi la ziar ? Tot n-au să te publice !

— Atunci am să scriu la alt ziar, rosti Inga, privind-o țintă în ochi. Știu eu ce vă poate pielea ! Și dumneata, și soțul dumitale sînteți niște prefăcuți. Pentru voi doi nimic nu este scump — nici trecutul, nici prezentul, nici viitorul ! Sînteți niște cameleoni și atîta tot. Iar cameleonii n-au ce căuta în frontul ideologic. Dacă ați avea cît de cît bun-simț, ați înțelege singuri asta.

— Așa ? stropși Lîvija cuvintele printre dinți. O să mă ții minte ! Bestie ! Comsomolisto ! Oamenii ca tine ar trebui să stea după gratii. Lasă că fac eu să te dea afară de aici ! Crezi că oamenii nu văd ce faci ? Te ții de intrigă amoroase, smulgi tații de lîngă copii...

— Ajunge ! spuse Inga, stăpînindu-se. Noi nu avem ce discuta !

Lîvija năvăli spre ușă și o deschise larg. În goana ei dădu peste Juris.

— Riști să-ți frîngi gîtul ! făcu el, dîndu-se la o parte și făcînd loc Lîvije, care trecu pe lîngă el ca o vijelie.

Cînd intră în cameră, Juris se uită întrebător la Inga.

— Ce-i cu doamna Dižbajār ? Ce s-a întîmplat ?

— Doamnei Dižbajār nu-i sînt pe plac discuțiile sincere, răspunse Inga.

— Nu cumva v-ați certat ?...

Inga dădu mînioasă din mînă :

— Știi că nu sînt o diplomată. Cînd un om îți zîmbește dulceag în față, iar în ascuns te lucrează, atunci... Măsura încăperea în lung și în lat, străduindu-se să se liniștească. Juris se apropie de ea și o îmbrățișă.

— Prostuțo ! șopti el, lipindu-și obrazul de obrazul ei. Persoanele de felul doamnei Dižbajăr, nici nu trebuie luate în seamă !...

Inga îi mîngîie părul, șușotind cu ochii în lacrimi :

— Ca să vezi cum e cu noi : Eu te sfătuiesc să nu pui la inimă persecuțiile unora, iar tu mă sfătuiești pe mine.

— Nu e bine că sîntem unul pentru celălalt ? zise Juris cu glas scăzut, ștergîndu-i cu duioșie obrazul pe care aluneca, grea, o lacrimă. Nu știu ce m-aș fi făcut fără tine, mi-ar fi fost tare, tare greu. Tu îmi dai puteri !

— Iar tu mie, zîmbi Inga printre lacrimi. Sîntem tari, nu ? Și nu ne pierdem curajul cu una, cu două !

— Nici nu mă gîndesc ! zise Juris smucindu-și capul pe spate.

— Mi-e atît de bine cu tine ! șopti Inga, lipindu-se de el și simțind căldura liniștitoare a umărului său. Lîngă tine nu mi-e frică de nimic... Nici de Dižbajări, nici de scrisorile anonime, nici de femeia aceea...

Juris o strînse la piept și, privind în gol, peste capul ei, oftă :

— Nu-mi mai pomeni de... femeia aceea. Mi-e rușine și mie. Te rog, te rog mult, nu-mi mai aminti niciodată de ea !

— Bine ! răspunse Inga, ridicîndu-și ochii încă umezi spre el. Niciodată n-am să-ți mai vorbesc, niciodată, niciodată !

— Pot să-ți dau o veste bună, spuse Juris, lăsîndu-se pe scaun și luînd-o pe genunchi. Săptămîna viitoare Laizân se mută în casa lui !

— O ! se bucură Inga.

— Așa că peste două săptămîni vom avea în sfîrșit un cămin al nostru !

Lîvija se întoarce acasă clocotind. Bestia asta nici nu ține seama de cele mai elementare reguli ale buneii-

cuviințe. Ce neobrăzare ! Să te privească în ochi și să-ți spună calmă mîrșăvii. Asta e atitudine de intelectual ? Nu ! Ei bine... dacă vrea război deschis, război să fie !

Trîntind oalele pe plită, fără să se mai sinchisească de arsuri, plănuia cu înfrigurare ce să facă, unde să se ducă, și cui să-i mai scrie.

Cînd Dižbajăr, destul de voios, se întoarse acasă după repetiții, Lîvija îi strigă din ușă :

— Ei, cameleonule !

La care omul holbă ochii mirat și zăpăcit.

— Asta ce mai e ?

— Ce auzi ! Mă mir cum de mai muncești în *frontul* ideologic. Nu face nimic, că are ea grijă, domnișoara Laure, să te îndepărteze.

Îi povesti pe larg discuția cu Inga. Dižbajăr, cu lentilele ochelarilor, sclipind, pe nas, măsura în timpul acesta camera în lung și-n lat. Cînd Lîvija termină, el spuse :

— Trebuie mers neapărat la Riga !

Capitolul X

Ninge. Fulgii mari cad alene pe pămînt și se aștern într-un învîlt, feciorelnic, neîntinat acoperămînt. A pierit orice urmă de iarbă pîrjolită, de frunze și de tulpini moarte, iar cerul își cerne într-una ploaia albă de nea.

Azi, Inga și Juris se căsătoresc. Asta înseamnă forfotă, voioșie și emoții. Toată încăperea e îmbălsămată de mireasma ramurilor de brad și a plăcintelor pe care le coc mama Ingăi și a lui Atis Reinhold.

Zîmbetul fericit de pe chipul emoționat și îmbujorat al Ingăi... Dă zor, dar, ciudat, parcă nimic nu-i reușește pe ziua de azi, și neîndemînarea asta o necăjește. Se învîrte ca titirezul cu Annina prin cameră, și muncesc de zor, dar mesele nu le-au așternut încă și toate

lucrurile zac, așa cum le-a adus de la Sebris, iar pe pat, pe jos așteaptă încă teancul acela de cărți...

Colac peste pupăză, iată-l și pe Juris. Deschide larg ușa și o strigă :

— Inga ! Treci pe la birou că vrea cineva să te vadă !

Mireasa lăasă fața de masă pe care se pregătea s-o întindă pe cele două mese puse una lângă alta și plecă după el.

În curte staționa un autoturism. Era al lui Gulbis. Secretarul aștepta în birou. Nu-și dezbrăcase paltonul ; semn că era grăbit.

— Am trecut să-i felicit pe tinerii căsătoriți, spuse el, strângându-i cu putere mîna Ingăi ; vă doresc o viață lungă și fericită. Să fiți mereu tovarăși buni, credincioși unul altuia... și puternici !

— Mulțumesc, rostește Inga mișcată și se uită întrebător la Juris.

— Tovarășul Gulbis nu poate veni diseară, îi răspunde el.

— Mi s-a îmbolnăvit soția, îi explică Gulbis, iar de unul singur nu-mi place să vin. N-o mai fi modern, dar noi așa sîntem !

Și, zîbind, îi întinde Ingăi un pachetel.

— Din partea mea și a soției mele. Încă o dată, vă doresc fericire !

Inga și Juris, în capul gol, petrec cu privirea, din curte, mașina ce se depărtează.

Oftînd încetișor, Inga spune :

— Ce bine că sînt pe lume și oameni ca el !

— Grăbește-te, Inga, îi amintește Juris. E timpul să plecăm.

Și Inga pleacă. Într-adevăr, venise vremea să se ducă la sovietul sătesc.

Se grăbește și Dace, căci se duce și ea cu ei. „Ce păcat că n-am o rochie nouă, gîndește fata amărîtă. Cum să mă duc la nuntă în vechitura asta ? Dar cu tot zorul ce a dat peste noi, mai e chip să faci ceva ? Are mama dreptate că rîde : ce-i asta, nuntă sau foc ?... Mă mir că mai apuci să te speli pe ochi !“

Dace, vezi bine, nu numai că s-a spălat, dar de dimineață Dzidra Vilkup i-a pus părul pe moațe și acum are capul tot acoperit de cornițe. E atît de caraghioasă!

Tot călcîndu-și rochia albastră cea veche, încearcă să-și vîre în cap că nu e chiar atît de ponosită.

— Sor-meo, dă-mi oglinda! zice Teo, vîrînd doar nasul pe ușă, întrucît era fără cămașă. Dace i-o dă.

În curte latră din cînd în cînd cîinele, dar Dace nu-l aude. Cineva bate în ușă; răsună glasul lui Maksis: „E voie?” Fata începe să se foiască prin cameră; toate sînt cu susul în jos. Adună rufele vraiste, ia de pe scaun cutia cu pudră și pieptenele... Numai că Maksis, socotind, pesemne, că a stat destul planton la ușă, intră peste ea în odaie; abia atunci își aduce fata aminte de cornițe; duce speriată mîinile la cap:

— Aoleo! În ce hal sînt!

— Și ce-i cu asta? o liniștește Maksis. Stai, ușurel, nu te smulge cu păr cu tot! Vino să te ajut!

Dace, buimacă, se lasă așezată pe scaun. Iar Maksis începe să-i desfacă cu îndemînare bigudiurile. Să înnebunești, nu alta! Nici ea nu știe de ce-i îngăduie asta.

Maksis rîde:

— Parc-ai fi un cățel pudel... Pufuasă și creață...

— Il pieptăn eu acum... bîiguie Dace, dar își aduce aminte că oglinda e la Teodor, așa că ia pieptenele și se apucă să-și aranjeze orbește părul, cu degetele tremurînde.

— Am fost ieri la Taurenē, începe Maksis, punînd pe masă un pachetel. Le-am cumpărat un dar... din partea noastră. Să vedem, îți place?

Dezleagă sfoara: Dace se uită la mîinile lui aspre, muncite, dar cu unghii curate... La degetul mare de la mîna stîngă are o cicatrice. Maksis e în cămașă albă. Se vede bine că și-o călcuse singur: manșetele nu sînt scrobite, și una are o cută...

— Ar fi trebuit poate să iau altceva... spune Maksis, dar știi și tu cam ce poți găsi la Taurenē.

În cutiuța de catifea sclipesc șase lingurițe de ceai. Spusese „din partea noastră“... Și Dacei i se păruse că o apucă cineva de inimă cu mâini de foc... că a prins-o și nu-i dă drumul. Parcă trăiește în vis! Pe Maksis îl vede ca prin ceață. Și din nou i se umezesc ochii. Ce dumnezeu?! Doar n-are nici un rost!

— Ție... așa-i că nu-ți place?... îi aude ea glasul și, fără să știe de ce, supunându-se unei puteri de neînvins, se apropie de el și, tăcută, își razimă capul de umărul lui puternic. Nu-l reazemă, ci se ghemuiește la pieptul lui, parcă înghețată de frig, dornică de căldură... Brațele lui o cuprind repede, puternic și gingaș în același timp...

— Dace, șoptește Maksis. Fata așteaptă ca el să mai spună ceva, dar el tace. Nu se simte în stare să mai scoată un cuvânt măcar, îi mângâie stângaci părul, umerii...

Și Dace știe că i-a venit fericirea, fericirea cea adevărată, trainică. Pier tulburarea și spaima, inima îi bate mai liniștită, și fata găsește în ea curajul să ridice capul. Vede aproape, aproape de tot, ochii lui negri și dragi. Se simte atât de bine, atât de bine, încât i se pare că de atîta fericire o să i se spargă pieptul și ea, Dace, se va înăbuși. Trebuie totuși să spună ceva, așa că, oftînd adînc, bolborosește:

— Sînt tare frumoase lingurițele...

Însă Maksis a uitat de lingurițele ce lucesc pe masă. Îi prinde gingaș capul între palme și o sărută mult-mult.

— Dace, ține oglinda, spune Teodor, deschizînd ușa, și cei doi se depărtează speriați unul de celălalt. Credeam că-ți trebuie, adăugă Teodor, stînjenit, și se întoarce, ca să-și ascundă zîmbetul.

Ciudat lucru! Fetei nu-i e rușine că a văzut-o frațele ei în brațele lui Maksis. De unde liniștea aceasta cu care rostește:

— Ești gata, Teodor? E timpul să plecăm!

— Dar tu ești gata? o întreabă el de după ușă.

Dace se uită la Maksis. Se vede că nici lui nu-i păsa că-l văzuse cineva sărutînd-o. O îmbrățișează din nou.

— Lasă-mă... Trebuie să mă pregătesc, îi șoptește Dace la ureche.

El nu-i răspunde, dar nici nu-i dă drumul. Peste câteva clipe îi aude glasul înăbușit :

— Știi, pe tine tot timpul... ții minte ? Poate chiar de atunci, de când mi-ai strivit ceasul...

— Da, răspunde fericită Dace. Da...

— Ne-om lua și noi îndată. Ce zici ? Vrei ? Peste o săptămână ?

— Da... Dace e gata să fie de acord cu el în tot ce spune sau are să spună. Nu-i mai pasă de ce-o să zică maică-sa. Nu-i mai pasă de nimic. E fericită și puternică.

Ninsoarea s-a întehit. Sînt clipe în care ai zice că cerul alb, învolburat, sta să se prăvale la pămînt, să-l îngroape sub uriașii lui nămeți.

Dižbajăr a fost la Riga și se întoarce acum acasă, pe sub norul greu de zăpadă. S-a încotoșmănit pînă la umeri într-un cojoc vechi ; stă în sanie și se gîndește. Cîntărește din nou totul în minte — unde a fost, ce a vorbit, încercînd să vadă dacă a făcut totul cum trebuia. Se părea că da. A fost rezervat și corect, a încercat să nu se lege personal de Inga Laure... La direcția așezămintelor cultural-educative a Ministerului Culturii Dižbajăr spusese că, în calitate de conducător al Casei de cultură, este nevoit să se lovească zilnic de indolența ce se manifestă în muncă la biblioteca din Silmalā și, neputînd să tacă, venise să aducă toate acestea la cunoștința forurilor superioare.

La Comitetul Central al Comsomolului, spusese că în sînul organizației din Silmalā, de cînd era secretară tovarășa Laure, se încetățenise un spirit nesănătos, aceasta pentru că secretara, prin modul ei imoral de viață, dădea un exemplu foarte prost. El, Dižbajăr, nu avea, bineînțeles, nici o calitate oficială, dar era de părere că educarea tineretului constituie o problemă pentru fiecare om cinstit, și deci, văzînd că pe secretară n-o preocupă educația comunistă a

tineretului, el, Dižbajār, s-a gîndit că e de datoria lui să aducă la cunoștință această stare de fapt.

— N-am auzit ca la bibliotecă, îi spusese el lucrătorului de la Comitetul Central, care-l ascultase atent, să se țină conferințe sau referate. Nici gînd. Cum să se țină dacă secretara n-are timp?... Dacă nu-și vede decît de treburile ei sentimentale? Da, o să-mi spunei că asta e omenesc, și sînt de acord, dar greu de crezut că ar avea influență pozitivă asupra educării tineretului faptul că tovarășa Laure întreține legături amoroase cu un bărbat care are nevastă și copil la Riga...

I se mulțumi, desigur, pentru informații și i se făgădui că se va face o verificare a faptelor. Să verifice! Asta-i adevărul gol-goluț.

Ce nu-i plăcea să-și aducă aminte era discuția de la secția de repertorii. Da, acolo bate acum din altă parte vîntul! Nimic de făcut, trebuia să caute lucrări cu tematică actuală. Adio, tu, *Baron Bundulis*, deși el a și început să lucreze la regia ei! Păcat, dar așa era: trebuia să aleagă o piesă sovietică!

Iar în privința piesei în repetiție, luă în sinea lui hotărîrea să-i modifice textul și, pe cît posibil, să introducă cîteva pasaje legate de actualitate.

A nins ziua toată, a nins și seara întreagă. Ninge și cînd nuntașii, întorcîndu-se de la sovietul sătesc după efectuarea ceremoniei, se așezară veseli la masa sărbătorească.

Sebris, care ședea în fața noilor căsătoriți, ridică paharul:

— Beau pentru fericirea voastră! Beau ca să rămîneți mereu la noi!

Mama lui Reinhold puse pe masă tăvile cu friptură de porc și cu varză călită, iar mama Ingăi aduse cartofii aburînzi, privind într-una spre ginerele ei, pe care-l cunoștea încă prea puțin, dorind din suflet fericirea Ingăi. Numai de n-ar avea vreo deziluzie fata ei atît de entuziastă. Numai de-ar fi Juris, tînărul acesta simpatic, omul sortit într-adevăr ei!

Pe Inga însă n-o roade îndoiala. Îmbujorată, cu ochii strălucitori, aruncă din cînd în cînd cîte o

privire tînărului ei soț, ciocnește cu musafirii și tot timpul e luminată de același surîs fericit.

A uitat de toate necazurile. Uitase de toate, chiar și de Dižbajăr... Ii e de ajuns să se uite la Juris, să-i întîlnească privirea, ca să se simtă puternică și fericită, iar viața să i se pară un imn de bucurie. Simte lîngă ea umărul lui Juris și în gînd își spune — pentru a cîta oară ? „Te voi iubi mult, tare mult ! Toată viața ! Pînă la moarte ! Tu ești cel mai bun, cel mai iubit.“

Atis Reinhold, în schimb, e trist. Parcă ar fi altul ! Se înțelege, face tot ce-i stă în putere ca să n-o arate, dar se vede că s-a întîmplat ceva cu el.

Pînă și pe Juris îl miră vorba lui zgîrcită. Se apleacă spre Atis și-i spune :

— Ce-i cu tine, de ești atît de posomorît ?

— Nimic, ce să fie, îi răspunde Atis. Poate că vă invidiez !

— Ne invidiezi pe mine și pe Juris ? face Inga.

— S-ar putea altfel ? zîmbește Atis.

Inga îi răspunde cu un zîmbet fericit. Atis se ridică, iese afară, în curte, cu capul gol, se oprește în fața ușii. Fulgii de zăpadă i se lipesc de frunte și pier. Ce trist, ce trist se simte și cum îl mai roade gelozia ! Dace și cu Maksis... Cum de-a fost atît de dobitoc să nu-și dea seama pînă acum... Cum de nu și-a dat seama mai demult ? Ce, el nu-l văzuse pe Maksis tot dîndu-i fetei tîrcoale ? Ba-l văzuse, cum nu, dar era atît de sigur că ar fi de ajuns să dorească o fată, ca aceasta să i se arunce de gît ! De atîta înfumurare, o pierduse pe aceea care-i fusese cu adevărat pe plac... Lăsase să-i scape fericirea... Dar dacă nu-i încă prea tîrziu ? Dacă făcea într-adevăr să încerce ? Ce e el, o zdreanță, cîrpă, ca să stea ca blegul cînd altul îi ia ceva ce i-ar fi putut aparține lui ? Nu numai că ar fi putut, dar ar fi trebuit chiar !

Atis strînse mînios pumnii. O vedea pentru prima oară pe Dace atît de fericită. Stătea lîngă Maksis. Uite la ei ! Ai zice că e nunta lor, și nu a lui Juris cu Inga !

Chinuit de gelozie, Atis încercă să-și aducă aminte fiecare defect al lui Maksis, fie el cît de mic... fără a-l neglija bineînțeles pe acela că tractoristul privește puțin ponciș !

„Prostule — își zice el imediat, tot bălînd cărarea înainte și înapoi pe sub ferestrele cu perdele, prin care se zăreau umbre mișcătoare — și ce-i cu asta ? Ce, tu n-ai iubi-o pe Dace, chiar dacă ar privi cruciș ?“

Se miră și el cît de mult i s-au schimbat părerile. Nu, înainte nu s-ar fi gîndit așa, înainte n-avea ochi decît pentru fetele frumoase. Pe cele ca Dace el nici nu le vedea ! Probabil că tocmai din cauza asta a pierdut-o.

Intră în tînda întunecoasă, dibuind clanța de la camera lui, deschide încet ușa, își scoate pantofii și se lasă pe pat. Nu mai are chef să se întoarcă la nuntă. Aude de dincolo rîsete și strigăte : „Amar ! Amar ! Amar !“ și își simte gura amară.

Capitolul XI

Prin vîrfurile avîntate ale brazilor și pinilor se războiește vifornița, și sub biciul ei copacii trosnesc și gem. În jurul ramurilor întunecate, joacă nori de pulbere albă, și toată pădurea vîiește greu, înfundat.

Viforește fără încetare de două zile. Drumul e troienit. Doar după șirul arinilor golași îi mai poți ghici locul.

Cu toată vitregia vremii, în inima pădurii scîrțîie, stridente, ferăstraiele electrice, bocăne, surd, topoarele, tractorul duduie monoton. Vezi cum se pleacă și cade încet bătrînul brad, stîrnind un nor de zăpadă, trosnind și frîngînd ramurile arborilor vecini.

La hotarul poieniței, în albul însořit, se zăresc, întunecate, trunchiurile doborîte, iar în apropiere arde un foc în jurul căruia trebăluiesc doi oameni.

Sînt Juris și Teodor. Stau lîngă un copac doborît și pe căciulile lor cu clape s-a așternut pulberea albă a fulgilor.

— Ce arbore măreț, zice Juris. Imi pare parcă rău de el !

Teodor se uită la ramurile înfiorate încă de cădere, ce se lipesc supuse de zăpadă, într-un morman verde aromitor. Apoi își iau ferăstrăul și se mută la alt copac.

Se pregătesc să-l taie și pe acesta, cînd Teodor deschide deodată vorba :

— Voiam să te întreb ceva, Juris... n-ai vrea să ne tutuim ? Asta, vezi bine, dacă n-ai nimic împotrivă...

Juris, care nu se aștepta la o asemenea întrebare, își privi mirat tovarășul și răspunse :

— De ce să am ceva împotrivă ? Parcă nu-i totuna ?

— Nu, pentru mine nu-i totuna ! îl întrerupse Teodor. Poate că dumitale îți vine greu să înțelegi... dar aici toți se tutuiesc, numai eu mă simt străin... de parcă aș fi venetic.

— Ia te uită ce ciudățenie îți trece prin minte ! rise Juris, tutuindu-l. Cum adică ! Dacă îți zic „dumneata“, înseamnă că nu ești de-al nostru ?

— S-ar putea să fie ciudățenie, zise Teodor, scuturîndu-și zăpada de pe căciulă cu mîna. S-ar putea. Dar...

— Dă mîna încoace și hai să zicem că am golit împreună paharul pîn' la fund, caraghiosule ! zise Juris și-l împunse, rîzînd, în piept.

Ferăstrăul începu din nou să taie adînc în trunchiul gros, brun, făcînd copacul înalt să se legene sub mușcătura lui.

În ziua aceea lucrau și cîteva femei în pădure : Inga, Dace, Dzidra, care ajutau la tăiatul crengilor și la așezarea lor în stive. Nu e o muncă ușoară, mai ales cînd ești înfofolit cu haine groase, călduroase. De atîta mișcare, se înțelege, se încinseră și începură să mai dea jos din cojoace. Inga zvîrli cît colo paltonul vechi cu care venise îmbrăcată și rămase în costumul

de schi, sub care avea un pulover tricotat. Nu zău! Prea se încotoșmăniseră cu toții! Ai fi zis că plecau în Antarctica!

Flacăra focului se înălța împinsă parcă în sus de crengile ce ardeau trosnind și fișîind.

Dace și Dzidra pregăteau prînzul: Într-un cazan fierbea supa cu carne. Fetele mai adăugară la supă cîțiva cartofi. Apoi gustară zeama.

— Inga! Vino și te mai odihnește, că ți-o fi ajungînd atîta treabă! strigă Dzidra.

— Mai aveți mult? strigă Inga drept răspuns, îndreptîndu-și spinarea și împrăștiind fumul pe care îl mînase în față o pală de vînt.

— Carnea e aproape fiartă, răspunse Dzidra.

— Mi-e o foame de lup!

Ce frumos e! În jur clocotește munca, miroase a fum și a cetină, undeva, sus de tot, suieră vîntul. Cum să nu te simți bine cînd știi că și tu, cu brațele tale, dîrz, neabătut, aduci aportul la realizarea unui țel nobil. Fiecare arbore doborît este un stîlp în plus pentru noua linie electrică. Se va întinde departe linia, și va fi nevoie de mulți stîlpi. Dar Inga îi vede parcă aievea. Vede ceșcuțele albe ale izolatoarelor, cablurile ce pornesc de la ele și care vor aduce la Silmală lumină. Lumina mult visată.

Ea vede viața pe care o va aduce oamenilor lumina, o viață ușoară și plină de bucurii. Știe că pentru Silmală aceasta va însemna o revoluție. Și așteaptă înfăptuirea ei cu emoție și nerăbdare.

— Tu vezi de cazan, Dzidra, zise Dace, că eu mă duc să mai lucrez.

Pentru a-și feri capul de mușcătura gerului, și-a pus o broboadă de lînă fumurie. Cel puțin, așa i se păru lui Atis. Cînd fata trecu pe lîngă el, îl privi și-i zîmbi prietenoasă:

— E frumos?! spuse ea zîmbind și se opri.

Dace, Dace, tu să fii? Și, deodată, îl fulgeră un gînd: „Acum ori niciodată! În viață, oricînd, nimic nu-i prea tîrziu.“

Apucînd-o năvalnic de mîneacă, Atis bolborosi într-un suflet:

— Dace... așteaptă o clipă... trebuie să-ți spun ceva. Fata continua să zîmbească. Iar Atis, privind-o în ochi, îi spuse cu un glas străin parcă :

— Dace, îmi ești dragă.. zău... de-adevărat...

Ea se uită zăpăcită la brigadierul acela vesel, și-i citi pe chip că e ceva serios. Of, doamne !

De ce să nu fim sinceri ? Dace e și ea femeie și se simte măgulită, ca oricare alta cînd place cuiva. Dar ea, femeie bună, simțitoare, se cutremură, vinovată parcă față de Atis. Imbujorată, zăpăcită și amărîtă, plecă ochii și bolborosi :

— Prostii... Atis, cu asta nu se glumește...

Își dojeni din nou mama în gînd : dacă n-ar fi făcut atîta zarvă că nu vrea ca fata ei să aibă nuntă zlătărească, dacă n-ar fi ținut morțiș să-și coasă măcar o fustă nouă și să se lămurească cam cum e nasul mirelui, Dace ar fi fost măritată și toată discuția asta n-ar fi avut loc.

— Nu glumesc, șopti Atis. O strîngea mai departe de mîină, dar o privi acum mai calm în ochi. Și glasul îi sună mai egal, dar mai ferm și mai avîntat ca înainte. Dace... serios... te iubesc și vreau să mă însor cu tine. Crede-mă... nimeni n-are să te iubească mai mult... ca mine... pricepi ?

În mintea Dacei se ivi deodată chipul acelei fete — atît de nefericită, atît de ștearsă și neobservată pînă nu demult — pe lîngă care trecea absent frumosul, veselul brigadier ! Acum voiosul brigadier e aproape, în fața ei. Atît de aproape, încît, doar să înîlindă mîna și... Dar inima ei tace. Tace din pricina nețărîmuritei fericiri ce sălășluiește acum în ea. Dace nu dorește nimănui decît bucurie, nu vrea să știe pe nimeni îndurerat, așa că șoptește abia auzit :

— Lasă asta. Zău, Atis... ce ți-a venit ? Doar sîntem prieteni, nu-i așa ?

— Sigur că da ! spune Atis și se apleacă și mai mult spre ea. Dar vreau să rămînem nedespărțiți, pe toată viața !

Dace înțelege că a sosit ceasul să dea un răspuns lîmpede și hotărît, fără ocolișuri.

— Tu, pare-se, nu știi... că eu... noi... adică Maksis și cu mine...

— Ajunge ! Înțeleg ! o întrerupse Atis atît de aspru, încît Dace se cutremură și ridică ochii spre el. Iată deci cu cine...

I se păru că deslușește în scurtul lui „iată deci cu cine“ atîta dispreț față de Maksis, încît se răzvrăți și simți, vie, dorința să i-o plătească. Iși trase deci mîna și rosti, zîbind a nepăsare :

— Află, Atis, băiete, că a fost o vreme în care mi-ai plăcut grozav... Cred chiar că eram amoroasă de tine... Dar dragostea mea s-a risipit demult ca fumul.

— Ca fumul... repetă Atis fără să vrea.

Dace se simți din nou stînjenită și rosti repede :

— E timpul să mergem la treabă... vine amiaza... Și, afundîndu-se în zăpadă, alergă spre Inga și Emil, care adunau grămezi vîrfurile brazilor.

Un timp, Atis rămase nemișcat locului. Auzise el oare bine ? Nu glumise oare fata ?

— Hei, brigadierule ! Ce-i cu tine ? Ai înghețat ? Îl strigară cei din pădure.

— Vin ! le răspunse el și se urni, pornind prin fumul usturător ce-i venea din față.

Fumul ustură întotdeauna...

Se vede treaba că în viață poate fi uneori și prea tîrziu...

După-amiază, viscolul se potoli și în pădure se înstăpîni liniștea. Prin țesătura deasă a vîrfurilor nu mai vui vîntul, gerul se muiase, sufla o boare caldă.

Venea dezghețul...

Ceasul rău nu-și vestește niciodată sosirea dinainte: Teodor și cu Juris nu luară seama că se aflau prea aproape de un copac în cădere. Abia în ultima secundă văzu Juris vîrful copacului ce se înclina vijelios spre el. Teodor se aplecase după o mînușă ce-i căzuse.

Juris îi dădu un brînci și acesta zbură de-a berbeleacul în zăpadă. El însă nu mai avu timp să sară la o parte și crengile îl doborîră la pămînt.

Teodor strigă după ajutor.

— Slavă domnului, trăiește! rosti Atis gîfîind. Stătea în genunchi și-l sprijinea pe Juris care era în stare de inconștiență.

Inga, disperată, se lăsă lîngă soțul ei și-l prinse de mîini. Ce reci, ce lipsite de viață i se părură. Inima, ce i se zbătuse pînă atunci năprasnic, își curmă bătaile parcă.

„Dacă a murit, mor și eu, gîndi ea, încremenită. Rămînem amîndoi aici... N-am să plec... nu... nicăieri.“

Apoi auzi că „trăiește“, își încordă toate puterile și își reveni.

Meșteriră la rezezeală o targă. Cineva alergă după mașină.

— Calul... să înhame calul... cu mașina n-o să poți trece!

Băieții ridicară rănitul cu grijă. Juris deschise deodată ochii, îi cuprinse pe toți cu priviri rătăcite și dădu să se ridice. Nu izbuti decît să scoată un geamăt.

— Stai liniștit... Juris, dragul meu... ce te doare? îi șopti Inga, mîngîindu-i fruntea.

— Nimic, Ingocika... Un fleac. Ce vreți să faceți cu mine?

— Ia nu te mai foi atît! îl dojeni Atis, delicat, dar hotărît, și, scoțîndu-și cojocul, îl înveli. Apoi puse aceeași întrebare ca a Ingăi: Ce te doare?

— Parcă umărul... și șoldul, rosti Juris printre dinți și închise ochii. Mare pacoste!

— Acuma stai liniștit, trebuie să ajungem acasă!

Il urcară în sanie. Inga se așeză lîngă el și-i luă capul pe genunchi. Croîndu-și cu greu drum printre nămeți, porniră spre casă.

Atis alergă la birou și încercă să-l găsească la telefon pe medicul din Taurenē.

— S-a dus la un bolnav, i se răspunse.

Tocmai cînd Atis atîrnă receptorul întră Teodor, așa că-i spuse:

— Cum dracu! Să n-avem un doctor aici, cînd spitalul e la zece kilometri! Mare porcărie! Cum se poate una ca asta?

— Nu-i admisibil, desigur, fu și Teodor de acord.

Atis adăugă mînios:

— Și nici n-o să mai fie așa!

Puse iar mîna pe receptor și-i dădu nerăbdător telefonistei numărul doctorului.

Între timp, Maksis, ajutat de Emil Sebris, aruncară vreo două lopeți în sanie și, dînd bice calului, porniră spre Taurenē.

Se înnoptase bine cînd Alîne Caune vîrî cina încălzită pentru a treia oară în gura cuptorului. Mai dă-o în plata domnului! Las' să se răcească, las' să se usuce, las' s-o mănînce cum vor! La urma urmelor — ce-o privește pe ea?

Goli soba de ultimul jăratec, îl aruncă în găleata cu apă și închise șuberul. Dar nu apucă bine să se spele pe mîini și să ia andrelele, cînd auzi cîinele lătrînd în curte. Intră Vilkup, tușînd.

— Bună seara! Tu, Alîne, n-oi fi știînd nimic? îi strigă el, încă din prag. Năpastă mare, colo, în pădure! Cu fecioru-tu și cu Beika... i-au adus la birou. M-a mînat Dzidra încoace să-ți spun.

Colhoznica pe care Dzidra o mînase la părinții ei ca să le spună că mai zăbovește, nu înțelese bine, pare-se, ce i se cerea, căci le trimise vorbă Vilkupilor că s-a întîmplat o nenorocire și cu Teodor, și cu Juris.

Preț de un minut, Alîne se uită la Vilkup, ca la o arătare. Teodor... Teodor, feciorul ei. Celălalt, treaba lui, dar Teodor... fiul ei!

Femeia gemu și se agăță de muchea mesei: îi jucău în fața ochilor cercuri pestrițe. „Doamne milostive... doamne milostive, se rugă ea în gînd, numai de nu mi-ar muri... de-ar trăi!”

— Tu... nu știi nimic mai mult? șopti cu greu Alîne. Ar fi vrut să fugă, în goană, dar i se muiaseră genunchii, și se lăsă pe scăunel. De ce se abat toate nenorocirile asupra ei... numai asupra ei? Oare pentru asta s-a întors Teodor acasă, ca să piară în pădure, strivit de un brad? Se sperie singură la gîndul ăsta, la faptul că și-l închipuise pe fiul ei mort! Doar nu se știa încă nimic!

Vilkup vorbea mai departe, dînd din mîini. Alîne îl văzu ca prin ceață scormonind în vatră după un jă-

ratec pe care-l vîrî în lulea. Cina... Se strică cina... Și, deodată, își simți inima chinuită de durere din pricina cinei... Ciuperci prăjite, cu cartofi. Ce-i mai plăceau lui Teo! Au să se usuce... cine să le mănînce? Vilkup mai spuse ceva, se duse, și în urma lui se așternu liniștea.

Se aplecă să-și tragă încălțările în picioare; pe obraji îi lunecară lacrimi sărate, amare. N-avea putere să și le șteargă și le simțea gustul pe buze.

Taman atunci răsări și Teodor în ușă, teafăr și sănătos. Aducea cu el de afară aer și ger; în cameră se învolburară aburi albi.

— Bună seara, mamă, spuse el, scoțîndu-și scurta îmblănită și căciula. Ce cald e aici la tine... La noi...

Se duse la plita fierbinte să-și încălzească mîinile și, după un timp, fără să se întoarcă spre maică-sa, spuse:

— Dace mai întîrzie. A rămas la Inga. Știi... Pe Juris l-a lovit rău un copac...

Alîne se uită la feciorul ei ca la o arătare, dar inima îi bătea din ce în ce mai liniștită. Izbuti apoi să ofteze adînc și să ridice în gînd slavă cerului.

Luă scurta aruncată pe scaun, o puse la loc și-l mîngîie pe umăr pe fiul ei:

— Of, doamne, mare spaimă am avut din pricina lui Vilkup... Mă pregăteam tocmai să dau fuga... A trecut pe aici... zicea că și pe tine te-a doborît copacul... doamne ferește! Cum m-am mai speriat! Bine că te-ai întors... ce bine e!

Abia cînd se întoarse feciorul cu fața spre ea îl văzu cît de istovit era; zîmbi într-un fel ciudat și șopti:

— Nu m-aș mai fi întors... nu știu ce-ar fi fost cu mine dacă nu era Juris. M-ar fi strivit și pe mine copacul...

— Ce... ce tot spui?

Alîne deschisese cuptorul și luase castronul cu ciuperci să-l pună pe masă, dar rămase cu ochii larg deschiși la fiul ei.

— El?...

— Mi-a scăpat zilele, mamă. Numai că n-a mai apucat să sară la o parte...

Adînc îngîndurată, Alîne așeză mută ciupercile și cartofii pe masă, scoase în tăcere o farfurie și tacîmuri, turnă în cană ceai fierbinte. Intră pe urmă în cămară și se întoarce cu un borcan de miere. Le puse toate fără o vorbă în fața feciorului.

Se duse apoi la sobă și se uită de acolo la el cum îmbucă repede, dar fără poftă, parcă în silă. Abia după ce-și bău ceaiul, zorit și frigîndu-și buzele, îl întrebă :

— Și ce-i cu el ? E rănit rău ?

— Rău, răspunse Teodor și se ridică. Trebuie să vină doctorul. Eu, mamă, mă duc înapoi. Venisem numai să-ți spun, ca să nu fii îngrijorată că întîrziem atîta !

Alîne nu-i răspunse. Nu dădu nici măcar din cap. Spălă în tăcere vasele și frecă în neștire o farfurie, de parcă voia neapărat să-i tocească de tot fundul.

Capitolul XII

Ați băgat voi oare de seamă că încă din februarie începe să miroasă a aer de primăvară ? O fi o părere sau ba, cine știe ? Dar ascultați cu luare-aminte, nu vi se pare că și pădurea foșnește în alt fel ? Că nu mai e vuietul acela mohorît, deznădăjduit, ci un soi de frămîntare, o nădejde, o așteptare, dorul după ceva îndepărtat ?

Ce oameni sînt cei ce nu deslușesc frumusețea sălcișului roșu-cafeniu sau sfioșilor mîțișori de aluniș, primii vestitori ai primăverii, a ramurilor galben-verzui ale răchitelor în lumina soarelui stios de făurar ? Viața se trezește. Sub scoarța copacilor începe să curgă seva. Ai zice că tufișurile de la marginea drumului se fac pe zi ce trece mai trandafirii, mugurii alunului se umflă și curînd își vor risipi pe zăpada albăstrie polenul auriu...

Ce fel de oameni sînt cei care nu-s în stare să vadă astea toate, care nu-s în stare să îndrăgească cîmpul troienit, pădurile de un verde-închis și pîlcul cenușiu al caselor cu trîmbele lor vesele de fum? Ce oameni sînt cei care nu-s în stare să introducă în toate astea viața și freamătul muncii?

Cît a zăcut Juris la spitalul din Taurenē, și, apoi acasă, i-a ținut locul Atis Reinhold. Brigadierul, atît de vesel cîndva, era acum un bărbat serios, dacă nu posac. Voia să se evidențieze — să stea cu fruntea sus în fața președintelui...

Tineretul se străduia într-adevăr. A tăiat mai departe copacii în pădure, înmulțind zi de zi numărul bîrnelor care așteptau prin luminișuri tractorul ce urma să le ducă la locul trebuinței.

Nici ceilalți colhoznici nu dormeau. Muncă era destulă: semînțele, repararea inventarului agricol — mare chin! — gunoiul de grajd, turba!

Brigada de construcție repara magazia cea mare de la Caune, ridica acoperișul, meșterea ferestre, așeza pereți despărțitori, făcea stînginii pentru păsări. Voiau să adăpostească acolo în primăvară vreo mie cinci sute de pui. Mai aveau de pus la punct și viitoarea fermă de porci a brigăzii a doua.

Pînă mai an, iarna la Silmalā trecea greu; oamenii nu știau cu ce să-și omoare timpul. Acum nici nu le ajungea ziua! Pînă să-și dea seama, dusă era jumătate din februarie! Și cîte mai erau de făcut?!

Președintele zăcea încă la pat. Dar cineva trebuia să se ducă la oraș după cabluri și transformatori. Apoi, mai trebuiau procurate piese de schimb pentru tractor. Maksis fusese pînă atunci de două ori la Riga după ele.

Atis se așeza seară de seară lîngă patul lui Juris cu o foaie de hîrtie și cu creion în mînă și stăteau amîndoi de vorbă, sfătuindu-se ce anume urma să se facă a doua zi. Juris se săturase de atîta zăcut. Dacă n-ar fi fost Inga, care se împotriva din răsputeri, n-ar mai fi ascultat de doctor și ar fi încercat măcar să se ridice în capul oaselor. Asta, nu pentru că s-a plictisit stînd culcat, nu — doar nu-și pierdea timpul

în van, căci citea mult — ci pentru că se apropia primăvara și fiecare zi aducea cu ea alte griji noi.

Auziră pașii Ingăi în tindă, pași iuți, nerăbdători. Când ușa se deschise, Juris simți o adiere proaspătă.

— Bună seara, om bolnav, ce faci ?

— Tai frunză cîinilor, ce altceva pot să mai fac ?

Inga își agăță paltonul în cuier, își suflă în pumni și se apropie, se aplecă deasupra patului și-și lăsă capul pe pernă, lipindu-se de obrazul lui Juris.

— Ți-a fost dor de mine ?

— De loc ! zise Juris și... cu mîna sănătoasă, o întoarse spre el și-și lipi buzele de fața ei. Rămaseră așa multă vreme.

— Ai niște obraji atît de plăcuți, proaspeți și așa de parfumați...

— Degeaba respir eu toată ziua colonie de cetină ? rîse Inga, vîrîndu-și degetele în părul lui și răvășindu-i-l. „Cît de mult te iubesc, gîndi ea, și cu fiecare zi tot mai mult... oare nu-i ciudat ?“

Apoi se îndepărtă și începu să trebăluiască în jurul mesei.

— Ți-o fi foame ! Îți dau să mănînci și fug.

Juris, cu capul rezemat de mîna sănătoasă, o urmări din priviri. Inga se duse în bucătărie, aduse cina, tăie pîine, așeză totul pe o măsuță de lîngă pat și începu să-i dea să mănînce. Lui îi era greu s-o facă singur — n-avea încă voie să se ridice în capul oaselor, o mîină era în ghips. La prînz îi aducea de mîncare ori mama lui Reinhold, ori Annina, și tot ele îl hrăneau. Seara însă asta era grija Ingăi.

— Ei, ce mai nou ? vru să știe nerăbdătorul Juris.

Inga îi spuse cîți arbori au fost tăiați, îi povesti că Sebris s-a întors de la Ezerlejšă unde a fost după semințele făgăduite, că aranjase și altă problemă și anume în privința vițeilor de rasă. La Terêze Goba, o scroafă fătase noaptea trecută șaisprezece purcei ! Adineauri se întîlnise cu Laizăn pe drum, venea de la „Caunitēs“. August le făgăduise să le aducă de la Taurenē niște cuie, dar nu se întorsese încă. Avea să sosească probabil noaptea tîrziu.

Tot vorbind, îi dădu de mîncare, mîncă și ea, apoi se ridică și strînse cu îndemînare masa. Se grăbea. Se aștepta să vină lume după cărți, apoi la nouă se aduna întregul activ. Voiau să organizeze pentru sfîrșitul lunii februarie un „carnaval” literar.

— Știi că afară a început să miroasă a primăvară ? rosti Inga repede, uitîndu-se în oglinjoară și îndreptîndu-și baticul. Juris o privea în tăcere. Ea ridică ochii și adăugă : La prînz în pădure e așa de cald. Pîna și zăpada miroase parcă altfel, iar cerul e atît de albastru...

— Inga... spuse deodată Juris, cînd o văzu că-și ia mînușile și se pregătește să fugă. Spune-mi, nu ți-e greu cu mine ? Zac în pat ca un trîntor.

Inga, oprindu-se, îl întrebă mirată :

— Greu ? Cu tine ? Ei, ce să fac ?! Dacă mi-am luat crucea pe umeri, trebuie s-o port !

— Inga, vino să-ți iei la revedere ! o strigă Juris.

— N-am vreme să sărut leneșii ! îi aruncă Inga. Stai liniștit, gîndește-te la ce ai spus !

— In cazul ăsta mă scol ! o amenință Juris. Te privește ! Tu porți toată răspunderea...

Inga alergă rîzînd și se aplecă deasupra patului.

— Prostule, prostuțule !

Ce simplă poate fi o mare fericire ! Și cît de puternică te simți cînd ești fericită ! Există pe lume ceva imposibil pentru tine, Inga ? Nu, tu poți orice. Te temi de cineva ? Nu, de nimeni. Doar nu ești singură. Respiri, și în fiecare respirație ești cu prietenul tău cel puternic și bun. Cu soțul tău. Veți fi nedespărțiți pretutindeni și oricînd și nimeni nu se simte atît de bine în lumea toată ca voi. Inga, nu înseamnă asta că trebuie să fii recunoscătoare soartei care te-a mînat în îndepărtata Silmală ? Soartei ? Nu, tu nu trebuie să fii recunoscătoare decît voinței, conștiinței tale care ți-au poruncit : Du-te acolo unde este mai greu ! Tu ai ascultat și te-ai dus. Juris, pe de altă parte, urmasa și el îndemnul conștiinței sale ; și v-ați întîlnit, pentru a rămîne alături și la greu, și la bine.

Ferestrele Casei de cultură erau luminate : în sală se repeta. Cînd Inga străbătu coridorul, auzi acordurile pianului și glasuri. Semn că sosiseră și cîntăreții.

Inga deschise ușa, la pian era dirijorul, profesorul de muzică, un tînăr sosit la Silmalā cu vreun an în urmă, care repeta pentru „carnaval“ rolul lui Kenčis din *Anotimpurile și lucrătorul cadastral*.

Cînd o zări pe Inga, el se ridică și-i veni în întîmpinare.

— Bună seara ! V-a căutat un tovarăș de la comitetul raional al comsomolului. I-am spus că veniți și vă așteaptă în sală.

Inga se cam miră, cînd dădu în sală peste secretarul comitetului raional, Rutmanis.

Un bărbat tînăr, mic de stat, cu ochi foarte vioi și foarte negri, îmbrăcat într-un pulover sport. Se oprise în sală chiar lîngă scenă și asista la repetiție. Dižbajār, pe scenă, explica ceva actorilor, cu gesturi largi, energice.

Inga se apropie de secretar.

— Tovarășa Laure?... începu el.

— Beika, îl corectă ea.

Rutmanis zîmbi.

— Adevărat... Știam, dar am uitat. Nu vrei să intrăm la dumneata ?

— Poftim ! spuse Inga și-l conduse în bibliotecă.

Vizitele lui Dižbajār la Riga lăsaseră urme. Telefonaseră de la Comitetul Central al Comsomolului la Taurenē, dîndu-se dispoziție să se verifice datele. Secretarul stătuse de vorbă mai întîi la comitetul raional de partid cu Gulbis, care îi propusese să se ocupe chiar el, Rutmanis, de verificare.

— Cu ocazia asta am afla și cum merge acolo munca pe tărîm cultural, spusesese Gulbis, căci trebuie să recunoaștem, am cam scăpat-o din ochi !

Și Rutmanis pornise la drum.

— Mărturisesc că sînt pentru prima oară la voi, spuse Rutmanis, privind în jur. Ei, cum merg treburile ? Se citesc cărți ?

— Acuma am un număr mare de cititori, nu ca la început... Alături e sala de lectură, poftiți... zise Inga

și deschise ușa. Aici au loc serile noastre de bibliotecă.

— Cu ce vă ocupați în cadrul acestor seri ?

Inga se cam codi. Își dădu seama că cineva făcuse o reclamație împotriva ei, așa că răspunse cu alt glas :

— Chiar azi ținem o asemenea seară. Incepe de altfel să se adune lumea. Dacă aveți timp, rămâneți și dumneavoastră. Pregătim un „carnaval“ literar, care se va ține peste două săptămîni.

Și Rutmanis rămase. Pînă să se adune tineretul, Inga îi povesti despre jurnalele vorbite, despre seratele literare și despre difuzarea cărților.

Secretarul comitetului raional se uită la pereți. „Într-adevăr sînt cam puține diagrame“, gîndi el și se întoarse spre Inga :

— Tovarășă Beika, după cîte știu eu, colhozul dumneavoastră se pregătește de electrificare... Dumneata, în calitate de comsomolistă și de secretară a organizației de comsol, nu poți rămîne deoparte. Dar nu vād aici nici un material agitatoric — nici măcar o lozincă mobilizatoare și de popularizare a acestei acțiuni atît de importante! Cum vine asta ?

— Da, făcu Inga vinovată. Și nici nu puteți vedea vreo lozincă de vreme ce nu avem !

— Dar... biblioteca nu participă de loc la această campanie ?

— Vedeți, tovarășe Rutmanis, oftă Inga, la noi lucrurile se petrec într-un fel puțin obișnuit. Tineretul este de dimineață pînă seara în pădure — doboară copacii. Așa că printre ei n-are rost să facem agitație. Și-apoi, n-am timp să scriu lozinci ! Asta pentru că și eu muncesc în fiecare zi în pădure !

— Așa, făcu Rutmanis și, ridicîndu-se, se apucă să cerceteze cărțile.

Intră Vilkup. Aruncă o otheadă spre Rutmanis, după care scoase la iveală din scurta lui îmblănită cîteva cărți împachetate în hîrtie.

— Care va să zică, pe astea le-am citit, spuse el, punînd cărțile pe masă. Asta e așa și așa, dar ailaltă e frumoasă. Caută-mi, fata mea, încă ceva despre fel de fel de treburi... cam ca asta...

Arată spre un roman de Jack London. Cît timp îi căută Inga o carte, Vilkup îi dădu o veste :

— A venit și fie-mea ailaltă din Riga.

— S-a întors Zane ?

— În vizită, numai în vizită. I-au dat concediu. Pe trei săptămîni.

Vilkup, care nu se grăbea, vorbi despre drumurile proaste, despre brădetul Klăvu, de dincolo de Taurenē, unde autobuzul fusese cît pe ce să se împotmolească, de au trebuit să desfunde drumul cu lopata, despre Riga, unde e mult mai cald și zăpadă mai puțină...

— Ei, o fi timpul să mă adun și eu spre casă, spuse el în cele din urmă, că de flecărit, am flecărit destul ! La Lūcija două vaci au cam dat azi semne de neli-niște. Or fi avînd gînd să fete peste noapte... Le-om veghea, ce alta să facem !

Își luă rămas bun și plecă.

— Spune-mi, tovarășul Reinhold, locțiitorul președintelui, vine pe aici ? întrebă Rutmanis.

Inga dădu din cap :

— Și diseară va fi aici.

Dzidra sosi la Casa de cultură, însoțită de sora ei. La început, Zane nici nu voi să audă. Venise acasă pentru puțină vreme, așa că mai bucuroasă era să stea cu maică-sa. Dar cînd se lăsă seara și întunericul se înstăpîni prin colțurile odăii, iar gazornița își începu lupta ei vană cu bezna, Zane se întristă, se simți singură și se cutremură : „Ferească cerul să ajungă să trăiască mereu aici ! Cînd te-ai învățat cu lumina de la Riga, aici îți vine să înnebunești, nu alta !”

Se posomorî și mai mult, cînd o văzu pe maică-sa că se pregătește să se ducă la grajd cu un amărit de felinar rău mirositor și cu sticla afumată. Il știa de cînd era pe lume și ajunsese să-i pară simbolul casei părintești.

Îi spuse atunci soră-si că se duce cu ea, și porniră.

Cînd ajunseră la bibliotecă, se adunase mai toată lumea. Fetele își aduseseră cu ele, în cîte o legătură, costumele și cărțile din care aveau să citească.

— Ce urmărim noi prin asta? Prin aceste „carnavale” oamenii sînt puși în situația să citească cu și mai multă seriozitate, să înțeleagă mai profund pe eroi, răspunse Inga întrebării lui Rutmanis. Dar nu numai că citesc. Se văd nevoiți chiar să apeleze la istorie, și asta e foarte interesant. Fiecare membru își pregătește singur costumul specific rolului pe care-l are. Cred că așa vor îndrăgi mai mult literatura. Ce părere aveți?

— Trebuie să-ți mărturisesc, tovarășă, că asist pentru prima oară la asemenea... Dar poate să ai dreptate, făcu nehotărît Rutmanis, uitîndu-se la un tînar care, în celălalt capăt al camerei, îmbrăca o uniformă de ostaș roșu din perioada războiului civil, în timp ce două fete îl tot suceau și-l tot răsuceau, să vadă dacă e bine. Una din ele, într-o rochie neagră încheiată pînă la gît și cu părul albicios, părea nemulțumită de ceva. În cele din urmă se apropie de Inga:

— Mi se pare că Imant prea și-a împopoțonat tunica, spuse ea. Doar nu e ofițer țarist, ci comandant roșu!

— Să vă prezint personajele din *Calvarul*. Dumnezeui este Dașa — în viața de toate zilele Dace. Iar cealaltă tovarășă e Katia. Lîngă ea se află Teleghin, spuse Inga.

— Roșcin n-a venit încă, adăugă Dace.

— Roșcin e șoferul colhozului... explică bibliotecara. Sala de lectură se transformase într-un mic atelier în care tinerii și tinerele se ajutau să-și completeze costumele neterminate, sau se uitau prin cărți și își repetau rolurile.

Rutmanis asista interesat la tot ce se petrecea în jurul său. Unuia dintre participanți, nu prea tînar, dar înalt și subțire, i se proba o bonetă de *corporant*¹ și i se punea pe piept o panglică tricoloră. „Cine să

¹ Corporant — student, membru al unei corporații.

fié ăsta? Din ce operă?" se întrebă Rutmanis curios. Se apropie deci de el și-l întrebă:

— Dumneata din ce roman ești?

— Din *Scînteii în noapte*, îi răspunse corporantul, adică Teodor.

— A... mi-a făcut plăcere... permiteți să mă prezint, și Rutmanis îi întinse mîna, rîzînd. Rolul vî se pare ușor?

— Da, destul de ușor, mai ales că nu-mi este atît de străin, rîse Teodor.

Rutmanis îl privi mirat.

Intră Valija Sermulis. Venise chipurile să schimbe cărți. Dar de cînd Austra Lapin îi vorbise despre „car-naval“, nu mai fusese în stare să stea acasă și venise ca una care habar n-avea ce se petrece aici.

Nimeri dintr-o dată într-o lume agitată și veselă. Își dădea seama că toți se simțeau tare bine aici și o cam împunse invidia. Prin fața ei se perindau tot felul de costume neobișnuite. Vijolîte Sebris era îmbrăcată într-un somptuos costum național, și-și lăsase pe spate niște cozi blonde. Stătea alături de Maksis, care avea pe cap o căciulă de urs cu pană, și-i tot spunea ceva. Era atît de schimbat, încît la început nici nu-l recunoscuse.

Deodată, numai ce se apropie de ea un necunoscut, îmbrăcat într-o uniformă militară nespus de caraghioasă. Cînd îl văzu cum vine cu o pipă între dinți, Valija se dădu chiar puțin înapoi.

Dar necunoscutul își duse voinicește mîna la chipu și răcni:

— Înălțimea-voastră... nu vă feriți, că nu mușc. Sînt doar Jozef Švejk, din romanul lui Hašek!

Și Valija, recunoscîndu-l pe Leon Zeizum, pufni, fără să vrea, în rîs.

— Valija, nu vrei să fii Kristîne? o întrebă Inga.

— Ce?

— Un Edgar avem, dar ne lipsește o Kristîne, îl explică Inga. E vorba de eroina din piesa *In flăcări* de Blauman.

Valija cunoștea piesa asta. O văzuse la teatru.

— Eu... Kristîne?

Kristine era frumoasă. Mai cu seamă în scena aceea cînd, îmbrăcată mireasă, Edgar o roagă în genunchi să rămînă...

— Bine... dar...

Inga, fără s-o mai asculte, o luă de mînă.

— Ne-am înțeles ! Vino aici. Uite-l pe Raimond, el va fi Edgar. Stai să vă caut un dialog !

Cînd Zane intră cu sora ei în bibliotecă — aici nu fusese niciodată — și se pomeni în mijlocul tinerețului acela atît de voios, se însufleți și ea. Salută ; fu asaltată de întrebări, unii se mirară că-și luase concediu iarna. Dar pe urmă fiecare își văzu de-ale lui. Zane ar fi fost bucuroasă să stea la taifas cu vechea ei prietenă Valija, dar fata, după ce o sărută, o întrebă :

— Tu rămîi mai mult la noi ? După care, grăbită, adăugă :

— Știi, mă așteaptă ! Acum n-am timp. Eu sînt Kristine...

Zane zări, amestecate printre chipurile cunoscuților, și cîteva fețe străine. Pe Inga o știa, dar pe tînărul cu bonetă de corporant, care ședea la masă și răsfoia o carte groasă, nu-l recunoscuse. Nici pe cel cu căciulă de urs. Și el era străin.

Inga veni spre ea.

— Iartă-ne, Zane, că sîntem atît de nepoliticosi. Ești doar în vizită la noi ! Ce bine îmi pare că ai venit să vezi cum trăim. Iarna asta nu ne este prea ușor. De altfel, cred c-ai și aflat că ziua muncim în pădure. Așa că ne rămîn numai serile. Păcat că sînt atît de scurte !

„Auzi la ea, serile sînt scurte ! gîndi Zane. Ciu-dată femeie !“

Inga o întrebă mai departe :

— Vei fi aici în timpul „carnavalului“ ?

— Desigur, răspunse Zane.

— Hai cu mine să-ți dau niște reviste, adăugă Inga. Să nu te plictisești cît timp ne vedem de treburile noastre.

Îi făcu loc la masă, îi puse în față un maldăr de reviste și se duse. Tînărul cu bonetă de corporant,

care răsfoia o carte de cealaltă parte a mesei, se uită de cîteva ori la ea, înainte de a-i spune :

— Iartă-mă... dar cred că dumneata ești străină, căci nu te-am văzut pînă acum...

— Locuiesc la Riga, îi răspunse Zane. Aici am venit la părinți.

Teodor o cercetă mai atent. Apoi clătină capul :

— Zău, nu te recunosc...

Zane însă îl recunoscuse : era fiul Caunei — străinul !... Vag, totuși și-l amintea. Ce-i drept se schimbaseră mult... Și spuse, nu fără o urmă de cochetărie :

— Eu, în schimb, te-am recunoscut.

Rutmanis așteptă pînă sosi Atis Reinhold. După aceea, se duse împreună în camera cealaltă, unde îi comunică pentru ce anume venise.

Atis îl ascultă în tăcere și la urmă dădu din cap :

— Tare mai sînt la modă asemenea comisii ! Dacă e să verificăm, hai să verificăm !

Hotărîră împreună componența comisiei. Atis spuse :

— Il propun pe comunistul Maksis Zāber, pe comunistă Zenta Vagare, învățătoare, pe comsomolistul Leon Zeizum...

— Ei, noi doi și gata. Hai să începem. Ceilalți sînt aici ?

— Da.

Și Atis se duse să-i aducă.

Zane stătea de vorbă cu Teodor. Străinul nu se ținea de loc mîndru și fata se simțea bine cu el. Orice s-ar zice, interesant e să stai de vorbă cu un om care a văzut lumea ! Față de orașele în care a trăit, Riga e doar un tîrgușor. Spuse :

— Probabil că dumneata aici te plictisești... după cîte ai văzut !

Teodor închise cartea și, netezind un colț rupt al copertei, o privi serios. Clătină apoi capul :

— Eu nu mă plictisesc niciodată nicăieri. Imi place mult natura și iarna, și vara, și toamna... Și-apoi, sîntem atît de mulți aici, și sînt atîtea treburi care așteaptă, încît abia-abia dacă facem față. Adăugă zîbind : Vino cu noi în pădure și garantez c-o să-ți

placă acolo ! Va trebui, desigur, să muncești cît doi. Iar aici... și privi în jur, parc-ar fi un stat-major.

Se apropie de ei Ruta, prietena Vijolitei, care spuse :

— Zane, zice Dzidra că rămîi pînă la „carnaval”. N-ai putea să ne piepteni tu ?

— De ce nu ? acceptă fata.

— Minunat ! Și Ruta Lapin fugi.

Se despărțiră tîrziu. O dată cu Zane și Dzidra pleacă Leon, Valija, Teodor și sora lui.

— Ce-i, orășeanco, îmi păsești pe urme ? glumi Leon. Ai cumva ciorapi de capron în picioare ? Ia seama, că strada pe care mergem noi acum se numește strada Nămeților... Vă rog să vă suiți pe trotuar !

Cînd Zane și cu Dzidra ajunseră acasă, în camera caldă mirosea a podele proaspăt spălate și a brad. Descălțîndu-se, Zane îi spuse surorii sale :

— Ce bine e la căldură, mai cu seamă după o plimbare ca a noastră !

Dzidra nu-i răspunse. Punea pe masă cina îmbelșugată, pregătită de maică-sa.

În noaptea aceea dormiră împreună în patul cel mare, bătrînesc. Fuseseră atît de mult departe una de alta și-aveau atîtea să-și spună !

— Ei, începu Zane, după ce sora ei stinse lampa și se vîrî sub plapumă, cum o duci ? Nu te-ai săturat încă de vițe ?

Dzidra se învîrți pînă-și află poziția comodă, apoi oftă. Zane își aduse aminte că așa făcea încă din copilărie.

Aciuiîndu-se, Dzidra spuse :

— Știi, mie îmi plac ! Sînt atît de veseli și de drăguți !...

— Cine ? întrebă Zane.

— Vițeii.

— Nu zău ! rîse Zane.

— Da, întări Dzidra. „Prost ca un vițel”... zice lumea, dar nu-i adevărat, căci ei sînt deștepți. Inchi-
puiește-ți că au învățat să mă cunoască. Vin la mine și mă împung cu botul, sau mă apucă de deget. Au

botul ca de catifea și sînt neajutorați, naivi, ca niște copii. Mi-e milă de ei și mă străduiesc să-i ajut cum pot !

— Să știi că iese din tine o îngrijitoare de viței fruntașă, o luă Zane în bătaie de joc. O să ajungi celebră în toată lumea !

Dzidra n-avea chef să se certe cu soră-sa : ce dumnezeu, Zane era musafir la ei în casă. Așa că tăcu un timp înainte de a o întreba :

— Dar Biruta ce face ? Are să se mărite, sau nu ? Zane dădu din mîină :

— Zău dacă pricep ceva ! Tot așteaptă să li se dea casă. Cel puțin așa spune ! Dar eu știu că dacă iubești într-adevăr, poți trăi și în pădure, sub un brad... De altfel, eu nu cred să existe situații fără ieșire !

— Sigur, fu de acord Dzidra. Mai bine ar pleca la țară.

— Biruta la țară !!

— Atunci nu-l iubește... Dar cu tine ce-i ?

— Ce să fie ? Trăiesc și gata ! răspunse Zane, dar vorbi cam repede și oarecum nepăsătoare. Dzidra pricepu că ceva nu-i în regulă cu ea. Dar cum îi știa firea închisă, nu o mai întrebă nimic.

Obosită după o zi de muncă, Dzidra adormi cu vorba în gură. Cînd în cameră se făcu liniște, Zane auzi răsuflarea egală a surorii și trase cu grijă, ca să n-o trezească, plapuma peste umăr. Las' să doarmă, să se odihnească. Nu-i vine ușor...

„Ei, dar cui îi este ușor ? gîndi ea imediat. Nu există nicăieri pîine fără coajă... Dar ai uneori impresia că s-ar găsi...”

De n-ar avea omul de îndurat în viață dezamăgiri, ar merge cum ar merge... De-ar ști dinainte ce-l așteaptă, vezi bine, ar ști cum să dea necazului ocol...

Greu de spus ce simțămînt o stăpînea pe Zane — amărăciunea sau furia — cînd se gîndea la bărbatul acela pe care-l cunoscuse cu cîteva săptămîni în urmă și în care, după cum i se păruse ei, își găsise fericirea. Se socotise întotdeauna deșteaptă și fusese sigură că ei nu i se va întîmpla niciodată ceea ce li se întîmplă altor fete. Dar se dovedi a fi și ea fără minte : dăduse peste un om superficial, căruia nu-i

plăceau decît viața ușoară și petrecerile, și care, pe deasupra, mai era și însurat. A primit pe toată viața o lecție aspră; învățase că nu trebuie să ai încredere într-un bărbat cu care ai făcut cunoștință întîmplător la o onomastică și care îți face din seara următoare jurăminte de dragoste. Rușine!

Prin somn, Dzidra își puse palma caldă pe obrazul soră-si, și asta o liniști pe Zane, învăluindu-i aducerile-aminte în liniște și tihnă.

Capitolul XIII

— Sună cineva de la comitetul raional, îl cheamă pe președinte, și dacă el lipsește — pe locțiitor... Dar Reinhold e în atelier, spuse socotitorul, năvălind în camera lui Juris și a Ingăi. Așteaptă la telefon și e tare supărat!

— N-ai voie, făcu hotărîită Inga. Mă duc eu, să văd ce vrea.

Luă receptorul:

— Alo?...

Auzi un glas nerăbdător de bărbat, care rosti pe un ton de comandă:

— Cheamă-l pe tovarășul Beika!

— Încă n-are voie să se dea jos din pat, răspunse Inga calm.

— Nu-l înlocuiește nimeni?

— Ba da, dar pe locțiitor nu-l putem chema, este la atelier... unde se repară tractoarele.

— Prin urmare, acolo nu există conducere! se auzi iar vocea, ironică de astă dată. Cu cine vorbesc?

— Cu Ingrîda Beika, bibliotecara.

— Aha! făcu vocea. Spune-i atunci soțului dumitale că a sunat Mărên de la comitetul raional, să-i comunice că situația colhozului dumneavoastră e catastrofală! Trimestrul e pe sfîrșite și carne n-ați predat decît șaizeci procente! Ce însemnează asta? Din cauza voastră tot raionul e codaș!

— Pot să vă informez eu în locul soțului meu : planul de carne nu-l putem îndeplini în acest trimestru, spuse Inga.

Mărên, care nu se aștepta la un asemenea răspuns, amuți. Ca peste un minut Inga să-i audă iar vocea mînioasă :

— Ce înseamnă „nu puteți“ ?

— Că nu putem. Deși am dori-o. Eu știu că tovarășii s-au gîndit mult la asta, dar că...

— Află, tovarășă, că mie nu-mi pasă ce ați gîndit sau n-ați gîndit, rosti Mărên apăsător. Comunică bărbatului duminicăle că cei de la comitetul raional cer ca planul să fie neapărat îndeplinit !

— Imi dați voie ! zise repede Inga, temîndu-se ca Mărên să nu pună jos receptorul. Dar nu știu cu cine vorbesc.

— Cu primul secretar al comitetului raional de partid, îi răspunse Mărên, subliniind fiecare cuvînt. S-a înțeles ?

— Nu ! i-o tăie Inga. Nu înțeleg cum se face că pe secretarul comitetului raional nu-l interesează situația din colhozul nostru ! Dacă de asta nu vă pasă, atunci de ce vă pasă dumneavoastră ?

Tăcere. Apoi glasul mînios al lui Mărên :

— Obrăznicia duminicăle mă uluiește !

— Pentru dumneata sinceritatea înseamnă obrăznicie ? întrebă Inga.

— Nu intenționez să discut cu dumneata !

Și la celălalt capăt al cablului mîna nevăzută puse jos receptorul.

Inga se întoarse în cameră.

— Cum a fost ? întrebă Juris.

— A avut loc o convorbire dramatică cu prim-secretarul comitetului raional.

— Ce voia ?

Și Inga îi povesti totul.

— Asta e Mărên ! L-aș fi recunoscut chiar dacă nu și-ar fi spus numele !

— Mi se pare că ultima lui frază : „Nu intenționez să discut cu dumneata...“ e caracteristică ! spuse Inga. Interesant, de ce n-o fi intenționînd ? Poate

fiindcă-i e frică, nu? Lui Lenin însă nu-i era frică, dimpotrivă, îi plăcea atât de mult să discute! Când te consideri leninist, stai și ascultă părerile altora, chiar dacă nu concordă cu ale tale, discută-le, argumentează, caută să vezi lucrurile în adevărata lor lumină!

Juris zîmbi :

— Admirabil monolog, scumpa mea. Numai că tu îi ceri lui Mărên imposibilul, adică să respecte părerile altora și să vadă lucrurile în lumina lor adevărată, cînd pe el îl preocupă un singur lucru : cum să se evidențieze ! Lui îi trebuiesc planuri îndeplinite cu orice preț, chiar dacă după aceea pămîntul rămîne sterp...

Indignată, Inga trînti cartea pe masă :

— Atunci de ce mai e secretar și încă prim ?

— Eu sînt optimist, spuse Juris, și sper că n-o să fie veșnic !

Seara, cînd veni Reinhold, convocară conducerea și dezbătură posibilitățile predării cărnii.

— Pînă la sfîrșitul trimestrului ridicăm indicii, spuse Juris, rezerve mai avem. Dar tot n-o să putem realiza planul sută la sută !

— O să ne spele cei de la raion bine de tot ! observă Atis.

— Să facem și noi ce fac vecinii, fu de părere Me-
žalācis, nici ei nu stau prea grozav cu vitele, dar vād că s-au descurcat. Au luat cîte puțin de pe la particulari, și acum la Ezerlejā totul e în ordine.

— Nu, făcu aspru Juris. Nu admit să folosim metoda fofilării ! N-o să predăm statului nici o cioz-vîrtă de berbec, dacă vita n-a fost crescută la noi în fermă, nici un pui care să nu fie al nostru. Ce dracu ? ! Trăim doar într-o țară sovietică ; de asta există sistemul gospodăriilor colective, ca să ne fofilăm ?... Să facem ca speculanții, să mințim ? Nu sînt de acord ! Și dacă voi sînteți de altă părere, poftim, înlocuiți-mă.

— Boala ți-a cam zdruncinat nervii, făcu sentențios Atis. Nu-ți priește statul ăsta în așternut ! Știi ceva ? Ia mai dă-i încolo de doctori, scoală-te și fă-te odată sănătos !

— Tu, Atis, nu ești în toate mințile! îl puse la punct Inga. Nu-i destul că-i vine și așa greu să zacă, mai trebuie să-l mai ațîți și tu!

— Cu șmecheria nu ajungi departe, fu Irma de părere. Mai bine lucru cinstit... Încet, încet, departe ajungi! Eu n-am nevoie de ce nu mi se cuvine, ci numai de ceea ce am cîștigat cinstit!

— Nimeni n-are nevoie de așa ceva... adăugă și Sebris.

— Ba poate c-or fi unii...

Mežalācis începu să se foiască pe scaun și să se caute de zor prin buzunare după țigări. Il mînase gîndul la întîmplarea aceea neplăcută cu ovăzul și cu „albinarul“...

S-au sfătuit apoi îndelung asupra treburilor gospodărești. Peste tot erau lipsuri, dar parcă problema șeptelului era cea mai dureroasă. De zeci și zeci de ori au socotit și răssocotit și fondurile, și creditele; n-au uitat o juncuță de rasă măcar, fie la fermă, fie în curțile colhoznicilor. Dar juncuțele au nevoie de iarbă grasă, de sfeclă de zahăr și trifoi, de adăpost luminos și cald, de concentrate. Și toate adunate la un loc se încheagă într-o sarcină mare, care cere bătaie de cap.

După ce Atis și Mežalācis s-au ciorovăit un timp dacă e sau nu e nevoie de o crescătorie de păsări (Mežalācis socotea că gîștele se vor mulțumi să bătătoarească doar ogoarele), și după ce au căzut cu toții de acord că este mai gospodăresc să semene ovăzul la un loc cu mazărea și că în această primăvară trebuie, odată împărțită pășunea în tarlale și că ar fi, în sfîrșit, cazul să se ocupe de îngrășarea luncilor sărace dintre Virși și Salini, Juris spuse, luînd o bucată de hîrtie:

— Ieri a fost agronomul pe la mine și ne-am gîndit cum să facem ca să putem semăna mai mulți cartofi și sfeclă. Vreau să aud și părerea voastră.

— De pus mai mult, nu-i mare filozofie, dar dacă nu lucrăm ogoarele, la ce bun? întrebă Silapēteris.

— Mi-aduc aminte că vara trecută, la vecinii noștri, nu-ți puteai da seama pe alocuri ce semănaseră,

sfeclă de zahăr sau ciulini și lobodă, spuse Irma. Dacă e vorba să muncim așa, mai bine să nu irosim sămînța. Pe lotul meu de pe lîngă fermă, sfecla de zahăr a crescut de două ori mai bine decît pe celelalte ogoare. Totul e cum pui mîna...

Juris aruncă fără să vrea o privire spre mîinile ei împreunate pe genunchi; mîini mari și trudite, care nu cunoscuseră niciodată, așa cum se cuvine, tihna.

Luîndu-și privirea de la mîinile ei, Juris spuse convins :

— Ai dreptate. Să nu irosim sămînța. De aceea, să chibzuim și să cîntărim ce se poate și ce nu ! În ceea ce privește loturile de pe lîngă ferme... nu știu, poate greșesc, dar aș vrea să terminăm cu ele. Nu credeți că cer o muncă inutilă mulgătoarelor, de pildă ? Nu le mai rămîne o clipă liberă. În general, după mine, chestia asta cu loturile nu-i decît o rămășiță a gospodăriei individuale. Vitele sînt ale colectivului și nutrețul trebuie obținut pe ogoarele colective, nu să fie asigurat pe cale particulară. Dacă dumneata, Irma, ești nevoită să muncești pînă dai în brînci cu fiicele dumitale pe loturile de pe lîngă fermă, ca să ai cu ce hrăni vitele, asta nu este pentru colhozul nostru decît un certificat de sărăcie !

— Da, dar... începu Irma. Ce să facem atunci cînd n-avem ce pune în iesle ?

— Să facem în așa fel ca să avem ! Să nu mai răscolim prin colțuri după o mînă de nutreț. Baza furajeră trebuie să fie asigurată ! Să nu porți numai dumneata și ai dumitale grija nutrețului pentru vacile fermei, ci aceasta să constituie o preocupare a întregii brigăzi, a întregului colhoz. Iată de ce trebuie să punem mult mai mulți cartofi și sfeclă de zahăr.

— Dar cu porumbul ce facem ? întrebă Atis Reinhold.

— Cum s-a hotărît. Trei hectare de fiecare brigadă.

— Dar ce o să spună Mărên ?

— Nu știu ce-o să spună el, zise Juris. Nu știu nici ce-o să spun eu dacă o să semănăm mult și n-o să iasă nimic ! Nu știu în cazul acesta nu numai ce-o să spunem, dar nici ce-o să facem.

— Multe nu poți face cu mâinile goale, ziseră ceilalți. Cu săpăliga mare lucru nu izbutești... doar s-o văzut.

— Parcă numai despre asta e vorba? Dar dacă s-o mai nimeri și-o vară rece...

Se despărțiră târziu. Inga, după ce-i petrecu pînă la poartă, mai zăbovi în curte, bucuroasă să tragă adînc în piept aerul proaspăt al nopții. Se presimțea parcă sosirea primăverii. Undeva, departe, pe drum, înainta o sanie. Auzi scîrțitul tălpilelor, fornăitul calului și zvon înăbușit de glasuri bărbătești. Cînd sania ajunsese în dreptul porții, unul dintre călători exclamă :

— Ia te uită, fereastra e încă luminată. Tîmpitul ăsta stă și cugetă cum să construiască comunismul !

Inga recunoscuse glasul lui Egon Briksnis. Vacanța se sfîrșise, dar studentul, dintr-o pricină știută numai de el, nu se mai întorsese la Riga. Rămăsese la Silmalā și bătea drumurile cît era ziua de lungă. Dace bănuia că vărul ei fusese eliminat de la academie.

Inga dădu din umeri și intră în casă.

Bibliotecara ghicise, într-adevăr. Egon cu tatăl său se întorceau de la doctor.

Briksnis ceruse de dimineață un cal. Zicea că se duce la dentist : cîteva nopți la rînd îl duruse măseaua de-i pocnise capul. Nu mai mergea. Trebuia s-o scoată. Și se duse. După ce-și scosese măseaua, zăbovise cu fiul său la un prieten și acum, cam cu chef, Briksnis se hotărî ca în drum spre casă să-și viziteze cumnata.

La Caune, toți ai casei cinau. Aveau chiar și un oaspe. Briksnis, care știa că este logodnicul Dacei, îl salută și-i scutură îndelung și părintește mîna.

Alîne îi pofti la masă. Apoi aduse farfurii curate.

— Ne dai o votcă ? vru să știe Briksnis.

— Aș da, dacă aș avea, spuse Alîne, trăgînd mai aproape castronul cu supă. Dar tu ți-ai cam luat, pare-mi-se, porția !

— Ce să fac ! Am luat puțin pentru măsea, de durere, îi răspunse Briksnis, turnîndu-și supă în farfurie.

— Mai încape vorbă ? dădu din cap Alîne, privindu-l cu dispreț. Nu-l prea avusese ea niciodată la

inimă, că prea îi plăcea băutura, dar n-avea încotro. Erau, cum se cheamă, neamuri, și trebuia să-l rabde.

Maksis nu zăbovi prea mult la masă ; dis-de-dimineață îl aștepta munca, trebuia să repare cele două tractoare ale colhozului. După ce-și petrecu logodnicul, Dace se apucă de vase.

— Dar fudulă te-ai mai făcut, fată, hăi ! exclamă Briksnis. Nici nu catadicsești să stai cu musafirii...

— Nu sînt fudulă, dar vasele trebuie să le spele cineva, îi răspunse Dace, căreia Briksnis nu-i plăcuse niciodată.

— Ia vină-ncoa și povestește... umblă vorba că în curînd faci nuntă, n-o lăsa în pace Briksnis. E adevărat ?

Dace, simțind în glasul unchiului ei numai prefăcătorie, se încruntă și, fără să răspundă, începu să zdrăngăne din vase.

— Cam așa o fi, răspunse Aline în locul fetei.

— Așa, așa, se bucură Briksnis. Dacă-i adevărat, să-mi pun pîngele noi... Cînd aveți de gînd să faceți nunta ?

— Nu știu, răspunse Dace, fără să se întoarcă.

— Cum nu știi ? Dacă tu nu știi, cine să știe atunci ?

Fata așază vasele în dulap și răspunse, apăsînd pe fiecare cuvînt :

— O să știu cînd s-o întrema nașul...

Și se duse la polița de cărți.

— Și cine o să-ți fie naș ?

— Președintele, răspunse scurt Dace, scotocind printre cărți.

— Aha ! făcu tărăgănat Briksnis. Ei, atunci totul o să iasă cum trebuie. Te-o ajuta să păsești, ca să zic așa, în viața cea nouă chiar președintele în carne și oase.

În tot timpul ăsta, Egon se uitase la Dace, pufăind din țigară, cu un zîmbet veninos pe buze. Fata, sîcîită, îl repezi aspră.

— Ce-ai văzut de te holbezi așa la mine ?

Egon dădu drumul la un nor gros de fum înainte de a răspunde degajat :

— Ai face bine să-ți vopsești sprîncenele și genele, ca să fii și tu mai picantă !

Dace roși ușor, dar îi răspunse calmă :

— Eu zic că se poate și-așa !

Teodor se întorcea cu un castron cu mere și, în trecere, își atinse sora cu cotul :

— E mai interesant când omul se arată celorlalți cu chipul lui adevărat !

— I-auzi-l ce spune ! îl luă Egon în bătaie de joc. Nu cumva vrei să insinuezi că avem vederi burgheze ? Ce înseamnă „chip adevărat“ ? Noi nu ne închinăm decît standardului ! Chiar și cînd te duci pînă afară, trebuie să te duci după plan ! După grafic !

— Ție îți sînt dragi comparațiile tari ! spuse Teodor.

— Mi-e drag, îmi place adevărul ! exclamă patetic Egon. Eu nu sînt rîmă, să mă tîrăsc.

— Și mie îmi place adevărul, rosti Teodor.

— Partea proastă e că nu ajunge să-ți placă, începu Egon povățuitor. Pentru adevăr trebuie să lupți. Nici n-ai apucat bine să miști un deget, că te-au și prins de guler. Tu nu știi deocamdată asta, fiindcă plutești încă în lumea iluziilor.

Teodor ridică din umeri :

— Cine te-a jignit, de ai devenit deodată atît de sceptic ?

— M-am luat în bețe cu ăi de la academie. Cred că n-am să mă mai întorc acolo, declară Egon, aprinzîndu-și o altă țigară.

— Nu mai spune ! Nu-ți termini studiile ?

— Dă-le încolo ! Ce-mi trebuie mie patalamaua lor ? La ce mi-ar folosi ? Sînt ei în stare să-mi dea cunoștințe adevărate ? Pe dracu ! Țin niște cursuri de mîntuială, și cînd termină, gata, zic că tînrul e specialist.

— Halal specialiști ! Niște neisprăviți ! sări și Briksnis în ajutorul fiului său. Nu-s buni decît să țină logosuri !

Alîne tăcea. Tăcuse de altfel tot timpul, uitîndu-se chiondoriș cînd la cumnat, cînd la nepot. Cît fusese Teodor departe de ea, se străduise să descopere în Egon o asemănare cu fiul ei. Amîndoi fuseseră studenți, și cînd i se întîmpla lui Egon să treacă pe la ea, îl privea cu bunăvoință aproape bolnăvicioasă.

Acum se uita însă la el dezaprobat. Nu-i era pe plac tînărul ăsta care, zdravăn cît muntele, hoinărise vara toată fără treabă, bea de rupea, nu-i dădea maică-si nici o mîină de ajutor, dar pretindea să i se poarte de grijă, se înțolea ca un mușunache. Așa că pînă la urmă nu se mai putu stăpîni și spuse:

— Iote-te! Dar prețios ți se mai pare, așa, deodată, timpul! Tocmai ție, care umbli de colo-colo fără rost!

Egon se uită supărat la mătușă-sa și răspunse tăios:

— Pe mine n-o să mă poți înhăma la carul cu băligar ca pe alții!

Fu rîndul Alînei să se supere. Trăgîndu-și pe mîină ciorapul pe care-l cîrpea, îi tăie vorba:

— Află, băiatule, că dacă n-ar căra nimeni carul cu băligar, trîntorii de teapa ta n-ar avea ce crăpa! Asta e!

— Măi, dar conștiincioasă mătușă mai am! rînji Egon. De cînd?

— Eu am muncit toată viața, spuse tăios Alîne. Cît am fost tînără, nu mi-a îngăduit nimeni să trîndăvesc, cum ți se îngăduie ție!

— Lasă, scumpo, zise Briksnis. Ți-ai și găsit să pui în aceeași balanță munca de acum și cu cea de atunci.

— Acum n-au decît să muncească proștii și gloabele îmbătrînite! încheie Egon, sigur de sine.

Preț de un minut, în cameră se așternu liniștea. Apoi Teodor, bătînd darabana în masă, spuse cu glas stăpînit:

— Îți foarte mulțumesc, frățioare, de compliment.

— Ce vă tot rîciți! interveni Briksnis. Cum vă ni-meriți împreună, trebuie neapărat să vă certați? Ascultă, Teo, ai să te convingi și singur că Egon are dreptate...

— Nici nu știi dumneata de cîte m-am convins, îi tăie Teodor vorba. Iată de ce orice discuție de felul ăsta mi se pare și prostească... și absurdă. De pildă, tu, Egon, faci spume la gură tot spunînd că la academie nu se învață nimic. Aș vrea să știu însă unde, în ce țară din lume ți se toarnă cartea cu lingurița în cap! Chiar să vrea și n-ar putea nimeni s-o facă,

fiindcă ți-e mintea toată plină de aburul votcii ! Mie să nu-mi spui povești, că te-am văzut cum trăiești, când am fost la Riga, la tine !

Egon, care nu se aștepta la asta, chicoti :

— Dar cum ai trăit tu, știe cineva ? și după ce tăcu o clipă, adăugă, zîmbind a batjocură : Sau de ce te-ai întors, știe cineva ?... Cu tine nu-i nici laie, nici bălaie... Ești cam suspect, cinstitul ! Nouă ni se trimit mulți spioni. Tu cu ce misiune ai venit ?

Briksnis mai bodogăni ceva în barbă. La care Teodor se duse hotărît spre ușă, o deschise larg și spuse scurt :

— Ieși !

Briksnis se uită uluit la el :

— Ho, băiete, mai ușurel ! Eu am venit la maică-ta, nu la tine...

Dace o apucă pe Alîne de cot și-i spuse :

— Mamă, spune-le să plece. I-ai auzit ? Teodor spion !

Alîne se dezmetici parcă dintr-o dată. Abia acum înțelese ce voise să spună Egon, Egon nepotul ei... și vărul lui Teodor... întoarce-i-s-ar limba în gură... Cine nu știe ce este ăla spion și ce pedeapsă i se cuvine ? Iar Egon l-a făcut pe feciorul ei spion. Ba mai șade acolo și clipește din ochi ca prostul !

Țipă cu un glas ce parcă nu era al ei :

— Afară ! Afară din casa noastră !

Cei doi — tatăl și fiul — se uitară unul la altul și o luară din loc.

În prag, Briksnis se întoarce și strigă :

— Să nu-ți pară rău, cumnată ! Să ții minte ce-ai făcut ! Și, smucindu-și băiatul de umeri, adăugă : Să mergem, fiule ! N-avem ce căuta la lingăii ăștia de comuniști ! Noroc că mai sînt pe lume și oameni cumsecade...

Egon, care între timp își venise și el în fire, strigă :

— Las' că-ți fac eu rost de o vacanță în Siberia, spion ce ești ! Știm noi ce hram porți ! Ai venit ca să organizezi acțiuni de diversiune împotriva Puterii sovietice !

Alîne se repezi la ușă :

— Vezi să nu-ți organizez eu o diversiune cu un par în cap.

Teodor o apucă pe maică-sa de umeri :

— Nu-ți pune mintea cu ei... nu face !

Alîne, suflînd din greu, se lăsă pe scaun.

— Of, doamne, nemernici... oameni josnici ! Și se mai zic rude ! Nu, nu pricep și pace, cum de pot unii scoate vorbe de astea mîrșave, murdare despre alții... despre cei de-un sînge cu ei ! Cine ? Un bețivan de țî-e rușine să te uiți la el !

— Păcat că a plecat Maksis ! spuse Dace stringîndu-și buzele.

— De cotonogit, îl cotonogeam eu, de nu-mi era de mama, șopti Teodor surorii sale.

Vorbise foarte încet, dar Alîne tot îl auzi. Se ridică, se duse la ușă și-i aruncă :

— Prostule ! Te-au făcut spion, și tu ai stat ca vitelul ! Trebuia să-i fi ars una în cap să te țină minte.

Ieși afară și începu să trîntească gălețile.

În noaptea aceea, Alîne nu izbuti să dea ochii în geară. Sta în pat și se tot gîndea la cele petrecute. Nu-și mai găsea liniștea. Cîte nu se întîmplă în viață ? În ruptul capului n-ar fi crezut c-o să fie în stare vreodată să-și alunge din casă singurele rude apropiate. Dar ce mamă ar fi stat nepăsătoare să asculte cum îi jignește feciorul ? Un fecior ca el, ca Teo !

Și încă cine ? Bețivanul ăla de Egon. Ce se întîmpla dacă-l auzea cineva și o lua de-a bună ?

Simte că-i îmbrobonează fruntea o sudoare rece. Spionii sînt deportați, scrie și în ziare de asta, se vorbește și la radio... Ce-o să se întîmple dacă Egon o să umple satul că Teodor s-a întors acasă ca să spioneze ? Cum să dovedească Teodor că nu e adevărat ? Of, doamne !

O apucă o durere ascuțită în creștet. Se ridică în capul oaselor și se apucă să-și frece templele cu degete tremurînde. Ii rămăsese în ureche vorba cîinoasă a lui Egon : „Las' că-ți fac eu rost de o vacanță în Siberia...”

Alîne se dădu jos din pat, dibui după chibrituri, aprinse lampa, se îmbracă, își luă andrelele și se

așeză lângă cuptorul cald încă. Începu să împletească de zor cu mâini dibace, zăngănindu-și când și când andrelele, în timp ce în minte i se învîrteau vâlmășag sute de gânduri amare ce se băteau cap în cap. Și de ce se gîndea, de ce se temea mai mult ca trîncăneala lui Egon să nu abată vreo nenorocire asupra fiului ei. Nu-i venea a crede că fiul surorii sale poate să aducă năpasta asupra lui Teodor... nu, nu, asta n-are s-o facă el! Dar dacă trîncăne cine știe ce la beție? Vorba e vorbă, ai slobozit-o din gură, n-ai cum s-o întorci înapoi.

Parcă Briksnis e poamă mai bună, deși îi e cumnat?... În loc să-i închidă lui fiu-său gura, sta și amenința și el! Nu, ea, Alîne, nu va îngădui nimănui să-i ponegrească feciorul, mai ales în casa ei! Nu va îngădui nimănui să creadă una ca asta despre Teodor.

Deodată îi pică împletitura la care lucra pe genunchi și Alîne își pironi speriată privirea asupra luminii sărace a lămpii ce ardea pe masă. Dar dacă oamenii au să creadă că Teodor a fost trimis să spioneze?... Oamenii își pleacă urechea la fel și fel de zvonuri! Atunci ce-o să fie? Parcă o s-o întrebe cineva pe ea? Cine ascultă o mamă?

Alîne puse deoparte andrelele și începu să măsoare camera în lung și-n lat, așezînd alîurea cîte ceva la loc și tot căutîndu-și de lucru cu dereticatul. Cum să stea degeaba cînd simte că o cuprinde spaima și nu știe ce are să se întîmple? Nu, nu! Asta-i mai rău ca orice! Oare pentru asta a suferit și a răbdat ea atîta? I-au secăt ochii de atîta plîns! Și-acum, tocmai cînd i s-a întors feciorul, să-l piardă iar?

Trebuia să facă ceva. Oare oamenii au să-l creadă pe Teodor în stare de o mîrșăvie ca asta? Nu, vezi bine că nu... N-au să cuteze să creadă una ca asta! E știut că Teodor, și atunci, cînd a fugit, n-a făcut nimic rău! De cînd s-o întors, cum are o clipă liberă, stă cu nasul prin cărțile lui, scrie niște poezii și vorbește cu ea, cu maică-sa, luînd apărarea a tot ce se face acum — la fel, la fel ca și Dace! N-au decît să-l întrebe pe ăla, pe Beika... Beika e în partid, pe el au să-l creadă! Teodor nu-i Egon Briksnis, care n-a miș-

cat un deget cînd a fost vorba de muncă ! Feciorul ei nu e codaș ! Parcă Beika nu știe că atunci, în pădure, Teodor... Ô clipă să fi trecut, și... Doar el, chiar Beika l-a scăpat !

Incremenită deodată locului, privi afară, pe fereastră, prin care se zăreau zorile alburii, străfulgerată de un gînd : Ce-ar fi să stea de vorbă cu Beika ? Să-i povestească totul cum a fost ? Cum s-a sfădit Teodor cu Egon și cum Egon de necaz a spus grozăvia asta ? Să știe și el, care e membru de partid, cum a început totul, să judece singur, că doar n-o să creadă în palavrele oricărui bețivan ! Numai la el... altundeva n-are unde ! Și asta tocmai pentru că Beika este membru de partid... Trebuie să stea de vorbă cu președintele, pentru că ei, comuniștii, se laudă a fi oameni drepecți. Da, a venit ceasul ca ea, Alîne, să aibă nevoie de ei, ca să-i facă dreptate... A venit ceasul să vadă dacă așa e sau nu.

Se duse în grajd, mulse vaca, o hrăni, aprinse focul și pregăti gustarea de dimineață. Așteptă apoi, roasă de nerăbdare, pînă ce mîncară copiii și plecară la lucru. Strînse apoi în grabă prin bucătărie și se duse la Skaistaini.

Avu noroc. Inga plecase. Cînd intră în odaie întovărășită de Annina, îl află pe Juris în pat. Citea ziarul.

— Bună dimineața, răspunse el mirat, punînd la o parte ziarul și poftind-o să stea. Ia loc, te rog, aici pe scaun. Ce-i drept, nu-i frumos să primești oaspeții stînd în pat, dar...

— Lasă... bolborosi Alîne. Bine că a dat dumnezeu de-ai scăpat dumneata numai așa...

Se căi că pomenise de dumnezeu... dar ce să-i faci cînd omul are limbă așa de proastă ; parcă-l împunge din spate cineva să zică tocmai ce n-ar trebui !

„Ce palid e de cînd cu nenorocirea asta !“ își spuse ea privindu-i fața. Și, deodată, i se strînse inima la gîndul că și feciorului ei i s-ar fi putut întîmpla același lucru... dacă nu mai rău... putea să se sfîrșească...

— Nu știu cum să vă mulțumesc... bîiguî ea, privind în gol pe lîngă Beika. Am să vă rămîn îndatorată toată viața.

— Pentru ce? se fîstîci Juris. Pentru ce?

— Pentru că mi-ai salvat feciorul de la moarte, zise Aline și se întoarse spre el.

Juris făcu un gest cu mîna :

— Nici nu merită să mai vorbim de asta !

— Vă simțiți mai bine ? schimbă vorba bătrîna.

— O, da ! Acum fac pe trîntorul ! se lăudă Juris. Asta așa, ca să le fac pe plac nevastei și prietenilor. Sînt aproape sănătos !

— Nu, nu ! îl contrazise Aline. Trebuie să mai stați culcat.

— Dar dumneata cum o duci ? întrebă Juris. Pregătești zestrea Dacei ? Abia aștept să mă dau jos din pat și să joc la nunta ei ! Rar fată așa de bună ca Dace !

— Nu mă plîng, șopti Aline stăpînită. Amîndoi copiii sînt buni.

— Nici ginerele n-o să fie rău, continuă Juris. Maksis e un băiat de ispravă.

— Da, se pare că nu-i un fluieră-vînt, recunoscu Aline.

— Nu mai rămîne decît să-și găsească și Teodor o mireasă, glumi Juris, și atunci casa vi se va umple de lume.

„Nu, dac-om ține-o tot așa, n-o să-i pot spune nimic, se dojeni Aline, mîniată de lipsa ei de curaj. Așa am să stau ca o proastă și tot ca o proastă am să plec.“

Deodată, netezindu-și apăsător pe genunchi basmaua pe care și-o trăsese de pe cap, rosti :

— Eu am venit cu gîndul să vă vorbesc despre feciorul meu... Mă credeți sau nu, dar eu îmi pun capul pentru el...

Și îi povesti de-a fir-a-păr tot ce se întîmplase între Teodor și Egon, împărtășindu-și în încheiere temerile :

— Mă jur pe ce vreți că nu-i adevărat... Că Teodor... eu doar știu... încheie ea și, strîngînd din buze, se uită îngrijorată la Juris. O s-o creadă oare ?

Juris o ascultă cu luare-aminte, iar cînd Aline tăcu, el o atinse ușor cu mîna pe umăr.

— Bine ați făcut că l-ați dat pe ușă afară. Egon Briksnis e un nemernic... un om rău.

Alîne clătină repede din cap :

— Dacă era bun, nu vorbea despre altul cum a vorbit el !

— Nu-ți face griji, tovarășă. Noi știm să deosebim ce e negru de ce e alb. Despre fiul dumitale n-o să gîndească nimeni în felul ăsta, nimeni. Nu te îndoi dumneata o clipă de asta !

— Vă mulțumesc... spuse Alîne cu glas tremurat. Și eu care am crezut că... cine știe... să nu vă ajungă ceva la ureche și să credeți că...

— Sîntem oare noi chiar atît de creduli în tot și toate ?

— Poate că sînteți supărat pe mine... pentru porcii aceia...

— Asta-i altă gîscă-n altă traistă ! N-a fost pe voia dumitale, iar noi nu silim pe nimeni să facă ce nu vrea. Omului trebuie doar să-i fie dragă munca pe care-o face. Nu-i așa ? Și-apoi, iute la mînie sînt și eu... și atunci, nu ne-am înțeles ! Dar ce rost are să mai răscolim trecutul ?

Faptul că Juris recunoscă că-i iute la mînie și că dăduse uitării supărarea o dezarmă de tot pe Alîne. Ar fi vrut să-i mărturisească că și ea se făcuse vinovată atunci, dar cui îi e ușor să se judece pe sine ? Se mulțumi doar să ofteze adînc.

Juris înțelese în felul său :

— Nu fi amărită că totul o să fie bine. Nimeni nu te poate obliga să-ți iei o povară ca asta... Mata nu mai ești tînără. La drept vorbind, la anii pe care-i ai ar fi cazul să te odihnești... Nu-i nimic, odată și odată ajungem noi și la asta !

— Aș !... dădu Alîne hotărîită din mîină. Prostii ! Atîta vreme cît trăiește omul, trebuie să facă ceva. Parcă despre asta e vorba ?... Atunci eu plec. Să-mi fie cu iertare că am... și vă doresc sănătate și vă mulțumesc mult, mult de tot !

Cît de ușor îi e acum pasul pe drumul acoperit cu un covor gros de zăpadă afînată ! I s-a luat de pe umeri o greutate atît de mare ! Trebuie să grăbească acasă, să se apuce de treaba lăsată baltă de dimineață. Chibzui ce are de făcut : pîinea de frămîntat,

că începuse azi ultima bucată, de pus varză la tiert, de cîrpit hainele pe care le-a purtat Teodor la pădure și care s-au rupt. Apoi, să fiarbă cartofii pentru porc, să scoată băligarul. Treabă, nu glumă.

Își aduse aminte de ce-i spusese Juris despre odihnă și zîmbi. Prostii... Că doar n-o fi bătrînă cît veacul ? Pînă una alta, are mîini și picioare zdravene... Beika e om bun, ce-i drept, e drept ! Numai un nemernic l-ar putea vorbi de rău.

Ii ieși în drum o femeie cu un bidon mare. Cînd ajunse în dreptul ei, moțai din cap și dădu să treacă mai departe.

— Bună ziua, Terêze ! o opri Alîne. De unde vii, de la prăvălie ?

— De la prăvălie.

— Ai fost după gaz ? Au adus ?

— Da, spuse Terêze, azi-dimineață.

— La tine se trece mult, dădu prietenos din cap Alîne. Au fătat toate ?

— Nu. Au mai rămas patru.

Terêze lăsă bidonul în zăpadă și mai vorbiră despre porci. Alîne căscă ochii mari cînd află că scroafa aceea pătată a făcut optsprezece purcei ; Terêze are destulă treabă, vezi bine, dar de, e mult mai tînără decît ea, Alîne... Ea n-ar avea putere destulă... Deși nu se poate plînge de sănătate, dă, doamne, fiecăruia, dar anii trec, n-ai ce-i face...

Se despart, și Terêze se miră ce-o fi apucat-o așa, dintr-o dată, pe cumătra de-i atît de vorbăreață ? Dar își aminti că în curînd e nunta Dacei, și-și făcu socoteala că măritișul fetei bucură inima mamei.

Capitolul XIV

— De la cine e scrisoarea asta ? Intrebă Dižbajăr, intrînd în camera scăldată de razele soarelui primăvăratic.

— De la Ilma ! face scurt Lîvija.

— Ce mai scrie ? Vine iar la noi ?
— Ce să caute aici ?
— Adevărat ! Ce să caute, că pe Beika nu mai pune dumneai lăbuța ! face haz Dižbajār ironic.
— Că și mare nevoie a avut ea de el ! Līvija dădu din umeri.

— Dar cu copilul ce-o să se întâmple ?
— Nimic ! I-a scris Juris că-l ia, dacă ține morțiș că-i făcut cu el. Dacă nu, îi dă bani.

— Adică pensie alimentară, o corectă Dižbajār.
— Pensie alimentară, da... Numai că a încurcat toată treaba mama Ilmei ! Când a auzit că vrea Beika să ia copilul, s-a făcut foc și pară și-a umplut mahalaua că fie-sa e mai rău ca o cățea, că e o tîrîtură... Că ea și-ar da și viața pentru băiat, dar că Ilma vrea să-l arunce în cuib străin, să-l dea unuia care nici nu-i e tată măcar... Mai bine s-ar spînzura sau l-ar căuta pe contabilul ăla cu care l-a făcut, dar ea una nu dă copilul și nici de pomana străinilor n-are nevoie ! Așa că Ilma a lăsat treaba baltă și a plecat în turneu la Latgali...

— Îi tare baba ! Și principială ! zise Dižbajār. Au stirnit tot tărăboiul așa, de florile mărului !

— Ei și ? ridică Līvija capul îndărătnică. Măcar i-au speriat și tot e ceva !

— Și ei s-au dovedit a fi tari și principiali !

— La drept vorbind, nu mă așteptam la una ca asta, recunosc Līvija. Credeam că Beika o să se sperie de scandal și o s-o lase pe scumpa noastră bibliotecară cu buzele umflate, iar dumneai o să se care la Riga, să-și propovăduiască acolo ideile. Numai că el, diavolul, nu se teme de nimeni !

— Nu s-a temut nici măcar să-și riște cariera ! clătină din cap Dižbajār.

Līvija îi aruncă soțului o privire disprețuitoare.

— Tu n-ai fi riscat ? !

— Eu ? De ce să fi riscat ? Și-apoi, despre mine pînă una alta, nu scrie nimeni c-aș avea copil cu cîntărețele de estradă...

— Termină cu discuția asta timpită, spuse supărată Līvija. Și mai dă-o naibii pe caraghioasa aia de Ilma,

cu toate romanele ei ! Nu face decît să inventeze povești de amor !

— Parcă n-ai știut că toate nu sînt decît basme ? o ațîță Dižbajăr.

Lîvija îl privi furioasă :

— N-am știut și nici nu vreau să știu !

— Bine, bine ! făcu împăciuitoare Dižbajăr.

Și unul, și altul erau prost dispuși. Trăiseră liniștiți trei ani de zile, cum le venise la socoteală și acum, deodată, hop această analiză ! De ce se făcea analiza activității bibliotecii, știau. Dar a Casei de cultură ?

— Au încurcat ceva cei de la Riga sau de la Taurinē, fu de părere Lîvija.

Dižbajăr nu avea chef de vorbă.

— Ei, lasă că ai să vezi tu azi ce urmăresc, zise Lîvija. Are să fie clar chiar de la început !

În seara asta, în cadrul ședinței lărgite de partid comisia vrea să vă comunice rezultatele analizei. Las' să le comunice. Casa de cultură merge bine, ei, soții Dižbajăr, n-au de ce se teme.

Pe Dižbajăr îl interesa mult mai mult felul în care va fi apreciată activitatea bibliotecii și a organizației de comsomol. Important era să fie apreciate în mod obiectiv. Păcat că au intrat în comisie oameni ca Reinhold și Zăber, despre care se îndoia că vor fi obiectivi. Ei și ? La urma urmelor, e o ședință lărgită, oricine poate să-și spună părerea. O să-i mai poată aminti Ingăi de afirmația ei, că activitatea Casei de cultură e lipsită de principialitate. Își pregătise toată săptămîna cuvîntarea, și-o transcrisese cu grijă, și acum aștepta în sertarul mesei. În ajun a mai adăugat cîteva rînduri — despre „carnavalul” care avusese loc cu trei zile în urmă. Nu-i nimic, să spunem odată lucrurilor pe nume.

Și Vilkupii erau agitați în ziua aceea. Nu, nu din pricina adunării, ci pentru că Zane urma să plece a doua zi. Lūcija făcuse plăcinte și-și bătea capul ce să gătească mai gustos la masă, cît mai este fiica ei aici. Dzidra dădu fuga de la viței să-i calce soră-si rufele. Dar Zane se tot foia pe lîngă casă, fără a-și

afla locul : aduse apă de la fântină, cără din magazie un braț de lemn...

Nici ea nu știa de ce era atît de frămîntată de cîteva zile încoace ! Poate c-o rodea dorul de Riga. Dar cînd se duse cu gîndul la oraș și la atelierul de coafură, pricepu că nu asta e pricina.

— A pus stăpînire pe mine boala primăverii... făcu ea haz de sine însăși. Și-a vîrît necuratul coada aici !

Puse iar mîna pe cobiliță și se mai duse o dată la apă. Lăsă gălețile jos lîngă fîntină, își scoase baticul și-și descheie jacheta. Cald ! Nici o pală de vînt ; soarele lucește, cerul e de un albastru strălucitor și numai ici, colo, prin curte și pe sub gard, mai dai de petice firave de zăpadă gălbejită. Se respiră ușor-ușor. Muștele roiesc în soare colo, în fața casei... Închizînd ochii, fata se îndreptă cu fața spre soare. Las' să se bronzeze.

Veni o mașină, claxonă, intră în curte și se opri. Din cabină sări August, cu șapca dată pe ceafă. Cînd o zări pe Zane, se descoperi :

— Bună ziua.

— Bună, răspunse fata.

Ieși din casă Dzidra alergînd.

— Ai adus făină de ovăz ?

— Adus !

— Sămînță de in ai adus ?

— Măi, dar hămesiți îți mai sînt vițeii ! Aștia sînt în stare să-ți roadă și părul din cap !

— Îți temi pletele ?

— Nu pe-ale mele, ci pe-ale tale, că-s făcute permanent !

— Ai dreptate ! nu-i rămase datoare Dzidra. Ale tale nu-s bune de nutreț !

Din ce pricină, nici ea nu știa, dar hîrjoana lor o supără pe Zane. Sau poate n-o supără, ci o împunse doar invidia.

Străbătînd curtea, îi văzu cum dau jos din mașină, flecărînd, nutrețul și se gîndi din nou la armonia în care trăiau toți aici.

Se duse cu gîndul la „carnavalul“ acela atît de plin de culori, în care se antrenase pînă și ea : toată ziua

pieptănase fetele, ba ajutase chiar unele „eroine“ să se îmbrace. Ce e drept, e drept, se distraseră cu toții, toți fuseseră veseli și fericiți. Mult mai veseli decât la plicticoasele serate dansante frecventate de ea la oraș...

Și apoi, la drept vorbind, de ce n-ar recunoaște-o cinstit? Oamenii de aici sînt mult mai interesați! Toți, chiar și Inga... Sau Teodor... sau Maksis tractoristul... Toți se simt la largul lor, siguri pe fapte și vorbe, ba și vioi, de parcă n-ar orbecăi prin nămeți și tină, ci s-ar plimba pe bulevarde asfaltate, de parcă nu i-ar apăsa întunericul, ci le-ar lumina noaptea strălucitoare candelabre...

În vîlceaua, în care primăvara și toamna vine apa, de nu mai poți trece pe drum și trebuie să faci un ocol pe la „Dîmburi“, se transportă acum pietriș. Se tot transportă... Pe celălalt drum, de la Silabriedis, se tîrăște pufăind mînios tractorul, duce îngrășăminte la cîmp și le descarcă colo lîngă grămezile acelea cafenii...

A fost în ajun cu Dzidra la Skaistaini. Lume, ca la nuntă. Bărbatul Ingăi se sculase pentru prima oară din pat... Zane s-a uitat mai bine la tînărul care gospodărea acum la Silmalā și ridica, vorba ceea, casele pe nisip... Cum să nu, se poate vorbi despre electrică, despre mecanizare, despre șosele, despre sîccla de zahăr și despre vite de rasă... nu însă despre străzi asfaltate, despre un colhoz-orășel, cu școală, cu spital, brutărie și frizerie... da, chiar și cu frizerie!...

E totuși bine cînd oamenii își pot făuri astfel de visuri, pot vorbi despre astea cu atîta seriozitate, de parcă le-ar vedea cu ochii, aproape, doar să întinzi mîna și le-ai prins...

„Om vedea! Om vedea ce-o să fie aici, la anul, cînd o să vin în concediu“, gîndi Zane și, luîndu-și gălețile, intră în casă.

Nimic de făcut! Pe ziua de azi nu-și găsește liniștea, și pace. Se învîrtește aiurea prin bucătărie, unde mama își zăngănea oalele și tigăile, se duce în cameră, se întoarce iar în bucătărie...

— Ce zici, să-ți curăț cartofi?

— Lasă ! Că-i curăţ eu... să nu-ţi strici mîinile.

Cum să nu ! Trebuie să-şi păzească degetele, să nu i se înăsprească... sigur...

Ia coşul cu cartofi şi se apucă să-i cureţe. Mama, mestecînd în ceaun, întoarce capul spre ea şi-o priveşte o dată, de două ori.

— Ce-ar fi să mai rămii cîteva zile ? Pînă fată Roza. Ai mîncă şi tu nişte colastră, că ştiu că-ţi place !

— Ei, bravo ! Să întîrzii de la lucru pentru nişte lapte ! se mînie fata atît de amarnic, încît mama se întoarce spre ea, şi Zane se ruşină : Nu se poate, mamă, rosteşte ea de astă dată mai blînd.

Cînd termină cu cartofii, ieşi iar în curte. August plecase, cîntînd încetişor. Dzidra amesteca fiertura pentru viţei.

— A ce miroase aici ?

— A păsat de ovăz şi a cetină !

Cînd Dzidra se duse la vite, Zane se luă după ea. Viţei se repezîră buluc în uşă, mugind şi îmbrîncindu-se, zoriţi să răzbească la îngrijitoarea lor. Aveau pielea cafenie şi ochii mari, cumînţi. Pe cei mai apropiaţi Dzidra îi mîngîie pe frunte şi pe botişor, cei mici încercau să-i apuce degetele să le sugă...

— Vreţi să vă jucaţi la soare ? îi întrebă Dzidra. Acum vă dau drumul şi-o să ţopăiţi în voie ! Apoi, întorcîndu-se către Zane : Uite, plesnesc de rotofei ce sînt ! Lucesc, nu alta ! Nu-s frumoşi ? Deschise larg uşa şi viţei dădură buzna afară, în ocolul vitelor, începînd să alerge nebunatici care încotro.

— Du-te, du-te, prostuţule... şopti Dzidra îmbărbătînd un viţeluş mititel, care se oprise în prag, minunîndu-se de soarele orbitor.

Străbătu curtea Teodor Caune.

— I-ai şi scos la păşune ? întrebă el, apropiindu-se de fete. Ce-i drept, deasupra şanţurilor, a început să dea colţul iarba.

— Încotro ? îl întrebă Dzidra.

— Spre voi. Cu o însărcinare importantă. Duminică Dace se mărită cu Maksis şi vă poftesc pe amîndouă la nuntă.

— Vai, ce bine ! exclamă bucuroasă Dzidra și se întoarce către sora ei. Ce păcat că pleci, Zane !

— Când plecați ? întrebă Teodor.

— Mîine.

— Cum așa ! Ar trebui să mai rămîneți puțin.

— Dar nu pot să întîrzii la lucru !

— Păcat, păcat, spuse Teodor. Dacă ați rămîne, am face drumul împreună pînă la Riga. Și eu mă pregătesc să plec la oraș.

„Adevărat, e student la fără frecvență“, își aminti Zane, dar dădu hotărîtă din capul creș.

— Nu se poate. Aș fi vrut, desigur, să petrec la nuntă, dar...

— Ne-ai pieptăna pe toate... făcu cu părere de rău Dzidra. Ce să faci acum Dace ? Doar n-avem timp să ne ducem la Taurenê !

Sora ridica din umeri. Apoi, Dzidra se duse să gonească viștii de la gard, și fata rămase singură cu Teodor.

— Mai aveți mult de învățat ? întrebă ea.

— Trei ani.

— După aceea vă stabiliți la Riga ? vru ea să știe, mai ales că aflase de la sora ei că Teodor scria versuri.

— Nu, îi răspunse tînărul. Rămîn în colhoz, voi lucra la școală. Doar nu poate trăi toată lumea la Riga. Acolo nici n-ai unde te mișca.

Zane își ridică capul provocător :

— Deocamdată mai ajunge locul.

— Pentru cît timp oare ? făcu Teodor, împăciuitor. Pentru cît timp ? Dacă în fiecare zi sosesc mereu alți oameni dornici de viață ușoară !

Zane zîmbi :

— Credeți că acolo este într-adevăr viața atît de ușoară ? N-am observat !

— V-am supărat ? Nu m-ați înțeles bine. Nu m-am referit la dumneavoastră. Dar sînt oameni care din diferite motive... mă rog, fiecare cu firea sa. Mie-mi place să trăiesc unde se făurește ceva măreț, unde ești înconjurat de oameni puternici. Și aici găsesc

toate astea. De aceea rămîn. Viața cred că-i mai interesantă așa !

Zane nu știa ce să răspundă. Noroc că se apropie Dziră. Aceasta îl rugă pe Teodor să-i spună ceva Dăci din partea ei, și tînărul se duse.

Zane, tăcută, intră în casă, unde, în camera Dziră, pe scaun, o aștepta valiza plină cu lucruri. Nu-i mai rămînea decît s-o închidă. Ce nu era în ea ! Șuncă, mere, ouă...

Veni și maică-sa cu un coș destul de mare și-l puse jos lângă valiză.

— N-ai cum pune dulceața în geamantan... zise ea, și am pus borcanele în coș.

— Bine... bine... mulțumesc... făcu Zane și se întoarse.

— Dumnezeu știe cînd mai vii ! oftă Lăcița, mîngîindu-și fiica pe umăr. Du-te de mîncă.

O aștepta o farfurie plină vîrf cu găluște de cartofi cu jumări — mîncarea ei preferată din copilărie. Dar Zane împărți porția în două :

— Vai de mine, mamă, doar nu sînt tăietor de lemne !...

Mîncă uitîndu-se pe fereastră. Afară pesemne că se stîrnise vîntul, căci vedea norișori albi, parcă proaspăt spălați, fugărindu-se pe cer, iar ramurile mestecănuului din fața grajdului se agitară dornice parcă să anine norii pufoși, pe care nu-i puteau ajunge. Ramurile acestea vii, neliniștite îi treziră dorul unei hoinăreli pe cîmp, prin pădure...

Nu apucă bine să iasă în curte, și se simți cuprinsă de vîrtejul aspru, puternic al vîntului. Își îmbumbă pînă sus paltonul, își vîrî mîinile în buzunare și porni.

Ultima zi... Trebuie să vadă ce mai este în crîng, dacă nu cumva ieșiseră dediteii... Nu, e prea timpuriu. În șanț susură un firicel de apă, din noroiul în care mai dăinuie o urmă de zăpadă cenușie, au răsărit niște frunze rotunde, întunecate... Zane o porni spre pădure luînd-o de-a dreptul peste cîmp, supărată pe Teodor... Dornici de viață ușoară... Lui îi e ușor să vorbească ! Ia să încerce să stea și el cîteva ceasuri în șir în picioare, în aburi și căldură, mai cu

seamă către sfîrșitul săptămîinii sau în ajun de sărbători, cînd de oboseală îți joacă totul înaintea ochilor, și tu stai și încrețești la păr, nevoită să mai și zîmbești. Iar după schimb dai fuga la prăvălie, apoi te înghesui în tramvai, ca apoi să te vîri în hruba babei aceleia... Nimic de zis, ușoară, plăcută viață!

Ajunsă la hotarul pădurii, Zane privi în jur. A doua zi seara, o să fie la Riga, în camera ei, departe de aici. Dar gîndul ăsta n-o bucură. Poate din cauză că acolo i s-a întîmplat ceea ce nu-și va ierta cu nici un chip. Sau poate că pricina era aici. În trei săptămîni, ea se obișnuise cu traiul din colhoz...

Licări ceva printre copaci : erau două fetițe. Porniseră și ele după deditei.

Zane se îndreaptă spre ele.

— Au înflorit dediteii ? Ați găsit ?

Micuțele se priviră între ele. apoi cea mai măricică răspunse :

— Puțini. Numai cinci floricele am găsit !

— Cum vă cheamă ? întrebă Zane.

— Mărîte, spuse a mai mare, iar ea e sora mea, Inese.

— Ale cui sînteți ?

— Ale Gobei, răspunseră într-un glas micuțele.

Mărîte, uitîndu-se la Zane cu ochii larg deschiși, rosti prietenoasă :

— Noi te cunoaștem. Ești Zane Vilkup de la Riga.

— Așa e, spuse Zane.

Intrară împreună în inima pădurii. Fetițele deveniră mai vorbărețe și nu trecu mult pînă să afle Zane cîți porci crește mama lor la fermă, cîți purcei au făcut anul acesta, că Mărîte s-a învîrtit la dictare în ajun de un patru minus pentru că n-a pus virgulele la locul lor, că un băiat s-a ales cu un doi cît toate zilele și că Inesei i-au cumpărat pantofi noi.

— Și pantofii mei sînt vechi, zise Mărîte, dar mama n-are atîția bani deodată.

— Ei, nu-i nimic, o mîngîie Zane, cînd o să crești mare, o să câștigi. Ce-ai vrea să te faci cînd o să crești mare ?

— Am să hrănesc porcii, ca mămica, declară Mărite.

— Da ? Îți place ?

— Imi place. Dar ție ?

Zanei era să-i scape un „de loc nu-mi place“, dar își înghiți vorba la timp. Cum să-i spună fetei una ca asta ? Răspunse deci în vînt :

— Așa și așa...

— La Riga ce faci tu ?

— Muncesc.

— Unde ?

— La o frizerie, spuse Zane.

— Tunzi oițele ? o descusu Inese mai departe.

— De ce ? se miră Zane. De ce oițele ?

— Nenea Vilkup a trecut o dată prin fața casei noastre și a spus mămicii : „Mă duc la Taurenē, să-mi tund lîna !“

De atîta rîs, Zane, cît pe ce să scape florile !

Fetele, nedumerite, rămaseră cu ochii la ea. După ce se potoli din rîs, Zane zise, veselă, dîndu-și la o parte părul căzut pe frunte :

— Nenea Vilkup a glumit. La frizerie se tund numai oameni ! Cînd o să creșteți mai măricele și pe voi o să vă lase mămica să vă tundeți.

Pînă să iasă iar din pădure, soarele pornise spre asfințit. Deodată, în inima Zanei se trezi o adîncă părere de rău că ziua aceea însoțită și plină de viață se dusesse pe veci. Avea senzația că n-o va mai trăi niciodată... Simțea tulbure că nu mai vrea să plece de acolo.

Bătea vîntul dinspre soare-apune, blînd, mîngîios, iar pămîntul mirosea atît de tare, de îmbătător, smulgîndu-se din îmbrățișarea iernii ! Fata înainta cu ochii pe jumătate închiși, orbită de soare, ducîndu-și cu grijă buchețelul primului rod al primăverii.

Cînd ajunse acasă, n-o mai găsi pe Dzidra.

— Zice ca să te duci și tu, îi spuse mama. Dar mai bine ai rămîne acasă acum în ultima seară ! Ce să cauți tu acolo ?

„Într-adevăr... ce să caut eu acolo ? gîndi Zane. Ei au să discute pînă noaptea tîrziu despre treburile lor.

Dar ce să facă, cum să-și petreacă seara asta atît de lungă ? Măcar de-ar fi fost Dzidra acasă.

Nu-și găsea locul. O ajută pe bătrîna să ațîțe focul în plită, aduse apă, trebălui prin bucătărie, apoi se îmbracă și porni spre Skaistaini.

Adunarea începuse. Zane trase încetișor în urma ei ușa și își căută din ochi un loc.

Camera, deși măricică, gemea de lume. Leon îi făcu semn cu mîna :

— Vino aici ! zise el și se dădu mai încolo, făcîndu-i loc. Apoi îi șopti : Credeam că ai și plecat.

Ușa se deschise iar. Intră un bărbat mai vîrstnic și lat în spete.

— Cine-i ? întrebă Zane.

Leon îi șopti :

— Gulbis, secretarul comitetului raional.

Dižbajār schimbă o privire cu Līvija. Ce-o să se mai aleagă acum, din cuvîntarea lui atît de mare ? Se apucă s-o revadă la repezeală, tăie o pagină întreagă, tocmai propunerea în care demonstra că acțiuni de genul jurnalelor vorbite înseamnă primitivism și vulgarizarea artei. Păcat... Pentru el problema asta era extrem de acută și de importantă.

Līvija, care ședea alături, îmbrăcată într-o bluză tricotată, de un trandafiriu gingaș, ridicase provocatoare capul.

După ce Gulbis se așeză, Zenta Vagare, învățătoarea, continuă să aducă la cunoștință adunării rezultatele analizei bibliotecii.

Inga, într-un colțisor, privea pe fereastră. Se simțea atît de stîmjenită de laudele ce i se aduseseră, încît nu mai știa ce să facă.

— Dăm acum cuvîntul tovarășului Zāber, spuse Atis Reinhold, care ne va raporta despre activitatea Casei de cultură.

Lui Dižbajār îi sclipiră ochelarii : se uită la tractoristul care, ridicîndu-se de la locul lui, scoase din buzunar un carnețel pe care-l puse pe masă.

— Ce nerușinare... îi șopti la ureche, mînioasă, Līvija.

— Liniștește-te... îi spuse la fel de încet, dar ferm, Dižbajăr, și Līvija, strângînd demonstrativ din buze, se întoarse. Trăncănească cît o pofti tractoristul ăsta! Ce se pricepe el?

Maksis vorbi de acțiunile organizate de Casa de cultură, de numărul celor ce activau la ansamblul de cîntece, de instrumentele muzicale existente, de membrii cercului dramatic...

— Nu se poate nega că se desfășoară o activitate însuflețită, spuse Maksis, și ochii lui Dižbajăr îi surîseră prietenoși. Dar cînd am cercetat repertoriul din ultimii trei ani, ne-au mirat piesele alese. Pregătindu-mi ieri această comunicare, m-am întrebat dacă ne-am putea da seama, după un asemenea repertoriu, în ce epocă trăim, dacă se simte ecoul vieții noastre, al preocupărilor noastre în piesele dramatice alese, dacă ne ajută să luptăm pentru viitor!

— Asta e demagogie! exclamă indignată Līvija.

— De ce demagogie? făcu Maksis și se întoarse spre ea; de enervată ce era, nici nu mai simțea că bărbatul ei îi strînge cotul ca într-o menghine. Sîntem în măsură să aducem dovezi! În toată perioada activității ei, Casa de cultură a pus în scenă numai două piese sovietice, dar și acestea slabe, avînd la bază doar glume fără haz și de o calitate îndoielnică.

Dînd la o parte mîna lui Dižbajăr, care se străduia s-o țină locului, Līvija sări de la locul ei și tipă mînioasă și provocatoare:

— Asta înseamnă vulgarizarea artei. Asta e dovadă că dumneata și întreaga duminale comisie habar n-aveți de artă! Sau vreți poate ca și Casa de cultură să coboare la nivelul jurnalelor vorbite? La nivelul propagandei goale? Cine ești dumneata? Poate că te pricepi să-ți conduci tractorul, dar habar n-ai de artă! Cum poți atunci dumneata să ne controlezi și să faci aprecieri? Pretinzi poate că ești capabil să apreciezi nivelul artistic al casei noastre? Nu, nu ești competent... nici dumneata și nici toată comisia duminale!

Toți cei de față o priveau curioși. Atis ar fi vrut s-o pună imediat la punct, dar Gulbis îl opri.

Calm, Maksis aşteptă pînă ce Līvija tăcu şi abia după aceea îşi încheie comunicarea.

După el, se ridică Rutmanis. Acesta le împărtăşi părerea comisiei cu privire la activitatea comsomolului la Silmalā.

— Aş vrea să spun de la început că aici activitatea nu are nimic standardizat, aşa că e greu s-o apreciezi după o anumită unitate de măsură. În ce sens aceasta? Organizaţia de comsomol ţine într-adevăr rareori şedinţe. Probabil că asta e din cauza vederilor cam originale ale secretarei, tovarăşa Beika. Tovarăşa socoteşte că tineretul ţine şi fără şedinţe legături strînse, că şi fără şedinţe e mereu împreună şi dezbate toate problemele în colectiv. Putem fi sau nu de acord cu tovarăşa Beika, dar nu putem nega rezultatul muncii intense şi active a comsomoliştilor, faptul că se află în cele mai înaintate rînduri!

Rutmanis vorbi apoi de pregătirea stîlpilor pentru viitoarea linie electrică, despre hotărîrea comsomoliştilor de a pune la punct toate drumurile ce străbăteau colhozul şi de a termina munca de asanare a luncilor pe malul Melnupîtēi.

— Trebuie să recunoaştem că toate acestea sînt planuri îndrăzneţe, scopuri măreţe... Trebuie să recunoaştem că la Silmalā comsomoliştii au înţeles principalul, şi anume, că factorul cel mai important este omul. Au obţinut să determine pe unii tineri, care plecaseră să-şi caute norocul la oraş, să se întoarcă acasă. Nu s-au întors toţi, se înţelege, ci cei mai conştienţi. Şi aceştia n-au să mai plece nicăieri. Norocul, tovarăşi, nu-ţi iese gata găsit în cale! El trebuie făurit cu mîini proprii.

„Nu s-au întors toţi, se înţelege...” Zanei i se păru că, spunînd acestea, Rutmanis s-a uitat spre ea. Prostii! Il vede doar pentru prima oară. Pentru el, ea e o străină oarecare. Dzidra şi Leon s-au întors... Ei sînt mai conştienţi. Ei îşi făuresc norocul.

Zane dădu să rîdă, dar îi încremeni rîsul undeva în piept. Ea n-are nevoie de un aşa noroc ca al Dzidrei... ei îi trebuie altceva... Dar ce? Ce?

Il văzu pe Leon ridicîndu-se de lîngă ea.

— De mult ar fi trebuit să se vorbească despre asta! începu el. Sîntem vinovați că îngăduim unora să-și facă de cap. Tovarășa Dižbajăr a declarat aici că comisia habar n-are de artă și nu e capabilă să-i controleze activitatea. E păcat, bineînțeles, că conducerea Casei de cultură e nevoită să arunce mărgăritare la porci, dar fie-mi îngăduit să întreb, ce nevoie au porcii de mărgăritare? Nu vă faceți griji, tovarășa Dižbajăr, am dreptul să vorbesc așa, pentru că și eu fac parte dintre cei care nu au competența să vă aprecieze mărgăritarele!... Și-apoi astea nici nu sînt mărgăritare! Oare piesa aceea timpită într-un act, pe care o studiați acum, să fie un mărgăritar? Da de unde!

— Fără demagogie! E o piesă sovietică! exclamă Dižbajăr.

Leon se uită la el și dădu din umeri:

— Ba eu aș zice că-i maculatură...

— Nu dumneata ești în măsură s-o apreciezi! nu se putu stăpîni Livița.

— Fie-mi îngăduit să pun o întrebare! interveni deodată Gulbis. De ce repetați dumneavoastră tot timpul că tovarășii nu sînt capabili să priceapă și să aprecieze ceva? Ce se petrece aici, la urma urmelor, pentru cine activează Casa de cultură? Dacă, după cîte ați declarat pînă acum, nimeni nu vă pricepe piesele tocmai din cauza înaltului lor nivel artistic, atunci de ce le mai montați?

— Să explic, tovarășe secretar, începu Dižbajăr, ridicîndu-se hotărît în picioare. E o neînțelegere la mijloc... Nu s-a precizat un lucru, ca să zic așa. Noi forțăm uși deschise. Soția mea s-a exprimat greșit. Unul exagerează într-o direcție, celălalt în alta și, în ultimă instanță, reiese că vederile noastre sînt opuse și dușmănoase unele altora. Or, nu asta e realitatea. Repet că e vorba de o neînțelegere. Și eu, și soția mea, ca și dumneavoastră, îndrăgim arta sovietică... arta principală, ca să zic așa. Și ne străduim din răsputeri...

— Nu-i adevărat! De ce minți? interveni Teodor, privindu-l mînios pe Dižbajăr. Nu pot răbda min-

ciuna! Dumneata nu iubești arta sovietică, ci o disprețuiești. Am auzit-o cu propriile-mi urechi. De ce să fim ipocriți?

— Dacă minte cineva, apoi acela ești dumneata! strigă Livița. Cum îndrăznești să ne jignești? Ai martori?

— Nu, martori n-am, îi răspunse Teodor calm, dar cu glas tunător. Și totuși ați spus asta.

— Cine ești dumneata? încercă Dižbajăr să vină în ajutorul soției. Iertați-mă, tovarăși, dar oare trebuie să se dea ascultare unui individ cu trecut atât de pătat și care, poate, dinadins țese intrigi împotriva unor cinstiți lucrători sovietici?

— Teo, nu-i lua în seamă! îi șopti Dace fratelui său, smucindu-l de mână.

— Nu, am să vorbesc! continuă el. Să afile toată suflarea: La început, când m-am întors, unii s-au dat cu mine în vorbă ca și cum aș fi fost „de-al lor“, bănuind probabil că sînt entuziasmat de ceea ce am văzut acolo de unde am venit și că am o atitudine dușmănoasă față de tot ce se face aici. Dar eu nu le împărtășesc vederile. Eu îmi iubesc patria! Și asta îmi ajunge! Când s-au lămurit, au început să mă bombardeze cu anonime pline de amenințări. Acum e a doua oară când aud că-mi pun cîstea la îndoială. Martori n-am, și n-am cum dovedi nici cine a spus asta, nici cine a scris scrisorile. Știu doar că oricine ar fi, nu-s decît niște indivizi jalnici, demni de dispreț, niște cadavre vii.

Tăcu. Peste toată încăperea se întăpîni o liniște adîncă. Alina abia își ținea răsuflarea, și Dace văzu cum îi tremură mîinile.

Sedința a durat mult. A mai vorbit despre comsomol Imant Virșis din brigada lui Silapēteris, s-a mai ridicat o dată Dižbajăr, încercînd să citească o hîrtie, apoi... O, doamne, și Dace! Alina n-a înțeles ce spune fiica ei. Roșie ca sfecla, a turuit ceva despre Inga și despre bibliotecă și apoi s-a așezat. Ce cuvîntare a mai fost și asta?

Pe urmă, a luat cuvîntul străinul de la Taurenē, cel care a venit o dată cu Beika să-i vadă magazia. Secretarul.

— Tovarăși, a spus el, de vină sîntem cu toții. Ne-am gîndit la recoltă, ne-am gîndit ce hrană să dăm vitelor, dar nu ne-am interesat ce hrană 'spirituală' primesc oamenii de aici. Însă educarea omului este sarcina principală a partidului. Mi-am adus acum aminte de seara în care l-am adus aici pe actualul președinte. Să nu uităm ce seară neplăcută a fost aceea. Dumneavoastră nu aveți încredere nici în el, dar nici în dumneavoastră. Iar lui îi era sufletul greu. Astăzi însă aveți încredere și în el, și în dumneavoastră. Mai mult, aveți încredere în viitorul dumneavoastră. Primul an a fost greu; fiecare din cei ce vor urma are să fie mai ușor. Aceasta, fiindcă v-ați convins că succesul, cheia succesului se află în mîinile dumneavoastră. Adineauri, Beika mi-a spus că de dimineață a sosit transformatorul. Iar eu, cunoscîndu-vă energia, sînt ferm convins că vă veți lega de rețea chiar din toamna aceasta. Dar o dată cu lumina electrică, la Silmală va începe o nouă eră. Atunci veți face pasul următor: vă veți mecaniza gospodăria, vă veți construi un atelier, și colhozul dumneavoastră va deveni puternic și productiv. Tovarăși, nu există culme de neatins cînd o dorești într-adevăr. Aceasta cu condiția să fiți curajoși și cinstiți. Cu fiecare zi, viața va fi mai plină de bucurii, și e bine să trăiești într-o lume în care fiecare zi e stăpînită de clocotul tinereții... Ceea ce spun acum e valabil și pentru noi, cei trecuți de prima tinerețe.

Pe Zane o impresionară cuvintele lui... „e bine să trăiești într-o lume în care fiecare zi e stăpînită de clocotul tinereții“, și, deodată, își dădu seama că omul acela avea dreptate. Căci tocmai de clocotul acela, ce mîna zilele iureș, ca purtate de un vînt primăvă-ratic, duseseră ei lipsă! Ah, doamne, doar și ea este încă tinără...

Și, fără să vrea, oftă atît de adînc, încît Leon întoarse capul spre ea și o întrebă în glumă:

— Ce ai, de gemi ca pinul în pădure? Te-a jignit careva?

Zane tăcu. Nu fu în stare decît să se uite la el; își simți inima grea, de plumb.

După ședință, cele două surori se întoarseră acasă însoțite de Leon, Dace, Teodor și Maksis. Cînd ajunse în dreptul drumeagului ce ducea spre casa lui, Leon se opri și-i strînse Zanei cu putere mîna.

— Ei, drum bun! Salutări celor de la Riga.

— Mulțumesc, îi răspunse nehotărîtă Zane.

— Păcat că n-ai să fii aici duminică, șopti Dace sfioasă.

— Mai știi? Poate mă răzgîndesc și rămîn... rîse Zane.

Își luă rămas bun și se despărțiră.

„Poate mă răzgîndesc și rămîn... poate mă răzgîndesc și rămîn...” tot repeta Zane în gînd, pășind pe cărarea luminată de Dzidra cu lanterna de buzunar. Mare lucru! Mi-e rușine, asta cam așa e, dar am să rămîn, și gata!“

Cum luă hotărîrea asta, simți că i se ridică de pe inimă piatra care o apăsase în ultimele zile. Căci omul, cînd se hotărăște să facă ceva, se simte îndată mai liniștit.

Intrînd în cameră, Zane se miră: căsuța aceea cu tavanul ei jos i se păru cu totul deosebită de cea care fusese pînă atunci. Timp de trei săptămîni locuise în ea ca musafir; de acuma încolo însă va trăi aici. Și Zane, fata pricepută și practică, își făcu îndată planul: chiar a doua zi va trimite o telegramă la serviciu, iar lucrurile o să și le aducă îndată după nunta Dacei, că tot n-ar avea răgaz pînă atunci.

Așa că în clipa în care Dzidra, cu ochii la geamantan, îi spuse că ar fi bine să înfășoare borcanele cu dulceață în ceva, îi răspunse liniștită:

— Nu mai e nevoie, fiindcă nu mai plec. Rămîn. Și la privirea mirată a surorii ei, adăugă: Rămîn aici pentru totdeauna!

Sînt multe cîntece pe lumea asta, dar nu-i unul mai măreț, mai mișcător, mai aspru și mai triumfător decît *Internaționala*. S-a născut în lupte crunte, din mînia și năzuințele clasei muncitoare, deslușești în el vuietul baricadelor și fluturarea flamurilor de luptă, adie din el tinerețea proletariatului mondial, tinerețea ideilor înălțătoare, puritatea inimilor comunarzilor.

Nu poate fi cîntat cu suflet rece și gînd mărunt, egoist. E sfînt : nu poate fi pîngărit. Sunetele lui te îndeamnă, biruitoare : Du-te și luptă, apără cu neînfricare adevărul și cinstea, nu-ți vinde crezul, sentimentele și gîndurile pe un blid de linte. Fii aidomilor, *primilor* ! Fii credincios ca ei !

Nu, nu-i ușor. Vor trece zile, vor trece ani, o generație va lua locul alteia... Cum să aperi flacăra aceasta care trebuie dusă mai departe, mereu mai departe ? Cei tineri vor primi de-a gata rodul luptei și chinului părinților și bunicilor lor. Cum să păstrezi ideea la fel de neîntinată și de tînără, ca să nu poată fi pîngărită de lăcomie și lașitate, ca cei tineri să nu poată spune, dînd a nepăsare din umeri : „Aș ! Noi nu mai avem nevoie de asta...”

Ba avem nevoie ! Avem nevoie de un tineret cinstit și entuziast, de un tineret care n-a uitat de vigilența părinților, care recunoaște de departe tot ce este dușmănos și străin, sub orice haină s-ar ascunde. Avem nevoie de un tineret inteligent și puternic, dornic să se afle mereu acolo unde e greu și unde se simte nevoia brațului său puternic.

*Hai la lupta cea mare,
Rob cu rob să ne unim...*

Da, lupta cea mare continuă. E o luptă fermă și aprigă. Dușmanul se apără încă cu toate mijloacele. I-a fost smulsă arma din mîini, dar i-a rămas nevătămată setea de cîștig ușor, carierismul, minciuna

și calomnia. I-a rămas și ura. Ca și înclinarea de a pîngări tot ce este drept, luminos și cinstit.

Nu toți pot fi reeducați. Căci există printre ei unii care nu se vor schimba niciodată.

Mărețele acorduri ale *Internaționalei* năvălesc afară prin fereastră, învăluind castanul ce pare a asculta, uluit, prin toate făcliile aprinse ale florilor sale mîngiate de asfințitul primăvărat.

În sală, s-a terminat conferința de partid — Juris cîntă împreună cu ceilalți. Își simte gîtlejul stins de un spasm ușor. Partidul trebuie să fie curat ca un cleștar, curat ca imnul său, la fel de dîrz, de simplu și de sincer, iar cel care pășește în rîndurile sale, curajos și credincios.

Cine trăiește altfel, cine tremură numai pentru pielea și cariera lui — indiferent ce post înalt ocupă — va trebui totuși să răspundă într-o zi. Mai devreme ori mai tîrziu, dar tot va trebui să răspundă.

Juris se uită la Mărên, care stă la masa prezidiului. De altfel, s-a uitat la el tot timpul, serios și aspru. Mărên n-o să mai fie secretar : așa a hotărît conferința, cu două treimi de voturi.

Nu-i prea pare nimănui rău după dînsul. În sfîrșit, a biruit adevărul. S-ar fi putut oare altfel în țara pe al cărei steag scînteiază înflăcăratele porunci leniniste? Nu, nu s-ar fi putut.

Participanții la conferință își strîng mîinile și se duc pe la casele lor. Rămîn în sală, pentru prima ședință numai membrii comitetului raional. Rămîne și Juris.

Inga îl așteaptă mult. A sosit în ajun, cu August, ca să-l întîmpine. Sînt atît de puțin timp împreună acum ! Primăvara gonește ca nebună zilele și ceasurile din urmă. N-ai ce-i face. Inga nu se plînge, nu zice nimic, dar în timpul scurtei lor călătorii cu mașina prin brădetul de la Taurenē se lipește de umărul soțului, tovarășului ei și vîră mîna în palma lui caldă, împărtășindu-i în grabă cîte s-au întîmplat în timpul acelei lungi zile de muncă. Inga s-a obișnuit așa. Și el la fel.

Spune nerăbdătoare, în noapte :

— Ei, ce mai nou?

Sînt în camion, lipiți unul de celălalt. Juris, îmbrățișînd-o cu putere, o întrebă grijuliu:

— Nu ți-e frig?

— Nu! răspunde veselă Inga. Ești cald ca un cuptor!

— Frumoasă comparație! Ce mai nou? Mărên a încetat de a mai fi secretarul comitetului raional Taurenê.

— Cine l-o înlocui?

— Gulbis. Ales cu majoritate covârșitoare.

Preț de un minut, Inga tace. Apoi se întoarce spre Juris și-și lipește buzele fierbinți de tîmpla lui, șoptind însuflețită:

— Nu ți-am spus că omul trebuie să fie mereu optimist? Și încă ceva: orice ar fi, omul trebuie să-și rămînă credincios sie însuși, să-și păstreze mintea clară și conștiința curată. Restul nu contează. Poți să mă strîngi mai tare în brațe?

— Mai tare? zîmbește Juris, îmbrățișînd-o cu amîndouă brațele. Să nu te strivesc!

Inga se simte bine în brațele lui puternice. Ea tace și ascultă bătăile inimii sale bune, iubite, credincioase.

Au lăsat în urmă brădetul de la Taurenê și-au apucat-o pe drumul Silmalei cînd Juris spune deodată:

— N-ai vrea să te plimbi? Hai să mergem puțin pe jos.

Inga primește, deși e cam obosită. Juris bate în cabină.

— Mai departe te duci singur, August!

— Nu le place domnilor în limuzina mea? rîde August.

— Ba le place, dar au și ei, domnii, chef să se plimbe puțin la aer, zice Juris și-i întinde o țigară.

— Atunci, noroc!

E noapte și răcoare. Dar peste zi pămîntul s-a străduit să adune căldura soarelui de primăvară și-o slobozește acum în voie. Drumul e străjuit de o parte de lanul tînăr de secară, iar de cealaltă de o semănătură de trifoi.

Cei doi trec pe lângă gospodăria Caunei, cufundată în întuneric și tihnă, iar cîinele hămăie scurt, le iese în întîmpinare și, recunoscîndu-i, dă din coadă.

Juris și Inga merg mai departe îmbrățișați. Merg încet, ca să nu se împiedice: e noapte și nu deslușesc drumul, căci n-au lanternă la ei.

Pe marginea șoselei, ca un nămeț alb, stă de strajă un mălin, copac minunat, dulce și amar totodată, copacul tinereții. Al tinereții? Da. Oare nu te ametește aidoma tinereții mireasma lui?

— Să stăm puțin aici, și, aplecînd o ramură stufoasă, își lipește obrazul de el.

— Vrei să te îmbeți?

— Da. Puțin.

— Bine. Am să te duc acasă în brațe.

— Ce cavaler ești... Ca din veacul trecut! Nu mai este la modă... glumește Inga și, rupînd o rămurică din pom, iese iar în drum. Să mergem!

— Să mergem, mai e puțin și răsare soarele.

Deodată, Inga își aduce aminte de un alt răsărit de soare, trăit în urmă cu un an, într-o dimineață cînd, cu inima neliniștită, văzuse pentru prima oară locurile acestea. Acum o poate recunoaște: da, undeva, în cel mai îndepărtat colț al sufletului, se pitise și o undă de frică: Ce-o să fie? Își mai amintește cum visa atunci să vadă după fiecare colină, după fiecare cotitură a drumului, un peisaj nou, o altă minune. Așa îi e firea.

În jur, odihnesc, cuprinși de somnul nopții, și arborii, și ierburile, și semințele ce stau să încolțească pe ogoare. Se odihnesc și oamenii. Iar privilegiatorii au amuțit.

Deodată, cu primele raze ale soarelui, în cîntecul vîntului proaspăt al dimineții, copacii se trezesc; fiecare firicel de iarbă își sclipește în lumină bobul de mărgăritar; la Silmală începe o nouă și luminoasă zi de muncă.

Redactor responsabil : AUREL BUICIUC
Tehnoredactor : SORINA MALCAȘ

*Dat la cules 27.03.1964. Bun de tipar 25.05.1964.
Apărut 1964. Tiraj 12.125 ex. broșate. Hirtie tipar
înalt ediții tip B mat de 63 g/m². Format 540×840/16.
Coli ed. 17,14. Coli tipar 20 A. nr T. 640 C. Z. pen-
tru bibliotecile mari 8 S C. Z. pentru bibliotecile
mici 8 S—3I=R*

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918”,
B-dul Ilie Pintilie nr. 58—60, București—R.P.R.
Comanda nr. 702

Lei 7,75